Emile Zola

Mesterværket

Rougon-Macquart 14

Émile Zola

Mesterværket

Rougon-Macquart #14

eBibliotek 1800

2025

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Émile Zola: *Mesterværket* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Émile Zola: *Mesterværket* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

1

Netop som Claude klokken 2 om morgenen gik forbi rådhuset, brød uvejret løs. Han havde drevet om i Hallerne den hede julinat og havde glemt tiden, mens han på ægte kunstnervis havde forelsket sig i Paris ved nattetid.

Pludselig begyndte dråberne at falde så store og tunge, at han gav sig til at løbe så rask, han kunne, tumlende ør af sted langs kajen. På Louis-Philippe-broen standsede han, forbitret over at have løbet sig så forpustet. Han fandt sin forskrækkelse for regnen idiotisk, og mens regnen i det tykke mørke piskede ned, så man næppe kunne se gaslygterne, gik han svingende med armene langsomt over broen.

Han havde nu kun et par skridt tilbage. Da han drejede om ad Bourbon-kajen, oplyste et voldsomt lynglimt de gamle huse, som lå ud imod Seinen langs den smalle kaj; det kastede et klart genskin på ruderne i de høje vinduer uden gardiner; man så de gamle, bedrøvelige facader med alle deres enkeltheder ganske tydeligt, med stenbalkoner og rækværk, med udhugne blomsterguirlander og sirater. Dér var det, maleren havde sit atelier øverst oppe i familien Martoys tidligere gård. Kajen, som man havde set i lynglimtet, lå straks efter igen hen i mørke, og et voldsomt tordenbrag rystede alle ruder i det slumrende kvarter.

Da Claude var kommet hen til døren, en gammel rund og lav dør med jernbeslag, måtte han føle sig for efter klokkestrengen, fordi regnen blændede ham; men hvor stor var ikke hans forbavselse, da han i krogen, tæt op ad muren, følte noget

levende. Han fo'r sammen. Det lynede igen, og ved det stærke skin så han en høj ung pige, klædt i sort, gennemblødt og skælvende af angst. Tordenskraldet rystede dem begge, og han udbrød:

"Nå, nå, det var et uventet møde! … Hvem er De? Hvad vil De?"

Han kunne ikke mere se hende, men han hørte hende græde og stamme:

"Å, jeg beder om forladelse, gør mig ikke noget ondt … Det er kusken, som jeg tog på jernbanestationen, der har skylden: han skældte mig ud og satte mig af her ved døren … Toget gik ud af skinnerne ved Nevers; vi blev tre timer forsinkede: den, som skulle hente mig, har ikke ventet på mig … Å Gud, å Gud, det er første gang, jeg er i Paris, og jeg kan slet ikke finde vej …"

Et voldsomt lyn afbrød hende, og hendes opspilede øjne overskuede forvirret denne del af den ukendte by, som i det blåagtige lys så ud som en eventyrby.

Regnen var standset. På den anden side af Seinen strakte kajen sig med sine små, hvide og gule huse, som nederst viste de brogede butikkers paneler og rakte deres ulige høje tage op mod himlen, mens horisonten oplystes til venstre lige til det blå skifertag på rådhuset og til højre til St. Pauls-kirkens blykuppel. Men det, som mest tog vejret fra hende, var flodens pælebygning, den dybe grøft, hvor Seinen her løb sort fra den ene bros tunge piller og til den anden bros lette buer. Floden var dækket af forunderlige skikkelser, en hel lille flåde af både og joller, en stor vaskeribåd, en mudderpram ved bredden; og længere nede ved den anden side lå kulprammene og

møllebådene med de vældige arme af en kran, så forsvandt alt igen.

"Den taske!" tænkte Claude, "det er naturligvis en eller anden eventyrerske, som er blevet smidt på døren og nu fisker efter et mandfolk."

Han havde mistro til fruentimmer. Denne historie om uheldet, om jernbanetoget, som var blevet forsinket, og om den uforskammede droskekusk, syntes han, var en latterlig opdigtelse. Ved tordenbraget havde den unge pige igen rædselsslagen gemt sig i krogen.

"De kan da ikke blive her hele natten," sagde han højt.

Hun græd endnu højere og stammede:

"Å, jeg beder Dem så bønligt, følg mig til Passy … Jeg skal jo til Passy."

Han trak på skuldrene; mon hun da tog ham for en ren tosse? Han vendte sig mekanisk mod Celestiner-kajen, hvor der var en droskeholdeplads, men der var ikke en lygte at se.

"Til Passy, min engel, hvorfor ikke til Versailles? … Hvor pokker tror De, jeg kan skaffe Dem en vogn på denne tid af natten og i et sådant vejr?"

Hun udstødte et skrig. Et nyt lyn blændede hende; denne gang så hun den triste by ligesom dyppet i blod. Den lignede et uhyre hul, hvor floden, så langt man kunne se, rullede afsted mellem en ildebrands røde flammer. De mindste småting sås tydeligt; man så på den ene kaj husene med de små stængede skodder, ved broen kunne man have talt bladene på de store plataner, der står som en pragtfuld grøn buket, mens på den anden side, under Louis-Philippe-broen, ved hammeren, de store trækbåde, som lå i fire rækker, pludselig oplystes med

deres bunker af gule æbler. Igen så man hvirvlerne i vandet, vaskeriprammens ubevægelige lænke, sandbunkerne på broen og en forunderlig samling af sager, en uendelighed, som opfyldte denne flydende verden, denne grøft, gravet fra horisont til horisont.

Himlen slukkedes, og på floden rugede mørket igen efter lynets knitren.

"Å Gud, å Gud, det er forfærdeligt! … Å, hvad skal jeg dog gøre?"

Regnen begyndte nu igen så voldsomt og med en sådan brusen, at den fejede hen ad kajerne som en åbnet sluse.

"Så, lad mig nu komme ind," sagde Claude, "der er jo ingen mening i dette her!"

De dryppede begge af vand. Ved det svage lys fra gaslygten på hjørnet af gaden så han, hvor våd hun var, hvor klæderne klistrede sig ind til kroppen af hende i den syndflod, der piskede mod døren. Han fik ondt af hende. En uvejrsaften havde han samlet en hund op på gaden! Men han ærgrede sig straks igen over sin svaghed; han plejede aldrig at tage fruentimmer med sig hjem. Han behandlede dem med overlegenhed og skjulte en undseelse, der alligevel pinte ham, under en lidt støjende brutalitet overfor dem. Men hun her tog ham virkelig for dummere end han var, når hun troede, hun skulle få ham pudset så nemt med sit komedie-eventyr.

Til sidst sagde han dog:

"Lad det nu være nok, kom så med … De kan overnatte hos mig."

Hun blev endnu mere forvirret og gjorde indvendinger.

"Hos Dem! Å nej, å Gud, nej, det går ikke an. Jeg beder Dem så bønligt: følg mig til Passy! Å, gør det dog!"

Nu blev han rasende. Hvad pokker skulle alle de kunster til, han ville jo give hende husly. Han havde allerede to gange ringet på klokken; nu åbnedes endelig døren, og han puffede den ubekendte ind.

"Å nej, nej, lad mig blive ude, jeg vil ikke ..."

Uvejret brød atter løs, og da et tordenbrag i det samme skraldede, sprang hun forvirret ind. Den tunge dør smældede i, og hun stod i en stor port i fuldstændigt mørke.

"Det er mig, madam Joseph!" råbte Claude til portnerkonen.

Og hviskende tilføjede han:

"Tag mig i hånden! Vi skal over gården."

Hun gav ham hånden uden at gøre mere modstand, så forvirret og angst var hun. De kom igen ud i syndfloden og løb ved siden af hinanden over gården, så rask de kunne. Det var en gammel bygning, der tidligere havde været i en adelig families eje; i halvmørket skimtedes dens buegange. Så kom de til en vestibule uden dør; han slap hendes hånd, og hun hørte ham bande, idet han forsøgte at stryge tændstikker, men de var våde alle sammen; de måtte derfor føle sig frem op ad trappen.

"Hold Dem ved rækværket og tag Dem i vare, trinnene er høje."

Trappen var smal, en gammel køkkentrappe, og de tre høje afsatser, som hun snublende nåede op ad, gjorde hende dødtræt og usikker. Så sagde han, at de skulle gennem en lang korridor; og hun fulgte efter ham, med hænderne famlende langs muren, hen ad den lange gang, der gik lige til forhuset ud imod kajen. Så var der en trappe til, øverst oppe, med mange

trin af knagende træ, uden rækværk, rystende og stejl som en møllestige. Øverst oppe var afsatsen så lille, at hun stødte mod den unge mand, da han ledte efter sin nøgle.

Endelig fik han døren lukket op.

"Bi lidt med at gå ind, ellers støder De igen på."

Hun rørte sig ikke, hun åndede tungt, hendes hjerte bankede, og det summede for hendes øren, denne kravlen i mørket havde rent taget vejret fra hende. Hun syntes, at hun timevis havde gået opad i en labyrint med en sådan uendelighed af stokværk og drejninger, at hun aldrig ville kunne finde ned igen.

I atelieret lød der tunge skridt og famlende hænder, så ramlede forskellige ting ned, og hun hørte et kvalt udråb. Så blev der lyst.

"Se så, kom kun ind!"

Hun gik ind og så sig om uden at se noget. Det enlige lys blegnede i dette uhyre loftskammer, der var 5 meter højt og fyldt med en forvirret masse sager, der kastede store, forunderlige skygger på de grå vægge. Hun kunne til en begyndelse ingenting se. Hun løftede øjnene mod loftet, som bestod af vinduer, som regnen piskede mod som en bedøvende trommehvirvel. Men netop i dette øjeblik kom der et lyn, og tordenskraldet fulgte så hurtigt efter, at det var, som taget blev sprængt. Hun sank stum og ligbleg ned på en stol.

"Guds død!" mumlede Claude, som også var blevet lidt bleg, "det var min sandten ikke langt borte … Det var nok på høje tid, vi kom ind, her er dog bedre end på gaden, ikke sandt?"

Han gik hen til døren, som han lukkede i lås med megen støj, mens hun med sin forskrækkede mine så til.

"Se så, nu kom vi så langt!"

Uvejret tog nu af, lynene blev færre, tordenen rullede fjernere og regnen sagtnede.

Han begyndte at føle sig forlegen og så på hende med et stjålent blik. Hun så vist ikke så gal ud, ung var hun ganske sikkert, knap tyve år. Han blev igen mistænksom, skønt han havde en svag anelse om, at det dog var muligt, hun ikke løj. Nå, hun kunne nu være så fiffig, hun være ville, hun tog fejl, hvis hun mente at narre ham. Han gjorde sit væsen så frastødende som muligt og sagde med rå stemme:

"Nå, skal vi så lægge os, så bliver vi vel tørre engang?"

Hun fo'r forskrækket op. Hun havde også skottet til ham uden rigtig at vove sig til at se ham i ansigtet, og han indgød hende angst, den unge, magre fyr med de svære knogler og det store, skæggede ansigt; han så ud som en røver, lige sprunget ud af eventyrene, med sin bløde, sorte hat og sin gamle brune frakke, som faldt i det grønne, nu den var våd. Hun mumlede:

"Mange tak, jeg kan godt sove med klæderne på."

"Hvad skal det sige? Med klæderne på! Med de klæder på, som vandet render af ... Lad os være mennesker! Klæd Dem af, og det straks!"

Han sparkede til et par stole og trak et skærmbræt frem, som næsten ikke kunne hænge sammen. Bag ved det opdagede hun et vaskebord og en ganske lille jernseng, som han gav sig til at rive tæppet af.

"Å nej, gør Dem ingen ulejlighed; jeg forsikrer Dem, jeg kan godt blive her."

Så blev han igen rasende og slog om sig med armene.

"Må jeg spørge, om det nu engang kan få ende? Lad mig få fred! Når jeg giver Dem min seng, hvad har De så at klage over? Skab Dem bare ikke, det gør ikke noget indtryk på mig; jeg lægger mig på sofaen."

Han gik hen imod hende med en truende mine, og da hun troede, han ville slå hende, tog hun skælvende sin hat af. Vandet dryppede af hendes skørter. Han blev ved at skænde. Imidlertid lod det til, at han blev grebet af tvivl, og han sagde så som en slags indrømmelse:

"Ja, ja, hvis det er det, så skal jeg give Dem rene lagener."

Med det samme rev han dem, der lå på sengen, af og smed dem hen i den anden ende af atelieret på sofaen. Så tog han et andet par ud af et skab og gav sig til at rede sengen med en behændighed, så man kunne se, han var vant til det. Med omhyggelig hånd stoppede han tæppet ned ved væggen, puslede hovedpuden og slog overtæppet til side.

"Vær så god, visselullen er færdig!"

Og da hun intet sagde, men stadig stod og famlede op og ned ad kjolelivet, uden at hun kunne bestemme sig til at knappe det op, skubbede han hende rask om bag skærmbrættet.

"Du gode Gud, der er da måde med anstændigheden!"

Han skyndte sig nu selv i seng efter at have bredt lagnerne på sofaen og slængt sine klæder over en stoleryg. Han lagde sig på ryggen og ville til at puste lyset ud, men da faldt det ham ind, at hun ikke kunne se, og han ventede. Han havde desuden slet ikke hørt hende røre sig; hun stod naturligvis så stiv som en pind ved sengen, hvor han havde stillet hende.

Nu hørte han en sagte støj af klæder, af langsomme, tøvende bevægelser, som om hun ti gange var holdt op og urolig lyttede,

da hun så lyset stadig brænde. Endelig efter nogle lange minutter hørte han madrassen knirke sagte, og der blev ganske stille.

"Nå, frøken, hvordan ligger De?" spurgte Claude venligt.

Hun svarede næppe hørligt og endnu skælvende af bevægelse:

"Jo tak, rigtig godt."

"Så godnat!"

"Godnat."

Han pustede lyset ud, og der blev ganske stille. Skønt han var så træt, blev han liggende med øjnene vidt opspilede og stirrede på vinduesruderne i loftet. Himlen var igen blevet ganske klar, og han så stjernerne tindre i den varme julinat; til trods for uvejret var det endnu så hedt, at han ligefrem brændte, skønt han havde de bare arme over lagenet. Han tænkte på pigebarnet derinde. En dump kamp foregik i ham, en kamp mellem den foragt for kvinden, som han var glad ved at gøre sig til af, da han frygtede for at ødelægge sin tilværelse, hvis han gav efter, og angsten for at blive latterlig, hvis han ikke benyttede den gunstige lejlighed. Men foragten vandt dog til sidst sejr; han syntes, han var en pokkers fyr, han bildte sig ind, det var en snare, der var lagt for hans sjælefred, og han lo hånligt over at have overvundet fristelsen.

Han blev mere og mere hed, stak sit ene ben ud, og mens det summede for hans øren, havde han i halvsøvne vilde syner af forelskede kvindeskikkelser, som han tilbad. Så blev hans tanker endnu mere forvirrede. Hvad mon hun nu bestilte? Han havde længe troet, at hun sov, for hun pustede ikke engang,

men nu hørte han hende vende sig, ligesom han selv, med den største forsigtighed.

I sit ringe kendskab til fruentimmer forsøgte han at tænke over den historie, hun havde fortalt ham, og han forbavsedes nu over mange småting, som han ikke begreb; men hele hans logik forsvandt. Hvad nyttede det, at han spekulerede sig halvtosset? Enten hun havde talt sandhed eller løgn, så kunne det være det samme; han ville blæse hende et stykke. Den næste dag skulle hun afsted; goddag, farvel, dermed var den historie ude, og de skulle ikke mere ses. Først ved daggry, da stjernerne forsvandt, faldt han i søvn.

Bag ved skærmbrættet lå hun og kastede sig ligesom han frem og tilbage uden at kunne finde ro til trods for sin træthed efter hejsen. Hun pintes af den tunge luft i det hede værelse under blytaget, som solen havde brændt på hele dagen, og hun ængstedes også af urolige tanker om den unge mand, som sov dér så nær ved hende.

Da Claude om morgenen vågnede, gned han sine øjne. Det var meget sent. En bred solstråle faldt ned gennem tagvinduet. Det var en af hans teorier, at de unge malere, som malede ude, måtte leje de atelierer, som akademi-malerne ikke kunne bruge, dem, solen skinnede på.

Han blev siddende med bare ben. Hvorfor pokker lå han dér på sofaen? Og han så sig om, endnu forvirret af søvnen, da han opdagede en bunke skørter, der lå på gulvet halvt skjult af skærmbrættet. Å ja, nu huskede han det, det var det pigebarn. Han lyttede. Han hørte en regelmæssig dyb pusten, som lignede et sovende barns sunde åndedræt! Nå, hun sov endnu, så rolig, at det ville være synd at vække hende.

Han blev siddende lidt forvirret og kradsede sig på benene, ærgerlig over dette eventyr, som han nu igen var midt inde i, og som upåtvivlelig ville ødelægge ham hele morgenens arbejde. Han ærgrede sig over sit ømme hjerte, det var såmænd det allerbedste at ruske hende op, for at hun kunne komme afsted. Han trak så sine benklæder på, stak i tøflerne og gik på tåspidserne.

Uret slog ni, og Claude gjorde en ængstelig bevægelse. Der var ingen, som rørte sig, det regelmæssige åndedræt vedblev. Så faldt det ham ind, at det var vist bedst, han tog fat på sit store billede. Han kunne senere lave sin frokost, når han kunne komme til at røre sig. Men han kunne ikke tage nogen beslutning.

Skønt han selv boede i den græsseligste uorden, følte han sig dog generet af den bunke skørter, der lå på gulvet. Vandet var løbet af dem, men de var endnu gennemblødte. Med en undertrykt skænden gav han sig til at samle dem op, et efter et, og brede dem ud på stolene i solskinnet. Var der mening i således at kaste alting hulter til bulter! På den måde blev det jo aldrig tørt, og han blev hende aldrig kvit! Han vendte og drejede ubehændigt alle disse fruentimmerklæder, han kunne ikke finde ud af det sorte uldne kjoleliv, krøb på alle fire omkring efter strømperne, der var gledet ned bag et gammelt lærred. Det var et par lange grå trådstrømper, som han betragtede, inden han hængte dem op. Kanten af kjolen havde gjort dem våde, og han trak dem ud og rullede dem i sine varme hænder, bare for at han så meget desto snarere kunne få hende afsted.

Lige siden han var stået op, havde han haft lyst til at se om bag skærmbrættet. Denne nysgerrighed, som han fandt så idiotisk, gjorde ham endnu mere ærgerlig. Endelig tog han fat på sine pensler med sit sædvanlige skuldertræk, da han hørte nogle ord blive stammet frem og en knirken af sengeklæderne. Så fortsattes det jævne åndedræt, og denne gang slap han sine pensler og stak hovedet ind. Det syn, der mødte ham, gjorde ham forstenet, og han stod dér alvorlig, begejstret, idet han mumlede:

"Å, død og pine … død og pine!"

Den unge pige havde i den drivhushede, som faldt gennem ruderne, kastet tæppet til side, og dér lå hun, træt af de overståede anstrengelser, og sov i et lyshav, så ubevidst, at ikke en skygge faldt på hendes rene nøgenhed. Under hendes lange søvnløshed om natten var skulderstykket på hendes særk gået op, og hele det venstre ærme var gledet ned, så brystet var blottet. Hendes hud var silkeblød, gylden, forårsfrisk. Den højre arm havde hun stukket under nakken, og med hovedet bøjet tilbage og brystet frem lå hun ganske naturlig, mens hendes sorte hår hyllede hende ind som i en mørk kappe.

"Å, død og pine! Hun ser forbistret godt ud!"

Dér havde han det, ganske nøjagtigt, det ansigt, som han forgæves havde ledt efter til sit billede, og det var næsten også den rigtige stilling. Hun var lidt spinkel, lidt spæd endnu, men så frisk og fin.

Claude skyndte sig sagte hen efter sine pastelfarver og et stort stykke papir. Han satte sig på en lav stol, lagde kartonen på sine knæ og gav sig til at tegne med en inderlig lykkelig mine. Al hans uro, hans sanselige nysgerrighed, hans

undertrykte attrå smeltede sammen i hans kunstnerhenrykkelse, i glæden over de smukke toner og de skønne former. Han havde allerede glemt den unge pige og var betaget af brystets snehvidhed og skulderens runding. En ængstelig beskedenhed gjorde ham ydmyg overfor naturen, han klemte armene sammen, han blev igen en lille dreng, artig, opmærksom og ærbødig.

Således gik et kvarters tid; han standsede nu og da og kneb øjnene sammen. Men han var bange for, at hun skulle røre sig, og tog igen fat på arbejdet, idet han holdt vejret af frygt for at vække hende. Men så begyndte igen svage tvivl at vågne hos ham, mens han sad fordybet i sit arbejde. Hvem kunne hun dog være? Sikkert nok ikke nogen af gadens almindelige piger, som han fra først af havde troet; det så hun alt for frisk ud til. Men hvorfor havde hun fortalt ham denne ganske urimelige historie? Og han gav sig til selv at spinde andre historier: en begynderinde i faget, der var kommet til Paris med en elsker, som havde forladt hende, eller en lille borgerdatter, der var blevet forlokket af en veninde og nu ikke vovede at komme hjem igen til sine forældre; eller måske var det et endnu mere urimeligt drama med de forunderligste opfindelser i retning af udsvævelser, de græsseligste ting, som man dog aldrig ville få at vide. Disse formodninger forøgede hans uvished; han gjorde udkast til ansigtet og betragtede det omhyggeligt. Den øverste del udtrykte stor godhed, stor blidhed, med den åbne pande, der var så glat som et spejl, og den lille næse med de nervøse flige; man kunne føle øjnenes smil under øjenlågene, et smil, der kunne lyse hele ansigtet op. Men underansigtet ødelagde denne strålende ømhed, underkæben stod frem, og læberne var

for tykke og røde og viste stærke og hvide tænder. Der var som et skær af lidenskab, af gærende ungdomsmod, i disse bløde, næsten barnlige træk.

Pludselig fo'r der som en gysen over hendes silkebløde hud. Måske følte hun endelig denne mands blik, der undersøgte hende. Hun slog øjnene op og udstødte et skrig:

"Å Gud, å Gud!"

Hun var som lamslået; dette fremmede sted, og den unge mand i skjorteærmer, som sad foran hende og slugte hende med øjnene. Så greb hun med vanvittig iver tæppet og trak det op, pakkede det sammen over sit bryst med begge hænder, og blodet fo'r hende med en sådan undseelsens kraft op i kinderne, så hals og bryst også blev som overstrømmet af blod.

"Så, hvad nu!" skreg Claude ærgerlig og holdt blyanten i vejret. "Hvad stikker Dem nu?"

Hun sagde ikke et ord, rørte sig ikke, men lå rullet sammen med lagenet helt op til hagen.

"De er måske bange for, at jeg skal æde Dem, hvad? … Så, vær nu fornuftig, læg Dem, som De lå!"

Hun blev igen dryppende rød; til sidst stammede hun: "Å nej, å nej, jeg gør det ikke!"

Han blev mere og mere vred, fik et af sine sædvanlige anfald af raseri. Denne trodsighed var virkelig naragtig.

"Nå, må jeg spørge, hvad det kan skade Dem? Jo, det skulle vel være en stor ulykke! Som om det ene menneske ikke ved, hvordan det andet er skabt … som om jeg aldrig havde set et nøgent fruentimmer før!"

Hun gav sig til at græde, og han blev aldeles rasende, fortvivlet over sin tegning, rent ude af sig selv ved tanken om, at

han nu slet ikke ville kunne få den færdig, at denne tøs' snerperi ville forhindre ham i at få en god studie til sit billede.

"Så De vil altså ikke, hvad? Gud, hvor det er idiotisk! Må jeg spørge, hvem De antager mig for? Er jeg kommet Dem for nær? Har jeg så meget som tænkt på det? Som om jeg ikke i hele denne nat har været så skikkelig! … Nå! Det er mig så rasende ligegyldigt! De skal såmænd ikke være bange for mig … Men oprigtig talt, det er ikke pænt af Dem at afslå sådan en lille tjeneste, for jeg har dog alligevel samlet Dem op på gaden, og jeg har overladt Dem min seng!"

Hun græd endnu mere, med hovedet helt nede i hovedpuden.

"Jeg forsikrer Dem, det er af stor vigtighed for mig, ellers skulle jeg såmænd ikke plage Dem."

De mange tårer forbavsede ham, han begyndte at skamme sig over sin hårdhed; han tav og gav hende tid til at komme sig.

Så begyndte han igen med meget blød stemme:

"Ja, ja da, siden De bliver så fortvivlet over det, lad os så lade være at snakke mere om det … Men De skulle bare vide … det er den figur i mit billede, som jeg slet ikke kan komme ud af, og De passede nøjagtigt! Ja, når dette forbandede maleri kommer med i spillet, så glemmer jeg alt andet; jeg tror, jeg kunne myrde mine egne forældre. Nå, ikke sandt! De er ikke mere vred! … Og hør nu, vær rigtig elskværdig og lad mig få bare et par minutter til. Nej, nej, vist ikke! Vær bare rolig! Aldeles ikke kroppen, jeg beder jo ikke om kroppen; hovedet, ikke andet end hovedet, når jeg bare kunne få hovedet gjort! … Å De, vær nu sød, læg Deres arm som den lå, jeg skal være Dem så taknemmelig hele mit liv!"

Han bad og tiggede og gestikulerede med sin blyant i sin store kunstneriver. For resten havde han ikke rørt sig, men sad stadig sammenkrøbet på den lave stol langt fra hende. Så blev hun modigere og stak sit ansigt frem igen. Hvad skulle hun gøre? Hun var i hans magt, og han så så fortvivlet ud! Men hun tøvede dog endnu og vred sig undseligt.

Så stak hun ganske langsomt og uden at mæle et ord sin bare arm frem, lagde den igen ind under hovedet idet hun stadig passede på med den anden hånd, som lå under tæppet, at holde det godt pakket op om halsen på sig.

"Å, hvor det var pænt af Dem! … Jeg skal nok skynde mig, De skal snart blive fri."

Han bøjede sig over sin tegning, og han så kun på hende med dette kunstnerblik, for hvilket kvinden ophører at være kvinde, og som kun ser modellen.

I begyndelsen rødmede hun, undselig over sin bare arm, over dette lille stykke af sit legeme, som hun uden mindste forlegenhed ville have blottet på et bal, men efterhånden blev hun ganske rolig. Det unge menneske var jo så fornuftig! Og hendes kinder fik deres naturlige farve, mens der om hendes læber spillede et lille tillidsfuldt smil. Mellem sine halvlukkede øjenlåg kiggede hun nu på ham.

Hvor havde han dog skræmt hende lige fra den foregående aften med sit store mørke skæg og sit svære hoved og sine hidsige bevægelser. Han var for resten slet ikke grim, hun skimtede en masse venlighed og ømhed i hans små øjne, men hans næse forbavsede hende; han havde en fin kvindenæse, der næsten forsvandt i de strittende hår over læberne. En ubetydelig nervøs, ængstelig skælven rystede ham, en

bestandig lidenskab, der ligesom satte liv i blyanten i hans hånd, og som rørte hende meget, uden at hun vidste hvorfor. Han kunne umuligt være ond, det var vist kun den ubehøvlethed, som man træffer hos undselige mennesker. Men alt dette stod ikke klart for hende, hun blot følte det, og hun var tilfreds, som om hun var hos en ven.

Imidlertid foruroligede atelieret hende stadig lidt. Hun så sig om med stjålne blikke, forbavset over denne uorden og det roderi. Foran kaminen lå asken fra den forløbne vinter endnu i en bunke. Foruden sengen, sofaen og det lille vaskebord var der ikke andre møbler end et gammelt egetræsskab, som var ved at falde fra hinanden, og et fyrretræsbord bepakket med pensler, farver, snavsede tallerkener og en spirituslampe, som der endnu stod en kasserolle med nudler over fra den foregående dags suppe. Stole med iturevne sæder og halte staffelier flød rundt omkring. På gulvet, der ikke så ud til at blive fejet mere end én gang om måneden, stod i en krog ved siden af sofaen lyset fra den foregående aften. Kun vækkeuret på væggen, et uhyre vækkeur bemalet med røde blomster, så muntert og rent ud med sit ensformige tik-tak. Men det, som skræmte hende mest, var skitserne på væggen, uden rammer, en oversvømmelse af skitser fra loft til gulv, hvor de lå bunkevis. Hun havde aldrig set en så gruelig malemåde, knubret, med skrigende og voldsomme farver, der virkede frastødende på hende som en rå værtshus-ed. Hun slog øjnene ned og blev tiltrukket af et billede, som var vendt om, det store billede, som maleren var ved at arbejde på, og som han hver aften vendte om mod væggen for bedre at kunne få det rette indtryk af det den næste dag, ved det første friske blik. Hvad mon der var bagved,

som han ikke engang turde vise frem? Og ned over det store værelse faldt solens brændende stråler gennem ruderne, som ikke dækkedes af noget gardin, og løb som flydende guld på alle disse itubrækkede møbler, hvis letsindige pjaltethed den gjorde endnu mere iøjnefaldende.

Til sidst fandt Claude stilheden trykkende. Han ville sige noget, ligegyldigt hvad, bare for at være høflig, og især for at hun ikke skulle blive træt af sin stilling. Men han søgte forgæves, han fandt ikke andet end spørgsmålet:

"Hvad hedder De?"

Hun åbnede øjnene igen, som hun havde lukket ligesom grebet af søvnighed:

"Christine."

Så blev han forbavset. Han havde jo heller ikke sagt sit navn. Lige fra aftenen i forvejen havde de været sammen under samme tag uden at kende hinandens navne.

"Jeg hedder Claude."

Han så på hende, og hun brød ud i en munter latter, en latter, som om hun var en stor pige, der endnu ikke havde rystet barnet af ærmet. Hun syntes, den var komisk, denne sildige præsentation. Og så var der også noget andet, der morede hende.

"Nej tænk! Claude og Christine, de begynder begge med samme bogstav."

Der blev igen stille. Han kneb øjnene sammen, glemte sig selv, følte sig ganske blottet for evne til at tale videre. Men så syntes han at se hos hende en slags utålmodighed, og han begyndte på må og få for at adsprede hende:

"Det er lidt varmt."

Denne gang kvalte hun latteren, den medfødte lystighed, som uvilkårligt kom og gik lige fra det øjeblik, hun ikke mere følte angst. Heden blev så voldsom, så hun lå i sengen som i et varmt bad, hendes hud var bleg og fugtig og havde en kamelias mælkeagtige hvidhed. I

"Ja, det er lidt varmt," sagde hun, mens hendes øjne strålede.

Claude sagde nu med sin godmodige mine:

"Det er alt det solskin, men bah! det skader ikke, sådan en varm solstråle er bare sund … Hør De, i aftes dernede ved døren måtte vi nok ønske, vi havde haft sådan en sol."

De brast begge i latter, og han var henrykt over endelig at have fundet et samtaleemne; så spurgte han hende ud om hendes eventyr, uden nysgerrighed, da han i grunden ikke brød sig en smule om at få sandheden at vide; han brød sig bare om at få hende til at sidde for sig så længe som muligt.

Christine fortalte i få ord det hele. Den foregående dag om morgenen var hun taget fra Clermont for at komme til Paris, hvor hun skulle være forelæserske hos en generals enke, fru Vanzade, en gammel, meget rig dame, der boede i Passy. Toget plejede at komme klokken ti minutter over ni, og alt havde været ordnet, en pige skulle hente hende på stationen; der var endog skriftligt aftalt et kendetegn, en grå fjer på hendes sorte hat. Men så var toget lidt inden Nevers stødt sammen med et godstog, hvis vogne var gået af skinnerne og havde spærret vejen. Og så var der blevet forsinkelser, først en uendelig venten i de standsede vogne, så var de blevet nødt til at gå ud af vognene, lade bagagen blive tilbage og til fods gå til den nærmeste station, hvor der så var kommet et reservetog i stand. To timer havde de spildt, og to til gik der med i den forvirring,

uheldet forvoldte. Da de så endelig kom til stationen, var det fire timer for sent og klokken var ét om morgenen.

"Grumme uheldigt," afbrød Claude hende; han var stadig vantro, men følte sig dog slået og forbavset over, hvor behændigt disse forskellige hændelser var knyttet sammen. "Og der var naturligvis ingen efter Dem på stationen?"

"Nej!" Christine havde ikke truffet fru Vanzades pige, som velsagtens var blevet træt af at vente. Hun forklarede, hvor forskrækket hun havde været på stationen, i den store fremmede, mørke og tomme hal, hvor der snart ikke var et eneste menneske i denne sene nattetime. I begyndelsen havde hun slet ikke vovet at tage en vogn; hun gik frem og tilbage med sin lille vadsæk og håbede på, at der skulle komme nogen. Endelig havde hun taget mod til sig, men det var allerede for silde, for der var ingen uden en meget smudsig kusk, som lugtede af vin, og som snusede om hende, mens han tilbød sin hjælp med en forvorpen mine.

"Ja, ja, en drukkenbolt!" sagde Claude, der nu hørte opmærksomt efter, som om han ventede på at få opløsningen på en røverhistorie. "Og så gik De ind i hans vogn?"

Christine lå ubevægelig med øjnene stift fæstet på loftet og vedblev uden at skifte stilling:

"Ja, han tvang mig til det. Han kaldte mig "lille ven" og gjorde mig så bange … Da han hørte, jeg skulle til Passy, blev han vred og piskede sådan på sin hest, at jeg måtte holde mig fast ved dørene inde i vognen. Da den så kørte roligere gennem oplyste gader, hvor jeg så folk på fortovene, begyndte jeg at fatte mod. Jeg forstod, det var Seinen, vi kørte langs med; jeg har jo aldrig været i Paris, men jeg har set et kort … Og så mente jeg, at han

ville køre langs med kajen hele tiden, til jeg pludselig mærkede, han kørte over en bro, så blev jeg igen bange. Så var det, regnen begyndte. Vognen var drejet ind i en meget mørk gade og standsede pludselig. Kusken steg ned fra bukken og ville ind i vognen … Han sagde, det regnede for galt."

Claude brast i latter, han tvivlede ikke mere, den kusk var alt for naturtro. Da hun tav forlegen, sagde han: "Ja, ja, det var en lystig spøgefugl."

"Jeg sprang straks ud ad den anden dør, ned på gaden, så gav han sig til at bande; han sagde, at nu var vi i Passy, og han ville rive hatten af mig, hvis jeg ikke betalte … Regnen strømmede ned, der var ikke et levende menneske på kajen. Jeg vidste hverken ud eller ind; så tog jeg et femfrancsstykke op og gav ham, og en, to, tre, piskede han på sin hest og fo'r afsted med min vadsæk, som heldigvis kun indeholdt to lommetørklæder, en halv brioche og nøglen til min kuffert, som var blevet tilbage på vejen."

"Det er også for galt ikke at få kuskens nummer!" råbte maleren oprørt.

Nu huskede han, at da han gik over Louis-Philippe-broen, var en droske i fuld karriere kørt tæt forbi ham i regnskyllet. Og han forbavsedes over, hvor urimelig dog sandheden ofte kunne lyde. Det, han havde tænkt sig, var aldeles idiotisk ved siden af disse uendelige sammentræf, som skæbnen kunne finde på.

"De kan nok begribe, hvordan jeg var til mode i den gadedør," sagde Christine. "Jeg vidste godt, at jeg ikke var i Passy, jeg var altså nødt til at blive om natten dér, i dette rædselsfulde Paris. Og så tordenskraldene og de lyn! Å, de blå og røde lyn, som viste mig de græsseligste ting."

Hun lukkede igen øjnene, en skælven fo'r over hendes blege ansigt, idet hun syntes, hun genså denne triste by, denne åbning mellem kajerne, der ligesom førte ind i en glødende smelteovn, flodens dybe grav, hvor den rullede sine blytunge bølger, overfyldt med store sorte kroppe, med pramme, der lignede døde hvalfisk, besatte med ubevægelige kraner, der rakte deres lange galgearme ud. Jo, det var en pæn velkomst!

Der blev en pause. Claude tegnede ivrigt, men hun rørte sig lidt, hendes arm sov.

"Å, De, sænk albuen lidt."

Og med en interesseret mine, ligesom for at undskylde sig, sagde han:

"Tro mig, Deres forældre er bange, hvis de har hørt om togsammenstødet."

"Jeg har ingen forældre."

"Hvad! Hverken fader eller moder … Er De ganske alene?"

"Ja, ganske alene."

Hun var atten år og født i Strassburg, hvor faderen, kaptajn Hallegrain, midlertidigt havde opholdt sig imellem to garnisonsskift. Da hun var elleve år, var faderen, en gascogner fra Montaubon, død i Clermont, som han var flyttet til, da en lamhed i benene havde nødet ham til at tage sin afsked. I næsten fem år havde hendes moder, der var en født pariserinde, boet dér i provinsbyen, idet hun søgte at få sin magre pension til at række så langt som muligt og samtidig skaffede sig en bifortjeneste ved at male vifter, for at skaffe sin datter en standsmæssig opdragelse. Og nu for femten måneder siden var hun også død og havde efterladt datteren, ene i verden, uden en skilling, kun med en eneste ven, en nonne, priorinden i det

kloster, hvor hun havde gået i skole. Hun kom nu lige fra klosteret. Det var priorinden, der til sidst havde skaffet hende denne plads som forelæserinde hos sin gamle veninde, fru Vanzade, der var næsten blind.

Claude tav til disse nye enkeltheder. Klostret og det forældreløse barn med den gode opdragelse og eventyret med det romantiske udfald gjorde ham igen mistænksom, forlegen i ord og bevægelser. Han holdt op at tegne og sad og så på sin skitse.

"Er der smukt i Clermont?" spurgte han endelig.

"Å, ikke synderlig, en mørk by, og jeg gik sjældent ud, så jeg kan egentlig ikke dømme om den."

Hun støttede sig på albuen og vedblev ganske sagte, som om hun talte til sig selv, med en stemme, hvori man endnu hørte en efterklang af hendes sorg:

"Moder var ikke stærk, og hun sled sig op … Hun forkælede mig, ingenting var for godt til mig, jeg havde lærere i alt muligt, og så lærte jeg alligevel så lidt. Først var jeg nu syg, så var jeg uopmærksom, jeg var så lattermild og blev hed i hovedet … Musik kedede mig og jeg fik ondt i armene, så snart jeg sad ved klaveret. Det, der gik bedst, var da malingen …"

Han så op og afbrød hende med udråbet:

"Kan De male!"

"Å nej, jeg kan såmænd ingenting, aldeles ingen ting. Moder havde meget talent, og hun lærte mig at male lidt akvarel; jeg hjalp hende undertiden med undermaling på hendes vifter. Hun malede så smukt!"

Uvilkårligt kastede hun et blik rundt i atelieret på de græsselige malerier, der skinnede på væggen. Og i hendes klare

øjne kom der igen en uro, en ængstelig forbavselse over denne rå malemåde. På afstand så hun bagvendt den skitse, som maleren havde tegnet af hende, og hun var så forbavset over de voldsomme kulører og over de store pastelstreger, som skar igennem skyggerne, så hun ikke vovede at bede om at se den nær ved.

Hun befandt sig så ilde i sengen, hvor hun var ved at brænde op; hun lå uroligt og tænkte kun på at komme afsted, på at få en ende på alle disse ting, som hun syntes var som en drøm fra den foregående dag.

Claude fik en følelse af denne hendes nervøsitet. Han blev pludselig greben af skamfuldhed, slap sin ufuldendte tegning og sagde meget hurtigt:

"Tusind tak for Deres velvilje, frøken ... undskyld, at jeg har misbrugt den! Stå nu op, skynd Dem bare, det er på tide, De kommer af sted."

Han begreb ikke, hvad der afholdt hende fra at stå op, mens han stod dér og jagede på hende, og hvorfor hun tværtimod skjulte sin arm under tæppet. Så gjorde han en bevægelse som en vanvittig, stillede skærmbrættet op og fo'r hen i den anden ende, hvor han i overdreven anstændighed gav sig til at støje med sine kopper og skåle, for at hun kunne stå op i fred, uden at være bange for, at han skulle kigge ...

Midt i støjen, han gjorde, hørte han ikke en tøvende stemme, som sagde:

"Å, undskyld, undskyld!"

Så hørte han endelig:

"Å, undskyld, De, men De vil vel ikke være så god at sige mig ... jeg kan ikke finde mine strømper."

Han fo'r op. Hvad tænkte han på? Hvad mon han havde ment, hun skulle gøre bag ved skærmbrættet uden klæder, uden strømper eller skørter? Han havde jo hængt dem op i solen!

Strømperne var tørre. Han overbeviste sig om det ved at gnide dem sagte. Så rakte han dem op over den tynde væg, og for sidste gang så han den bare arm, der var så frisk, sund og ungdommelig. Derpå lagde han skørterne på fodenden af sengen, kastede støvlerne ind og lod kun hatten hænge på et staffeli.

Da hun havde sagt tak, tav hun stille, og han hørte knap skørterne knirke og den sagte støj, da hun vaskede sig. Men han blev ved at tænke på hende.

"Sæben ligger i en underkop på bordet. Vær så god, luk skuffen op, tag Dem et rent håndklæde! Vil De have mere vand, skal jeg række Dem kanden!"

Tanken om, at han igen bar sig forkert ad, gjorde ham ganske fortvivlet.

"Se så, nu plager jeg Dem igen ... Nu skal jeg lade dem i fred. Gener Dem bare ikke. Lad, som De var hjemme."

Han tog fat på sine huslige forretninger. Så blev han igen tvivlrådig. Skulle han byde hende morgenmad eller ej? Det var dog underligt at lade hende gå uden det. På den anden side, hvis han gjorde det, fik det aldrig ende, og hele hans formiddag gik til spilde.

Han kunne ingen bestemmelse tage, men tændte sin spirituslampe, vaskede sin kasserolle af og begyndte at lave chokolade, da han syntes, det så finere ud, og han skammede sig over sine nudler, som han plejede at lave med brød og olie, en ret, han var vant til fra sin hjemstavn. Han var endnu ikke

færdig med at brække chokoladen i kasserollen, da han pludselig forbavset udbrød:

"Hvad behager, allerede?"

Det var Christine, der slog skærmbrættet til side og kom frem, ren og pæn i sin sorte kjole, snøret og knappet, fiks og færdig i en håndevending. Hendes friske ansigt så ikke så meget som fugtigt ud efter vasken, hendes tykke hår var sat op i nakken, uden at en eneste lok stak ud.

Claude stod forbavset og gloede på dette underværk af raskhed, denne dygtighed til at klæde sig på så hurtigt og så pænt.

"Det må jeg sige, er De så flink til alt andet ..."

Han syntes, hun var kønnere og større, end han havde troet, især blev han forbavset over hendes rolige, bestemte mine. Hun var øjensynlig ikke mere bange for ham. Det var, som om hun, efter at være sluppet ud af den uredte seng, hvor hun havde følt sig så hjælpeløs, havde fået hele sit harnisk igen med sin kjole og sine støvler.

Så tog han en rask beslutning og sagde:

"De bliver da vel og spiser frokost med mig, ikke sandt?"

Men hun ville ikke.

"Nej tak, nu skynder jeg mig til stationen, hvor min kuffert må være kommet, og så kører jeg til Passy."

Det nyttede ikke, han sagde, hun måtte være sulten, at der ingen mening var i at løbe sådan afsted uden at få noget at spise.

"Ja, ja, så går jeg efter en vogn til Dem."

"Nej, De må ikke gøre Dem nogen ulejlighed."

"Nej, hør nu! De har vel ikke i sinde at gå? Lad mig så i det mindste følge Dem hen til droskernes holdeplads; De er jo slet ikke kendt her i Paris."

"Nej, nu kan jeg godt hjælpe mig selv … Gør mig den tjeneste at lade mig gå alene."

Alt var forgæves! Hun var øjensynlig bange for den tanke, at nogen, selv fremmede mennesker, skulle møde hende sammen med en mand. Hun ville ikke snakke om sit eventyr, hun ville lyve og beholde erindringen om sin forunderlige nat for sig selv. Han gjorde en arrig bevægelse, som om hun kunne gå pokker i vold. Så meget desto bedre, han var helst fri for at rende på gaden. Men i grunden var han fornærmet; han fandt, hun var utaknemmelig.

"Gud bevares, gør som De vil, jeg skal såmænd ikke tvinge Dem."

Ved disse ord blev Christines usikre smil mere bestemt og gav hendes ansigt et fint udtryk, idet hun trak mundvigene lidt ned. Hun sagde ikke noget, men tog sin hat og så sig om efter et spejl. Da hun ikke fandt noget, besluttede hun sig til at knytte sine hagebånd, som det kunne falde sig. Med løftede albuer rullede og trak hun i båndene uden at skynde sig synderligt, med ansigtet overgydt af solens gyldne lys.

Claude så forbavset på hende, han kendte ikke igen de blide, barnlige træk, som han lige havde tegnet. Overansigtet var uden stærke overgange, panden klar, øjnene milde; nu var det underansigtet, som stak frem, kæberne var lidenskabelige, munden fyldig og rød med smukke tænder. Stadig hint gådefulde jomfrusmil, der måske var lidt spottende.

"I alt fald," sagde han irriteret, "så håber jeg ikke, De har noget at bebrejde mig."

Så kunne hun ikke holde sin latter tilbage, en svag, nervøs latter.

"Å nej, monsieur Claude, hvor kan De tro det!"

Han blev ved at se på hende, og igen blev han grebet af undseelse og ængstelse over, at han i sit ubekendtskab til fruentimmere skulle gøre sig til nar. Hvad var det dog for en, denne store pige? Hvad vidste hun besked med? Sikkert nok med alt det, som unge piger lærer i klostret, med alt og ingenting. Nu, da hun ikke mere var bange, nu følte hun måske en lidt barnlig foragt over, at hun havde været bange for ingenting. Hvad var det hele egentlig? Ikke så meget som lidt galanteri, ikke engang et kys på hendes fingerspidser. Den hårde ligegyldighed hos den unge fyr måtte jo såre hende som kvinde. Og hun gik nu krænket sin vej, idet hun gjorde sig kæk i sin ærgrelse og ubevidst tog en bitterhed med sig over hine ukendte, frygtelige ting, som slet ikke var hændt hende.

"De sagde," begyndte hun, og blev igen alvorlig, "at droske-holdepladsen var for enden af broen på den anden kaj?"

"Ja, dér, hvor der står en klynge træer."

Hun var færdig med at binde sine hagebånd og havde trukket sine handsker på, men hun gik ikke, blev stående og så frem for sig. Da hendes øjne faldt på det store lærred mod væggen, fik hun lyst til at bede om at måtte se det, men hun turde ikke. Der var ikke mere noget, som holdt hende tilbage, og hun så dog ud, som om hun ventede på noget, som om hun havde en følelse af, at der endnu stod noget tilbage, noget, hun vidste ikke hvad. Endelig gik hun hen til døren.

Claude lukkede den op for hende, og et lille brød, som var stillet op ad døren, faldt ind i atelieret.

"Der ser De! De skulle såmænd have blevet og spist morgenmad med mig. Det er portnerkonen, som bringer mig dette hver morgen."

Hun rystede på hovedet. Da hun stod på trappegangen, vendte hun sig om og blev stående et øjeblik uden at sige et ord. Så fik hun sit muntre smil igen, og idet hun rakte hånden ud, sagde hun:

"Tak, tusind tak!"

Han tog hendes lille behandskede hånd i sin store, malerplettede næve. Så stod de begge et øjeblik uden at sige noget, tæt ved siden at hinanden, og trykkede hinanden venskabeligt i hænderne. Den unge pige smilede, og han havde det spørgsmål på læberne: "Hvornår får jeg Dem at se igen?" Men han skammede sig og tav. Så endelig tog hun hånden til sig.

"Farvel, monsieur Claude!"

"Farvel, frøken Christine!"

Christine var uden at hæve hovedet allerede ved at gå ned ad den stejle trappe, hvor hvert trin knirkede; og Claude gik rask ind i atelieret igen og smældede voldsomt døren i efter sig, idet han højt sagde:

"Å, de Satans fruentimmer!"

Han var vred, rasende på sig selv, forbitret på alle andre. Han sparkede til møblerne, som stod på hans vej, og opmuntrede sig med at skælde ud ganske højt. Hvor var det dog fornuftigt af ham, at han af princip aldrig tog fruentimmer med sig hjem! Det pak duede bare til at gøre et skikkeligt menneske

halvtosset. Hvem stod ham nu inde for, at denne her med sin uskyldige mine ikke havde gjort græsseligt nar ad ham? Og han havde været tåbelig nok til at tro hendes kedsommelige krøniker. Atter vågnede hans tvivl, nej, den generals enke skulle nu ingen i verden få ham til at hoppe på, og togsammenstødet! Og kusken! Den slags historier gik ikke for sig! Og desuden, med sådan en mund – nej tak – fordægtig så hun ud, da hun stak af- gid han bare kunne begribe, hvorfor hun løj. Men nej, hvad nytte havde hun af de løgne, det begreb han ikke, var det bare for at lyve? Der måtte dog være noget. Nå, tro mig, nu lo hun ham ordentlig ud!

Ilter lukkede han skærmbrættet sammen og smed det hen i en krog. Der så naturligvis rædsomt ud dér bagved! Da han så, at alt var i orden, rigtig net, vandfadet, håndklædet, sæben, så blev han så rasende over, at hun ikke havde redt sengen. Det gav han sig så til med unødvendige anstrengelser, han rev i madrassen, bankede med begge hænder på hovedpuden, som havde bevaret en svag duft, og han blev svimmel af den rene ungdommelige duft, der var blevet hængende ved lagenerne. Så gav han sig til at vaske sig i en kande vand for at køle sig, og i det fugtige håndklæde blev han igen svimmel, følte det jomfruelige pust, som fyldte hele atelieret og faldt ham for brystet. Han bandede, mens han spiste sin chokolade af kasserollen, og han havde en sådan feberagtig hast efter at komme til at male, at han slugte store stykker brød. "Her kvæles man jo!" skreg han så med ét. "Det er den hede, som gør mig gal."

Solen var borte, det var ikke mere så varmt.

Claude lukkede et lille vindue op, der gik i flugt med taget, og indåndede med inderligt velbehag det vindpust, der slog ham i møde. Han tog sin tegning af Christine og sank hen i beskuelse af den.

2

Klokken var over tolv. Claude sad og malede på sit billede, da en kendt hånd bankede hårdt på døren. Uvilkårligt, og uden at det næsten faldt ham ind hvorfor, gemte maleren Christines hoved, som han var ved at male sin store kvindefigur efter, og puttede det ned i en mappe. Først derefter lukkede han op.

"Pierre!" udbrød han. "Er du allerede dér?"

Pierre Sandoz, en barndomsven af ham, var en fyr på et par og tyve år, meget mørk med et rundt og viljekraftigt hoved, en firskåren næse og meget milde øjne i et energisk ansigt med en masse spirende skæg.

"Jeg har spist tidlig morgenmad," svarede denne, "jeg ville sidde for dig en god times tid. Å, død og pine, det går jo fremad."

Han havde stillet sig op foran billedet og tilføjede straks:

"Nå, jeg ser, du har forandret kvindefiguren."

Der blev en lang pause. De stod begge to ubevægelige og så på billedet. Det var fem meter langt og fire højt, det hele var anlagt, men kun enkelte stykker var udført. Udkastet, der var hurtigt henkastet, virkede voldsomt, med et pragtfuldt strålende liv i farverne.

Ind i et skovindhug mellem løvets grønne mure faldt en skinnende solstråle; til venstre løb der en mørk allé, med en eneste lysplet langt borte. Og dér, midt imellem sommerens blomster og vækster, lå en nøgen kvindefigur på græsset med den ene arm under hovedet, så brystet hævedes; hun smilede med lukkede øjne i det hav af solguld, der oversvømmede

hende. I baggrunden kæmpede to andre kvinder, en mørk og en lys, ligeledes nøgne; de lo, og deres skinnende hud stak af imod alt det grønne i en henrivende farvetone. Og som om maleren i forgrunden havde trængt til en sort modsætning i farven, havde han dér sat en herre i sort fløjlsfrakke. Herren vendte ryggen til og støttede sig med den venstre hånd på græsset.

"Din kvindefigur er meget smukt anlagt!" sagde endelig Sandoz. "Men død og pine, hvor du får et slid med alt det!"

Claude stod og så med strålende øjne på sit værk, mens han gjorde en fortrøstningsfuld bevægelse.

"Å hvad, jeg har tiden for mig fra nu af til udstillingen. På seks måneder kan man få en del gjort. Nå, denne gang bliver det dog måske til, at jeg overbeviser mig selv om, at jeg ikke er en ren idiot."

Han gav sig til at fløjte stærkt, henrykt, uden at han ville tale noget om det udkast, han havde gjort efter Christines hoved. Han var opfyldt af et af de stærke anfald af håbefuldhed, hvorfra han plejede at synke endnu voldsommere tilbage til sine kunstneranfægtelser, som næsten ødelagde hans lidenskabelige natur.

"Nå, nu ingen driverier! Siden du er ved det, er det bedst, vi tager fat."

Sandoz havde af venskab for Claude og for at spare ham udgifterne til en model tilbudt at sidde for ham til herren i forgrunden. På fire eller fem søndage, den eneste dag, han havde fri, ville figuren være fremstillet. Han var allerede ved at trække fløjlsjakken på, da der pludselig faldt ham noget ind.

"Hør nu, du har ikke spist ordentlig morgenmad, siden du stod her og malede, da jeg kom. Skynd dig og løb ned og spis en

kotelet; jeg venter så på dig heroppe."

Tanken om at spilde tiden oprørte Claude.

"Snik snak, jeg har spist; se bare i gryden … og desuden er her jo et stykke brød tilbage, det spiser jeg … Nå, march, i stilling, din dovenlars!"

Han tog ivrigt sin palet, greb penslerne og sagde så:

"Dubuche kommer og henter os i aften, ikke sandt?"

"Jo, klokken fem."

"Nå! Det er udmærket, så går vi straks hen og spiser til middag. Nå, er du snart færdig? Hånden mere til venstre, bøj hovedet lidt mere."

Sandoz flyttede puderne og satte sig til rette på sofaen i stillingen. Han vendte ryggen til, men samtalen fortsattes ikke desto mindre lidt endnu, for han havde om morgenen fået et brev fra Plassans, den lille provençalske by, hvor maleren og han havde kendt hinanden, fra de i 8. klasse havde slidt deres første bukser på skolebænken. Så tav de begge. Den ene glemte ganske omgivelserne, idet han gav sig hen i arbejdet, og den anden faldt lidt efter lidt hen i den lange stillesiddens ensformige forstenelse.

I ni års alderen havde Claude været så heldig at kunne forlade Paris og vende tilbage til den krog på landet, hvor han var født. Hans moder, en hæderlig, flink vaskerkone, som hans dovne fader skammeligt havde forladt, var lige blevet gift med en flittig arbejder, der var blevet rasende forelsket i hendes smukke blonde ansigt. Men til trods for al deres flid kunne de ikke få det til at slå til. Derfor havde hun straks sagt ja, da en gammel herre dernede fra en skøn dag var kommet og havde bedt dem om Claude, som han ville sætte i skole i nærheden af

sig. Det var et ædelmodigt indfald af den gamle særling, der sværmede for malerier og havde lagt mærke til de mandehoveder, som knægten havde kradset op. Lige til næstøverste klasse, i syv år, havde Claude således boet i Provence, i begyndelsen som kostgænger på skolen, siden som skolesøgende, og da havde han bolig hos sin velynder. En morgen havde man fundet denne i sin seng, død af et hjerteslag. Han efterlod ved testamente tusind francs om året til den unge mand, som fik ret til at råde over kapitalen, når han blev fem og tyve år. Claude var allerede da grebet af malerlysten og forlod straks skolen uden engang at ville prøve på at få en afgangseksamen, og tog til Paris, hvor hans ven Sandoz allerede opholdt sig.

I skolen i Plassans havde de i attenårsalderen været tre, som blev kaldt "de uadskillelige": Claude Lantier, Pierre Sandoz og Louis Dubuche. De hørte til tre forskellige samfundsklasser, var ganske forskellige af natur, og var blot født samme år med nogle måneders mellemrum. De havde straks og for alle tider sluttet sig sammen, tiltrukket af usynlige sympatier, en endnu uudviklet ærgerrighed og en overlegen forstand midt imellem den rå masse af sinkerne, som pryglede dem. Sandoz var søn af en spanier, der var flygtet til Frankrig efter en politisk tumult. Han havde nedsat sig i Plassans og havde dér oprettet en papirfabrik med nye maskiner, som han selv havde opfundet; så var han død, nedtrykt af bitterhed, pint af de lokale genvordigheder, og havde efterladt sin enke i en så besværlig stilling med en uendelighed af uvisse processer, at hele formuen blev opslugt. Moderen, der var fra Bourgogne, var opfyldt af bitterhed mod provençalerne. Hun led af en snigende

lamhed, som, påstod hun, også skyldtes dem. Så tog hun til Paris med sin søn, der nu understøttede hende med sin knappe lønning og med hovedet opfyldt af litterær berømmelse.

Dubuche var født i Plassans af en bagerfamilie. Hans moder var en hvas, meget ærgerrig kone, der havde tvunget ham frem. Han var kommet til Paris senere end sine venner, og han gik på skolen som arkitektelev og slog sig yderst nødtørftigt igennem med de sidste femfrancsstykker af den sum, som hans forældre havde vovet på ham i håb om at få den igen med hundrede fold.

"Ej for pokker!" afbrød Sandoz den dybe stilhed, "din stilling er just ikke bekvem; min hånd er aldeles brækket. Må jeg røre mig?"

Claude lod ham strække sig uden at svare. Han tog fat på fløjlsjakken med brede penselstrøg, så rykkede han tilbage, kneb øjnene sammen og brast i en voldsom latter af noget, han pludselig kom til at tænke på.

"Hør, kan du huske i sjette klasse, den gang Pouillaud tændte lysene i den idiot Lalubies skab. Å, jeg ser endnu Lalubies rædsel, da han åbnede skabet, ligesom han skulle til at krybe op på katedret, og så dette oplyste alter! … Fem hundrede vers til hele klassen!"

Sandoz var så betaget af denne lystighed, at han kastede sig tilbage på sofaen. Så satte han sig igen i stillingen og sagde:

"Å, det bæst Pouillaud! … Tænk, i sit brev i dag melder han mig netop Lalubies bryllup. Det gamle øg af en lærer har hugget sig en køn pige. Du kender hende godt, købmand Galissards datter, den lille blondine, som vi sang serenader til!"

Minderne var nu kaldt til live, og Claude og Sandoz var uudtømmelige; den ene blev ivrigere og ivrigere i at male,

efterhånden som de snakkede, og den anden sad stadig vendt mod væggen og snakkede, mens skuldrene dirrede af iver.

I begyndelsen var det skolen, de behandlede, det gamle, forfaldne kloster, som gik ned til voldene, de to store gårde med de høje platantræer, det mudrede springvand, som var ganske mosgroet, hvor de havde lært at svømme, og de nederste klasser, hvor gipsen dryssede ned, og den forpestede spisesal med den evindelige skyllevandslugt, og de smås sovesal, der var berømt for sine rædsler, og linnedkamret og sygestuen med de fine små nonner i de sorte kjoler, der var så blide i deres hvide huer! Hvad var det ikke for en historie, da søster Angela, hende med det uskyldige ansigt, der satte alle de store drenge fluer i hovedet, da hun en skønne dag forsvandt med Hermeline, en stor dreng i næstøverste klasse, som af kærlighed plejede at skære sig i fingrene for at hun skulle lægge engelsk hæfteplaster på?

Derefter lod de hele skolens lærerpersonale passere revy for sig; det var et ynkeligt optog, sørgeligt og komisk, ansigter fulde af ondskab og lidelse. Rektoren, der ruinerede sig ved at gøre selskaber for at få sine døtre gift; det var to store, statelige pigebørn, som stadig var genstand for alle mulige slags væmmelige tegninger og inskriptioner på murene. Overlæreren, Pifard, hvis berømte næse altid stod på lur bag dørene som en lille kanon og allerede i lang afstand røbede hans nærværelse; så kom hele skaren af lærere og hver især tilsølet med et stygt øgenavn, den hårde Rhadamantes, som aldrig lo, "den fedtede", som altid gjorde stolene sorte ved evindelig at gnide sit hoved op ad dem. Læreren i fysik, der var til nar for ti forskellige hold knægte, som gjorde sig til af hans kones gunst;

man sagde, at hun i fordums tider var blevet overrasket i armene på en soldat. Og alle de andre, inspektør Spontini med sin korsikanerkniv, der var plettet af tre fætres blod, og den lille Chantecaille, som var så skikkelig, at de fik lov til at ryge, når de var ude at spadsere; og lige til kokkedrengen og tallerkenvaskeren, to rene utysker, som man påstod havde hyrdetimer mellem kartoffelskrællerne.

Så kom de til spilopperne, alle mulige slags puds, de havde spillet, og som de nu, så mange år efter, var ved at le sig ihjel over. Å, den morgen, de havde brændt skoen for "Dødens Mimi", også kaldet "Det udenbys skelet", en mager fyr, der smuglede snustobak ind til hele klassen! Eller den vinteraften, da de havde stjålet svovlstikker ved kirkelampen i kapellet for at ryge tørre kastanjeblade af rørpiber! Sandoz, der havde ført an, tilstod nu, hvor bange han havde været, hvorledes han havde svedt angstens sved, da han klatrede op i koret i mørket! Og så var der den dag, da Claude havde haft den gode idé at stege oldenborrer nede i sin pult for at se, om man kunne spise dem, som han havde hørt. Hvilken nederdrægtig stank, og en røg så tæt, at inspektøren troede, der var ild, og greb hele vandkrukken for at slukke. Og så mindedes de, når de strejfede omkring på spadsereturene og stjal løg; og når de kastede med sten ind ad vinduerne, og det gik ud på at slå huller, der lignede landkort; og så de græske opgaver, som var skrevet i forvejen med store bogstaver på den store sorte tavle, så alle sinkerne kunne læse dem flydende op, uden at læreren kunne begribe, hvorledes det gik til; og så bænkene i gården, som de havde savet af og båret rundt om vandbassinet, som om det var faldne oprørere, i lange tog under begravelsessange. Å ja, det var en

mageløs historie! Dubuche, der var præsten, faldt på hovedet i vandet, da han ville tage and i sin hue, der forestillede vievandskarret. Det allerbedste, det brillanteste af det hele, var dog den gang, Pouillaud havde bundet alle natpotterne i sovesalen sammen med et reb, der gik hen under sengene, og så om morgenen, en fridag var det, havde givet sig til at løbe med tovet i hånden gennem den lange korridor, op og ned ad alle trapperne, med hele denne græsselige porcelænshale, der hoppede og sprang i tusinde stykker bag ved ham!

Claude, der stod og stak en pensel i vejret med munden vidt åben af latter, råbte:

"Ja, det bæst, Pouillaud! … Nå, og du har fået brev fra ham? Hvad tager han sig til nu?"

"Ingen verdens ting, kære!" sagde Sandoz, idet han rettede lidt på puderne. "Hans brev er virkelig så dumt! … Han studerer jura, og når han bliver færdig, skal han på sin faders kontor. Du skulle bare se, hvor han allerede har fået den rigtige tone, med hele den idiotiske vigtighed, der passer for en anstændig borgermand."

Der blev igen en pause. Så sagde han:

"Å, min ven, vi to har nu dog været heldige!"

Atter begyndte erindringer at strømme ind på dem, erindringer, der fik deres hjerter til at banke med raske slag, erindringer om alle de skønne feriedage, de havde tilbragt i fri luft og klart solskin. Allerede som ganske små, i sjette klasse, havde de tre uadskillelige begyndt at sværme for lange ture. De benyttede den mindste fritid til at trave milelange ture, og de blev dristigere og dristigere, efterhånden som de voksede til; til sidst strejfede de hele egnen igennem, ture på flere dage. De

overnattede hvor som helst på vejen, i en bjergkløft, på et logulv, som endnu var hedt, og hvor strået, af det tærskede halm beredte dem et blødt leje, eller i en forladt hytte, hvis gulv de dækkede med et tæppe af markens urter. Hvor var de ikke draget langt bort fra verden, hvor havde de ikke ganske fordybet sig i den herlige natur, hvor tilbad de ikke træerne, vandet, bjergene i deres endeløse fryd over at være ene og fri.

Dubuche, som boede på skolen, var kun med på fridagene og i de lange ferier. Han var heller ikke videre let til bens, var sen til at røre sig som en god, grundig læsehest. Men Claude og Sandoz trættedes ikke, de vækkede hinanden klokken fire hver søndag morgen ved at kaste sten på ruderne til hinanden. Især om sommeren var Viorne deres drøm, den lille strøm, hvis fine tråd vander de lave enge i Plassans. De var knap tolv år, da de kunne svømme, og hvor de arbejdede på at komme ned på bunden af hullerne, hvor vandet samlede sig. De tilbragte hele dage ganske nøgne dér, tørrede sig på det hede sand og sprang så igen ud i strømmen, svømmede på ryggen og på brystet. De puttede sig ned i vandplanterne på bredden, sad i vandet til ørene og lurede timevis på ålenes smuthuller. Denne rislen af rent vand, som gennemblødte dem i solskinnet, gjorde, at de længe blev ved at være børn, og gav dem den friske, ungdommelige latter som løsslupne skoledrenge, da de allerede var nået frem til at være unge mennesker og i sommerferien tilbragte de hede julinætter i byen. Senere havde de sværmet for at gå på jagt, men det var den slags jagt, som drives i de egne, hvor der ikke er noget vildt, hvor man må gå seks mil for at få ram på et halvt dusin kramsfugle, langstrakte vandringer, hvorfra de ofte kom hjem med tom jagttaske eller med en

flagermus, som de havde truffet, ligesom de kom tilbage til byen og skulle skyde deres bøsser af. De fik tårer i øjnene ved at tænke på disse uendelige ture. De fantaserede om hvide veje i det uendelige, dækket med et lag støv som et hvidt snelag, og de vandrede uafladeligt, henrykte over at høre deres tykke sko knirke i sandet, og så stak de i løb tværs over marken med den røde jernholdige jord, hvor de blev ved at galopere. Og under den blyfarvede himmel ikke en skygge, intet andet end dværgoliventræer og mandeltræer med det tynde løvværk; og ved hver en omdrejning en henrivende følelse af træthed, en pralende henrykkelse over at have gået længere end forrige gang, en fryd over ikke mere at føle, at de gik, at komme fremad, at blive stærkere, og så travede de afsted og opmuntrede hinanden med en eller anden rædsom soldatervise, der vuggede dem, som var de midt i en drøm.

Snart havde Claude imellem sit krudthorn og sine knaldhætter taget et album med, som han tegnede landskaber i, mens Sandoz altid havde en eller anden versebog i lommen. Det var et romantisk raseri, med højtflyvende strofer blandet sammen med uanstændige soldaterviser, med oder, som blev sunget i den brændende hede luft, og når de opdagede en kilde og et par træer, som kastede en smule skygge på den hede jord, så forglemte de sig ofte dér, lige til stjernerne kom frem; dér spillede de så dramaer, som de kunne udenad, med tykke stemmer i helterollerne og med spæde, syngende fløjtetoner for de unge piger og dronningerne. De dage lod de spurvene i fred. I denne afsides provinsby, midt i den søvnige dumhed, som behersker provinsbyerne, havde de lige til deres fjortende år levet deres eget liv, begejstrede, grebet af en art litteratur- og

kunstfeber. Hugos storartede scenerier, de kæmpemæssige fantasier, som vandrer omkring i modsætningernes evige kamp, havde revet dem med hen i helteverdenen, de spillede komedie, gik ud for at se solen forsvinde bag ruinerne, og de så livet i en pragtfuld, dårende femte akts belysning. Derefter havde Musset oprevet dem med sin lidenskab og sine tårer; de følte deres eget hjerte slå i ham, verden åbnede sig mere menneskeligt for dem, og de blev grebet af medlidenhed over det evige jammerskrig, som de for fremtiden skulle høre stige frem af alt levende.

For øvrigt var de ikke kræsne, de havde ungdommens herlige slugvornhed, en rasende lyst til læsning, hvor det bedste og det dårligste blev slugt i deres lyst til at beundre, så ofte det sletteste stads bragte dem i samme henrykkelsestilstand som de største mesterværker. Alt som Sandoz talte, vågnede alt dette til live: sværmeriet for de lange fodture, dette raseri efter læsning, der havde beskyttet dem mod den uovervindelige dorskhed, de levede i. De gik aldrig ind på en café, de snakkede altid om, hvor de afskyede gaderne, de lod endog, som om de led kvaler som ørne i bur, mens kammeraterne hang ved marmorbordene på restaurationerne og spillede kort om fortæringen. Dette provinsliv, som endnu, mens de var ganske små, trak børnene ind i hjulene på sin trædemølle, vanen at gå i klubben, gennempløje aviserne lige til avertissementerne, den evindelige spillen domino, den samme spadseretur på den samme tid af dagen i den samme allé og til sidst den idiotisering under den møllesten, som klemmer hjernerne flade, oprørte dem, vakte modsigelseslysten hos dem, så de klatrede op ad de nærmeste bakker for at opdage ukendte

steder dér, de deklamerede vers i skyllende regnvejr uden at krybe i ly, af bare foragt for byen. De lagde planer om at slå sig ned ved bredden af Viorne og leve dér som vilde i et evigt bads fryd med fem eller seks bøger; de behøvede ikke mere for at slå sig igennem.

Selv kvinden var bandlyst af deres tilværelse, de var undselige og forlegne, og deres ubehændighed gav sig udslag i en stiv, fornem drengeagtighed. Claude havde i to år været fortæret af kærlighed til en hattemagerjomfru, som de hver aften fulgte bag efter i afstand, men aldrig vovede at tiltale. Sandoz havde fantasier om damer, han mødte på rejse, om meget skønne kvinder, der kom frem i en ukendt skov og ofrede ham en hel dag, hvorpå de forsvandt i en skygge i tusmørket. Deres eneste galante eventyr fik dem endnu til at le, så komisk syntes de, det var. Det var to piger, som de havde givet serenader i den tid, de var med i skolens musikforening. De havde tilbragt nætter igennem med at spille klarinet og klaphorn, en ganske græsselig kattemusik, som forfærdede hele kvarterets borgermænd, og så til sidst var det hin mindeværdige aften, hvor alle de oprørte forældre havde slået hele familiens vandkander ud over hovedet på dem.

Å! den lykkelige tid! Hvor de lo rørt ved hver en erindring! Væggene i atelieret var netop dækket med skitser dernede fra, som maleren for nylig havde taget på en rejse. Det var, som om de rundt om sig havde de gamle udsigter, den varme blå himmel og de rødbrune marker. Dér lå en stor slette med de små gråagtige oliventræers krusning og de fjerne højes rosenrøde takker. Her, mellem de afsvedne skrænter med rustkulør, lå Viorne og tørrede ind under en gammel bros bue,

overstøvet, uden andet grønt end buske, som var ved at dø af tørst. Længere borte var Helvedessvælget med sin gabende dybde, mellem sine sammenstyrtede klipper, som et uhyre kaos, en vild ørken, der i det uendelige rullede sine stenbølger. Og så alle de velbekendte kroge: "Fortrydelsesdalen", der var snæver, så skyggefuld, med en friskhed som en buket mellem de forbrændte marker, og "De tre gode Guders Skov", hvor granerne med deres dybe grønne farve fældede harpiks-tårer i den stærke sol; og "Bouffans Ankerstok", så hvid som en moské, midt imellem de store markstrækninger, der lignede blodpøle. Og flere og flere, blændende veje, der drejede om, hulveje, hvor varmen ligesom fik stenene til at slå bobler, tørstige sandtunger, der drak floden ud dråbe for dråbe, muldvarpehuller, gedestier og græstuer, alt under den azurblå himmel.

"Du!" sagde Sandoz og vendte sig om mod en studie, "hvor er den fra?"

Claude truede oprørt med sin palet.

"Hvad for noget, kan du ikke se det? Vi var lige ved at slå hovederne itu dér. Du ved det godt! Den dag, da vi var klatrede op med Dubuche helt nede fra Jaumegarde. Der var så glat som bag på en hånd, vi klamrede os fast med neglene; og halvvejs kunne vi hverken komme op eller ned. Og til sidst, helt oppe, da der var tale om, hvem der skulle stege koteletterne, kom vi næsten op at slås, du og jeg."

Nu huskede Sandoz det.

"Å, å, ja! Hver skulle så stege sin på rosmarinkæppe, og da der gik ild i mine, gjorde du mig ganske fortvivlet ved at håne min kotelet, der blev aldeles forkullet."

Atter var de ved at le sig ihjel. Maleren tog fat på sit arbejde og sagde alvorligt:

"Men nu er den potte ude! Nu er der ikke mere tid til at drive."

Det havde han ret i. Siden de tre uadskillelige havde virkeliggjort deres drøm at mødes i Paris for at erobre byen, havde de haft uhyre ondt ved at slå sig igennem. De havde nok forsøgt igen at tage fat på deres lange fodture. De drog nu og da om søndagene afsted gennem Fontainebleau-bommen, gik ind i Verrièrekrattet lige til Bièvre, gik så gennem skovene ved Bellevue og Meudon og kom tilbage over Grenelle. Men de påstod, at Paris ødelagde deres ben, og nu gik de næsten ikke uden for brolægningen, men hengav sig helt til deres kamp.

Fra mandag til lørdag sled Sandoz i en mørk krog på det kommunale kontor i 5. kreds, beskæftiget med at modtage anmeldelser om fødsler. Det eneste, som holdt ham tilbage dér, var tanken om hans moder, som hans hundrede og halvtreds francs knap forslog til. Dubuche, som på sin side længtes efter at tilbagebetale sine forældre de penge, de havde ofret på ham, påtog sig lettere arbejde hos arkitekterne uden for den tid, han var på skolen.

Claude alene havde sin frihed, takket være de tusinde francs om året, men hvor græsseligt kneb det alligevel ikke mod slutningen af månederne, især når han delte sine sidste penge med dem. Heldigvis begyndte han at sælge lidt, små billeder, som blev købt for ti og tolv francs af fatter Malgras, en fiffig købmand; men forresten ville han hellere sulte end ty til handelen, til at fabrikere portrætter af borgerfolk, små nips-helgener, restaurations-gardiner og jordemoder-skilte. Da han

var kommet tilbage til Paris, havde han i Bourdonnais-smøgen lejet et meget stort atelier, nu var han flyttet hen på Bourbon-kajen for at spare. Dér levede han som en vildmand, med den fuldstændigste foragt for alt det, som ikke var maling. Han var blevet uvenner med sin familie, da han havde lagt sig ud med en tante, der var spækhøkerske ved hallerne, fordi hun, der bar på en hemmelig hjertesorg over sin moder, som var blevet misbrugt af mandfolk og trukket ned i snavset, levede alt for skikkeligt.

Pludselig skreg han til Sandoz:

"Nå, hvad nu? Vil du lade være at falde sammen!"

Men Sandoz erklærede, at han var aldeles stiv og sprang op fra sofaen for at strække sine ben. Han fik tilstået ti minutters hvile, og i disse talte de om andre ting; Claude var føjelig i dag. Når hans arbejde gik, blev han varm, snaksom; ellers, når han følte, at han ikke kunne gribe naturen, malede han med sammenknebne tænder, i koldt raseri. Så snart hans ven igen havde sat sig i stilling, blev han ved at snakke i en ustandselig strøm, uden derfor at male et eneste penselstrøg mindre.

"Hurra, gamle ven, det går godt! Du har en pokkers god holdning her … Å, forkaster de bæster dette … så siger jeg bare! … Jeg forlanger mere af mig selv, end de forlanger af hinanden, og når jeg synes, et billede af mig er antageligt, ser du, så betyder det mere, end om det slipper gennem den hele verdens juryer. … Du ved nok, mit billede fra hallerne, mine to unger på alle grøntsagerne, det kradsede jeg ud; det indså jeg, kunne ikke blive godt; jeg havde gabt for højt, det var rent forbandet, for tungt for mine skuldre.

Men jeg skal nok en skønne dag tage fat igen, når jeg kan magte det, og så skal det blive til noget; jeg skal byde dem et arbejde, så de skal gå bagover alle sammen af forbavselse."

Han gjorde en bevægelse, som om han spredte en skare mennesker; så klemte han en tube blåt ud på sin palet og gav sig til at gøre nar ad det ansigt, hans første lærer i maling ville sætte op til hans billede; denne fatter Belloque var en gammel, enarmet kaptajn, der nu i et kvart århundrede i en sal i museet havde undervist drengene i Plassans i at tegne smukke streger. Ja, og Berthou, den berømte maler af "Nero i Cirkus", på hvis atelier i Paris han havde gået i et halvt år, havde han ikke tyve gange fortalt ham, at han aldrig blev til noget! Å, hvor angrede han dem nu, disse seks måneders idiotiske famlen, de intetsigende øvelser under en mands tugt, hvis anskuelser var forskellige fra hans! Til sidst prækede han mod arbejdet i Louvre; han ville hellere hugge sin hånd af, sagde han, end han nu ville gå derop og ødelægge sit øje med at se på en af de kopier, som for tid og evighed tilsmudsede ens syn på det liv, man levede. Han ville bare spørge, om det i kunsten kom an på andet end at give det, man havde i kroppen? Var det hele i virkeligheden andet end at stille et fruentimmer foran og så male hende, som man så hende? Og et bundt gulerødder, ja netop et bundt gulerødder! Nøje iagttaget, ligefremt malet i den personlige tone, man selv så, var det ikke mere værd end de evindelige smørerier fra malerskolen, de malerier, som var malet med bare tobakssauce, der var modbydelige opkog efter samme opskrift. Den dag skulle nok komme, hvor en eneste original gulerod ville blive tegnet til en hel omvæltning.

Derfor var det, at han nøjedes med at gå og male på Boutins atelier, et frit atelier, som en gammel model holdt i Rue de la Huchette. Når han gav tyve francs til opsynsmanden, fandt han dér nøgne modeller nok, mandfolk og fruentimmer, så han kunne gøre sin skitse i en krog; og han var så ivrig i arbejdet, at han glemte både mad og drikke, når han uden hvile kæmpede med naturen; han var besat af en arbejdsiver, der var på højde med alle disse mennesker, der anklagede ham for dovenskab og uvidenhed, og som overlegent talte om deres studier, fordi de kopierede næser og munde under en lærers opsyn.

"Hør engang, du gamle, når en af de abekatte har lavet en krop som denne her og kommer og viser mig den, så kan vi jo snakke om det."

Med spidsen af sin pensel pegede han på en akademistudie, som hang på væggen lige ved døren. Den var udmærket, udkastet med mesterlig bredde; og ved siden hang der endnu flere udmærkede ting, fødder af småpiger, som var aldeles mageløse, og især en kvindemave med en så levende, naturlig hudfarve, som om blodet rullede i årerne under den bløde hud. I de få stunder, han var tilfreds, var han stolt af disse studier, men de var også det eneste, han var tilfreds med; de tydede på en stor maler med vidunderlige evner, men med uforklarlige, pludselige slappelser, der var ham som lænker om benet. Han vedblev heftigt, idet han med hårde strøg arbejdede løs på fløjlsjakken, mens han hudflettede sig i sin ligegyldighed, der ikke agtede nogen: "Allesammen er det billedsmørere, som ikke er to skilling værd, med stjålen berømmelse, idioter eller lurendrejere, der ligger i støvet for publikum! Ikke en eneste rask fyr, som blæser borgerskabet et stykke! … Nå, der er nu

fatter Ingres, du ved nok, hvor han kvalmer mig, han med samt sin slimede malemåde! Nå, hvad så! det er alligevel Fanden til fyr; jeg må sige, jeg har agtelse for ham, jeg tager dog min hat af for ham, han gav dem en god dag alle som én, hans tegning var nu dog så Helvedes brillant, og den fik han publikum til at sluge, de idioter, som nu tror, de forstår ham … Og når alt kommer til alt, så er der dog kun to, Delacroix og Courbet. Alle de andre er noget rak! … Ja, ja, den gamle romantiske løve, han har da holdning! Det kalder jeg en dekoratør, som kunne sætte glød i farvetonerne! Og hvilket håndelag! Han havde dækket Paris' mure, hvis man havde sat ham det for. Hans palet kogte, og den gik over alle bredder. Jeg ved godt, at det ikke var andet end fantasteri; men hvad så, når det nu river op i én, og det var det, som var nødvendigt, det måtte til for at sætte ild i skolen. Og så kom den anden, pokker til arbejder, den sandeste virkelige maler, som århundredet har haft at opvise, og han havde en absolut klassisk teknik, hvad jo ikke en eneste af de idioter har haft. De har hylet, det er vist, de skreg og brølede op om helligbrøde og realisme, som om denne meget omtalte realisme ikke fandtes i andet end i sujetterne. Betragtningsmåden blev ved at være de gamle mestres, og udførelsen blev genoptaget og fortsatte de smukke stykker i vore museer … Begge to, Delacroix og Courbet, er kommet frem i rette tid. De har begge gjort et skridt fremad. Og nu, å nu!"

Han tav, gik tilbage for at bedømme virkningen, faldt et øjeblik hen i beskuelsen af sit værk og fortsatte så: "Nu må der mere til. Men hvad? Jeg ved det ikke rigtig! Hvis jeg vidste det, og hvis jeg kunne det, skulle jeg blive meget dygtig. Å, så skulle ingen nå mig … Men hvad jeg føler, det er, at Delacroix' store

bygning knager og er ved at styrte sammen, og Courbets mørke malemåde forgifter allerede atelierernes indelukkede, mugne luft, hvor solskinnet aldrig når ind. Forstår du, det er måske sol, der mangler os, friluft, klart og ungt maleri, ting og væsner, som de er i det sande lys … ak, jeg kan ikke udtrykke det! Jeg kan ikke sige, hvad det er for et maleri, som vore nutidsøjne skal skabe og beskue."

Hans stemme døde igen hen, han stammede, han havde ikke evne til at fremføre den dumpe fremtidsvækst, som arbejdede i ham. Der blev ganske stille, mens han skælvende fuldendte udkastet til fløjlsjakken.

Sandoz havde hørt efter uden at røre sig ud af stillingen. Med ryggen vendt til Claude, som om han talte til væggen, sagde han nu:

"Nej, nej, vi ved det ikke, men vi skulle vide det. Hver gang en lærer har villet indpode mig en sandhed, har jeg gjort oprør indvendig og tænkt: "Enten narrer han sig selv, eller han narrer mig." Deres tanker gør mig fortvivlet; jeg synes, sandheden er bredere, mere almindelig … Å, hvor det ville være skønt, om man nedlagde hele sin tilværelse i sit værk, hvor man så søgte at nedlægge ting, dyr, mennesker, hele det umådelige kredsløb. Og det ikke i filosofiens leksikon, ifølge det idiotiske hierarki, vort hovmod vugger sig i, men i det almindelige livs fulde løb, i en verden, hvor vi ikke ville være andet end en tilfældighed, hvor hunden, som løber forbi, ja endog vejens sten vil forklare os tilværelsen; kort sagt, det store alt, uden højt eller lavt, uden snavset eller rent, således som det bevæger sig … Vist er det, det er til videnskaben, romanforfatterne og digterne skal henvende sig; den er nu den eneste mulige kilde. Men det svære er, hvad

man skal bruge af den, hvordan skal man gå frem med den? Jeg føler straks, at jeg bliver forvirret … Å, hvis jeg vidste, hvis jeg bare vidste, sikken række bøger jeg skulle slynge i hovedet på mængden."

Han tav. Vinteren i forvejen havde han offentliggjort sin første bog, en samling elskværdige skitser, som han havde skrevet i Plassans, og hvoriblandt kun nogle enkelte drøjere anstrøg antydede, at forfatteren var en lidenskabelig oprører. Siden den tid havde han famlet sig frem, han havde prøvet sig selv i sine tankers virvar, i de endnu usikre ideer, der kæmpede i hans hjerne. I begyndelsen havde han været begejstret over sit kæmpemæssige værk, han havde haft planer til en verdens skabelse i tre faser: skabningen baseret på videnskaben, menneskehedens historie, som til sin tid skulle spille en rolle i væsnernes sammenslyngen, fremtiden, væsnerne, som stadig følger efter hinanden, ender med at skabe verden på ny ved livets uendelige arbejde. Men hans iver var kølnet foran denne tredje fases alt for dristige hypoteser; han søgte nu en snævrere ramme, en mere menneskelig, som dog kunne rumme hans store ærgerrighed.

"Å, at se alt og male alt!" sagde Claude efter en lang tavshed. "At have mure i milevis at overmale, dekorere banegårdene, hallerne, kontorbygningerne, alt, hvad der bygges, hvis ikke arkitekterne var idioter! Og der behøvedes ikke andet end stærke muskler og et solidt hoved, for sujetter skulle det vist ikke mangle på. … Å! Livet, som det går én forbi på gaden, de fattiges og de riges liv på torvene, ved væddeløbene, på boulevarderne, inde i de tættest befolkede stræder, og alle håndværk skulle være i gang, og alle lidenskaber skulle stilles

frem i den klare dag, bønderne og dyrene og markerne! … Å, vi får se, vi får se, om jeg dog skulle være en idiot, det kribler og krabler mig ud i fingerspidserne. Ja, hele det moderne liv! Frescomalerier så høje som Pantheon! En Fandens række billeder, som skulle sprænge Louvre!"

Når de to var sammen, nåede maleren og skribenten sædvanligvis til denne grad af begejstring. De drev gensidigt hinanden frem, de berusede sig i storhed; og der var i alt det et sådant overmål af ungdom, en sådan lidenskabelig arbejdslyst, at de selv til sidst lo ad deres store stoltheds fantasier, der blev vildere og vildere, som om de blev styrket og vedligeholdt i smidighed og kraft.

Claude gik baglæns hen til væggen og faldt i tanker dér. Også Sandoz rejste sig, ganske mør af at sidde, gik hen og stillede sig ved siden af ham. De stod tavse og så på billedet. Udkastet til herren i fløjlsjakken var næsten gjort; hånden, som var længere fremme end det andet, dannede en interessant, frisk modsætning til græsset; og den sorte plet, som ryggen dannede, sprang frem med en sådan kraft, at de små konturer i baggrunden af de to kvinder, der kæmpede i solskinnet, så ud, som var de kommet længere tilbage i lysningens skælvende stråleglans, mens den store figur, kvinden, der lå i græsset, og som næsten ikke var mere end antydet, stadig flød ud som et drømmesyn, som en attråværdig Eva, født af jorden, med sit smilende ansigt, med de lukkede øjne.

"Må jeg spørge, hvad du har tænkt at kalde dette?" spurgte Sandoz.

"Fri luft!" svarede Claude kort.

Men denne titel, syntes skribenten, var for teknisk; han havde ubevidst en lyst til at få litteratur ind i maleriet.

"Fri luft udtrykker ingenting."

"Det skal heller ikke udtrykke noget … Kvinder og en mand hviler sig i en skov i solskinnet. Er det ikke nok? Det udtrykker nok til at blive et mesterværk."

Han kastede hovedet tilbage og tilføjede med sammenknebne tænder:

"I pokkers skind og ben, det er endnu sort! Jeg har den forbandede Delacroix i øjnene. Og, se nu bare, hånden dér er Courbet … Å, vi hænger alle sammen i det, i denne romantiske sauce. Vor ungdom har vadet for meget i det, vi er syltet ned i den til op over begge ørene. Der skal skarp lud til for at vaske den af."

Sandoz trak mistrøstigt på skuldrene. Han jamrede også over at være født i Hugos og Balzacs kølvand.

Imidlertid var Claude nu tilfreds i sin lykkelige iver over en vel anvendt arbejdstime. Hvis hans ven ville ofre ham to eller tre sådanne søndage, så ville fyren være færdig, det var sikkert. For i dag var det nok. De lo og spøgte, for han plejede næsten at plage sine modeller til døde, slap dem ikke, før de besvimede, halvdøde af træthed. Han var selv lige ved at segne. Hans ben rystede under ham, og maven var tom. Da klokken slog fem på uret, kastede han sig over sit stykke brød og fortærede det. Han brækkede det itu med sine skælvende fingre, han havde knap tid til at tygge det, mens han stod dér foran sit billede, igen grebet af sine tanker, så han knap vidste af, at han spiste.

"Klokken er fem," sagde Sandoz, der for at rette sine arme strakte dem ud i luften. "Nu går vi og spiser … Dér har vi vist

Dubuche."

Det bankede på, og Dubuche trådte ind. Det var en stor, mørk fyr med, et korrekt, lidt oppustet ansigt, kort hår og allerede temmelig svære knebelsbarter. Han trykkede dem i hånden og standsede forbløffet foran billedet. I grunden stødte dette uregelmæssige maleri ham i hans naturs ligevægt, i hans respekt som en god elev for de engang fastslåede former; og kun hans gamle venskab holdt hans kritik tilbage. Men denne gang oprørtes hans hele væsen øjensynligt.

"Nå, hvad nu? Du synes måske ikke om det?" spurgte Sandoz, der passede på ham.

"Jo, jo, vist så, det er meget godt malet. Men ..."

"Nå, herud med det. Hvad er der, som du ikke kan klare?"

"Ja, det er jo den herre dér, fuldt påklædt imellem de nøgne kvinder. Det har man da aldrig set før."

De to andre brast øjeblikkelig i latter. Var der måske ikke i Louvre hundrede af den slags billeder? Og hvad så, om man nu aldrig havde set det før, så var det på tide, man fik det at se. Hvem Satan brød sig om folk.

Uden at lade sig gå på af de andres raseri sagde Dubuche ganske roligt:

"Folk vil aldeles ikke kunne forstå det. De vil kalde det svineri ... og det er i grunden også noget svineri!"

"Forbandede filister!" udbrød Claude forbitret. "Å, de idiotiseres utroligt dér på Akademiet. Du var ikke så dum før."

Det var stadig genstanden for hans to venners spøg, siden han var kommet ind på Akademiet.

Han gjorde et forsøg på tilbagetog, for han blev lidt ængstelig, da de tog så voldsomt på veje, og han bøjede af, idet

han gav malerne et hip.

Ja, man havde god grund til at sige det. Malerne på skolen var de utroligste idioter. Men hvad arkitekterne angik, så var det noget andet. Og hvor skulle han ellers studere, han var pænt nødsaget til at gå den vej. Senere hen i livet kunne han jo alligevel have sine egne meninger.

Og han lod, som om han havde umådelig oprørske idéer.

"Godt," sagde Sandoz, "siden du gør os en undskyldning, så lad det være godt. Kom nu og spis."

Men Claude havde igen grebet sin pensel og taget fat på arbejdet. Ved siden af fløjlsjakken stod kvindefiguren ikke godt mere. Ærgerlig og utålmodig anlagde han den med kraftigere strøg for igen at få den i den valør, som den havde før.

"Kommer du nu?" sagde vennen.

"Straks! I pokkers skind og ben, det har vel ikke sådant et brændende jag … Lad mig bare få lagt dette an, så kommer jeg."

Sandoz rystede på hovedet, så sagde han stilfærdigt for ikke at ophidse ham yderligere:

"Du skulle hellere lade være at blive så voldsom, gamle dreng … Du er ophidset, og mad har du heller ikke fået, du går bare hen og ødelægger det hele, som du gjorde forleden dag."

Maleren afbrød ham med en utålmodig bevægelse.

Det var hans gamle historie. Han kunne ikke i rette tid slippe sit arbejde, han berusede sig ligefrem i det, i trangen til at få øjeblikkelig vished, til at overbevise sig selv om, at han endelig havde lagt hånden på sit sande mesterværk. Nu kom tvivlen og tog håbet fra ham, midt i hans glæde over den gode dag. Var det rigtigt, at han havde lagt så megen kraft i jakken? Kunne han nu finde den rette tone for den nøgne kvindefigur? Og han ville

hellere være død på stedet end have opgivet at skaffe sig vished straks. Han trak febrilsk Christines hoved ud af mappen, hvor han havde skjult det, og gav sig til at sammenligne sit arbejde med denne studie.

"Hvad er det?" udbrød Dubuche. "Hvor har du tegnet det? Hvem er det?"

Claude blev stødt over disse spørgsmål og svarede ikke; derpå gav han efter for en forunderlig undseelse, og han, der ellers plejede at sige dem alt, løj nu, grebet af en ejendommelig lyst til at beholde sit eventyr for sig selv.

"Nå, hvem er det?" gentog arkitekten.

"Å, ingen særlig ... en model!"

"Hvad for noget, er det en model? Hun er ganske ung, ikke sandt? Hun ser godt ud ... Å, giv mig hendes adresse, ikke til mig selv, men til en billedhugger, som leder efter en Psyke. Har du hendes adresse, hvad?"

Dubuche havde vendt sig hen imod et stykke grå væg, hvor modellerne med kridt på kryds og tværs havde skrevet deres navne og deres fjerntliggende bopæle med store bogstaver som barneskrift; det var deres visitkort. Der stod Zoë Piédefer, det var en smuk, stor brunette, og tværs over hende havde den lille Flora Beauchamp skrevet sig, og Judita Vaquez, der var jødinde. De var alle sammen ret ungdommelige, men alt for magre.

"Nå, har du adressen?"

Så blev Claude rasende.

"Nej for pokker, kan du lade mig i fred! Hvad ved jeg ... det er da også pokker til fyr, altid at forstyrre én, når man har travlt."

Sandoz havde ingenting sagt, han var i begyndelsen forbavset, så smilede han. Han var fiffigere end Dubuche og

gjorde et tegn til ham, så de gav sig til at spøge. Om forladelse, å, undskyld! Når herren havde sine egne planer, så skulle man vist ikke gå ham i bedene. Å, den rad! Han havde råd til den slags fornøjelser! Hvor havde han truffet hende? I en dansesal på Montmartre eller på Maubert-pladsens fortov?

Maleren blev flovere og flovere og mere og mere urolig.

"Hvor I dog er nogle fæhoveder! Å Gud, I skulle bare vide, hvor I er nogle fæhoveder! Men nu kan det være nok, kan I ikke se, at I gør mig ondt?"

Hans stemme var så forunderlig, at de to andre øjeblikkelig tav stille. Efter at han havde kradset hovedet på den nøgne figur ud, gav han sig til at tegne det op igen efter Christines hoved og malede det om med usikker, forvirret hånd. Så tog han fat på halsen, der næppe var antydet på studien.

Hans ophidselse steg, han havde hele et kysk menneskes lidenskab for kvindens hvide hud, en vanvittig kærlighed til den altid attråede og aldrig ejede nøgenhed og en afmagt til at tilfredsstille sine egne fordringer, til at skabe dette kød, som han i sine fantasier tænkte på at omfavne med sine to lidenskabelige arme. Hvor favnede og tilbad han ikke i tankerne disse fruentimmer, som han jog bort fra sit atelier i vanvittig fortvivlelse over aldrig at kunne gøre dem skønne nok, levende nok.

"Vent bare ti minutter her, kære," sagde han. "Jeg vil anlægge skuldrene til i morgen, så går vi hen og spiser. "

Sandoz og Dubuche vidste godt, at det ikke kunne nytte noget, om de prøvede på at få ham fra at ødelægge sig således, og de slog sig til tåls.

Dubuche tændte en pibe og lagde sig på sofaen. Han var den eneste af dem, som røg. De to andre havde aldrig kunnet vænne sig til tobakken, da de altid fik kvalme af en lidt stærk cigar. Da han så lå på ryggen med blikket rettet mod røgskyerne, som han pustede ud, gav han sig til at snakke om sig selv, længe og i ensformige sætninger. Å, dette forbandede Paris! Hvor man dog måtte slide for at vinde sig en stilling! Man talte om fem fjerdingår; han havde været i lære hos den berømte Dequersonnière, han, der havde fået første medalje og nu var bygningsinspektør, officer af Æreslegionen, medlem af Akademiet, han, hvis mesterværk, Sankt Matthæuskirken, var en blanding af en kageform og et ur fra kejsertiden. Det var i grunden en skikkelig fyr, som han gjorde nar ad, alt imens han delte hans respekt for de gamle klassiske formler. Men hvis kammeraterne ikke havde været, havde han dog ikke lært stort på deres atelier, som læreren gjorde et lille løb ind i tre gange om ugen. Det var nogle vilde fyre, de kammerater, der havde gjort ham livet surt nok i begyndelsen, men som i det mindste havde lært ham at slå en ramme sammen og at illuminere en tegning. Hvor ofte havde han ikke måttet nøjes med en kop chokolade og et stykke brød til frokost for at kunne give inspektøren de fire og tyve francs. Hvor mange pinligt bemalede papirer, hvor mange timer havde han ikke tilbragt hjemme over bøgerne, inden han vovede at gå hen på skolen! Og så havde han været lige ved at blive vist tilbage til trods for sin store flid. Han havde ingen indbildningskraft, hans skriftlige opgaver, en karyatide og en sommerspisestue, var meget mådelige og havde sat ham allernederst. Rigtignok havde han hjulpet sig op med det mundtlige, med sin

logaritmeregning, sine geometriske beviser og sin eksamen i historie, for han var meget stiv i den videnskabelige del. Nu var han på skolen som elev i anden klasse, og han måtte min sandten se at få fart i knoglerne, hvis han skulle få afgangsbevis fra første klasse. Et rigtigt hundeliv! Og så fik det aldrig ende!

Han strakte benene højt i vejret på sofaen og røg stærkere, regelmæssigt.

"Kursus i perspektivtegning, kursus i beskrivende geometri, kursus i stereotomi, kursus i konstruktion, kunsthistorie, å! Der bliver noget papir at overmale med optegnelser. Og hver måned en eksamen i arkitektur, snart en simpel skitse, snart et udkast. Nej, der er ingen tid til morskab, hvis man vil have den eksamen og få et nogenlunde godt vidnesbyrd, især når man foruden det slid skal tjene sit brød … Jeg er lige ved at forgå ved det."

Da en pude var gledet ned, fiskede han den op igen med benene.

"Og så må jeg alligevel sige, jeg har haft held med mig. Der er så mange af kammeraterne, som vil have en plads som min, og som ikke kan få den! I forgårs traf jeg en arkitekt, som arbejder for en stor entreprenør, å! nej, det er umuligt at gøre sig nogen idé om sådan en arkitekt, en sand fusker, der ikke så meget som er i stand til at tage et aftryk, og han giver mig 1 franc 25 i timen, og det er mig, som bygger husene for ham … Det træffer heldigt, moder meldte mig forleden, at hun ikke havde flere penge. Den stakkel! Og hvor meget jeg også skylder hende!"

Da Dubuche øjensynlig talte for sin egen fornøjelse, idet han tyggede drøv på sine sædvanlige ideer og forespejlede sig sin stadige drøm om hastigt at gøre lykke, gjorde Sandoz sig ikke

den ulejlighed at høre efter, hvad han sagde. Han havde lukket det lille vindue op og så ud på taget, mens heden i atelieret lidt efter lidt begyndte at plage ham. Pludselig afbrød han arkitekten: "Hør lidt, kommer du og spiser til middag med os på torsdag? De kommer alle sammen, Fagerolles, Mahoudeau, Jory, Gagnière."

Hver torsdag kom de sammen hos Sandoz, en hel bande af kammerater, nogle var gamle bekendte fra Plassans, andre havde de truffet i Paris, alle sammen oprørske og betaget af samme begejstring for kunsten.

"På torsdag! Jeg tror ikke, jeg kan," svarede Dubuche. "Jeg skal til aftenselskab hos en familie, hvor vi skal danse."

"Må jeg spørge, om du har tænkt at danse dig en pige med medgift til dér?"

"Ja, ved du hvad, det ville såmænd ikke være det værste."

Han slog sin pibe ud i sin venstre håndflade og sagde med en pludselig forandring i stemmen:

"Men det havde jeg nær glemt, jeg har fået brev fra Pouillaud."

"Du også … Nå, han er da også en slem dumrian! Det kalder jeg én, som er kommet galt an."

"Hvorfor det? Han skal gå ind i sin faders forretning og ganske roligt leve af sine penge dernede. Hans brev er meget fornuftigt, jeg har altid sagt, at vi allesammen kunne lære af ham med samt hans naragtigheder. Å, det bæst til Pouillaud."

Sandoz ville forbitret tage til genmæle, da en fortvivlet ed fra Claude afbrød dem. Siden han igen havde taget fat på sit arbejde, havde han ikke lukket munden op. Det var endog, som om han ikke hørte på, hvad de sagde.

"I pokkers skind og ben! Det er lige forbandet … Nej, jeg er alligevel en idiot, jeg kommer aldrig til at gøre noget ordentligt!"

I sin hidsighed, i et anfald af vildt raseri ville han kaste sig over billedet for at slå hånden igennem det. Hans venner holdt ham tilbage. Herregud, det var dog for barnagtigt at blive så rasende! Hvad ville det nu nytte ham, hvis han havde den evige anger over sig at have ødelagt sit arbejde? Han sank fortvivlet hen i tavshed, idet han uden at svare stirrede på billedet med et brændende, stift blik, hvori den uendelige kval over hans magtesløshed brændte. Der kom ikke mere hverken lys eller liv fra hans hånd; se, hvor han havde malet sin kvindehals med mørke skygger; denne tilbedte, blændende hud, som stod for hans fantasi, han havde gjort den sort og kunne ikke få den til at stå rigtigt i valøren. Hvad var det for en hjerne, han havde, siden det således pludselig kunne briste og gøre alle hans anstrengelser til intet? Var det en fejl i hans øjne, så han ikke kunne se ret? Ville hans hænder ikke mere lystre ham? Han blev mere og mere rasende, mere og mere arrig på denne ubekendte nedstamning, som undertiden gjorde, at alt faldt ham så let, og som til andre tider gjorde ham umulig til alt, så at han ikke engang kunne huske de simpleste ting i tegningen. At føle sit væsen dreje rundt i en kvalm svimmel, og så dog at sidde fast i raseri efter at skabe noget, når alt flygtede for ham, alt faldt sammen for ham, stoltheden over arbejdet, den drømte hæder, hele hans tilværelse!

"Hør nu, gamle," sagde Sandoz, "det er ikke for at gøre dig nogen bebrejdelse, men klokken er halv syv, og vi er lige ved at dø af sult … Vær nu rimelig, gå med og spis."

Claude var ved at vaske et hjørne af sin palet rent. Han klemte igen nogle farvetuber ud på den og svarede med et eneste ord, så det rungede efter:

"Nej!"

I ti minutter var der ingen, som talte. Maleren var ude af sig selv og sloges med sit maleri, og de to andre var forpinte og bedrøvede over dette anfald, som de ikke vidste råd for. Da der blev banket på døren, var det arkitekten, som lukkede op.

"Å, goddag, fatter Malgras!"

Kunsthandleren var en stor mand i en gammel grøn kappe, meget snavset, der gjorde, at han så ud som en slet klædt droskekusk, med sit hvide hår, der var klippet tæt, og sit røde ansigt fuldt af violette pletter.

Han sagde med en sand bussemandsrøst:

"Jeg gik forbi på kajen lige overfor, og da jeg så så herren dér i vinduet, ville jeg dog kigge herop."

Han standsede, da maleren ikke mælede et ord, men malede løs med en utålmodig bevægelse. Forresten var han ikke nem at forbløffe, som han stod dér, så sikkert på sine ben og med sine blodskudte øjne så på det skitserede billede. Han bedømte det ganske ligefremt med et par ord, der både udtrykte ironi og velvilje:

"Nå, det kalder jeg et stykke arbejde!"

Og da ingen sagde et ord, gik han ganske roligt med små skridt rundt i atelieret og så op og ned ad væggene.

Fatter Malgras var under det tykke lag af smudsighed, der lå på ham, en fiffig fyr, som havde både smag og forstand på god kunst. Han kom aldrig til de middelmådige billedsmørere, han gik efter sit instinkt til de selvstændige kunstnere, der endnu

ikke var berømte, men hvis store fremtidige navn hans store drukkenboltnæse i lang afstand lugtede.

Desuden var han en røver til at skambyde; han var så listig som en indianer, når han til spotpris ville have fat i et billede, han havde udset sig. For øvrigt nøjedes han med en rimelig fortjeneste, 20 pct., i det højeste 30 pct., da hans forretning var grundet på, at hans lille kapital hurtigt blev omsat; han købte aldrig et billede om morgenen, uden at han var vis på at have en lysthavende til det inden aften. Forresten løj han udmærket.

Nu stod han henne ved døren foran akademi-studierne, der var tegnet i Boutins atelier; han stod nogle minutter og betragtede dem i tavshed med øjnene strålende af kenderglæde, som han skjulte under sine tunge øjenbryn. Hvilket talent, hvilken følelse for livet han dog havde, den store nar, som stod dér og spildte sin tid med de voldsomt store billeder, ingen gad eje! Hvor de ben var nydelige, hvor herligt den mave var gjort, ja, den var dog bedst. Men det var nu ikke den slags, der solgtes. Han havde allerede gjort sit valg. Et lille landskab fra Plassans, på samme tid stærkt og nænsomt i farven, som han lod, som han slet ikke så.

Endelig gik han hen til det og sagde ligesom tilfældigt:

"Hvad er det? Å, det er et af Deres billeder fra Sydfrankrig … Det er for råt, De må såmænd ikke tro, jeg er blevet af med de to, jeg købte af Dem forleden."

Og han vedblev med lange, vage sætninger:

"De vil måske ikke tro mig, monsieur Lantier, men det er ikke muligt at sælge den slags billeder. Jeg har en hel lejlighed fuld og tør såmænd næppe vende mig af frygt for at gøre en ulykke på dem. Det er på ære umuligt at blive ved på den måde, jeg går

fallit en af dagene og ender på fattighuset … Ja, De ved jo, hvordan jeg er, mit hjerte løber af med min forstand; der er ingenting, jeg vil hellere end hjælpe ungdommen, især begavede unge mænd som De. Å, jo vist har De talent, det bliver jeg ved at sige. Men hvad nytter det, der bider dog ingen på, nej, de bider skam ikke på."

Han lod, som om han var bevæget; så sagde han rask, som én, der er ved at gøre en dumhed:

"Nå, for at jeg ikke skal være gået her op for ingenting … hvad vil de have for den lille skitse?"

Claude var i dårligt humør og malede med nervøse trækninger. Han svarede i en tør tone uden at vende hovedet:

"Tyve francs!"

"Hvad for noget! Tyve francs! De er jo gal! De andre har jeg givet ti francs for stykket af … og jeg vil ikke give mere end otte francs for dette her, ikke en sou mere."

I almindelighed gav maleren straks efter, skamfuld og ærgerlig over disse lumpne skændsmål og inderst inde glad ved at få penge. Men denne gang var han påståelig. Han gav sig til at skælde forretningsmanden ud, og denne begyndte at sige du til ham, sagde, han havde ikke spor af talent, og overvældede ham med alle slags grovheder. Til sidst trak han, et ad gangen, tre femfrancsstykker op af lommen og kastede dem langt bort fra sig, som om han spillede klink, hen på bordet, hvor de klirrede mellem tallerkenerne.

"En, to, tre … og ikke én til, hører du! Og det er allerede én for meget, du skal komme til at betale mig det, jeg skal på ære nok knibe på noget andet! … Femten francs! Å, min ven, du skulle

ikke have gjort det, det er dumt af dig, og du skal komme til at fortryde det."

Claude var træt og lod ham tage det lille billede ned. Det forsvandt som ved trolddom under den store grønne frakke. Men det var sunket ned i en bestemt dertil indrettet lomme, hvor det sad under foret. Der var ingen pukkel, som røbede det.

Da hans forretning var sluttet, gik Malgras hen til døren, men pludselig huskede han på noget og vendte sig om igen med sin godmodige mine:

"Å, hør, Lantier, jeg skal have en hummer! … Det er virkelig det mindste, De kan gøre, efter at De sådan har flået mig … Jeg skal bringe Dem hummeren, så maler De mig et stilleben, og hummeren kan De så beholde for ulejligheden og spise den med Deres venner … Nå, det er et ord, ikke sandt?"

Ved dette forslag brast Sandoz og Dubuche, som hidtil havde hørt til med nysgerrig mine, i en sådan latter, at forretningsmanden også blev lystig. De forbandede malertampe, de gjorde aldrig andet end drive, de fortjente at dø af sult. Hvad skulle der være blevet af dem, de forbistrede dagtyve, hvis ikke fatter Malgras nu og da havde bragt dem en god lammesteg, eller en fersk fisk eller en hummer med samt dens persilledusk?

"Nå, så får jeg min hummer, ikke sandt, Lantier? … Tak."

Igen blev han stående, plantet foran udkastet til det store billede med sit spotske beundringssmil, idet han mumlede:

"Ja, det kalder jeg et stykke arbejde!"

Claude ville igen tage palet og pensler; men hans ben svigtede ham, hans arme faldt ned som lænkede til kroppen af en overmenneskelig magt. I den store, ensformige stilhed, som

var fulgt efter skændsmålet, vaklede han blændet og forvirret fra sit lemlæstede værk. Så stammede han:

"Å, jeg kan ikke mere, jeg kan ikke mere … Den svinepels har givet mig nådestødet."

Klokken var slået syv; han havde stået og arbejdet i otte lange timer uden at spise andet end en brødskorpe, uden at hvile sig et minut, i feberhede. Nu gik solen ned, og aftenskumringen begyndte at lægge sig over atelieret, der i denne tusmørkebelysning fik et sørgmodigt præg. Når lyset således forsvandt, forekom det ham efter et anfald af mislykket arbejde, som om den ikke mere skulle komme frem, efter at den havde bragt livet bort, med farvernes kvidrende munterhed.

"Kom," tiggede Sandoz med en broderlig øm medlidenhed, "kom nu, gamle dreng!"

Selv Dubuche tilføjede:

"Du vil få et bedre syn på det i morgen. Kom nu og lad os få noget til middag."

Et øjeblik gjorde Claude modstand. Han stod som naglet til gulvet, døv for deres venskabelige stemmer, aldeles rasende i sin stædighed. Hvad skulle han nu gøre, da hans hænder slap penslen? Han vidste det ikke, men hvad nyttede det, at han var kraftesløs, han søndersledes dog af skabertrangen. Og selv om han ikke gjorde noget, så ville han i alt fald blive, hvor han var, ikke vige af pletten. Endelig bestemte han sig dog, en skælven fo'r igennem ham som en voldsom hulken. Han greb en stor paletkniv og med et eneste strøg skrabede han sikkert og langsomt brystet og hovedet ud på sin kvindefigur. Det var ganske som et mord, som en sønderlemmelse. Alt forsvandt i en vælling. Og ved siden af herren med den kulsorte jakke, midt i

det lysende græs, hvor de to små figurer stod kæmpende og klare, var der af den store nøgne kvindefigur uden hoved og uden bryst ikke andet end en lemlæstet underkrop, en ubestemt plet som af et lig, en drømmende, bortdunstende skær hud.

Sandoz og Dubuche var allerede ved at gå ned ad trappen. Og Claude fulgte efter dem, han flygtede bort fra sit værk med en nagende smerte over at lade det således tilbage, med et åbent gabende sår.

3

Ugen begyndte uheldigt for Claude. Han var sunket hen i et af disse anfald af mistillid, som fyldte ham med had til kunsten, med et had som en forsmået elskers, der overvælder den troløse med fornærmelser, skønt han lider kvaler af længsel efter igen at tilbede hende; og om torsdagen, efter tre græsselige, ensomme dage fulde af forgæves kamp, gik han allerede om morgenen ud af sit atelier og smældede døren i efter sig, så fortvivlet over sig selv, at han svor aldrig mere at røre ved en pensel. Når et af disse anfald søndersled ham, havde han kun et middel til at glemme sig selv, gå og yppe klammeri med kammeraterne, især gå, gå tværs igennem Paris, indtil heden og lugten af Paris' brosten igen havde fået ham stivet op.

Han skulle som sædvanlig om torsdagen spise hos Sandoz, hvor der var selskab. Men hvad skulle han få tiden til at gå med, indtil aftenen kom? Tanken om at være alene og tære på sig selv, gjorde ham fortvivlet. Han ville straks være løbet til sin ven, hvis han ikke kunne sige sig selv, at han var på kontoret. Så kom han til at tænke på Dubuche, men han tøvede lidt, for deres gamle venskab var i den sidste tid begyndt at kølnes. Han følte ikke de triste timers fortrolighed mellem dem mere, han havde en følelse af, at vennen i grunden var dum og nærede et indædt fjendskab imod ham, og at hans ærgerrighed gik i en anden retning. Men hvor skulle han gå hen? Endelig besluttede han sig til at gå hen til arkitekten, der i Rue Jacob boede i et lille værelse på sjette sal i et stort koldt hus.

Claude var nået til anden sal, da portnerkonen med en arrig stemme råbte efter ham, at monsieur Dubuche ikke var hjemme, at han endog havde været ude om natten. Han vendte langsomt om, forbløffet over sit mærkværdige uheld. Han drev lidt omkring uden mål, nedslået over dette sidste uheld. Men idet han drejede ned ad Rue de Seine og ikke vidste, hvor han skulle gå hen, kom han pludselig til at huske på, hvad Dubuche havde fortalt ham, hvorledes natten før den dag, da elevernes arbejder skulle indleveres til Akademiet, gik hen med det rædsomste slid. Han vendte om og gik tilbage til Rue du Four, hvor atelieret lå.

Hidtil havde han vel vogtet sig for nogensinde at hente Dubuche dér, da han vidste, hvordan eleverne plejede at opføre sig mod uvedkommende. Men nu gik han rask derhen, hans angst for at være alene gjorde ham modig; han følte sig i stand til at udsætte sig for de værste fornærmelser for at få en kammerat i sin elendighed.

På det smalleste sted i gaden lå atelieret i baggården til et gammelt forfaldent hus. Over to stinkende gårde nåede man endelig en tredje, hvor der på tværs var opstillet et slags lukket skur, et stort rum af planker og murbrokker, der før havde været benyttet til snedkerværksted. Udefra, gennem fire store vinduer, hvis nederste ruder var kridtede, så man kun det bare, hvidtede loft.

Men da Claude havde skubbet døren op, standsede han ubevægelig på dørtærsklen. Det store rum lå for ham med sine fire lange borde, der gik ud fra vinduerne, dobbelte, meget brede borde, med elever i rækker på begge sider, og dækkede af våde svampe, tuschkopper, vandfade, jernlysestager, trækasser

og skrin, hvor hver især gemte sin hvide lærredsbluse, sine passere og sine farver. I en krog stod kakkelovnen og rustede ved siden af en bunke koks fra sidste vinter; den var ikke så meget som fejet sammen. På den anden side var der en stor vandkumme af zink med et håndklæde på hver side.

Midt i denne uordentlige tomhed faldt væggene især i øjnene. Op ad dem stod der helt op til loftet reoler med en mængde afstøbninger, der nede ved gulvet forsvandt i en uendelighed af redskaber og vinkler, under et læs tegnebrætter, som med remme var bundet sammen i bundter. Og lidt efter lidt var alle de stykker af væggen, der var tomme, blevet overmalet med indskrifter, med tegninger, den ene værre end den anden; de var kastet hen dér som i marginen af en bog, der altid lå åben. Der var karikaturer af kammeraterne, tegninger af upassende ting, ord, som kunne få en gendarm til at rødme, og så nogle sentenser, regnestykker og bopæle; men oven over det hele så man denne ene sætning skinne med store bogstaver på den allermest iøjnefaldende plads:

"Den syvende juni sagde Gorju, at han ville blæse Rom et stykke. Underskrift: Godemard."

En dump knurren modtog maleren, en knurren som af vilde dyr, der bliver forstyrret i deres hule. Det, som forbavsede ham, var synet af salen om morgenen efter "kærre-natten", som arkitekterne kaldte den sidste arbejdsnat. Siden den foregående dag havde hele atelieret, tres elever, været indelukket dér; de, der ikke havde udkast at gøre, "negrene", hjalp de andre, de, som skulle konkurrere og som var forsinkede, så de var nødt til på tolv timer at gøre det arbejde, som de ellers skulle bruge otte dage til. Fra klokken var tolv om

natten havde de proppet sig med kold mad og vin. Klokken ét havde de til dessert hentet tre fruentimmer fra et hus i nærheden. Og uden at arbejdet var standset, var festen gået over til et romersk orgie midt i piberøgen. På gulvet var der en oversvømmelse af fedtet papir, flaskeskår og ubestemmelige pøle, som var ved at synke i jorden. Luften var en underlig blanding af stram lysestank og moskusparfume efter pigerne, af stegeos og vindunster.

De havde lige lukket et vindue op på klem, for genboerne behøvede ikke at have deres næse i det, de tog sig for.

Vilde hyl rungede nu:

"Herut med ham! … Å, den flab! … Hvad vil han her, det nummer? … Herut! Herut!"

Claude skælvede et øjeblik under dette uvejr og blev stående forvirret. Så begyndte de på alle grovhederne; endogså blandt de finere naturer gjaldt det om at kunne komme med de groveste udtryk.

Han tog sig sammen og svarede, da Dubuche fik øje på ham. Denne blev ildrød i hovedet, for han afskyede den slags afbrydelser. Han skammede sig over sin ven, og under hyl og brøl, der nu vendte sig imod ham, løb han hen til Claude.

"Herregud, er det dig! … Jeg havde dog bedt dig om ikke at komme. Gå udenfor og vent på mig dér."

I dette øjeblik var Claude, som rykkede tilbage, lige ved at blive kørt over af en lille skubkærre, der blev trukket af to skæggede fyre. Det var den kærre, som havde givet dagen og natten navn, og i otte dage havde eleverne, der var blevet forsinket af forskellige udenomsarbejder, uafladelig indbyrdes gentaget råbet: "Nå, vi er nok kommet net op at køre!"

Så snart den viste sig, opløftedes der et skrig. Klokken var kvart i ni, de havde netop tid til at nå til skolen. Rummet tømtes i en håndevending. Hver slæbte sine blindrammer ud under albuestød og puf. De, der hårdnakket blev ved at tegne for at rette lidt hist og her, blev slæbt med. I mindre end fem minutter var alle blindrammerne stablet op på vognen, og de to fyre med de store skæg, de to yngste i atelieret, spændte sig for og trak afsted i fuldt løb, mens hele skaren af de andre brølende skubbede bag på. Det var, som om der blev lukket op for en sluse, strømmen brusede med bulder og brag ud gennem alle de tre gårde og oversvømmede snart gaden.

Claude havde givet sig til at løbe med ved siden af Dubuche, som var blandt de bagerste og yderlig gnaven over at være blevet snydt for det sidste kvarter, som hans tegning ville have haft godt af.

"Hvad skal du tage dig til bagefter?"

"Å, jeg har fuldt op at bestille den hele dag."

Maleren var fortvivlet over at høre, at han ikke kunne få ham med sig.

"Ja, ja, så går jeg … Du kommer vel i aften hos Sandoz?"

"Ja, det tænker jeg; med mindre jeg skulle blive indbudt til middag hos en familie, jeg kender."

De pustede begge to. Banden strakte sig ud over gadens hele bredde for at fylde så meget som muligt med deres spektakel. Da de var kommet gennem Rue du Four, styrtede de over Place Gozlin og kastede sig ind i Rue de l'Échaudé. Forrest karren, trukket og skubbet, hoppende på de ujævne brosten, mens blindrammerne dansede og rystede på det ynkeligste; derpå hele banden i galop; de tvang de forbigående til at klemme sig

op ad murene, hvis de ikke ville rives over ende, og købmændene, der stod og gabede i deres døre, troede, der var udbrudt oprør. Hele kvarteret var i forstyrrelse. I Rue Jacob blev spektaklet så voldsomt med græsselige skrig og skrål, at folk lukkede deres skodder. Da de endelig drejede ind i Rue Bonaparte, fik en stor, blond fyr den lyse tanke at gribe en lille tjenestepige, der stod på fortovet og gloede, og trække hende med: et halmstrå i strømmen!

"Så farvel da," sagde Claude. "På gensyn i aften!"

"Ja, i aften!"

Maleren standsede åndeløs på hjørnet af Rue des Beaux-Arts. Foran ham lå skolen med porten vidt åben. Dér styrtede det hele optog ind.

Da han havde pustet et øjeblik, drejede han ned ad Rue de Seine. Hans uheld voksede; det stod altså skrevet, at han umuligt ville kunne træffe en kammerat den morgenstund; han drev igen op ad gaden, gik langsomt til Place du Panthéon uden nogen bestemt plan; så sagde han til sig selv, at han jo altid kunne gå ind på kommunalkontoret og trykke Sandoz' hånd, så gik dog altid de ti minutter. Men hvor forbavset blev han ikke, da han hørte, at monsieur Sandoz havde bedt sig fri den dag, da han skulle til begravelse. Han kendte den historie; det var altid hans vens påskud, når han ville have en fridag til at arbejde hjemme. Han skulle allerede til at løbe hen til ham, da et broderligt kunstnerhensyn holdt ham tilbage. Det var en forbrydelse at gå op og forstyrre den skikkelige fyr for at plage ham med sit mislykkede arbejde, når han måske netop fik gjort noget ved sit eget.

Så måtte Claude da slå sig til tåls. Han slæbte om med sit tungsind på kajerne, til klokken blev tolv, hans hoved var tungt, hans hjerte bankede ved den evindelige tanke på hans egen afmagt, så han så omgivelserne af sin kære Seine som i en tåge. Han spiste morgenmad hos Gomard, en vinhandler, hvis skilt: "Hunden fra Montargis", faldt ham i øjnene. Der sad fuldt af murere i kalkede bluser; med dem spiste han dagens ret til otte sous, en skål suppe og et stykke kød med bønner på en tallerken, som var våd af vaskevandet. Det var såmænd meget mere, end han fortjente, et dyr som han, der ikke kunne tjene sit brød. Når en studie var mislykket for ham, faldt han rent sammen, gjorde sig meget ringere end den simpleste håndlanger, som i det mindste med sine store hænder kunne tage fat.

I en hel time sad han dér og hørte på samtalen ved bordene, og da han kom ud, begyndte han igen sin langsomme, planløse omvandren. Men da han kom til pladsen ved rådhuset, faldt der ham noget ind, som påskyndede hans skridt. Hvorfor havde han aldeles ikke tænkt på Fagerolles? Fagerolles var en rar fyr, skønt han var elev af Akademiet, og han var en lystig fyr, og dum var han ikke. Man kunne da snakke med ham, selv når han forsvarede dårlig kunst. Hvis han havde spist frokost hos sin fader i Rue Vieille-du-Temple, så ville han vel endnu træffe ham dér.

Da Claude drejede ind i denne gade, følte han et pust af kølighed. Dagen var begyndt at blive meget hed, og der slog en fugtighed op af brostenene, der til trods for den klare himmel var våde og fedtede under fodgængernes evindelige trin. Hvert øjeblik var vognene lige ved at køre ham over, når trængslen

tvang ham ud på gaden. Men han morede sig dog over gaden med dens husrækker, der gik ud og ind, de flade facader, der var oversmurt med skilte lige til tagrenden, med små vinduer, hvorigennem man hørte støjen af al slags håndværk.

På et af de snævreste steder standsede han ved en lille avishandel, der lå mellem en høker og en frisør; i den var der udstillet de mest idiotiske billeder fra romancernes sødheder til smudsige soldatertvetydigheder. Foran billederne stod en stor bleg fyr hensunken i drømmerier, og to småtøse puffede fnisende til hinanden. Han havde lyst til at slå dem alle tre, men skyndte sig at så over gaden, da Fagerolles' hus lå lige overfor.

Det var et gammelt, mørkt hus, der sprang frem foran de andre, overstænket med rendestenssnavs. Da en omnibus i det samme kørte forbi, fik han lige tid til at hoppe ind på fortovet, som ikke var andet end en simpel kant; vognens hjul strejfede hans bryst, så han blev overstænket til op over knæene. Den gamle Fagerolles var fabrikant af zinkornamenter og havde sit værksted i stueetagen. De to store, bedst oplyste værelser til gaden havde han indrettet til sine prøveoplag og boede selv på første sal i en lille mørk lejlighed ud til gården, hvor der var så kvalmt som i en kælder. Dér var hans søn Henri vokset op som ægte barn af Paris' brosten, på gaden, på kanten af dette fortov, som hjulene stadig rullede op på; han var altid tilsølet af rendestenen og stirrede bestandig ind ad vinduerne i billedbutikken mellem høkeren og frisøren. I begyndelsen havde hans fader brugt ham til at tegne ornamenter for sig. Men da drengen havde vist, at hans ærgerrighed drev ham højere op, og var begyndt at male og talte om at gå på skolen, var de kommet i strid, skændtes og kivedes i evige uenigheder

og forsoninger. Endnu den dag i dag behandlede fabrikanten sin søn Henri meget hårdt, som et menneske, der ødede sit liv til unytte, skønt Henri allerede havde gjort lykke som maler.

Claude rystede sig og gik ind i porten, en stor, dyb hvælving, der gik ud til en gård med et grønligt lysskær og med en underlig fugtig, fad brøndlugt. Opgangen lå i fuldt ildlys under en markise og var en bred trappe med et gammelt rækværk, der var halvt ædt op af rust.

Da maleren gik forbi oplagene på første sal, så han gennem en glasdør den gamle Fagerolles i færd med at betragte sine modeller. For at vise sig høflig og til trods for sin kunstnervæmmelse ved alle disse bemalede zinksager, alt dette eftergjorte, forlorne stads, gik han ind.

"Goddag, monsieur Fagerolles, er Henri her endnu?"

Fabrikanten, en blegfed mand, rettede sig imellem sine buketholdere, sine vaser og statuetter. Han holdt i hånden en ny model til et termometer, en kvindelig taskenspiller, som sad på hug og på sin næse bar det lette glas.

"Henri er ikke kommet hjem til morgenmad i dag," svarede han tørt.

Denne modtagelse forvirrede den unge mand.

"Å, han er ikke kommet hjem … jeg beder om forladelse! Farvel!"

"Farvel!"

Claude svor og bandede mellem tænderne, da han kom ud. Det var også pokker til uheld, nu fik han heller ikke fat i Fagerolles. Han ærgrede sig over, at han var kommet og havde så meget som set ned ad den gamle maleriske gade, rasende over den romantiske kræftskade, der imod hans vilje dog kom

frem og frem igen hos ham. Det var måske netop hans ulykke, denne forkerte tanke, som han undertiden følte som en jernstang tværs over sin hjerneskal.

Da han igen traskede ned ad kajerne, fik han den tanke at gå hjem og se, om hans billede virkelig var så slet. Men den blotte tanke om det fik ham til at skælve. Han syntes, hans atelier var et rædselssted, hvor han ikke kunne leve mere, som om han havde efterladt liget af en elsket genstand dér. Nej, nej, gå op ad alle tre stokværk, åbne døren og lukke sig inde med billedet, det oversteg hans kræfter. Han gik over en af broerne og tog vejen ned ad Rue Jacob. Nå, det fik være, hvad det være ville, han ville dog gå hen og lokke Sandoz med sig.

Den lille lejlighed på fjerde sal, som denne beboede, bestod af en spisestue, et sovekammer og et lille køkken, mens hans moder, der var lam, havde et værelse på den anden side af gangen, hvor hun levede i en sørgmodig, frivillig ensomhed. Gaden var stille; lejlighedens vinduer gik ud til Døvstummeinstituttets store have, hvor man så en stor rund top af et træ og Saint-Jacques du Haut-Pas' firkantede kirketårn.

Claude traf Sandoz i hans værelse, bøjet over bordet og grundende over noget, han havde skrevet.

"Forstyrrer jeg dig?"

"Nej, jeg har arbejdet siden i morges, så nu har jeg nok af det … Vil du tænke dig, nu har jeg slidt en time for at få skik på en sætning, der faldt galt, og som har pint mig under hele frokosten."

Maleren gjorde en fortvivlet bevægelse, og da vennen så ham så nedtrykt, forstod han grunden.

"Hør nu, du, det går nok ikke? Lad os gå en ordentlig tur for at få lemmerne strakt."

Da han gik forbi køkkenet, blev han standset af en gammel kone. Det var den kone, som ellers kom der to gange om dagen, men om torsdagen blev hun hele dagen for middagens skyld.

"Så er det altså bestemt med middagsmaden, fisk og lammesteg med kartofler?"

"Ja, tak skal De have."

"Og hvor mange skal jeg dække til?"

"Å, det kan man virkelig ikke vide … dæk foreløbig til fem, så skal vi se, om vi kan være her klokken syv, ikke sandt? Så skal vi prøve at være præcise!"

Men på gangen, mens Claude ventede et øjeblik, skyndte Sandoz sig ind til sin moder; og derfra kom han ud med den alvorlige kærlige mine, han altid havde, og så fulgtes de ned ad trappen i tavshed.

Da de kom ud, vendte de sig først til højre og så til venstre, som for at tage færten; så gik de op ad gaden og kom ud på Place de l'Observatoire, derpå svingede de ned ad Boulevard du Montparnasse. Det var deres sædvanlige spadseretur; de kom altid ud dér, de holdt af disse store boulevarder, hvor de i ro og mag kunne drive afsted. De talte ikke sammen, deres hoveder var endnu tunge, men de klarede lidt efter lidt op ved at være sammen.

Ved Gare de l'Ouest faldt der Sandoz noget ind.

"Hvad om vi gik hen til Mahoudeau og så, hvordan det går med hans store arbejde? Jeg ved, han har lagt alle sine småhelgener til side i dag …"

"Ja, kom!" sagde Claude. "Lad os gå til Mahoudeau."

Billedhugger Mahoudeau havde et par skridt fra boulevarden lejet en butik, der før havde tilhørt en frugthandler, som var gået fallit; og dér havde han indrettet sig, idet han bare havde oversmurt ruderne med et lag kridt.

På det sted er gaden bred og ensom og har et godmodigt provinsielt udseende, med en ejendommelig klerikal duft. Vognporten gaber ud til gaden og viser en række dybe gårde, en lummer lugt af strøelse kommer ud fra en kostald, og en klostermur strækker sig i det uendelige. Mellem denne mur og en handel med lægeurter lå frugthandlerbutikken, der nu var forvandlet til atelier. Over døren stod der endnu skrevet med store gule bogstaver: "Urter og Grøntsager".

Claude og Sandoz var lige ved at få øjnene slået ud af nogle småpiger, som sjippede. Der sad hele familier på fortovet, og deres lange stolerækker tvang fodgængerne ud på kørebanen. De nåede dog endelig derhen, da synet af butikken med de tørrede urter opholdt dem et øjeblik. Mellem begge vinduer, der var dekoreret med sprøjter, bandager og alle slags intime genstande, mellem de tørrede urter i døren, hvorfra der stadig steg en underlig krydret lugt, stod en kvinde, mager og mørk, og så stift på dem. Bag ved hende, lidt tilbage i butikken, så man de dunkle omrids af en lille bleg mand, som var ved at hoste sine lunger op. De puffede til hinanden med et lystigt gavtyvesmil i ansigtet; så drejede de håndtaget om til Mahoudeaus butik.

Butikken var temmelig stor og var ligesom opfyldt af en bunke ler, en kolossal bakkantinde, der lå tilbagelænet mod en klippe. Plankerne, som bar den, bøjede sig næsten sammen under vægten af denne endnu uformede masse, hvor man lige

kunne se antydningen af et kæmpekvindebryst og et par ben som to tårne. Vandet var løbet ned på gulvet, snavsede baljer flød rundt omkring, et morads af gibs fyldte en hel krog, mens der på bordene, som havde tilhørt frugthandleren, lå nogle afstøbninger efter antikker, som alt det støv, der i lange tider var faldet over dem, ligesom kantede med en blød aske. Der var en fugtighed som i et vaskeri, og fra jorden steg der en fad lugt af vådt ler op. Denne billedhuggeratelierets smudsighed faldt endnu mere i øjnene ved det gustne lys fra de oversmurte vinduer ud til gaden.

"Å, det er jer!" skreg Mahoudeau, som sad foran sin bakkantinde og røg sig en pibe.

Han var lille og mager, med et benet ansigt, der allerede var fuldt af rynker, skønt han kun var syv og tyve år; hans sorte hår lignede krølhår og faldt uordentligt ned over hans meget lave pande, og i hans gule ansigt, som var dyrisk hæsligt, så man et par barneøjne, klare og udtryksløse, der smilede med en henrivende uskyldighed. Han var søn af en stenhugger i Plassans og havde dér gjort stor lykke ved museets prisopgaver. Så var han kommet til Paris som byens præmiekronede kunstner, med otte hundrede francs om året i fire år.

Men i Paris havde han ikke kunnet komme op. Han havde været ganske hjælpeløs, var ikke kommet ind på Akademiet og havde brugt sine årspenge op uden at gøre noget, så at han, da de fire år var gået, havde været nødt til for at leve at sætte sig i forbindelse med en helgenhandler, som han sad hos i ti timer om dagen og lavede Sankt Josef'er og Sankt Roch'er og Magdalener, alle årets helgener hele kalenderen rundt. Det var først i de sidste seks måneder, at hans ærgerrighed var vågnet,

da han igen traf sine kammerater fra Plassans, disse fyre, som var yngre end han, kammerater fra jomfru Girauds pogeskole, og som nu var nogle vilde oprørere. Hans ærgerrighed gik i retning af det kolossale, i denne omgang med de lidenskabelige kunstnere, som gjorde ham rent forvirret med deres heftige anskuelser.

"Nå," sagde Claude, "det kalder jeg et ordentligt stykke arbejde!"

Billedhuggeren tog henrykt et langt drag af sin pibe, så han stod indhyllet i en røgsky.

"Ja, jeg skal lære dem! … Det er kød og muskler, som kan lade sig se, det er ikke svinefedt, som det, de laver, vel?"

"Er det en badende kvinde?" spurgte Sandoz.

"Nej, hun skal have vinløv på … det er en bakkantinde, begriber du nok!"

Men nu blev Claude ivrig.

"En bakkantinde! Gør du nar ad os? Er der bakkantinder til? Hvad er det for noget? En pige, der høster vin, det hedder det! … Og en nutidspige i pokkers skind og ben! Naturligvis, det er det, at hun er nøgen. Så lad det være en bondepige, som har klædt sig af! Man må føle, at der er liv i hende!"

Mahoudeau hørte forskrækket efter og skælvede. Han var bange for Claude og bøjede sig for hans styrke og kraft. Og med en voldsom iver sagde han:

"Ja, ja, det er just det, jeg mente. Du skal se, hvor det skal blive et rigtigt kvindfolk!"

I dette øjeblik udstødte Sandoz, som gik rundt om den uhyre lerblok, et forbavset råb.

"Å, se mig til den Chaine, den lurendrejer, som sidder dér!"

Bag bunken sad Chaine, en stor fyr, ganske stille. Han var i færd med på et lille stykke lærred at tegne den slukkede og rustne kakkelovn. Man kunne kende bonden på hans langsomme bevægelser og på hans tyrehals, som var vejrbidt og garvet; man behøvede kun at se hans pande, der var rund og trodsig; hans næse var så lille, at den forsvandt mellem hans røde kinder, og et stridt skæg skjulte hans uhyre kæbeben.

Han hørte hjemme i en landsby, to mil fra Plassans, som hed St. Firmin; dér havde han vogtet kvæg, til han skulle være soldat. Hans ulykke begyndte, da en borgermand fra nabolaget var faldet i begejstring over de håndtag til spadserestokke, som han med sin kniv havde snittet af trærødderne. Fra den stund var han blevet den geniale hyrde, fremtidens store mand, som den kunstelskende borgermand, der var medlem af museumsbestyrelsen, havde skubbet frem, smigret og forstyrret i alle sine planer.

Lidt efter lidt var det glippet for ham, studier, konkurrencer, byens understøttelse; men han var dog taget til Paris efter at have tvunget sin fader, en sølle bonde, til forud at udbetale ham sin arv, tusind francs. Med dem mente han at kunne slå sig igennem et årstid, indtil den forventede lykke og triumf kom til ham. De tusind francs havde varet halvandet år. Da han ikke havde mere end tyve francs tilbage, havde han slået sig sammen med sin ven Mahoudeau. De sov i én seng i den mørke bagbutik og spiste af samme brød, så længe de havde noget. De plejede af sparsommelighed at forsyne sig med fjorten dage gammelt brød, for at det kunne være desto drøjere.

"Ved du hvad, Chaine," sagde Sandoz, "din kakkelovn er såmænd korrekt!"

Chaine sagde ikke et ord, men smilede stolt i skægget, så hans ansigt blev ligesom oplyst af en solstråle.

Hans beskytter havde, for at sætte kronen på værket og gøre dumheden fuldstændig, rådet ham til at blive maler, skønt han kun havde lyst til at skære i træ. Nu malede han som en rigtig murer og klinede med farver, så det endog lykkedes ham at gøre de klareste, reneste farver tykke og smudsige. Men hans stolthed var at være nøjagtig i sin kejtethed. Han havde en oprindelig nøjagtighed i småting, en enfoldig omhu for enkelthederne, som var ejendommelig for hans tunge, barnligt udviklede væsen. Kakkelovnen var med sin skævhed i perspektivet tør og nøjagtig og havde en mørk mudderfarve.

Claude gik hen til ham og blev rørt af medlidenhed overfor dette maleri. Han, som var så streng mod dårlige malere, fandt ros for denne her.

"Å, man kan sandelig ikke kalde Dem for en humbugmager! De maler efter Deres følelse, det er altid rosværdigt!"

Nu åbnedes butiksdøren igen, og en køn blond fyr kom lystig og fornøjet ind; han havde en stor rød næse og store blå, nærsynede øjne.

"Ved I hvad!" råbte han, "madamen her ved siden af står virkelig og fisker! Sikken et forbandet fjæs, hun har!"

De lo alle sammen, undtagen Mahoudeau, der så yderlig flov ud.

"Jory går slemt i vandet som altid!" sagde Sandoz og trykkede den nyankomnes hånd.

"Nå, hvad nu? Er Mahoudeau kæreste med hende?" sagde Jory, da han endelig forstod det. "Hvad så? Hvad kan det gøre? Man siger aldrig nej til damer!"

"Å," sagde billedhuggeren ganske roligt, "din har nok igen vendt kløerne udad, hun har fået et stykke af din kind med i farten!"

De brast i latter alle sammen, men denne gang var det Jory, som blev rød i hovedet. Hans ansigt var virkelig vansiret af to dybe mærker.

Han var søn af en embedsmand i Plassans, som han bragte til fortvivlelse ved sine voldsomme udskejelser. Til sidst var han flygtet til Paris med en varieté-sangerinde under påskud af, at han ville blive forfatter; og i det halve år, de havde boet sammen i et dårligt hotel i studenterkvarteret, havde pigebarnet flået ham levende, hver gang han narrede hende. Derfor havde han også altid nye skrammer, en blodig næse eller et sprukkent øre eller et blåt, svullent øje.

Nu gav de sig til at snakke sammen med undtagelse al Chaine, som blev ved at male med sin stædige arbejdsiver. Jory faldt straks i henrykkelse over skitsen til høstpigen. Han havde også et sværmeri for svære fruentimmere. Hans første litterære forsøg var nogle romantiske sonetter, han havde skrevet om en smuk viktualiehandlerskes svulmende barm og hofter, som han drømte om om nætterne. Og i Paris, hvor han havde truffet banden, havde han givet sig til at skrive kunstkritikker; for at tjene sit brød skrev han artikler til tyve francs i en lille rabalderavis, *Trommen*. En af disse artikler, en studie over et billede af Claude, som var udstillet hos fatter Malgras, havde endog vakt stor skandale, for han stillede sin ven højt over de malere, som var "yndet af publikum", og han fremstillede ham som stifter af en ny kunstretning, "frilufts-skolen". Han var meget lystig, meget praktisk og brød sig pokker om alt det, som

ikke var til hans personlige behag; han var i grunden kun et ekko af bandens ideer.

"Det siger jeg, Mahoudeau," råbte han, "du får din artikel, jeg skal få den til at gøre lykke; din kone, du gode Gud, hvilken pragtfuld skabelon!"

Og så gav han sig pludselig til at tale om noget andet.

"Tænk jer, min gerrige monsieur fader har givet efter; han er bange for, at jeg skal gøre ham skam, og så sender han mig hundrede francs om måneden … Nu kan jeg betale min gæld!"

"Gæld, du har ingen gæld!" mumlede Sandoz og lo.

Sagen var, at Jory besad en nedarvet gerrighed, som de andre morede sig over. Han betalte ikke fruentimmerne og havde drevet det til at leve sit uordentlige liv uden penge og uden at gøre gæld. Han havde en medfødt evne til at skaffe sig al slags nydelse for intet; han havde drevet det til en tvetungethed, til en evig trang til at lyve, som han havde vænnet sig til i en skinhellig familiekreds, hvor omsorgen for at skjule sine laster tvang ham til at lyve om alting og altid, enten han behøvede det eller ej.

Han svarede som en klog mand, der kender livet:

"Å, ti I bare stille! I kender ikke penges værd."

Denne gang blev han voldsomt modsagt. Han, den filister! og de blev ved at dænge ham med skældsord, da nogle sagte slag mod en af ruderne fik støjen til at lægge sig.

"Jeg er s'gu snart træt af hende," sagde Mahoudeau med en utålmodig bevægelse.

"Nå, hvem er det? Madamen ved siden af?" spurgte Jory. "Lad hende kun komme ind, det kan blive grin!"

I det samme blev døren åbnet, og naboersken, madam Jabouille, Mathilde, som hun fortroligt kaldtes, stod på

tærsklen. Hun var tredive år, hendes ansigt var fladt og ødelagt af magerhed, med et par lidenskabelige øjne, og øjenlåg, der var blå og trætte. Man fortalte, det var præsterne, som havde fået hende gift med den lille Jabouille, som var enkemand og havde handlen, der var i god gang, da han havde gode kunder mellem alle de fromme i kvarteret. Vist var det, at man undertiden så ubestemte skygger af præstekjoler gå gennem butikken, som lugtede stærkt af en krydret røgelsesduft. Der herskede en klosteragtig stilhed derinde, en hellig duft var udbredt over de små sprøjter, hun solgte; og de hellige, som kom derind, hviskede, som om de var til skrifte, mens de puttede de forskellige genstande ned i deres poser og gik deres vej med nedslagne øjne. Uheldigvis var der kommet nogle stygge rygter ud, men det var naturligvis kun bagtalelse af vinhandleren lige overfor, sagde de veltænkende sjæle. Men siden manden havde giftet sig igen, gik forretningen tilbage. Det var, som om glaskrukkerne blegnede, de tørrede urter under loftet smuldrede hen, og manden selv hostede, som om han skulle opgive ånden, og han svandt ind til ingenting. Skønt Mathilde var en god kristen, svigtede hendes fromme kunder hende dog lidt efter lidt, da de fandt, hun opførte sig for uforsigtigt med de unge mennesker, nu, da Jabouille var så ussel.

Hun stod et øjeblik og missede med øjnene. En stærk lugt spredte sig om hende, lugten af hendes lægende urter, som kjolen var gennemtrukket af, og som også hang i hendes fedtede, altid udfaldne hår. Det lugtede af malvaens vamle sødme, hyldeteen og den bitre rabarber, men mest af den skarpe pebermynte, det var blevet til hendes egen ånde, det

hede pust, som hun blæste mændene i ansigtet. Hun lod, som om hun blev overrasket og standsede.

"Å Gud, her er fremmede! … Det vidste jeg ikke. Så kommer jeg en anden gang."

"Ja, gør det," sagde Mahoudeau gnaven. "Jeg skal også ud. Kom hellere og sid for mig på søndag."

Claude blev forbavset og så først på Mathilde og så på høstpigen. Så udbrød han:

"Hvad for noget! Er det fruen dér, som står model til de muskler? Jeg må sige, du gør hende fed!"

Og latteren begyndte igen, mens billedhuggeren mumlede nogle undskyldninger:

"Å nej, det er ikke kroppen, heller ikke benene; det er bare hovedet og hænderne, jeg bruger af hende; det er blot enkelte småting, ikke andet."

Men Mathilde stemte i med de andre og lo med en skarp, ublu latter. Så kom hun ganske rolig ind og lukkede døren efter sig. Hun teede sig, som hun var hjemme, lykkelig ved at være mellem så mange mandfolk. Da hun lo, viste hun de sorte huller i sin mund, hvor der manglede flere tænder; hun var foruroligende tidligt udslidt og ødelagt, ikke andet end skind og ben.

Jory, som hun ikke havde set før, faldt øjensynlig i hendes smag med sit ungdommelige, velnærede udseende og sin rødladne, fristende næse. Hun kredsede om ham, puffede til ham, og til sidst, øjensynlig for at opildne ham, satte hun sig på skødet af Mahoudeau.

"Nej, lad være med det," sagde denne og rejste sig. "Jeg skal gå. Ikke sandt, I dér, de andre venter på os?"

Han blinkede til dem, han havde lyst til at drive med dem, og de svarede alle sammen, at nu måtte de afsted, hvis de ikke ville komme for sent, og så hjalp de ham med at lægge våde klude over hans skitse.

Men Mathilde stod med en underdanig og fortvivlet mine og lod til slet ikke at ville gå. Hun flyttede sig bare lidt, når de puffede til hende, mens Chaine var holdt op med at tegne og fulgte hende med sine store øjne over sit lærred, med en undselig begærlighed. Han havde hidtil ikke mælet et ord. Men da Mahoudeau endelig gik med alle tre kammerater, tog han en rask beslutning og sagde med sin dumpe stemme, der var tyk af den lange tavshed:

"Hvornår kommer du igen?"

"Sent, meget sent! Spis og sov … Farvel!"

Chaine blev ene tilbage med Mathilde i den fugtige butik mellem gipsbunker og vandpøle, mens det stærke dagslys faldt voldsomt gennem de kridtede ruder ind over denne uordentlige elendigheds hule.

Da de kom ud, gik Claude og Mahoudeau foran, de to andre bagefter. Jory sagde ivrigt Sandoz imod, da denne drillede ham med, at han havde gjort en erobring i madam Jabouille.

"Uha, nej, hun er for slem, hun kunne være moder til os alle sammen. Sådan et gammelt tandløst kræ! … og så stinker hun jo desuden som et helt apotek."

Sandoz lo og trak på skuldrene.

"Å hvad, du plejer ikke at være så kræsen, du har såmænd taget til takke med den, som ikke var stort bedre."

"Nej, ved du hvad! Desuden kan du tro, hun og Chaine har det rart sammen nu."

Mahoudeau, som lod til at være dybt inde i en ivrig samtale med Claude vendte sig halvt om i en sætning og sagde:

"Gerne for mig!"

Han fortsatte sin sætning til Claude og sagde et øjeblik efter igen til de to bagved:

"Chaine er forresten for dum!"

Så talte de ikke mere om det.

De drev alle fire afsted, bredende sig over hele Boulevard des Invalides. Det var deres sædvanlige tur. Banden voksede undervejs, idet lidt efter lidt kammerater rundt omkring fra blev fisket op, og de travede afsted som en friskare, der drager i krig. De syntes, de ejede gaden med deres tyveårs firskårne sikkerhed. Når de var sammen, var det, som sejrssangen lød foran dem, og de erobrede uden spor af anstrengelse Paris og puttede den i deres lomme. De nærede ingen tvivl om sejren, de bar deres gamle støvler og slidte frakker som fremtidens sejrherrer, der foragtede fattigdommen i bevidstheden om at de kun behøvede at række hånden ud for at eje al den luksus, som de så rundt omkring sig. Og dertil kom også en umådelig foragt for alt det, som ikke var deres kunst, foragt for rigdom, for det gode selskab og især foragt for politik. Til hvad nytte var alt det svineri? Det var alt sammen ikke andet end usselhed; de blev grebet af en stolt overmodighed, af en frivillig uvidenhed om det sociale livs nødvendigheder, en vanvittig drøm om kun at ville være kunstnere her i verden. Det gjorde dem undertiden dumme og forstokkede, men det gjorde dem også modige og stærke.

Claude blev ivrig. Han fattede igen mod, opvarmet af denne deres fælles iver og forhåbningsfuldhed. Af hans ængstelser fra

om morgenen var der kun en svag uro tilbage, og han gik nu og talte om sit billede med Mahoudeau og Sandoz, idet han rigtignok svor på, at han ville slå det i tusinde stykker den næste dag.

Jory morede sig med at stirre gamle damer lige ind i ansigtet med sine nærsynede øjne og fortabte sig i teorier om den kunstneriske frembringelse. Man skulle give sig hen, som man straks i første øjeblik følte; han rettede aldrig, hvad han én gang havde gjort.

Mens de samtalede ivrigt, gik de alle fire ned ad boulevarden, hvor den halve ensomhed, de uendelige rækker af træer ligesom var plantet dér for deres meningsudveksling. Men da de kom ud på esplanaden, blev de så ivrige, at de standsede midt på den store plads. Claude var ude af sig selv og skældte Jory ud for en idiot. Var det ikke bedre at ødelægge et arbejde end at give det fra sig, når man fandt det middelmådigt? Jo, den lumpne handelsånd var det værste af alt. Sandoz og Mahoudeau råbte også i munden på hinanden. Forbigående så forbavset på dem, og til sidst stimlede de sammen om de forbitrede unge mennesker, der så ud, som ville de kradse øjnene ud på hinanden. Da de så mærkede, der ingenting var i vejen, gik de fornærmede deres vej og troede, der blev gjort nar ad dem, når de pludselig så dem være perlevenner og alle som en falde i henrykkelse over en amme i lyse klæder med lange røde bånd ned ad nakken.

Å, død og salte pine, sikke farver! De gjorde sig i tonen! Og så kneb de fulde af begejstring øjnene sammen og gik efter ammen mellem træerne, og så fo'r de pludselig op, som om de var forbavsede over, at de var kommet så langt.

De sværmede for den store, rolige esplanade, der var begrænset af himlen på alle sider undtagen mod syd, hvor de så Invalide-kirken i lang afstand. Dér havde de plads til at røre sig, dér kunne de trække vejret; dér manglede de ikke luft for deres lunger; som de ellers påstod, de gjorde i Paris, der var for snæver for deres ærgerrighed.

"Skal I nogen steder hen?" spurgte Sandoz Mahoudeau og Jory.

"Nej," svarede den sidste, "vi går med jer; … hvor skal I hen?"

Claude stirrede hen for sig med et fraværende blik: "Jeg ved ikke … denne vej!"

De drejede ned ad Quai d'Orsay og fulgte den til Pont de la Concorde. Da de var foran rigsdagsbygningen, udbrød Claude forbitret:

"Hvilken nederdrægtig hæslig bygning!"

"Forleden," sagde Jory, "holdt Jules Favre en pragtfuld tale … den har været slem at døje for Rouher!"

Men de andre afbrød ham, og kævleriet begyndte igen: Hvad var Rouher? Hvad var Jules Favre for noget? Hvad betød det? Sådanne idioter, sådanne fyre, som ingen nævnede ti år efter, at de var døde! De drejede ind over broen og trak medlidende på skuldrene. Da de så kom til Place de la Concorde, standsede de og tav. Endelig sagde Claude:

"Ja, ja, dette er nu ikke så tosset!"

Klokken var fire. Den klare, smukke dag hældede, og i solstøvet afrundedes omridsene af alle bygningerne mod himlen, mens kastanjetræerne i Tuilerihaven stablede sig op over hinanden i store kupler. Mellem de grønne kantninger af de to småalléer gik Champs-Élysées-alléen op lige til

Triumfbuen, som gabede ud imod det uendelige. Og den dobbelte strøm af folkemængden rullede afsted som et hav af heste og vogne, med en glitrende vognrude eller et lygteglas, der strålede som bølgesprøjt. Og ud over den store plads med de brede fortove og med kørevejene så store som søer strømmede denne rindende flod ud med sine tusinder af rullende hjul og sine mangfoldige små sorte prikker af mennesker, mens de to store springvand udbredte en kølig friskhed over dette glødende liv.

Claude skælvede og mumlede:

"O ja, det må vi eje … det tilhører os! Vi må erobre det!"

De blev alle lidenskabelige, spærrede begærligt øjnene op og blev hede i hovederne af iver. Det var hæderens åndepust, som blæste dem i møde oppe fra alléen ud over den hele by. Dér lå Paris, og den ville de eje.

"Godt!" sagde Sandoz med en halsstarrig mine, "vi vil erobre den."

"Det vil vi!" sagde Mahoudeau og Jory bestemt. Igen vandrede de afsted på må og få. Nu var de bag Madeleine-kirken, drejede ind i Rue Tronchet og kom så til Place du Havre, da Sandoz pludselig udbrød: "Så går vi altså til Baudequin."

De andre blev lidt forbavsede, men så lød det: "Ja, naturligvis går vi til Baudequin."

"Hvad dag er det i dag?" spurgte Claude, "å, torsdag! … Så er vist Fagerolles og Gagnière dér … Ja, kom, lad os gå til Baudequin!"

De gik op ad Rue d'Amsterdam. De havde gået tværs igennem Paris, det var en af deres yndlingsture, men de gik undertiden meget længere veje. Fra den ene ende af kajerne til den anden;

eller langs fæstningsværkerne, fra Porte Saint-Jacques til Moulineaux, eller de gjorde en afstikker på Père Lachaise-kirkegården og så i en bue langs de ydre boulevarder. De strejfede omkring i gaderne, på pladserne, på kajerne, drev om i dagevis så langt deres ben kunne bære dem, som om de skulle tage de forskellige kvarterer i besiddelse, som om de ville slynge deres støjende teorier mod alle byens mure. De syntes, de ejede hver en gade, hver en brosten, deres fødder havde betrådt, hele denne gamle kampplads, hvorfra der steg en duft op om dem, som berusede deres træthed.

Baudequins café lå på Boulevard des Batignolles på hjørnet af Rue Darcet. Uden at nogen kunne sige hvorfor, havde banden valgt sig den til mødested, skønt ingen andre end Gagnière boede i denne bydel. De mødtes dér regelmæssigt hver søndag aften; og om torsdagen klokken hen ad fem havde de for skik, de af dem, som var fri, at slå et slag derind. I dag i det smukke vejr var alle de små borde under markiserne udenfor fuldt optaget af gæster, så de spærrede fortovet. Men banden, som afskyede denne puffen, denne udstilling for alverden, trængte sig igennem for at komme indenfor.

"Se goddag, Fagerolles, du er alene," sagde Claude.

Han gik lige hen til deres sædvanlige bord, inderst inde til venstre, hvor han gav hånden til en smal og bleg fyr, hvis pigeansigt oplystes af et par grå, kælne og skælmske øjne med en underlig stålglans.

De satte sig ned alle sammen, bestilte øl, og Claude vedblev:

"Du, jeg var oppe hos din fader for at træffe dig … Han gav mig ellers en køn modtagelse!"

Fagerolles, som gerne ville spille flot fyr og gadedreng, slog sig på benene.

"Jeg bliver snart ked af den gamle herre," sagde han så. "Jeg stak af i morges efter en scene. Han ville min sandten tvinge mig til at tegne til sit zinksvineri! Men det gør jeg ikke mere."

Fagerolles morede dem; han både smigrede dem og rakkede ned på det, han til andre tider roste for at vinde deres gunst. Hans urolige smil gled fra den ene til den anden, mens hans lange, smidige fingre med en medfødt lethed tegnede skitser på bordet i øldråberne, som var spildte. Han havde stor færdighed, et mærkeligt håndelag, og alt lykkedes for ham.

"Har du ikke set noget til Gagnière?" spurgte Mahoudeau.

"Nej, og jeg har været her en hel time."

Men nu puffede Jory til Sandoz og viste ham med en bevægelse med hovedet en pige, som sad ved et bord med sin kavaler. Der var forresten ikke andre end dem og så to sergenter, som spillede kort. Pigebarnet var knap voksen, en af disse parisertøse, der i atten års alderen har hele en umoden frugts magerhed. Hun lignede en friseret hund med et hav af små blonde hår ned over en lille fin næse og en stor leende mund i et rosenrødt fjæs. Hun sad og bladede i et illustreret blad, mens herren meget alvorlig drak sin madeira, og tværs over bladet kastede hun hvert øjeblik lystige blikke til hele banden.

"Ser du hende, nydelig, ikke sandt!" mumlede Jory, som blev ivrig. "Hvem pokker er det, hun vil i lag med? … Hun ser s'gu på mig."

Men Fagerolles lagde sig rask imellem.

"Hør nu; det vil jeg sige jer, hende skal I lade mig beholde! … Tror I måske, det var for at vente på jer, at jeg har siddet her i en hel time!"

De andre lo. Og han sænkede stemmen og gav sig til at tale til dem om Irma Bécot. Jo, han kendte hende, han havde engang før truffet hende. Å, hun var en morsom lille tingest. Han kendte også hendes historie. Hun, der var datter af en urtekræmmer, var ellers ret dannet, hun kunne både læse og skrive, for til sit sekstende år havde hun gået i en skole i nabolaget. Hun skrev sine stile i butikken, og hun voksede op halvvejs på gaden, levede på fortovet udenfor butikken mellem de forbigående, og hun lærte livet at kende af kokkepigernes evige sladder, når de uden mindste forlegenhed diskede op med alt, hvad der gik for sig i kvarteret, mens urtekræmmersvendene vejede for fem sous ost af til dem. Hendes moder var død, og fader Bécot havde slået sig på tjenestepigerne af fornufthensyn for dog at holde sig til huset. Men senere hen var han udartet, så at han til sidst havde sat alt, både tørre varer og syltetøjer, til på sine fester, og hele forretningen gik lidt efter lidt til grunde. Mens Irma endnu gik i skole, blev hun forført af en af faderens svende. Et halvt år efter var alting sat over styr. Faderen døde af et apoplektisk slag, og hun flyttede hen til en fattig tante, som pryglede hende. Derfra flygtede hun med en ung mand, som boede lige overfor dem. Tre gange kom hun tilbage for lige så rask at fare afsted igen på alle mulige danselokaler i Batignolles og Montmartre.

"En rigtig kanalje!" mumlede Claude med sin foragtelige mine.

Så rejste hendes kavaler sig og gik ud, efter at have hvisket hende noget i øret. Da Irma Bécot så ham forsvinde, fo'r hun op som en skolediscipel, der slipper fra skole, og sprang som et lyn hen til Fagerolles.

"Ikke sandt, han er ikke til at ryste af sig! … Nå, kys mig, skynd dig, nu er han dér igen."

Hun lo på en fortrolig måde til dem, for hun sværmede for kunstnere og kunne aldrig noksom beklage, at de ikke var rige nok. Især lod det til, at hun interesserede sig for Jory; han så meget oplivet ud og fæstede sine brændende øjne på hende. Han røg, og hun tog cigaretten ud af munden på ham og stak den ind i sin, alt imens hun snakkede lystigt løs som en skade.

"I er alle sammen kunstnere! Å, det er morsomt! … Men de tre fyre dér, hvorfor ser de så gnavne ud? Så le da! Jeg skal nok få jer til at le!"

Sandoz, Claude og Mahoudeau stirrede forbløffede på hende med alvorlige miner. Men hun sad og passede på, og da hun hørte sin kavaler komme, sagde hun rask til Fagerolles:

"Altså i morgen aften, hvis du har lyst. Kom og hent mig ved Bredas værtshus."

Derpå stak hun cigaretten endnu ganske fugtig ind i munden på Jory, og med lange skridt og med armene i vejret galoperede hun med en uimodståelig komisk grimasse hen til sin plads og stirrede på det samme billede i bladet.

Denne scene var gået så rask, i en så pudsig komisk fart, at begge sergenterne, to skikkelige fyre, igen gav sig til at blande deres kort, bristefærdige af latter. Forresten havde Irma erobret dem alle sammen. Sandoz erklærede, at hendes navn Bécot aldeles passede i en roman; Claude spurgte, om han måtte male

en skitse af hende, mens Mahoudeau påstod, at en statuette efter hende ville gå som varmt brød.

Hun gik snart efter, idet hun bag herrens ryg sendte slængkys til dem alle sammen.

Klokken var fem, og banden bestilte igen øl. Stamgæster fra kvarteret optog lidt efter lidt de andre borde, og alle disse borgerfolk betragtede kunstnerne med skæve blikke, som udtrykte foragt, blandet med lidt ængstelig ærbødighed. De var godt kendte dér, man begyndte at snakke om dem.

Nu sad de og talte om ligegyldige ting, om hvor hedt det var, om hvor svært det var at få plads i Odéon-omnibussen og om en opdagelse, de havde gjort af en restauration, hvor man fik udmærket kød. En af dem ville til at tale om en samling elendige billeder, der var kommet på galleriet i Luxembourg, men de var alle enige: billederne var ikke rammerne værd. Så tav de, sad og røg, vekslede få ord, mens de lo betydningsfuldt til hinanden.

"Å, hør," spurgte endelig Claude, "er det meningen, at vi skal vente på Gagnière?"

De gjorde indvendinger. Gagnière var virkelig ikke til at holde ud; og desuden kom han nok ved middagstid.

"Lad os så stikke af," sagde Sandoz, "vi skal have lammesteg i aften, og det var rart at være præcise."

Hver især betalte sin fortæring, og så gik de.

Der blev røre i caféen. Unge mennesker, rimeligvis malere, stak hovederne sammen og pegede på Claude, som om han var den farlige anfører for en vild stamme. Det var Jorys artikel, som gjorde sin virkning, publikum tog parti og brugte navnet "frilufts-skolen", som banden endnu indbyrdes lo over. Som de

selv leende sagde, Café Baudequin anede ikke, hvilken ære, der overgik den den dag, de gjorde den til vuggen for en hel revolution.

På boulevarden var de nu fem, da Fagerolles havde slået følge med, og langsomt vandrede de atter afsted gennem Paris med deres sejrsminer. Jo flere de var, jo bedre kunne de brede sig over fortovene, jo bedre kunne de føre med sig hele det liv, som gaden meddelte dem. Da de var kommet ned ad Rue de Clichy gik de videre ad Rue Richelieu, og over Seinen ad Pont des Arts for at ærgre Akademiet; så nåede de Luxembourg ad Rue de Seine, hvor en plakat med tre farver, en voldsom reklame fra en tilrejsende cirkus, fik dem til at skrige højt af beundring.

Dagen hældede, strømmen af de forbigående tog af. Byen var træt og længtes efter mørket, rede til at overgive sig til den første den bedste kraft, som ville erobre den.

Da de kom til Rue d'Enfer, lod Sandoz de fire andre gå ind, hvorpå han igen forsvandt ind til sin moder.

Han blev et par minutter dér og kom så tilbage uden at sige et ord, med det samme kærlige, rørte smil, som han altid havde, når han kom ud derfra.

Så begyndte der en voldsom larm i den lille lejlighed, latter, skændsmål og råb. Sandoz førte an, hjalp til med opvartningen, da konen gav sig til at skænde, fordi klokken var halv otte, og stegen blev tør.

De tog alle fem plads ved bordet og spiste suppe, en dejlig løgsuppe, da der kom en ny gæst.

"Å! Gagnière!" brølede de i kor.

Gagnière var en lille ubestemt fyr med et forbavset dukkeansigt og et lyst, småkrøllet skæg. Han stod et øjeblik på

dørtærsklen og blinkede med sine grønne øjne. Han var fra Melun, søn af en velhavende borger, som lige havde efterladt ham to huse dernede. At male havde han lært sig selv i Fontainebleau-skoven; og han malede landskaber meget samvittighedsfuldt, med de bedste hensigter. Men hans egentlige lidenskab var musikken; han sværmede for musik, det var en af hans fikse idéer, som satte ham på lige fod med de mest vanvittige i banden.

"Må jeg spørge, om jeg kommer til ulejlighed?" spurgte han venligt.

"Nej, på ingen måde, kom bare ind!" råbte Sandoz.

Konen satte en kuvert til på bordet.

"Lad os lige så godt straks sætte en kuvert til for Dubuche," sagde Claude, "han sagde, at han måske kom."

De hånede Dubuche, som gik til familieselskaber. Jory fortalte, at han havde mødt ham kørende med en gammel dame og hendes datter, og han holdt deres parasoller på skødet.

"Hvor har du været, siden du kommer så sent?" sagde Fagerolles til Gagnière.

Denne, der var lige ved at få sin første skefuld suppe, lagde skeen fra sig.

"Jeg var henne i Rue de Lancry, du ved nok dér, hvor de spiller kammermusik … Å! De spillede noget af Schumann, Gud, hvor det var dejligt! Det går en gennem marv og ben, aldeles som når en kvinde puster en i nakken. Å, å! Det er noget meget mindre håndgribeligt end et kys, det er som et åndepust! … Det er på ære, som om man skulle dø!"

Han fik tårer i øjnene og blegnede, som grebet af en alt for voldsom følelse.

"Spis nu din mad, så kan du bagefter fortælle os det alt sammen," sagde Mahoudeau.

Så kom fisken på bordet, og eddikeflasken blev sat frem for at gøre saucen skarpere, da de fandt den flov. De spiste godt, brødet forsvandt i store mængder. For øvrigt var der ingen overdådighed, kun den almindelige vin, som de endog spædede godt op med vand, for at ikke udgifterne skulle blive for store. Lammestegen blev modtaget med jubel, og husets herre skulle lige til at skære den for, da døren igen gik op; denne gang blev den indtrædende mødt med rasende forbitrelsesskrig.

"Nej, nej! Ikke flere! … Herut med ham, den overløber!"

Dubuche var ganske forpustet af at have løbet, og forskrækket over alle disse hyl stak han sit blege ansigt frem, idet han stammede undskyldninger.

"Jeg forsikrer jer for, det er ikke min skyld … Jeg måtte vente på fem omnibusser."

"Nej, nej! Han lyver! … Afsted med ham, han skal ikke have lammesteg! … Herut med ham, herut!"

Til sidst fik han sig dog klemt ind, og nu så de, at han var meget sirligt påklædt, i sorte klæder, benklæder, frakke, slips, fine sko og slipsnål, alt sammen omhyggeligt og net, som det sig hør og bør for en ung herre, der skal i selskab.

"Ser vi det!" skreg Fagerolles, "han er blevet snydt for sin indbydelse. Det er jo tydeligt nok, hans fine damer har ikke bedt ham, og nu kommer han kilende for at få noget af vor lammesteg, fordi han ikke ved, hvor han skal gøre af sig."

Dubuche blev rød i hovedet og stammede:

"Å, sikken en snak! Hvor I dog er ondskabsfulde! … Lad mig nu være i fred!"

Sandoz og Claude sad ved siden af hinanden. De og Sandoz gjorde tegn til Dubuche:

"Tag dig selv en tallerken og et glas og sæt dig her imellem os, så lader de dig nok i fred."

Men under hele middagen blev de ved at gøre nar ad ham. Og da han havde fået lidt suppe og et stykke fisk, gjorde han sig lystig over sig selv på en godmodig måde. Han lod, som han var umådelig forsulten, skrabede grådigt sin tallerken og fortalte dem en lang historie om en moder, som havde nægtet ham sin datters hånd, fordi han var arkitekt.

Således forløb middagen meget støjende, de snakkede alle sammen i munden på hinanden. Da osten, et stykke brie, anden dessert var der ikke, kom på bordet, var henrykkelsen almindelig. De blev ved at spise, der var lige ved at blive for lidt brød. Og da der til sidst ikke var mere vin, drak hver især et godt glas vand og smældede lystigt med tungen. Med røde kinder og fuld mave, veltilfredse som folk, der har spist rigeligt, gik de ind i sovekammeret.

Det var de bedste dage, Sandoz kendte. Selv når det var allerfattigst for ham, havde han råd til at dele sin torsdagsmiddag med sine kammerater. Han sværmede for, at de således var en hel bande, lutter venner, som alle levede og døde for samme idé. Skønt han ikke var ældre end de andre, havde han dog et faderligt væsen overfor dem, og han var lykkelig, når de var hos ham, og han så dem omkring sig og stod hånd i hånd med dem, berusede af fremtidshåb. Da han kun havde ét større værelse, måtte de være i hans sovekammer, og da der ikke var stole nok, satte et par af dem sig på sengen. I disse hede sommeraftener lod han vinduet stå åbent til den

friske luft udenfor, og i den lyse nat så man to mørke omrids, der ragede op over husene; det var tårnet på Saint-Jacques du Haut-Pas og træet i Døvstummeinstituttets have.

Når Sandoz havde det flot, trakterede han med øl. Hver havde sin egen tobak med, og værelset blev snart fuldt af røg, så man til sidst ikke kunne se hinanden, og de sad sammen til langt ud på natten i den store, triste tavshed i det ensomme kvarter.

I dag kom konen allerede klokken ni og sagde:

"Jeg er færdig, har herren noget imod, at jeg går?"

"Nej, gå De bare … Der står jo vand over ilden, ikke sandt? Så skal jeg nok selv lave teen."

Sandoz havde rejst sig. Han gik ud straks efter konen og blev et kvarter borte. Han var sikkert gået ind for at sige godnat til sin moder, som han altid så ind til for at høre, om der var noget, hun ønskede, inden hun lagde sig til at sove.

Men støjen af stemmerne steg. Fagerolles fortalte en historie.

"Jo vist så, i skolen dér retter de modeller … Forleden kommer Mazel hen til mig og siger: "Hofterne dér er skæve", så siger jeg: "Ja, men sådan er de da på modellen," og han bliver rasende og svarer: "Ja, hvis de er sådan på modellen, så er det modellens fejl.""

De lå krumme af latter, Claude især, som Fagerolles havde fortalt historien for at gøre sig til for ham. I den sidste tid havde han været under hans indflydelse, skønt han ikke opgav noget af sin lette teknik; og skønt han uvilkårligt vedblev at male med en aldeles mærkelig behændighed, talte han ikke om andet end om fed og tyk maling, om stykker taget ud af naturen og sat ind på lærredet, levende, myldrende af liv, således som det var i

virkeligheden. Og det forhindrede ham ikke i, når lejligheden var til det, andetsteds at gøre nar ad "friluftsmalerne", som han beskyldte for at male med farver i skefuldevis.

Dubuche havde ikke let med de andre; han var fornærmet over Fagerolles' ord og vovede endelig at sige;

"Hvorfor bliver du da på skolen, når du tror, man bliver idiot dér? Så var det da det rimeligste, at du forlod den … Å, jeg ved godt, at ingen af jer holder med mig, når jeg forsvarer skolen. Men min mening er nu alligevel, at når man vil gøre et arbejde, så skal man helst begynde med at lære det."

De opløftede rasende skrig, og Claude havde hele sin myndighed nødig for at berolige dem.

"Han har ret i det, at man bør sætte sig ind i sit hånd værk, men det er ikke godt at lære det under pisken af folk, der vil påtvinge én deres måde at se på …"

Han lænede sig tilbage på sengen, hvor han sad, og med øjnene stift fæstede på loftet vedblev han ivrigt:

"Ak, livet, livet! Føle det og gengive det som det elske det for dets egen skyld, se den eneste sande skønhed i det, evig og vekslende, og ikke have nogen idiotisk forestilling om at ville gøre den bedre ved at beskære den, at forstå, at det, man kalder hæsligt, kun er ejendommelighed, at skabe liv, leve naturligt, det er den eneste måde at være Gud på!"

Hans tro på sig selv kom igen; turen gennem Paris havde opmuntret ham, han var igen grebet af sin lidenskab for det, som levede. Og de andre hørte i tavshed på ham. Han gjorde en vild bevægelse og blev så igen rolig.

"Å Gud, å Gud! Hver har nu sin tro; men det forbandede er dog, at de er endnu mindre overbærende end vi, de dér på

Akademiet … Juryen til udstillingen er i lommen på dem, og jeg er vis på, at den idiot Mazel vil forkaste mit billede."

Nu brød de alle løs igen, for dette spørgsmål om juryen var dem en evindelig grund til forbitrelse. De fordrede forandringer, og hver af dem havde sit forslag rede, lige fra en almindelig afstemning, som skulle udvælge en jury, der var meget liberal, indtil fuldstændig frihed: udstillingslokalet åbent for enhver udstiller.

Henne ved det åbne vindue stod Gagnière, mens de andre snakkede. Han havde trukket Mahoudeau med sig og stod nu og mumlede med svag stemme og med blikket svævende ud i mørket.

"Å, det er næsten ingenting, ser du, fire takter, et henkastet indtryk. Men hvad ligger der ikke i det! … For mig er der for det første et helt landskab, som svinder bort, en øde landevej med skyggen af et træ, som man slet ikke ser, og så går der en kvinde forbi, man aner knap omridset af hende, og hun svæver bort, man ser hende aldrig mere, aldrig mere! …"

Nu råbte Fagerolles:

"Hør, Gagnière, hvad sender du på udstillingen i år?"

Han hørte det ikke, men vedblev begejstret:

"I Schumann er alt, han udtrykker det uendelige … Og Wagner, som de i søndags peb ud!"

Men Fagerolles råbte igen, så de fo'r sammen.

"Nå, hvad er det! Hvad jeg sender til udstillingen? … Måske et lille landskab, et stykke fra Seinen. Det er så svært. Jeg må frem for alt være fornøjet med det selv."

Han var pludselig igen blevet ængstelig og undselig. Hans kunstneriske samvittighedsskrupler holdt ham i måneder ad

gangen fast ved et billede, der ikke var større end en hånd. Som de franske landskabsmalere, hine mestre, som først har erobret naturen, beskæftigede han sig mest med, at hans maleri var sandt i tonen, i valørens nøjagtige iagttagelse, han var teoretiker, og hans sanddruhed og samvittighedsfuldhed endte med at gøre hans hånd tung. Og han vovede undertiden kun at sætte en ængstelig, sørgmodig grå tone ind, som måtte forbavse midt i hans oprørske lidenskab.

"Ja," sagde Mahoudeau, "jeg for min del glæder mig til at se dem glo sig skeløjede på min madam!"

Claude trak på skulderen.

"Å," sagde han, "du bliver nok antaget. Billedhuggerne er meget mere overbærende end malerne. Og desuden forstår du dine sager godt nok, du har noget i fingrene, som gør lykke. Der er en masse smukke ting i din vinhøstpige."

Denne velvillige udtalelse gjorde Mahoudeau alvorlig, for hans stræben var efter den brutale kraft, han forstod ikke sig selv, og han brød sig ikke om skønhed, og dog lå der en uimodståelig ynde over hans arbejde. Det trængte, uden at han ville det, ud gennem hans tykke, klodsede arbejderfingre ligesom en blomst, der trænger sig frem i den hårde jordbund, hvor et vindpust har sået den.

Fagerolles var alt for fiffig, han lod være at udstille for ikke at mishage sine lærere; og det forklarede han, alt imens han spottede over udstillingen, som han kaldte en væmmelig butik, hvor den gode kunst druknede i den slette. I al hemmelighed var en medalje med rejseunderstøttelse hans højeste ønske, men han gjorde nar ad det som ad det andet.

Jory stillede sig nu op med sit glas øl midt i stuen. Og mens han drak det ud i små mundfulde, sagde han:

"Ja, jeg vil nu sige, at jeg er ked af den jury; ønsker I, at jeg skal ødelægge den? I næste nummer begynder jeg, og jeg skal bombardere den. I kan give mig udgangspunkterne, ikke sandt? Og så sender vi den pokker i vold … Det skal blive en svir!"

Claude blev ivrigere og ivrigere, begejstringen greb dem alle sammen. Ja, vist så, de måtte iværksætte et felttog! De ville alle være med, de stimlede sammen for bedre at føle sig i sluttet række og for at gå i ilden sammen. Deres ungdom gærede, og i dette øjeblik var der ikke en blandt dem, som tænkte på sig selv, for intet skilte dem endnu, deres dybe indre ulighed forstod de ikke endnu, så lidt som den skinsyge, der engang skulle skille dem. Var ikke den lykke, den ene gjorde, fælles for dem alle? De strømmede over af venskab, og de drømte igen den gamle drøm om at slå sig sammen for at erobre verden, enhver hjalp til på sin måde, og hele banden fulgtes ad. Claude, som var dens anerkendte fører, blæste allerede sejrsfanfaren og uddelte belønninger med en lyrisk ødselhed, så han ganske glemte sig selv.

Selv Fagerolles troede, til trods for sin sædvanlige pariservantro, på nødvendigheden af en sammenslutning, mens Jory, med provinsialismen endnu stikkende i sig, indskrænkede sig til at benytte kammerateriet; han snappede sætningerne i flugten og lavede artikler af dem, som skulle gøre hele banden, og ham selv først og fremmest, bekendt. Mahoudeau overdrev sin tilbøjelighed til det brutale; han knyttede hænderne krampagtigt som en bager, hvis næver skulle ælte hele verden om. Gagnière sad hensunken ligesom

gennemtrængt af det grå i sit maleri og drev forfinelsen i følelsen så vidt, at forstanden næsten svævede bort; og Dubuche med sin tunge overbevisning kom med ord, vægtige som kølleslag midt i hindringerne.

Sandoz var lykkelig og lo af tilfredshed over at se dem så enige, og han trak en flaske til op, han ville gerne have spenderet alt, hvad der fandtes i huset, og råbte til dem:

"Ja, det var ret, lad os nu blot holde fast … det er dog det eneste, som er noget ordentligt værd, at være enige, når man har noget rigtigt, man trænger til at få frem, og lad så Fanden tage idioterne."

Til hans store forbavselse ringede i det samme klokken, og mens de andre pludselig tav, udbrød han:

"Klokken elleve, hvem pokker kan det være?"

Han løb ud og lukkede op, og de hørte ham udstøde et glad råb. Så kom han tilbage, lukkede døren op på vid gab og sagde:

"Det må jeg sige, det var et venskabsstykke, sådan at komme bag på os! … Det er Bongrand!"

Den store maler, som værten meldte på en samtidig ærbødig og fortrolig måde, kom ind og rakte dem hånden. De sprang alle op, glade og lykkelige over dette velmente håndtryk. Det var en stor mand på fem og fyrre år med et uregelmæssigt ansigt og langt gråt hår. Han var lige blevet medlem af Akademiet, og hans simple tynde sorte jakke havde Æreslegionens kokarde i knaphullet. Han holdt af ungdommen, og hans bedste fornøjelse var således nu og da at dumpe ned imellem dem for at ryge en pibe mellem disse begyndere, hvis iver varmede ham op.

"Nu laver jeg te," sagde Sandoz.

Da han kom ind igen fra køkkenet med tepotten og kopperne, fandt han Bongrand ridende over skrævs på en stol med sin korte pibe i munden, og støjen og snakken var i fuld gang. Bongrand talte med rungende stemme. Han var sønnesøn af en forpagter i Beauce, hans fader var en borgermand, og hans moder var meget kunstnerisk dannet. Han var rig, brød sig ikke om at sælge sine billeder og havde smag og meninger fælles med de unge fri kunstnere.

"Ja vist, deres jury, jeg vil hellere sulte ihjel end være medlem af den," sagde han med voldsomme bevægelser. "Jeg er da ikke en bøddel, som vil smide stakkels fyre ud, der ikke har det tørre brød."

"Ja," sagde Claude, "det er sandt nok, men De kunne mange gange gøre os store tjenester, hvis De var medlem af den og forsvarede vore billeder lidt."

"Å, hvad tror De, jeg kunne gøre? Jeg ville såmænd ikke andet end skade Dem … Jeg regnes slet ikke med, jeg har ingen som helst myndighed."

Der rejste sig et modsigelsesskrig, og Fagerolles sagde med skarp stemme:

"Ja så! Når den, der har malet "Bondebrylluppet" ikke har noget at sige, så …"

Nu blev Bongrand ivrig og rejste sig, rød i hovedet.

"Å, lad mig bare være fri for at høre om det bryllup. Det ender med at kede mig, det forsikrer jeg om … det begynder formelig at blive et slags mareridt for mig, siden det er kommet på Luxembourg."

Dette billede, "Et Bondebryllup" var hans bedste arbejde. Det var et brudefølge, som drog afsted gennem kornmarkerne.

Bønderne, der var taget på kornet og sanddru gengivet, havde en episk magt som Homers helte. Fra dette billede skrev sig et nyt udviklingstrin, det havde dannet en ny skole. Efter Delacroix og ligesom Courbet var det en art romantisme blandet med logik, med mere nøjagtighed i iagttagelsen, mere mesterskab i udførelsen, uden at naturen var grebet lige ud med den "fri lufts" grelle belysning. Men hele den unge skole erklærede sig for denne kunst.

"Man kan ikke tænke sig noget smukkere end de to forreste grupper," sagde Claude, "violinspilleren og bruden med den gamle bonde."

"Nå, og den store bondekone," sagde Mahoudeau, "hende, der vender sig halvt om og vinker til de andre! Jeg havde den største lyst til at lave en statue over det motiv."

"Ja og så vindpustet i kornet!" sagde Gagnière, "og de to pletter, som drengen og pigen danner langt, langt borte!"

Bongrand hørte efter med en undselig mine og med et lidt lidende udtryk, og da Fagerolles spurgte ham, hvad han havde under arbejde, svarede han med et skuldertræk:

"Å, ikke noget videre, kun nogle småting … jeg vil ikke udstille, jeg ville gerne finde på noget rigtigt. Å, hvor I dog er lykkelige, I, der endnu står ved foden af bjerget! I, som har gode, stærke ben: man er så modig, når det gælder om at gå til vejrs! Men når man så er kommet derop, hvad så! Gå så hjem og læg jer, så er det, kedsommelighederne begynder! Det er en sand tortur, evige slag og anstrengelser i det uendelige, i skrækken for, at man alt for snart skal gå ned ad bakke! … På ære, det er bedre at være nede, så har man da endnu noget for sig … ja, le I kun, I vil nok engang sande mine ord!"

Banden lo; de troede, han sagde paradokser, og tilgav den store mand denne svaghed, som de forresten godt forstod. Måtte det ikke være den største glæde af alle at blive hilst som mesteren? Med armene støttet mod stoleryggen hørte han stiltiende på dem, idet han blæste sagte røgskyer ud af sin pibe.

Dubuche, der var huslig, hjalp Sandoz med at skænke te og støjen begyndte igen. Fagerolles fortalte en aldeles ubetalelig historie om fatter Malgras og en kusine af hans kone. Så gav de sig til at tale om modeller. Mahoudeau var rasende over, at det næsten var umuligt mere at finde en smuk mave; der fandtes min sjæl ikke en pige i hele Paris med en præsentabel mave. Og så steg stemmerne; de lykønskede Gagnière til en amatør, han havde gjort bekendtskab med ved Palais Royals musik; det var en lille sær partikulier, som kun havde det ene sværmeri, at købe billeder. De lo og bad om hans adresse. Alle kunsthandlerne blev gennemgået og stenet, de lumpne hunde, som udhungrede kunstnerne; det var virkelig skade, at kunstsamlerne ikke gik lige til kunstnerne, men absolut ville have en mellemmand for at få en smule afslag.

Dette spørgsmål om fortjenesten hidsede dem endnu mere op. Claude viste en fornem foragt. Nå – man blev snydt! Hvad gjorde det så egentlig til sagen? Når man havde gjort et mesterværk, kunne man nøjes med det bare vand! Da Jory igen kom med sine lumpne ideer om vinding, rejste der sig et skrig af forbitrelse.

"Herut med ham, den avisskriver!"

Og så gjorde de ham nogle samvittighedsspørgsmål. Ville han måske sælge sin pen? Ville han måske ikke hellere hugge sin hånd af, end han ville skrive imod sin overbevisning?

De gav sig ikke tid til at høre hans svar. Heden steg; nu var det den rigtige tyveårs galskab, foragt for den hele verden, ene og alene tanken om at gøre noget stort, at hæve sig op fra menneskelige elendigheder, at stråle som en sol! Hvilken fryd at fortabe sig, at fortæres af den glød, de tændte.

Bongrand, der hele tiden havde forholdt sig ubevægelig, gjorde en svag, smertelig bevægelse overfor denne ubegrænsede tro, denne angrebets støjende glæde. Han glemte de hundrede billeder, som allerede havde skabt hans berømmelse, og han tænkte kun på fuldbyrdelsen af det værk, som han havde stående ufuldendt på sit staffeli. Og med øjnene våde af bevægelse tog han piben ud af sin mund og mumlede:

"O, ungdom! Ungdom!"

Lige til klokken to om morgenen blev Sandoz, som udrettede det utrolige, ved at skænke varmt vand på tepotten.

Der var ganske stille i kvarteret; alle sov, man hørte kun en kat mjave. De fantaserede alle sammen, berusede sig i ord, tørre i halsen, med brændende øjne.

Da de endelig bestemte sig til at gå, tog Sandoz lampen og lyste dem ned, idet han ganske sagte sagde:

"Vær endelig stille, moder sover!"

Den dæmpede støj af støvlerne ned ad trapperne tabte sig, og huset sank igen hen i den dybe tavshed.

Klokken slog fire.

Claude, som fulgte Bongrand, snakkede stadig løs igennem de øde gader. Han ville ikke lægge sig, han ventede rasende af utålmodighed på, at solen skulle stå op for straks at tage fat på sit arbejde. Og nu var han vis på, han ville gøre et mesterværk, nu, da han var oplivet af denne gode dag sammen med

kammeraterne, mens der ligesom rasede en verden i hans forpinte hjerne. Endelig havde han fundet det, og han længtes efter at komme hjem til sit atelier, som man længes efter at komme tilbage til en elsket kvinde. Hans hjerte bankede utålmodigt i fortvivlelse, og denne ene dag, han havde været borte fra billedet, forekom ham en uendelighed. Han tænkte sig, hvordan han ville gå lige løs på det og på én gang gøre sin drøm til virkelighed.

Men for hvert tyvende skridt, de gik i lygternes usikre skær, standsede Bongrand ham og tog fat i en af hans frakkeknapper, idet han vedblev at forsikre ham, at denne forbandede malen var et hundeliv. Han, Bongrand, som de alle sammen mente var så dygtig, forstod ikke en smule af det. Hver gang han begyndte på et nyt arbejde, følte han sig som en begynder, og han kunne få lyst til at rende panden mod væggen.

Nu lysnede det; gartnervognene begyndte at køre ned til Hallerne. De blev dog ved at vandre; hver talte højt for sig selv, mens stjernernes skin på himlen blegnede.

4

Seks uger efter stod Claude en morgen og malede i et lyshav, der faldt igennem atelierets store vindue. Vedvarende regnskyl havde gjort midten af august trist, men da vejret igen klarede op, fik han atter mod til at arbejde. Det gik næsten ikke frem med hans store billede. Han stod over det i lange, tavse morgener og sled med det som en kæmpende og stridbar kunstner.

Det bankede på døren. Han troede, det var madam Joseph, portnerkonen, der bragte ham hans morgenmad, og da nøglen altid sad i døren, råbte han bare: Kom ind!

Døren blev lukket op, og han hørte en let støj, så blev det igen stille. Han blev ved at male uden så meget som at vende hovedet. Men denne forunderlige stilhed og et sagte pust, som han hørte, gjorde ham til sidst urolig. Han vendte sig om, og stirrede forbavset frem for sig: dér stod en dame i lys kjole og med ansigtet halvt skjult af et hvidt slør. Han kendte hende ikke. Hun holdt en buket roser i hånden og gjorde ham til sidst rent forvirret.

Men pludselig så han, hvem det var.

"Å, det er Dem, frøken … nej, på Dem tænkte jeg mindst af alt!"

Det var Christine. Han vidste knap selv rigtig af det, da dette lidt uelskværdige udråb undslap ham; men det var sandt. I begyndelsen havde hun optaget hans tanker meget, men efterhånden, som dagene var rundet i de to måneder, hun ikke havde givet livstegn fra sig, var hun gået over til at blive et syn,

der trak sig mere og mere tilbage, en yndig silhuet, som forsvinder, og som man ikke mere skal få at se.

"Ja, det er mig, monsieur Claude! Jeg syntes, jeg måtte se Dem igen … jeg måtte dog op og takke Dem."

Hun rødmede og stammede og kunne ikke finde ord. Hun havde naturligvis gået for rask op ad trapperne, for hendes hjerte bankede så stærkt. Og i grunden, her var jo ingen mening i dette besøg, som hun så længe havde tænkt på, at hun til sidst havde syntes, det var ganske naturligt. Det værste var de roser, som hun havde købt på kajen, da hun gik forbi, i den hensigt at vise den unge mand sin taknemmelighed, de blomster plagede hende nu græsseligt. Hvordan skulle hun komme til at give ham dem, hvad mon han ville tro om hende? Hun havde ikke tænkt på, hvor upassende alle de ting var, før hun nu lukkede døren op.

Claude var endnu mere flov og gav sig til at overvælde hende med høflighed. Han havde sluppet sin palet og vendte op og ned på hele atelieret for at gøre en stol ryddelig til hende.

"Å, frøken, jeg beder, sæt Dem ned … Det kan man sandelig kalde en overraskelse … Det var virkelig nydeligt af Dem."

Da hun havde sat sig, blev hun lidt roligere. Han var så pudsig med sine heftige, kejtede bevægelser, hun følte, hvor forlegen han var, og hun kunne ikke holde et smil tilbage. Så gjorde hun resolut en ende på sagen og rakte ham roserne.

"Vær så god, De må da ikke tro om mig, at jeg er helt utaknemmelig."

Han sagde først ingenting, så kun på hende, men da han begreb, at hun ikke tænkte på at gøre nar ad ham, trykkede han

hendes hænder, som om han ville knuse dem, og han satte straks blomsterne i vand, idet han sagde:

"Å ja, De er en flink fyr, det er vist nok! … og det er første gang, jeg giver en dame det vidnesbyrd, ved De det!"

Han gik tæt hen til hende og sagde, idet han så hende dybt ind i øjnene:

"De har altså virkelig ikke glemt mig?"

"Det ser De jo," sagde hun og smilede.

"Men hvorfor har De så ladet hele to måneder gå hen?"

Hun blev igen rød, hun blev forlegen over at skulle lyve for ham.

"De ved jo nok, at jeg ikke er min egen herre … Å, fru Vanzade er meget god mod mig, men hun er lam, hun kan aldrig gå ud; hun måtte selv tvinge mig til at gå ud og trække frisk luft, hun syntes, jeg blev så bleg."

Hun talte ikke om, hvor skamfuld hun havde været over sit natlige eventyr i de første dage. Da hun vel var kommet an hos den gamle dame, havde erindringen om, at hun havde tilbragt en nat hos en fremmed mand opfyldt hende med anger, som om det virkelig havde været en synd; hun troede endelig, det var lykkedes hende at jage denne mand ud af sine tanker, så det kun var som en styg drøm, som lidt efter lidt ville svinde bort. Men uden at hun kunne forklare hvordan, var hans billede dukket frem midt i den store ro og stilhed, hun levede i, og det var blevet tydeligere og tydeligere, så hun til sidst hele dagen havde været forfulgt af det. Og hvorfor skulle hun også glemme ham. Hun havde ikke noget at bebrejde ham, tværtimod, hun stod i taknemmelighedsgæld til ham. I begyndelsen skød hun tanken om at besøge ham fra sig, men den kom stadig igen og

blev en fiks idé. Hver aften, når hun var alene i sit lille værelse, kom der en uro og længsel over hende, som plagede hende, men som hun til sidst forklarede for sig selv som en erkendtlighedstrang. Hun var så alene, så trykket i det døsige hus. Hendes ungdomskraft foruroligede hende, hun havde en så voldsom trang til venskab.

"Og så, ser De, benytter jeg min første udgangsdag … Desuden var vejret så kønt efter al den kedelige regn."

Claude sad henrykt foran hende og skriftede også, men han skjulte ikke noget.

"Jeg turde slet ikke mere tænke på Dem," sagde han. "Ved De hvad, De er som feen i eventyret, De kommer pludselig op af gulvet og går gennem lukkede døre, når man mindst venter det. Jeg sagde til mig selv: Det er forbi; ja, det kan såmænd godt være, at det slet ikke er sandt, at hun har været her i atelieret. … Og tænk, at De nu er her igen, det gør mig så glad, å, så glad, så glad!"

Christine smilede lidt forlegent, vendte hovedet bort og gav sig til at se sig omkring. Så tabte hendes smil sig; den rå malemåde, som hun så, de farverige skitser fra Sydfrankrig, studiernes forfærdelige anatomiske nøjagtighed gjorde hende bange ligesom første gang. Hun blev temmelig ilde til mode og sagde alvorligt med forandret stemme:

"Jeg forstyrrer Dem vist, det er bedst, jeg går!"

"Nej, på ingen mulig måde!" sagde Claude og tvang hende ned på stolen igen. "Jeg stod og blev rent idiotisk ved mit arbejde, det gør så godt at tale med Dem … Å! det forbandede billede, det har sandelig pint mig nok."

Christine løftede øjnene og så på det store billede, som forrige gang havde stået vendt om mod væggen, og som hun havde haft en så voldsom lyst til at se.

Baggrunden, lysningen i skoven, hvor solen skinnede, var endnu kun løselig anlagt. Men de to små skikkelser, den lyse og den mørke, var næsten færdige og sprang frem i lyset med deres friske farvetoner. I forgrunden sad herren i den sorte fløjlsjakke, som tre gange var malet om, og som stadig ikke kunne blive færdig. Men det var især på midtfiguren, på kvinden, som lå i græsset, at maleren arbejdede. Han havde ikke forandret hovedet, det var kroppen, han arbejdede på, og han skiftede model hver uge. Han var så fortvivlet over ikke at kunne finde, hvad han søgte, at han, som altid roste sig af, at han ikke kunne opfinde noget, nu i to dage havde malet uden model og søgt at få det frem, han tænkte sig, uden at have noget støttepunkt i naturen.

Christine kendte straks sit ansigt igen. Det var hende, den kvinde, som lå og væltede sig i græsset med den ene arm under hovedet og lukkede øjne og smilende ansigt. Denne nøgne kvinde havde hendes ansigt, og hun blev oprørt over det, som om det også havde været hendes legeme, han havde taget, som om han råt havde blottet hendes jomfruelige nøgenhed. Hun blev især såret over den måde, det hele var gjort på, over den råhed, som hun ikke forstod, men som krænkede hende. Hun syntes, den måde at male på var modbydelig, og hun blev grebet af had mod den og følte instinktivt, at den var hendes fjende.

Så rejste hun sig og sagde kort:

"Nu går jeg."

Claude så på hende, forbavset og bedrøvet over denne pludselige forandring.

"Hvad for noget! Allerede?"

"Ja, jeg skal hjem, farvel!"

Hun var allerede helt henne ved døren, inden han kunne få grebet hendes hånd. Så vovede han at spørge:

"Hvornår får jeg Dem igen at se?"

Hendes lille hånd lå blød i hans. Hun betænkte sig et øjeblik.

"Å, jeg ved ikke rigtig, jeg har så lidt fri."

Så rev hun sig løs og gik, idet hun meget hurtigt sagde:

"Jeg skal komme igen, så snart jeg kan, en af dagene, tænker jeg … Farvel."

Claude stod i døren og stirrede efter hende. Hvad var det? Hvad gik der af hende? Hvorfra kom denne pludselige tilbageholdenhed, denne underlige skjulte forbitrelse? Han gik op og ned ad gulvet uden at forstå det, og han grundede forgæves på, hvad han kunne have sagt eller gjort, som havde stødt hende. Til sidst blev han forbitret, bandede og svor og trak rasende på skuldrene som for at løsrive sig fra denne idiotiske grunden. Ja, vidste man nogen sinde, hvor man havde de pokkers kvindfolk! Men da han kom til at se på roserne i vandkanden, blev han lidt formildet, de lugtede så dejligt. Hele stuen var gennemtrængt af dem, og han tog stiltiende igen fat på sit arbejde.

To måneder forløb igen.

I de første dage havde Claude, hver gang madame Joseph bragte ham frokost eller breve, rask vendt sig om med en uvilkårlig skuffet bevægelse. Han gik aldrig ud før klokken fire; og da portnerkonen en aften, da han kom hjem, sagde ham, at

der klokken fem havde været en ung pige og spurgt efter ham, fik han ikke ro, før han havde opdaget, at det kun var en model, Zoë Piédefer.

Den ene dag randt hen efter den anden. Han havde haft et rasende anfald af arbejdsiver, ingen havde kunnet komme ham nær, han havde i den grad været heftig med sine teorier, så selv hans venner var gået af vejen for ham. Han fejede folk af, der var intet i verden til uden at male, man skulle myrde sine forældre, sine kammerater og først og fremmest alle kvindfolk. Denne feber var så gået over til den voldsomste fortvivlelse, en uge igennem havde han intet kunnet gøre, tvivlet om alt; en hel uge fuld af kval over at tro sig slået med afmagt. Så tog han sig sammen igen, han havde igen optaget sine gamle vaner, han stred sin uundgåelige og ensomme kamp med det store billede.

Men en tåget morgen i slutningen af oktober, fo'r han pludselig sammen og lagde sin palet fra sig. Der var ingen, der havde banket på døren, men han havde hørt og genkendt de skridt, som kom op ad trappen. Han lukkede op, og hun trådte ind. Dér var hun endelig.

I dag havde Christine en stor grå frakke på, der skjulte hele hendes skikkelse. Hendes lille fløjlshat var mørk, og tågen udenfor havde lagt sig som klare perler i hendes sorte kniplingsslør. Men han syntes, hun var glad og munter i dette første vintergys. Hun begyndte med at bede om undskyldning, fordi hun ikke havde været der så længe; hun lo med sin åbenhjertige mine og tilstod, at hun havde været tvivlrådig, ja, at det havde været lige ved, at hun ikke mere ville komme. Å ja, det var nu sådan en idé, hun havde fået, som han vel nok kunne forstå.

Nej, han kunne slet ikke forstå noget, men han brød sig heller ikke om det, siden hun nu var der. Det var nok for ham, at hun ikke var vred på ham, at hun virkelig som en god kammerat en gang igen ville komme og besøge ham.

De undgik al forklaring; hver beholdt sine ængstelser og kampe fra de forbigangne dage for sig selv. I næsten en time snakkede de sammen og kom godt ud af det, der var ikke mere nogen skjult vrede imellem dem, det var, som om forsoningen var kommet i stand, uden at de vidste det, mens de var borte fra hinanden.

Hun så slet ikke mere skitserne og studierne på væggene. En gang så hun stift på det store billede, på den store kvindeskikkelse, der lå i græsset i det klare solskin. Det var jo dog ikke hende; dette kvindfolk havde jo hverken hendes ansigt eller hendes figur. Hvor havde hun dog kunnet tro at se sig selv i dette græsselige søle af farver? Og hun følte et rørt venskab for denne skikkelige fyr, som ikke engang kunne male, så det lignede.

Da hun gik, trykkede hun hans hånd.

"Jeg kommer snart igen!"

"Ja, om to måneder."

"Nej, i næste uge … De skal selv se … På torsdag."

Om torsdagen kom hun virkelig igen, og fra den tid kom hun ganske bestemt hver uge; i begyndelsen ikke nogen bestemt dag, men når som helst hun havde fri. Senere hen valgte hun mandagen, da fru Vanzade havde givet hende den dag at spadsere i og trække frisk luft i Boulogneskoven. Hun skulle være hjemme klokken elleve, og hun skyndte sig, alt hvad hun kunne, og var ganske rød af at have løbet, for der var et godt

stykke vej fra Passy til kajen, hvor han boede. I de fire vintermåneder fra november til februar, kom hun således, hvad enten regnen piskede eller tågen lå over floden eller den matte vintersol gjorde luften lun på kajerne. Allerede i den anden måned kom hun undertiden uventet en anden dag i ugen, når hun havde et ærinde i byen og gjorde en afstikker op til ham; så kunne hun ikke blive mere end to minutter, de fik lige tid til at sige goddag til hinanden, og så løb hun allerede ned ad trapperne igen og råbte sit farvel op til ham.

Claude begyndte nu at lære Christine at kende. I sin stadige mistro til kvinderne havde han bevaret en mistanke om, at der dog stak et eller andet kærlighedseventyr under det hele; men den unge piges klare øjne og friske latter havde lidt efter lidt slettet enhver mistanke ud; han følte, at hun var uskyldig som et stort barn. Når hun kom derop, uden forlegenhed, ligefremt, som om hun var hos en ven, så snakkede hun og fortalte ustandselig. Tyve gange havde hun fortalt ham sin barndom i Clermont, men hun kom stadig tilbage til den.

Den aften, da hendes fader, kaptajn Hallegrain, pludselig var død, havde hun og hendes moder været i kirke. Hun huskede tydeligt, da de var kommet hjem, hvilken rædselsfuld nat det havde været; kaptajnen var meget stor og tyk og lå på en madras, så lang han var, med sin store underkæbe stukket frem; det billede bevarede hun altid af ham. Hun havde også den svære underkæbe, og hendes moder sagde ofte, når hun ikke kunne styre hende: "Å, barn! barn! Du har din faders trodsige hage; livet kommer til at tage hårdt på dig!" Stakkels moder! Hvor hun dog havde plaget hende med sine støjende lege og med sine voldsomme anfald af heftighed. Så langt, som hun

kunne huske tilbage, havde hun altid siddet ved samme vindue, lille og spinkel, stille malende sine vifter, med milde øjne – det var det eneste, hun lignede hende på. Folk plejede at sige, når de ville glæde moderen: "Hun har Deres øjne", og så lo hun og var lykkelig over i det mindste at have en lille plet af sit blide sind i datterens ansigt.

Efter mandens død sad hun så længe oppe og arbejdede om nætterne, at hun ødelagde sine øjne. Hvordan skulle hun ellers komme ud af det? Hendes enkepension, fem hundrede francs, strakte knap til barnets fornødenheder. I fem år havde hun set sin moder blive blegere og magrere, svinde hen dag for dag, så hun til sidst var kun en skygge. Og hun gjorde sig samvittighedsnag over, at hun ikke havde været artigere; hun havde gjort moderen fortvivlet med sin mangel på stadighed. Hver mandag begyndte hun med de bedste forsætter for ugen og lovede snart at hjælpe til med at tjene penge, men både ben og arme stred imod hendes forsøg; hun blev syg, så snart hun sad stille.

En morgen kunne moderen ikke stå op, og hun døde uden at kunne tale med øjnene fulde af store tårer. Hun så hende altid således for sig, endnu i døden grædende med sine store øjne fæstet på hende.

Til andre tider kunne Christine, når Claude spurgte hende ud om livet i Clermont, glemme alle disse sørgelige minder og fortalte da de lystigste ting. Hun lo i vilden sky over, at de var dumpet ned der i Rue de l'Éclache. Hun var født i Strasbourg, faderen var gascogner og moderen pariserinde, og at de så netop skulle havne midt i Auvergne, som de begge fandt afskyeligt.

Rue de l'Éclache, der går ned til Jardin des Plantes, var snæver og fugtig og bedrøvelig som en kælder. Ikke en butik, aldrig en spadserende, ikke andet end de altid kedsommelige huse med de altid lukkede skodder; mod syd, ud til gården, kunne man glæde sig over smukt solskin. Spisestuen havde endog en slags balkon, som gik ud til et trægalleri, hvis buer var bevokset med en kæmpe-blåregn, som dækkede dem med sine blade. Dér var hun vokset op, først ved siden af sin lamme fader, dernæst indespærret med moderen, som den mindste spadseretur gjorde dødtræt.

Hun kendte så lidt til byen og dens omgivelser, at hun og Claude til sidst fandt det ganske komisk, når hun besvarede hans spørgsmål med et evindeligt: "Det ved jeg virkelig ikke." Bjerge? Jo, bjerge var der til den ene side, det så man for enden af nogle af gaderne, mens der på den anden side, når man gik ad de andre gader, kun øjnedes flade marker i det uendelige; men dér kom hun aldrig hen, det var for langt. Hun kendte kun Puy de Dôme, der var rund som en kuppel. Vejen til kirken kendte hun, så hun kunne have gået den med lukkede øjne; man gik hen over Place de Jaude og ned ad Rue de Gras.

Men mere var det ikke værd at forlange af hende, alt det andet var uklart for hende, både gaderne og boulevarderne, en by af sort lava, som skråede nedad, hvor regnskyllene brusede som floder under de frygtelige tordenvejr. Å, de uvejr dernede! Hun gøs endnu, når hun talte om dem. Udenfor hendes vindue så hun stadig ild på museets lynafleder.

I spisestuen, der også var dagligstue, havde hun et vindue for sig selv, en dyb karnap, som var så stor som et helt værelse, hvor hendes sybord stod med hendes forskellige småting. Dér havde

hendes moder lært hende at læse, og dér sad hun senere og faldt i søvn over lærernes foredrag, så træt blev hun af at skulle anstrenge sig med læsning.

Nu lo hun af sin egen uvidenhed. Jo, hun var en dannet dame! Hun kunne såmænd ikke engang sin kongerække. Hun var også et sjældent musikalsk geni! Hun var ikke kommet videre end til "Prinsesse Toben"! Hendes akvarelmalerier! Hun kom galt fra træerne, fordi bladene var for svære at male.

Pludselig kunne hun så springe over til at snakke om de fem fjerdingår efter moderens død, hun havde tilbragt i klosteret. Det var en stor bygning udenfor byen med pragtfulde haver. Hun var uudtømmelig i historier om nonnerne, om deres indbyrdes skinsyge og dumhed og uvidenhed, det var virkelig rent utroligt. Hun skulle være nonne, og hun var lige ved at kvæles i kirken. Hun syntes allerede, hun havde sagt farvel til verden, da abbedissen, som holdt meget af hende, selv havde rådet hende fra at gå i kloster og havde skaffet hende pladsen hos fru Vanzade. Hun kunne ikke begribe, hvordan denne abbedisse havde kunnet læse så klart i hendes sjæl, for siden hun var kommet til Paris, var hun virkelig blevet ganske ligegyldig i religiøs henseende.

Da så erindringerne fra Clermont var udtømt, ville Claude vide, hvordan hun tilbragte sin tid hos fru Vanzade, og hver uge måtte hun fortælle ham nye træk af sit liv dér. I det lille hus i Passy gik alting regelmæssigt og stille sin vante gang med et gammelt urværks svage dikken. To gamle tjenestefolk, en kokkepige og en tjener, som i fyrre år havde været i familien, var de eneste, der færdedes i de tomme stuer, uden støj, med en spøgelsesagtig gang. Det hændte kun sjældent, at en firsårig

general kom på besøg, og han var så tør og mager, at han næsten ikke trådte på tæppet. Det var et skyggehus, hvor solen lyste som en natlampe gennem de nedrullede persienner. Siden fruen, som var lam i knæene og blind, ikke mere kunne forlade sine værelser, havde hun ikke anden adspredelse end at få andagtsbøger læst højt for sig! Å! den evindelige højtlæsen, hvor plagede den dog ofte den unge pige. Hvis hun bare havde kunnet et håndværk, hvor meget hellere ville hun ikke have syet kjoler eller sat hatte op eller kruset blomsterblade. Men ingenting kunne hun, hun, som havde lært alt muligt, kunne dog knap bruges som et almindeligt tjenestetyende. Desuden blev hun dårlig i det indelukkede alvorlige hus, hvor der lugtede af lig; hun fik igen sin svimmelhed, som den gang hun var lille, når hun ville tvinge sig til at være flittig for at glæde sin moder.

Hendes stærke natur gjorde oprør, og hun havde lyst til at skrige og hoppe af trang til at leve livet. Forresten var fru Vanzade så god mod hende, sagde, hun skulle gå ud, lange ture, så hun var fuld af anger, fordi hun måtte lyve, når hun kom hjem fra Bourbon-kajen, og fortælle om Boulogneskoven, beskrive gudstjenester, som hun aldeles ikke havde overværet. For hver dag, der gik, lod det til, at fruen kom til at holde mere og mere af hende; hun fik bestandig foræringer, snart en silkekjole, snart et lille gammeldags ur, ja endog linned. Hun holdt også meget af fru Vanzade; en dag havde denne kaldt Christine sin datter, og hun var blevet så rørt over det, at hun græd og lovede, at hun aldrig ville forlade hende, hendes hjerte strømmede over af medlidenhed ved at se hende så gammel og hjælpeløs.

"Å ja," sagde Claude en dag, "De får nok Deres løn for det, De skal se, De kommer til at arve hende."

Christine så forbavset ud.

"Å, tror De virkelig? … Hun skal eje tre millioner … Nej, det har jeg aldrig tænkt på … og det ville jeg slet ikke ønske, hvad skulle jeg dog gøre med alle de penge?"

Claude havde vendt sig bort og sagde med hård stemme:

"Å hvad, De ville for det første blive rig … for øvrigt skaffer hun Dem naturligvis en mand."

Ved disse ord afbrød hun ham med en voldsom latter.

"Ja, én af sine gamle venner, generalen med sølvhagen. Ja, det var en udmærket idé!"

De var nu blevet så fortrolige, som om de længe havde kendt hinanden. Han var næsten lige så uerfaren i alting som hun, da han ikke havde kendt andre kvinder end dem, som han løseligt havde mødt; han levede uden for virkeligheden i sine romantiske sværmerier. De syntes begge to, det var ganske naturligt, at de sås således i hemmelighed som gode venner uden andet galanteri end et håndtryk til goddag og farvel. Han grundede i sin skikkelige uvidenhed ikke engang mere over, hvad hun vel kendte til livet og til mændene, og undertiden syntes hun, han var undselig, når hun så stift på ham med skinnende øjne, hvor den ubevidste lidenskab forbavset dæmrede. Men endnu var den glæde, de følte over at være sammen, hverken forstyrret af ængstelse eller opblussende glød. Deres hænder var kølige, de talte muntert om alt muligt, de skændtes undertiden som venner, der var sikre på, at de ikke kunne støde hinanden.

Dette venskab voksede, så de ikke mere kunne leve uden hinanden. Så snart Christine kom, tog Claude nøglen af døren. Hun ville selv have det; på den måde kunne der ikke komme nogen og forstyrre dem.

Efter nogle besøg havde hun taget atelieret i besiddelse og var som hjemme dér. Tanken om at rydde lidt op derinde plagede hende, hun befandt sig ilde i alt det roderi; men det var ikke noget let arbejde. Maleren havde forbudt madam Joseph at feje af frygt for, at støvet skulle falde på hans nymalede billeder, og første gang, hans veninde prøvede på at gøre lidt i stand, fulgte han hende rundt i værelset med et ængsteligt og bønfaldende blik. Hvad nytte var det til at flytte om på tingene? Var det ikke nok, når man vidste, hvor de var? Men hun viste en så lystig udholdenhed, hun var så glad over at spille husmoder, at han til sidst lod hende have sin vilje.

Så snart hun kom, tog hun handskerne af, og med skørtet hæftet op for ikke at blive snavset, gav hun sig til at vende op og ned på alting, og en-to-tre havde hun ryddet op i det store værelse. Foran kakkelovnen lå asken ikke mere i en bunke, skærmbrættet skjulte sengen og vaskerbordet, sofaen var børstet, skabet gnedet af og blankt og fyrretræsbordet pudset rent for malerklatter, køkkentøjet ryddet bort, og over stolene, som stod i lige række langs væggene, og de halte staffelier lød det uhyre urs dikken.

Pragtfuldt var der; man skulle såmænd ikke have troet, det var det samme værelse. Han stod som forstenet og så hende gå nynnende frem og tilbage. Var det hende, der var doven og havde hovedpine ved det mindste arbejde? Så lo hun. Ja, det var arbejdet med hovedet, hun ikke kunne tåle, men arbejdet med

hænder og fødder, det havde hun netop godt af, det rettede hende ligesom et ungt træ.

Og hun tilstod det som en skam, denne lyst, hun havde til de simple huslige forretninger, en lyst, der bragte hendes moder til fortvivlelse, for hendes opdragelses mål var mere forfinet: en lærerinde med hvide hænder, der aldrig rørte ved noget. Hvor havde de ikke taget på veje, når de overraskede hende som lille i færd med at feje og skure og lege kokkepige med den største fryd. Endnu den dag i dag var hun vis på, hun ville have følt sig mindre træt, hvis hun havde måttet slås med støvet hos fru Vanzade. Men hvad ville de have sagt til det? Så var hun jo ingen dame! Derfor trøstede hun sig på Bourbon-kajen, så hendes kinder blev røde af anstrengelse, og hendes øjne strålede som en kvindes, der har smagt på den forbudne frugt.

Claude begyndte nu at føle en kvindes omhu rundt om sig. For at få hende til at sidde ned og snakke roligt, bad han hende undertiden at sy en manchet på, eller hjælpe ham med en lap i hans jakke, som var gået itu. Hun havde selv tilbudt at se hans tøj efter. Men det gik ikke med samme iver, som hun ryddede op. For det første kunne hun ikke. Hun holdt sin synål som én, der er opdraget til at foragte syning. Denne sidden-stille og nøjagtighed overfor de små sting, hun måtte passe på ét efter ét, bragte hende til fortvivlelse.

Atelieret skinnede af renhed som en stadsstue, men Claude selv stod i pjalter; og det lo de begge af og fandt morsomt.

Hvor fulde af lykke var ikke disse fire måneder med frost og regn for dem i atelieret, hvor den røde kakkelovn buldrede som et orgelværk. Det var, som om vinteren fjernede dem endnu mere fra alle andre. Da sneen dækkede nabotagene, og

spurvene kom og slog med vingerne på ruden, smilede de til hinanden, glade over at have det varmt og hyggeligt, ganske alene de to i den store, tavse by.

De indskrænkede sig ikke blot til den ene krog, til sidst gav hun ham lov til at følge sig hjem. Hun havde længe stået fast på, at hun ville gå ene hjem, hun skammede sig ved at blive set ude med en mand under armen. Men en dag, da regnen gav sig til at piske ned, var hun nødt til at lade ham gå med, for at han kunne holde sin paraply over hende; da de så vel var kommet over Pont Louis-Philippe, standsede regnen, og hun bad ham gå tilbage. De blev dog stående et øjeblik ved bolværket og så på gangstien, lykkelige over at være sammen under åben himmel. Nede under dem lå de store æbleskuder i fire rækker så tæt ved hinanden, at planker, lagt fra den ene til den anden, dannede veje, hvor kvinder og børn løb frem og tilbage; de morede sig over den mængde frugt, som dækkede fartøjerne, over de runde kurve, der gik frem og tilbage, mens en stærk duft, næsten en stank, en lugt af gærende æblemost, steg til vejrs sammen med fugtigheden fra floden.

Næste uge, da solen skinnede, talte han så længe om, hvor ensomt der var på kajerne ved Île Saint-Louis, til hun indvilligede i at gå en tur med ham. De gik op langs Bourbon-kajen og Anjou-kajen, stod stille ved hvert et skridt og betragtede livet på Seinen, på mudderprammen med de knirkende spande, på vaskeriprammen, hvorfra de hørte skændsmål, på en kran dernede, som var ved at losse en pram. Hun især var forbavset. Var det virkelig den samme kaj, der nu var så fuld af liv, den kaj med de uhyre fartøjer, med bredden, hvor skarer af børn og hunde boltrede sig i lystig leg på

sandbunker, hele denne udsigt over en levende og virksom by, var det virkelig muligt, at det var den samme udsigt, hun havde set som badet i et blodrødt skær den nat, hun kom til Paris?

Så drejede de om og gik endnu langsommere for rigtig at nyde ensomheden og stilheden, der omgav de store, gamle gårde. De så vandet syde gennem dæmningerne ved slusen, så gik de tilbage og kom ligesom hinanden nærmere, idet de vandrede afsted langs den brede strøm med øjnene fæstet på de fjerne vin-oplag og Jardin des Plantes. Mod den blege himmel så man kuplerne af bygningerne fortone sig. Da de kom til Pont Saint-Louis, måtte han vise hende Notre-Dame; hun kunne ikke kende den, når hun således så den fra den anden side, som den lå dér kolossal sunket sammen med sine skråpiller, der lignede fødder, den hvilede sig på, behersket af tårnenes dobbelte hoved op ad sin lange kæmperyg.

Men deres store opfindelse den dag var den vestlige udsigt fra øen, den forstavn af et skib, som altid ligger for anker, som altid styrer mod Paris i de flygtende strømninger uden nogen sinde at nå det. De gik ned ad en meget stejl trappe og opdagede en ensom bred, beplantet med store træer. Det var et yndigt hvilested, stille midt i færdslen på broerne, og de nød ved flodbredden glæden over at være alene og gemt for alle. Siden den dag var denne flodbred målet for deres vandringer, den lille landlige plet, hvor de nød solskinstimerne, når heden i atelieret, hvor den store kakkelovn stadig buldrede, var færdig at kvæle dem og hedede dem op, så de blev ganske bange.

Christine ville ikke give ham lov til at følge sig længere end til Rue du Mail. På Quai des Ormes sagde hun altid farvel til ham, som om Paris med sine mange mennesker og de tilfældige

møder begyndte ved denne lange række af kajer, henad hvilke hun nu skulle gå. Men der var langt til Passy, og hun kedede sig i den grad ved at gå alene, at hun lidt efter lidt gav efter; hun lod ham først følge med til rådhuset, så til Pont-Neuf og til sidst til Tuilerierne. Hun glemte faren, de gik med hinanden under armen som et par unge folk, og denne tur, som de stadig gik om og om igen, på det samme fortov langs vandet, øvede en sådan fortryllelse over dem, og gennemstrømmede dem med en sådan glæde, at det var deres lykkeligste tid. De hørte hinanden til i dybeste forstand. Det var, som om den store bys sjæl steg op af floden og indhyllede dem i al den ømhed, som havde banket bag de gamle stene i menneskealdre.

Da decemberkulden indfandt sig, kunne Christine ikke komme før om eftermiddagen, og klokken var fire, og solen gik ned, når Claude fulgte hende hjem. Når vejret var klart, havde de, så snart de drejede om ved Pont Louis-Philippe, hele den uhyre, uendelige udsigt over kajerne for sig. Den matte sol forgyldte med et let støv husene på den højre bred, mens den venstre bred med sine øer og bygninger stod som en mørk linje mod aftenrødens flammehav. Mellem disse to bredder, den ene skinnende og den anden mørk, løb Seinen med knitrende småglimt, afbrudt af broernes piller, af de fem smalle piller på Pont Notre-Dame og Pont d'Arcoles bue; så kom den ene bro efter den anden, hver med en lysglans over sin dybe skygge, vandets blå atlask, der lyste som i genskinnet af et spejl. Mens tusmørket til venstre endte i domhusets skarpe tårne, som tegnede sig mod horisonten, gik der en blød bue til højre i lyset, så afrundet og så ubestemt i sine omrids, at Flora-pavillonen i det fjerne så ud som et kastel ved den yderste spids og lignede

et drømmeslot, blåagtigt, let og skælvende mellem de rosenrøde dampe i horisonten.

De vandrede i solglansen under de bladløse plataner, og på enkelte steder, altid de samme, standsede de og glædede sig over udsigten. Især var der en klynge gruelig gamle huse, lidt forbi Rue du Mail, som de altid måtte beskue: forneden var der små butikker, isenkramboder og butikker med fiskeredskaber, så kom der terrasser med laurbærtræer og vild vin; og bagved forfaldne huse, hvor der blev tørret tøj udenfor vinduerne, og en hel sammenhoben af barokke bygninger og mure, som var faldefærdige, og hængende haver, hvor glaskugler skinnede som stjerner. Og de gik videre. Når de kom til blomstertorvet, standsede de for at indånde duften af de første violer og gyldenlakker. Claude fik aldrig lov til at gå længere end til Pont-Royal, ved de smukke træer, dér standsede Christine hver evige gang; og når de vendte sig om for at give hinanden det sidste håndtryk i solens røde aftenguld, kastede de blikket tilbage til Île Saint-Louis, som de kom fra, og så hovedstaden fortabe sig i mørket, der allerede begyndte at vælde ud fra den blygrå himmel.

Hvor mange smukke solnedgange oplevede de ikke, når de således drev afsted hver uge! Solen ledsagede dem på de glade spadsereture henad kajerne: de glædede sig over livet på Seinen, genskinnets dans i strømmen, det mindste liv i de drivhusvarme butikker, blomsterne i vinduerne og fuglehandlernes øredøvende bure, al den tummel, al den farveglans, som gør byerne ved bredden af vandet evig unge. Mens de gik, blev solnedgangens glød rødere og rødere til venstre over husenes mørke linje, og det var, som om stjernerne

ventede på dem og lidt efter lidt sank og rullede henimod de fjerne tage, så snart de var kommet forbi Pont Notre-Dame, hvor strømmen breder sig. Aldrig noget steds, hverken i hundredårige skove eller på bjergveje eller på præriernes stilleland kan solnedgangen være skønnere end her bag kuplen på Videnskabernes Selskabs bygning. Det er Paris, der sover ind i al sin herlighed. For hver gang de gik, skiftede belysningen, ny bål føjedes til flammekransen. En aften, da de var blevet overrasket af et regnskyl, så de solen komme til syne bag regnen og tænde hele skyen i brand, så det så ud som et støv af rosenrøde og blå dråber, der hvirvlede ned over dem. Men når vejret var klart, gik solen som en ildkugle majestætisk ned i en rolig, safirblå sø, et øjeblik så man kuplen på Videnskabernes Selskabs bygning tegne sig mod den, så den lignede månen i aftagende, men så rev den sig løs igen og druknede i søen, som den farvede blodrød. Fra februar af blev dens bue større, og den styrtede sig lige i Seinen, der så ud, som den kogte i horisonten, når det glødende jern nærmede sig. Men de store omgivelser, de store eventyrslotte rundt omkring blussede kun op i skyet vejr. Så var det efter vindens luner snart fosforbølger, som skyllede mod koralklipper, snart slotte og tårne, bygninger stablet over hinanden og synkende sammen, idet de hvirvlede lavastrømme op, eller solen var pludselig borte bag et skyslør og gennembrød så dette med en sådan lyskraft, at det var som stjerneglimt oversåede hele himlen med en regn af guldpile. Tusmørket faldt på, og de skiltes med genskinnet af den pragt i deres øjne, de følte det sejrsstolte Paris som deres medvider i den glæde, som de ikke kunne blive trætte af; og om og om igen gik de den samme tur langs med det gamle stenbolværk.

Endelig en aften hændte der noget, som Claude længe havde frygtet uden at ville tale om det. Christine lod til ikke mere at ville tænke på, at de kunne møde nogen. Hvem kendte desuden hende? Hun kunne gå, som hun ville, altid ubekendt. Men han tænkte på kammeraterne, og altid gøs det i ham, når han i det fjerne troede at se en eller anden, han kendte. Han nærede en undselig sky for, at de skulle se uforskammet på den unge pige eller snakke til hende eller måske endog gøre løjer med hende; det fyldte ham med en uovervindelig angst.

En aften, da hun netop tog hans arm, og de nærmede sig Pont des Arts, løb de lige på Dubuche og Sandoz, der var ved at gå ned ad trinnene. Det var umuligt at undgå dem, de kom lige imod dem. Vennerne havde naturligvis set ham, for de lo. Han blev meget bleg, men gik videre; han troede, alt var tabt. Dubuche gjorde allerede tegn til at gå hen til ham; men Sandoz holdt ham tilbage og trak ham med sig. De gik forbi med en ligegyldig mine og forsvandt i Louvres gård uden så meget som at se sig om. De havde begge genkendt originalen til det pastelhoved, som maleren skjulte med en elskers skinsyge. Christine var meget munter, hun havde ikke mærket noget. Claudes hjerte bankede voldsomt, han kunne næsten ikke svare hende, rørt til tårer og overvældet af taknemmelighed over den finfølelse, hans to gamle venner havde vist.

Nogle dage efter havde han igen en forskrækkelse.

Han ventede ikke Christine og havde sat Sandoz stævne. Så kom hun løbende op, et af disse hurtige besøg på en time, som de sværmede for; de havde, som de plejede, taget nøglen af døren, da det bankede. Han kendte straks Sandoz' måde at banke på, og han blev så forskrækket, at han væltede en stol.

Det var umuligt ikke at svare. Men hun var blevet dødbleg og bønfaldt ham med en bevægelse om at tie stille, og han blev siddende ubevægelig med tilbageholdt åndedræt.

Det bankede igen.

"Claude! Claude!"

Han rørte sig ikke, men sad fortvivlet med hvide læber og stirrede ned. Der blev ganske stille, så hørte han trappen knirke under den nedgåendes skridt. Hans bryst svulmede af smerte, angeren greb ham for hvert af disse skridt, som fjernede sig; det var, som om han havde fornægtet hele sin ungdoms venskab.

En anden eftermiddag bankede det igen.

Claude havde lige tid til fortvivlet at mumle:

"Nøglen sidder i!"

Ganske rigtigt, Christine havde forglemt at tage den af. Hun blev rent forvirret og styrtede hen bag skærmbrættet, hvor hun satte sig på sengekanten med lommetørklædet for munden, for at ingen skulle høre hende trække vejret.

Det bankede stærkere, og der hørtes latter udenfor. Maleren var nødt til at sige:

"Kom ind!"

Hans uro steg, da han så Jory, som galant førte Irma Bécot ind.

"Hun ville endelig se dit atelier, så jeg måtte følge hende herop," forklarede journalisten.

Uden at vente gav hun sig til at spadsere rundt og råbte meget ligefremt:

"Å, hvor her er morsomt! … Det var nogle morsomme malerier! … Å, gør mig den tjeneste at vise mig det alt sammen;

jeg vil se hele lejligheden … Hvor sover De?"

Claude vidste ikke, hvad han skulle gribe til; han var bange for, at hun skulle skyde skærmbrættet til side; han tænkte på Christine dér bag ved og var fortvivlet over, hvad hun kunne få at høre.

"Ved du, hvad det er, hun vil bede dig om?" sagde Jory muntert. "Nå, husker du det ikke? Du lovede hende at male noget efter hende … Hun vil sidde for dig til hvad du vil, ikke sandt, Irma?"

"Jo, og helst straks."

"Ja," sagde maleren forlegent, "det er nu det, at mit store billede kommer til at optage al min tid indtil udstillingen … Der er den figur, som volder mig så grueligt et bryderi! Jeg kan slet ikke komme ud af det … De forbandede modeller!"

Hun havde stillet sig foran billedet og stak sin lille næse i vejret med en fiffig mine.

"Det er den figur dér i græsset … Å ja, hvis jeg kunne tjene Dem med noget?"

"Nej tak, frøken, De er for lille," sagde Claude rask. "Det kan ikke nytte mig, ellers tak …"

"Hvad gør det!" sagde hun ivrigt. "De kan jo altid prøve."

Og Jory stemmede i med:

"Tag imod det, du gør hende en fornøjelse … Hun sidder ikke af vane, hun trænger ikke til det, hun betragter det som en kongelig forrettighed at stille sig frem. For hendes skyld behøvede der ikke at være klæder til … Knap op, min skat. Kun brystet, siden han er bange for, at du skal spise ham."

Men Claude fik forhindret, at hun klædte sig af; han stammede en undskyldning. En anden gang ville han være

hende særdeles taknemmelig, men nu var han kun bange for, at en ny model ville gøre ham rent forvirret. Hun trak på skulderen og så ham stift ind i ansigtet med sine smukke frække øjne, hvori der lyste et foragteligt smil.

Så gav Jory sig til at snakke om banden. Hvorfor var Claude dog ikke kommet forrige torsdag hos Sandoz? Han gik ingen steder mere. Dubuche beskyldte ham for at han var gode venner med en skuespillerinde. Å! Der havde været et skænderi mellem Fagerolles og Mahoudeau om sort kjole i skulptur! Gagnière var forrige søndag kommet hjem fra en Wagner-koncert med et blåt øje. Og han selv, Jory, havde på et hængende hår nær fået en duel på halsen i Café Baudequin for en af sine sidste artikler i "Trommen". Nå, han lagde nu heller ikke fingrene imellem overfor de toskillingsmalere med deres stjålne berømmelse! Hans kamp mod bedømmelsesudvalget på udstillingen havde gjort en pokkers opsigt, men der blev heller ikke helt igen af de posekiggere med deres ideal, som ville spærre vejen for naturen.

Claude hørte efter med en ærgerlig utålmodighed. Han havde igen taget sin palet og stod og trippede foran sofaen.

Den anden forstod det endelig.

"Du længes efter at komme til at bestille noget, så er det bedst, vi går."

Irma vedblev at se på maleren med sit ubestemte smil, forbavset over den tosses dumhed, fordi han ikke brød sig om hende, og grebet af en uimodståelig lyst til at komme i kast med ham, netop fordi han ikke ville. Hans atelier var grimt, og stor stads var der da heller ikke ved ham selv; men hvorfor spillede han den dydige? Hun drillede ham lidt; hun var fiffig og klog og

var allerede sikker på at kunne tjene sig en formue ved at stille sit unge legeme til skue. Idet hun gik, bød hun sig til endnu engang, idet hun trykkede hans hånd længe og ømt:

"Når De vil!"

De var borte, og Claude måtte tage skærmbrættet bort, for bag ved sad Christine på sengekanten, ganske ude af stand til at rejse sig. Hun nævnede ikke Irma, hun sagde blot, at hun havde været gruelig bange; og hun ville straks afsted, angst ved tanken om, at det igen skulle banke på døren, og med en sky i sine bange øjne, som hun ikke ville tale om. For øvrigt havde allerede længe dette atelier med de brutale billeder og hele denne kunstner-tilværelse voldt hende en vis uro. Hun kunne ikke vænne sig til studiernes nøgenhed, til den rå virkelighed, som var over skitserne fra Provence. Hun forstod ikke dette, hun, der var opvokset i ærbødighed og beundring for en anden slags kunst, for sin moders fine akvareller, de vifter, som var så sarte som drømmesyn, hvor lilla par svævede om i blålige haver. Hun morede sig ofte selv med at male små skolepigelandskaber, to eller tre motiver, som hun altid gentog, en sø med en ruin, en vandmølle, hvis hjul strømmen bevægede, et lille schweizerhus og graner dækkede med sne. Men dette forbavsede hende: hvor kunne et fornuftigt menneske male så vanvittigt, så grimt, så galt? For hun fandt ikke alene hans realisme hæslig, hun syntes også, den gik ganske udover den virkelige natur. Ja, han måtte være gal.

En dag ville Claude absolut have, at hun skulle vise ham sit album, sit gamle album fra Clermont, som hun havde fortalt ham om. Hun stred længe imod, så endelig tog hun det med, i grunden smigret og spændt på, hvad han ville synes om det.

Han bladede det smilende igennem, og da han ikke sagde noget, mumlede hun:

"De synes vist, det er dårligt, ikke sandt?"

"Aldeles ikke," svarede han, "det er uskyldigt."

Det ord stødte hende til trods for den godmodige tone, som skulle gøre det elskværdigt.

"Å, naturligvis, jeg fik jo ikke mange timer af moder! … Jeg holder nu mest af, at det skal være rigtig ordentligt."

Så brast han i latter.

"Nå, sig det rent ud, de synes, jeg maler gyseligt. Jeg har godt set det, De kniber læberne sammen, og Deres øjne bliver runde af rædsel. Ja, jeg må indrømme, det er ikke maleri for damer og endnu mindre for unge piger … Men De vænner Dem nok til det, det kommer bare an på, at øjet udvikles, og De vil nok til sidst indse, at det både er sundt og sandt, det jeg maler."

Christine vænnede sig virkelig lidt efter lidt til det. Men nogen egentlig kunstnerisk overbevisning nåede hun ikke til, så meget mere som Claude med sin foragt for fruentimmerdomme slet ikke belærte hende, men tværtimod undgik at tale om kunst med hende, som om han ville holde denne sin lidenskab borte fra den ny lidenskab, der voksede i ham. Men hun vænnede sig til det, hun blev bekendt med det, og hun følte til sidst virkelig nogen interesse for de afskyelige billeder, da hun så, hvilken voldsom rolle de spillede i malerens liv. Det var hendes første udviklingstrin, hun blev rørt overfor denne lidenskabelige arbejdsiver, over den måde, hvorpå han gik helt op i det. Det var dog rørende. Og var der ikke noget godt på bunden? Da hun så, hvilken glæde eller smerte, der betog ham efter en god eller dårlig arbejdstime, så tog hun til

sidst del i hans bestræbelser. Hun blev bedrøvet, når han var det, og hun blev glad, når han tog imod hende med et muntert ansigt; fra den tid af var det hendes stadige tanke, om han havde arbejdet godt, om han var fornøjet med det, han havde gjort, siden de sidst havde set hinanden. Da en måned til var gået, var hun erobret; hun plantede sig foran billedet for at se, om det gik fremad, hun var ikke mere bange, og skønt hun just ikke yndede den måde at male på, så begyndte hun dog at gentage de kunstnerudtryk, som hun hørte af ham, og brugte ord som: "kraftigt, dristigt følt, godt i valøren." Hun syntes, han var så god, hun holdt så meget af ham, så hun efter at have fundet undskyldningsgrunde for, at han smurte sådanne græsseligheder op, til sidst opdagede gode sider hos dem, så hun endog kom til at holde af dem.

Men det store billede, det, som skulle på udstillingen, varede det længe, før hun kunne forsone sig med. Hun havde allerede længe set på studierne fra Atelier Boutin og skitserne fra Plassans uden mishag, men hun vedblev at ærgre sig over den nøgne figur, som lå i græsset. Hun nærede ligesom personligt fjendskab imod den, hun skammede sig over, at hun et øjeblik havde troet at genkende sig selv i den, og hun følte en dump skamfuldhed overfor den store skikkelse, som altid sårede hende, skønt hun efterhånden fandt mindre og mindre af sig selv i den. I begyndelsen havde hun ikke villet se på den. Nu kunne hun sidde minutter ad gangen med øjnene fæstet på den i stum betragtning. Hvordan var det dog gået til, at ligheden med hende rent var forsvundet? Efterhånden som maleren arbejdede og aldrig var fornøjet, idet han hundrede gange gjorde det samme stykke om uden at kunne genfinde naturen,

som var gledet bort fra ham, tabte ligheden sig lidt hver gang. Og uden hun selv vidste det, uden at hun vovede at tilstå det for sig selv, følte hun, som første gang var blevet såret i sin ærbarhed, større og større sorg over at se, at der ikke mere var noget igen af hende. Det var, som om deres venskab led ved det, hun kom længere bort fra ham for hvert træk, der svandt bort. Holdt han måske ikke mere af hende, siden han således strøg hende ud af sit store arbejde? Og hvem var da det fruentimmer, dette ukendte ansigt, som svagt trængte sig frem igennem hendes?

Claude var fortvivlet over at have ødelagt hovedet, og han kunne ikke bekvemme sig til at bede hende sidde et par timer for sig. Hvis hun blot ville sætte sig ned, kunne han så hurtigt gøre nogle forandringer. Men han havde set, hvor det fornærmede hende, og han var bange for at gøre hende vred. To gange havde han bestemt at bede hende gøre det, men modet havde svigtet ham, og han var blevet så skamfuld, som om han ville have bedt hende om noget upassende.

En eftermiddag gjorde han hende ganske bange med et af disse anfald af vrede, som han ikke engang kunne styre, når hun var til stede. Alt var gået galt hele ugen igennem. Han snakkede om at skrabe det hele ud, og han gik rasende frem og tilbage, idet han sparkede til møblerne. Pludselig tog han hende i skulderen og trykkede hende ned på sofaen:

"Å, gør mig dog den tjeneste, jeg beder og tigger Dem om det, jeg tror på ære ellers, jeg kreperer."

Hun forstod ham ikke straks.

"Hvad er det, hvad vil De?"

Og da hun så ham tage sine pensler, sagde hun forvirret;

"Å ja, Deres arbejde … Hvorfor har De dog ikke bedt mig om det før?"

Hun lænede sig tilbage på puden uden at han behøvede at hjælpe hende, og stak hånden ind under hovedet. Så blev hun alvorlig. Hun var forbavset over, at hun så hurtigt havde givet efter, hun vidste knap, hvordan hun var kommet til det, hun, som gerne kunne have svoret på, at hun aldrig ville sidde model for ham.

Han udbrød henrykt:

"Er det virkelig sandt, at De vil? … Så skulle da pokker stå i det, om der ikke skal komme noget godt ud af det."

Uvilkårligt slap det så ud af hende:

"Men kun hovedet!"

Han stønnede i bare hastværk og iver, i skræk for at være gået for vidt.

"Å, naturligvis ikke andet end hovedet!"

De var begge flove og tav; han gav sig til at male, mens hun ubevægelig lå og stirrede mod loftet, undselig over, hvad hun havde sagt. Hun fortrød allerede sin tjenstvillighed, som om hun var gået ind på noget galt ved at tillade ham at give dette nøgne kvindfolk dér i græsset hendes træk.

På to gange fik Claude hovedet færdigt. Han strømmede over af glæde, han råbte, at det var det bedste, han nogen sinde havde gjort. Det havde han ret i. Han havde aldrig fæstet et mere levende, solbeskinnet ansigt på lærredet.

Christine blev oplivet ved at se ham så henrykt, hun var også lige ved at finde det godt, skønt det ikke lignede synderligt, men det havde et mærkværdigt udtryk.

De stod længe foran billedet og kneb øjnene sammen, idet de gik helt tilbage til væggen.

"Nå," sagde han, "nu skal jeg nok få ende på det med en model … Å, det forbistrede fruentimmer, nu har jeg hende."

I et anfald af kådhed tog han fat på den unge pige, og de dansede sammen det, som han kaldte "sejrsdansen". Hun lo højt og var så henrykt, at hun hverken følte ængstelse eller skrupler mere.

Men allerede den følgende uge blev Claude igen mørk. Han havde valgt Zoë Piédefer til at være model for kroppen, men hun var aldeles ikke, som han havde ment. Som han udtrykte sig, hovedet ville aldeles ikke vokse fast til hendes skuldre. Han sled, kradsede ud og begyndte på en frisk; han arbejdede, så han levede som i en evig feber.

Hen imod midten af januar blev han rent fortvivlet, opgav det hele og vendte maleriet om mod væggen, idet han svor på, at han ikke kunne få det færdigt; men fjorten dage efter tog han fat igen med en anden model, den lange Judith, så han måtte forandre alt. Det blev værre og værre; han tog Zoë igen og vidste hverken ud eller ind af uvished og fortvivlelse. Det værste var, af det kun var den store midtfigur, der gjorde ham så fortvivlet, de andre dele af arbejdet, træerne i baggrunden, de to små kvinder og herren i fløjlsjakken var han færdig med, og de tilfredsstillede ham helt. Det var i de sidste dage af februar, der var kun et par dage tilbage, til billederne skulle indleveres. Det var den rene fortvivlelse.

En aften, da Christine var der, udbrød han forbitret:

"Det er også Satans! Man kan ikke forlange, at den ene kvindes hoved skal passe til den andens krop! … Å, jeg kunne

lige så gerne hugge min hånd af!"

I sit inderste havde han kun den ene tanke at få hende til at sidde model til hele figuren. Det havde længe gæret i ham, i begyndelsen som et svagt håb, han hurtigt jog bort som umuligt, så som en stum drøften frem og tilbage, som han uafladelig tog op igen med sig selv, og endelig som et voldsomt, brændende ønske, som den eneste saliggørende mulighed.

Hendes bryst, som han havde set i nogle minutter for at miste det for bestandig, forfulgte ham som et plagende minde. Hende måtte han have, hun alene kunne gøre det mesterværk, han drømte om, til virkelighed. Han så hende igen for sig i hendes ungdomsfriskhed, strålende og uerstattelig. Hvis han ikke kunne få hende, så kunne han lige så godt opgive hele billedet, for ingen anden kunne tilfredsstille ham.

Når han således sad timevis hensunken foran sit ufuldendte billede og søndersledes af fortvivlelse over ikke at vide, hvordan han skulle gribe det an, fattede han heltemodige beslutninger: så snart hun kom, ville han kaste sig på knæ for hende, han ville sige, hvad han led, med så rørende ord, at hun måske ville give efter. Men når han så så hende med sin muntre, kammeratlige latter og den kyske kjole, som ikke på nogen måde røbede hendes legeme, tabte han rent modet, og han så bort af frygt for, at hun skulle se hans øjne lede efter hendes bløde former under kjolen. Det var vanvittigt at vove en sådan bøn; man kunne ikke bede en veninde om en sådan tjeneste. Han ville aldrig få mod til det.

Men en aften, da han gjorde sig færdig til at følge hende hjemad, kom han til at se på hende, da hun løftede armene i vejret for at sætte sin hat på, han så, hvorledes ved denne

bevægelse hendes bryster svulmede og truede med at sprænge kjolen; han følte en gysen gennemfare sig. To sekunder stod de og så hinanden i øjnene; med ét blev hun alvorlig og dødbleg; hun havde gættet hans tanker.

Langs kajerne vandrede de, men de talte ikke sammen. Det var, som om der var kommet et ubestemt noget imellem dem, og imens gik solen ned på en kobberfarvet himmel.

To gange siden kunne han se på bunden af hendes øjne, at hun kendte hans stadige tanke. Siden han var begyndt at tænke på det, havde hun også givet sig til at tænke over det; uvilkårligt var det kommet over hende, ved ufrivillige hentydninger. I begyndelsen var det kun en flygtig tanke, senere kunne hun ikke blive den kvit. Men det kunne der jo aldrig være tale om, det var utænkeligt, at han ville bede hende om det; det var en ganske utilladelig tanke, som man ikke nævnede. Hun var ikke engang bange for, at han ville bede hende; hun kendte ham nu: inden han havde fået de første ord stammet frem, ville hun kunne få ham til at tie, om han så var aldrig så hidsig og ustyrlig ellers. Det var vanvid, kort og godt, vanvid. Aldrig, aldrig!

Dagene forløb, og den fikse idé voksede imellem dem. Så snart de var sammen, kunne de ikke lade være at tænke på den. De nævnede den ikke, men stilheden var fuld af den. De gjorde ikke en bevægelse, vekslede ikke et venligt blik uden at føle på bunden dette umulige, som ingen af dem vovede at nævne højt, og som de begge to var opfyldte af. Snart var det deres eneste tanke. Når han så på hende, følte hun hans blik klæde hende af, i de uskyldigste ord lagde de en pinlig betydning. Hvert et håndtryk gik som en gysen gennem hele hendes legeme. Det,

de før havde undgået, det forvirrede i deres samliv, det, at deres venskab kunne gå over til noget andet, forfulgte dem stadig i denne evindelige pine over den bøn, han havde på læberne.

Lidt efter lidt var de begge betaget af en hemmelig feber, uden at de vidste af det. De blev pludselig hede i kinderne, de kunne rødme, når deres hænder kom til at berøre hinanden. Det var, som ophidselsen steg for hvert minut, de var sammen, og det var, som om det, der optog hele deres sjæl, pinen over det, de skjulte for hinanden, mens de godt vidste, at de begge tænkte derpå, efterhånden gjorde dem så forpinte, at de var ved at kvæles, og dybe suk trængte sig frem af deres bryst.

Hen imod midten af marts, da Christine kom på et af sine besøg, traf hun Claude siddende foran billedet, sammensunket i fortvivlelse. Han havde ikke hørt, at hun kom og sad stille med øjnene spilet op og stirrede på det ufuldendte værk. Om tre dage skulle billederne indleveres til udstillingen.

"Nå?" spurgte hun blidt, efter at hun længe havde stået bag ved ham, fortvivlet over hans fortvivlelse. Han fo'r sammen og vendte sig om.

"Nej, det går ikke, jeg kommer ikke til at udstille i år … Å, jeg, som havde lovet mig så meget af dette års udstilling!"

De sank igen hen i tavshed, hvor de tusinde forvirrede tanker bevægede sig. Så sagde hun, som om hun tænkte højt:

"Der var vel tid endnu."

"Tid! Ak nej! Så måtte der ske et mirakel. Hvor i alverden skal jeg kunne få fat på en model så sent? … Hør! siden i morges har jeg tænkt og tænkt, og et øjeblik troede jeg, jeg havde en løsning. Det skulle være det fruentimmer Irma, hun, som engang kom, mens De var her. Jeg ved godt, at hun er lille, og at

jeg måtte forandre det alt sammen, men hun er i alt fald ung; det var dog måske en mulighed … Det er virkelig den eneste udvej, jeg øjner …"

Han standsede. De brændende blikke, han så på hende med, sagde tydeligt nok: "Ja, hvis De ville, det ville være det forønskede mirakel, det ville være den sikre sejr for mig; å, hvis De ville bringe mig det store offer! Jeg bønfalder Dem om det, jeg beder Dem, som man beder til en guddom, jeg har kun Dem, min tilbedte veninde, De er den skønneste, den reneste!"

Hun forstod ham, forstod hvert ord, kridhvid i ansigtet, og hans heftige, bønfaldende blik øvede en slags fortryllelse over hende. Uden at skynde sig tog hun sin hat og pels af; og med den samme rolige bevægelse gav hun sig til at knappe sit kjoleliv op, trak det og korsettet af, løste sine skørter og knappede sin særk op på skuldrene, så den gled ned over hofterne. Hun havde ikke mælet et ord, det var, som om hun var langt borte, som om hun var på sit eget lille kammer og ganske roligt klædte sig af en aftenstund, med tankerne drømmende optaget af noget andet. Hvorfor skulle hun tillade en rivalinde at give ham sit legeme, når hun allerede havde givet ham sit ansigt? Hun ville være dér helt og udelt i sin store kærlighed; nu begreb hun først, hvad den kom af, denne skinsyge uro, som hun længe havde følt, når hun så på det ufærdige maleri. Og stadig uden at sige et ord, nøgen og jomfruelig, lagde hun sig på sofaen i stillingen med den ene arm under hovedet og lukkede øjne.

Han stod betaget af henrykkelse og så hende klæde sig af. Her så han hint flygtige syn, som han så ofte havde søgt at genkalde i sin erindring, få liv. Det var ungdommens endnu

uudviklede smidige friskhed; og han blev mere og mere forbavset. Hvor i alverden havde hun dog kunnet gemme den fulde barm, som man jo knap anede under kjolen? Heller ikke han talte, han gav sig til at male i den store stilhed, i den ro, som var kommet over alt. I tre lange timer igennem stred han med sit arbejde med så mandige bestræbelser, at han i ét træk fik én udmærket skitse gjort af hele kroppen. Aldrig havde kvindehud i den grad beruset ham, det var, som om Christine strålede af lys. Hans hjerte bankede, som stod han overfor en nøgen helgeninde. Han nærmede sig ikke, han blev stående, hensunket i beskuelsen af det forklarede udtryk i ansigtet, hvis lidt svære og sanselige kæber smeltede hen i pandens og kindernes ro. I de tre timer rørte hun sig ikke, sagde ikke et ord, ofrede ham sin kyskhed uden undseelse og uden at gøre en bevægelse. De følte begge, at hvis de sagde en eneste sætning, ville skammen overvælde dem. Men nu og da åbnede hun sine klare øjne og fæstede dem på et ubestemt punkt i rummet, og således lå hun et øjeblik, uden at han kunne læse i hendes tanker, så lukkede hun igen øjnene og faldt hen i sin følelsesløshed som en skøn marmorstatue med stillingens hemmelighedsfulde og stivnede smil.

Claude gjorde en bevægelse, han var færdig. Atter blev han forlegen, han væltede en stol for hurtigere at vende sig bort, mens Christine ildrød i hovedet rejste sig fra sofaen. Hun skyndte sig at klæde sig på, rystende over hele legemet, og hun var så bevæget, at hun knappede sin kjole forkert og trak ærmerne ned og kraven op for at man ikke skulle se en smule af hendes nøgne hud. Hun var klædt på, gemt dybt nede i sin pels, inden han, med næsen vendt mod muren, vovede sig til at se sig

om. Så gik han hen til hende, de så et øjeblik nølende på hinanden, så betaget af bevægelse, at de ikke kunne få et ord frem. Hvor var dog den smerte, som greb dem, uendelig bitter, ubevidst og navnløs? For deres øjne fyldtes med tårer, som om deres lykke var knust, som om de havde set til bunds i den menneskelige elendighed. Rørt og bedrøvet, uden at kunne finde et eneste ord, ikke engang en tak, kyssede han hende på panden.

5

Den femtende maj, en fredag, lå Claude, som dagen i forvejen var kommet hjem klokken tre om morgenen fra Sandoz, og sov, da madam Joseph kom op med en stor buket hvide syrener, som et bybud lige havde bragt. Han forstod det: Christine lykønskede ham på forhånd til det held, hans billede ville bringe ham, for det var en stor dag for ham, åbningen af udstillingen for de kasserede billeder, hvor hans arbejde skulle udstilles, da det var blevet forkastet af den officielle udstilling.

Denne kærlige tanke, disse friske og duftende syrener, som vækkede ham, rørte ham dybt, som var det varslet om en lykkelig dag. Han sprang op og satte dem i sin vandkande på bordet. Med øjnene endnu ganske svulne af søvn og forvirret gav han sig til at klæde sig på, idet han gnavede over at have sovet så længe. Dagen i forvejen havde han lovet Dubuche og Sandoz at hente dem klokken otte hos Sandoz, for at de alle tre kunne følges sammen til udstillingen, hvor de skulle træffe de øvrige af banden. Og han var allerede en time bagefter.

Men det var ikke muligt at finde noget i atelieret, hvor der var blevet vendt op og ned på alting, siden det store billede var taget bort. I fem minutter ledte han efter sine sko mellem de gamle blindrammer. Små stumper guld flagrede om, for da han ikke havde haft penge til en ramme, havde han ladet snedkeren slå fire planker sammen, og han havde så selv forgyldt den, hjulpet af sin veninde, som havde vist sig at være en meget ubehændig forgylder. Endelig var han da klædt på, og med sin filthat oversået af guldstjerner gik han afsted, da en overtroisk

tanke fik ham til at gå hen til buketten igen. Hvis han ikke kyssede syrenerne, inden han gik, ville der møde ham en skuffelse. Han trykkede sine læber mod dem og blev gennemstrømmet af deres stærke forårsduft.

I porten gav han nøglen til portnersken, som han plejede.

"Madam Joseph, jeg bliver ude hele dagen."

På mindre end tyve minutter var Claude hos Sandoz. Denne, som han havde været bange for ikke at træffe, var ligeledes bagefter på grund af et ildebefindende, hans moder havde haft. Det var ikke noget videre, bare en urolig nat, som havde skræmt ham. Nu var han rolig, han havde fået brev fra Dubuche om ikke at vente på ham, da han ville træffe dem derhenne. Så gik de, og da klokken næsten var elleve, bestemte de sig til at spise frokost i en lille ensom restauration i Rue St. Honoré, og de spiste langsomt, idet de ligesom svælgede i deres længsel efter at se, ligesom nød den rørte smerte ved at sidde således med deres gamle barndomsminder.

Klokken slog ét, da de gik over Champs-Élysées. Det var en herlig dag med klar himmel, hvis blå skær blev endnu stærkere ved et lille køligt pust. I solskinnet, som havde farve som modent korn, stod kastanjetræerne i rækker med deres nye blade, der så ud, som var de lige ferniseret lysegrønne; og springvandene med deres hoppende stråler, de velholdte græsplæner, de dybe alléer og brede spadseregange, som gav den vide horisont et pragtfuldt præg. Nogle få vogne kørte hen ad alléen, mens en uendelig skare bevægede sig som en myretue og opslugtes af den uhyre buehvælving til industriudstillingsbygningen.

Da de var trådt ind, fo'r Claude lidt sammen i den uhyre forhal, hvor der slog dem en indelukket kælderlugt i møde, og hvis fugtige gulv klang under hans trin som kirkefliser. Han så til højre og venstre på de to uhyre trapper og sagde med foragt:

"Hør du, er det meningen, at vi skal gå igennem deres forbandede udstilling?"

"Nej, fy for pokker," sagde Sandoz, "lad os stikke gennem haven. Dernede er den vestre trappe, som fører til de kasserede."

De gik med hånlige miner forbi de små borde, hvor katalogerne blev solgt. Imellem de uhyre røde fløjlsgardiner sås haven igennem en skyggefuld portal.

På denne tid af dagen var haven næsten tom, der var kun folk ved buffeten under uret, hvor en masse mennesker sad og spiste frokost. Alle var ellers oppe på første sal, i udstillingssalene, og kun de hvide statuer, som stod langs alléerne med det gule grus, afbrød græsplænernes grønne tegning. Det var en hel ubevægelig marmorbefolkning, som var opstillet dér, uendelige rækker af hoveder, arme og ben imellem hinanden, som lyset, der faldt gennem de høje ruder, overstrømmede. Mod syd kastede rullegardinerne skygger over den ene halvdel af hvælvingen; de var lyse i solen med røde og blå pletter af ruderne. Nogle få besøgende, som allerede var trætte, sad på de splinterny stole og bænke, som skinnede af frisk maling, mens spurvene, som beboede det støbte bjælkeværk, skrigende tumlede sig omkring i luften og rodede i sandet.

Claude og Sandoz lod, som om de skyndte sig meget uden at kaste et blik omkring. En stiv og nobel bronzefigur, en Minerva

af en af Akademiets medlemmer, ærgrede dem straks ved indgangen. Men da de skyndte sig afsted langs med en af de uendelige rækker af buster, så de Bongrand, som alene og ganske langsomt gik rundt om en uhyre liggende figur, der lå kolossal og overvældende midt i alléen. Med hænderne på ryggen bøjede han nu og da ansigtet over afstøbningen.

"Å, er I dér!" råbte han og trykkede deres hænder. "Jeg stod netop og så på vor ven Mahoudeaus figur, som de har været så fornuftige at antage og give en god plads ..."

Og han brød af.

"I har været deroppe!"

"Nej, vi er lige kommet."

Så gav han sig med megen iver til at tale med dem om de kasseredes udstilling. Han morede sig over, hvad der var hændt; han var rigtignok selv medlem af Akademiet, men han holdt sig borte fra sine kolleger. Det glædede ham, at malerne med deres evige misfornøjelse og det felttog, de havde fort i små aviser som "Trommen", med deres fordringer og indvendinger endelig havde opnået at gøre kejseren urolig; og så det kunstneriske statskup, som jo dog ene og alene kom fra ham, fra den tavse drømmer. Han talte om den almindelige forvirring og spektakel, som var opstået efter denne brosten, der var kastet ud i andedammen.

"I kan umuligt gøre jer noget begreb om den forbitrelse, der er mellem medlemmerne af udstillingskomitéen! ... De har endog mistro til mig og tier stille, når jeg er til stede! ... De er så rasende på de græsselige realister. Templets porte skulle systematisk lukkes for dem. Det er for deres skyld, kejseren har tilladt publikum at gå bedømmelsen efter; det er dem, der

sejrer … Å! hvis blot lidt af det, de siger, er sandt, så er det just ikke misundelsesværdigt at være i jeres sted, unge mennesker!"

Han lo med sin klingende latter og åbnede armene, som om han ville omfavne hele ungdommen, som han følte stige op af jorden.

"Deres elever vokser til!" sagde Claude ligefremt. Bongrand tyssede på ham med en flov bevægelse. Han havde ikke udstillet noget, og hele denne produktion, som han gik imod, alle disse billeder, disse statuer, hele denne menneskelige bestræbelse efter at skabe, fyldte ham med beklagelse. Det var ikke misundelse, for der var ikke en større eller bedre sjæl til end hans, men det var en ængstelse over sig selv, en dump angst for, at han skulle gå tilbage, en stadig skræk for kunstnerisk afmagt.

"Og deroppe hos de kasserede, hvordan går det dér?" spurgte Sandoz.

"Udmærket! Gå bare derop!"

Han vendte sig til Claude og tog begge hans hænder i sine:

"Ja, min ven, De er en pokkers karl … Tro De mig, som man dog siger er en gammel dreven fyr, jeg ville give ti år af mit liv for at have malet Deres store brillante fruentimmer."

Denne ros fra en mand som Bongrand bragte tårer i øjnene på den unge maler. Så havde han altså endelig vundet sejr! Han kunne ikke få et ord frem til tak, men talte rask om andre ting for at skjule sin bevægelse.

"Den brave Mahoudeau! Hans figur var jo rigtig god! … Pokker til anlæg, ikke sandt!"

Sandoz og han gav sig til at gå rundt om figuren.

Bongrand svarede med et smil:

"Ja, å ja! For meget er der jo både af hofter og af bryst; men se, hvor fin og nydelig den er i alle leddene … Ja, farvel da, jeg vil ikke holde på jer længere. Jeg er dødtræt og vil sætte mig lidt."

Claude løftede hovedet og lyttede. En uhyre støj, som han først ikke havde lagt mærke til, klang gennem luften med et stadigt bulder. Det lød som bølgernes fremstormen mod strandbredden, et utrætteligt, brummende angreb, som brusede i det uendelige.

"Hør lidt," mumlede han, "hvad er det?"

"Å," sagde Bongrand, idet han gik, "det er menneskemængden deroppe i salene."

Da de to unge mennesker var gået gennem haven, gik de op på de kasseredes udstilling. Lokalet var udmærket smukt indrettet. De antagne billeder hang ikke pragtfuldere. Høje tæpper af gammelt stof for dørene, paneler med grønt stof, hynder betrukket med rødt fløjl, vide lærredsskærme for ruderne i loftet; og ned gennem salene det samme syn, de samme guldrammer, den samme brogede sammenstilling af farver på lærrederne. Men der herskede en ejendommelig lystighed, et ungdomsmod, som man ikke straks begreb grunden til.

Den tætte skare blev større for hvert øjeblik, for folk strømmede til fra den officielle salon, fulde af nysgerrighed efter at se, hvordan dommerne blev dømt, og var allerede, inden de trådte ind, overbevist om, at de skulle få morsomme ting at se. Det var meget varmt. Der kom et fint støv op fra gulvet, og der var ingen tvivl om, at der klokken fire ville være kvælende.

"For pokker!" sagde Sandoz, idet han puffede sig frem med albuerne. "Det bliver ikke så nemt at slå sig igennem her og finde dit billede."

Han skyndte sig i feber på venskabets vegne. Den dag levede han kun for sin vens arbejde og for sin gamle kammerats hæder.

"Tag den med ro!" udbrød Claude. "Vi når nok derhen. Mit billede løber såmænd ikke fra os."

Han lod, som om han aldeles ikke havde hastværk, skønt han havde en uimodståelig lyst til at løbe. Han så op. Snart skelnede han i mængdens højrøstede snak er svag latter, en latter, der blev ved, der overdøvede støjen af skridtene og støjen af samtalerne. Tilskuerne sagde vittigheder foran nogle af billederne. Han begyndte at blive ængstelig til mode, for han var lettroende og fintfølende som en kvinde midt i sin oprørske råhed; han ventede altid at skulle lide ondt; han blødte altid, altid forbavset over at blive skubbet til side og spottet nu mumlede han:

"De morer sig nok!"

"Ja, og det har de da god grund til," svarede Sandoz. "Se bare de utrolige øg!"

Da de stod i den første sal, løb Fagerolles på dem uden al se dem. Han fo'r sammen, tydeligvis ærgerlig over mødet. For resten fattede han sig snart og sagde meget elskværdigt:

"Å, jeg tænkte netop på jer! … Jeg har været her en hel time."

"Hvor har de da gemt Claudes billede?" spurgte Sandoz.

Fagerolles, som havde stået i samfulde tyve minutter foran Claudes billede og studeret både det og den virkning, det gjorde på publikum, svarede uden at betænke sig et øjeblik:

"Jeg ved såmænd ikke, jeg har ikke kunnet finde det … Kom, lad os følges ad og lede efter det."

Han slog følge med dem. Den forskrækkelige humbugmager havde aflagt de fleste af sine gadedrengemanerer, han var nu ulasteligt påklædt, havde altid en bidende spot på læberne, men han kneb dem sammen og havde en sikker mine som én, der er fast bestemt på at komme frem. Han tilføjede med en overbevist mine:

"Jeg ærgrer mig over, at jeg ikke har sendt noget i år, kan I tro! Hvor ville jeg dog gerne være sammen her med jer andre og få min del af den lykke, I gør. Her er virkelig nogle ganske overraskende ting, lille børn! Se nu for eksempel de heste dér …"

Han pegede på et billede lige for dem, hvor folk stimlede sammen. Man sagde, det var malet af en gammel veterinær, heste i naturlig størrelse på en eng, men det var fantasiheste, blå, violette, rosenrøde, hvis forbavsende knokkelbygning viste sig igennem huden.

"Hør, min gode ven, lad os være fri for, at De gør nar ad os," sagde Claude mistænksom.

Fagerolles lod uhyre begejstret.

"Hvad for noget, er der ikke udmærkede ting i dette her! Han kender s'gu hesten, den karl! Gud bevares, han har malet som et svin, men hvad gør det, når han er selvstændig og virkelig har studeret naturen?"

Hans fine pigeansigt var alvorligt, det var umuligt at se, om han gjorde nar eller ej. Det var knap, at man på bunden af hans grå øjne kunne ane et lille gult glimt af ondskab. Han tilføjede med en hentydning, som kun han selv kunne nyde:

"Å, hvis du vil bryde dig om de idioter, som ler, så får du sandelig snart noget at gøre."

De tre kammerater gik videre, men de havde et uhyre mas med at albue sig frem. Da de kom ind i den anden stue, så de op og ned ad væggene, men de fandt ikke det billede, de ledte efter. Hvad de derimod fandt, var Irma Bécot med Gagnière under armen, begge to klemt flade op ad panelet; han var i færd med at undersøge et lille billede, mens hun smilede til alverden med sin lille rosenrøde mund, henrykt over trængslen.

"Hvad!" sagde Sandoz forbavset, "hun følges med Gagnière nu?"

"Å! På gennemrejse!" udviklede Fagerolles med rolig mine. "Det er en pudsig historie … I ved nok, at hun havde fået en meget elegant lejlighed indrettet, og I husker også nok denne idiot af en marki, som aviserne skrev om? … Hun kunne ligge blødt i sin seng med våbenskjold, men hun er lidenskabelig indtaget i feltsenge; der var aftener, hvor hun trængte til en malers hybel. Og således faldt hun en aften ind på Café Baudequin, en søndag aften henimod kl. et. Vi var lige gået, der var ikke andre end Gagnière, der sov over sin øl … Nå, så tog hun ham."

Hun havde set dem og gjorde på lang afstand tegn til dem. De måtte komme derhen, da Gagnière pludselig vendte sig om og så med sit lyse hår og sit blege ansigt endnu mere karikaturagtig ud end ellers. Han udtrykte ingen forbavselse over at se dem lige bagved sig.

"Det er uhørt!" sagde han.

"Hvad er uhørt?" spurgte Fagerolles.

"Å, det lille mesterværk dér … Hvor det dog er ærligt og simpelt og fuldt af overbevisning."

Han pegede på det lille billede, som han havde stået og set på. Det var et ganske barnligt arbejde, som en dreng på fire år kunne have malet det; et lille hus ved vigen med et lille træ ved siden, det hele var skævt og omgivet af sorte streger, for ikke at tale om den proptrækkerrøg, som steg op fra taget.

Claude havde gjort en utålmodig bevægelse, mens Fagerolles ganske roligt sagde:

"Meget fint, meget fint! … Men hvor er dit billede, Gagnière? Men hvor er det dog'?"

"Mit billede! Det er dér."

Billedet, som han havde sendt, hang virkelig dér ved siden af det lille mesterværk. Det var et landskab, holdt i en perlegrå tone, et stykke Seinebred, omhyggeligt malet og smukt i tonen, om end det var lidt tungt, men meget harmonisk, uden nogen som helst oprørsk råhed.

"Sig mig dog, hvorfor i alverden har de forkastet det?" sagde Claude, som så på det med interesse. "Der er da ikke spor af grund til det."

Det var virkelig heller ikke muligt at finde en eneste anstødssten.

"Fordi det er for realistisk," sagde Fagerolles i en skærende tone, så man ikke kunne vide, om han gjorde nar ad udstillingskomitéen eller billedet.

Irma, som ingen lagde mærke til, så stift på Claude med det ubevidste smil, som den store fyrs undseelse altid lokkede frem på hendes læber. Tænk, at han ikke så meget som havde prøvet på at træffe hende senere! Hun syntes, han var så forandret, så

pudsig, ikke egentlig heldig den dag; hans skæg strittede, og hans ansigtsfarve var blakket som efter en svær feber. Hun ærgrede sig over, at han aldeles ikke lagde mærke til hende, og ville tiltrække sig hans opmærksomhed; hun slog ham på skulderen med en fortrolig bevægelse og sagde:

"Hør lidt, er det ikke en af Deres venner derovre, som leder efter Dem?"

Det var Dubuche, som hun kendte, fra hun engang havde mødt ham i Café Baudequin. Han arbejdede sig med møje gennem massen med øjnene ubestemt fæstet på den uendelige mængde hoveder. Men pludselig, netop som Claude anstrengte sig for at tiltrække sig hans opmærksomhed ved at fægte voldsomt med armene, vendte den anden ryggen til ham og hilste meget ærbødigt på en gruppe, bestående af tre personer. Faderen, en fed lille mand med rødblisset ansigt, moderen, en meget mager dame med et voksfarvet ansigt, som var fortæret af blegsot, og en datter på atten år, så spæd og så svag, at hun snarere så ud, som om hun kun var ti år.

"Nå," mumlede maleren, "der huggede de ham! … Hvor han dog har nogle grimme bekendte, det bæst! Hvor mon han er kommet i lag med de uhyrer?"

Gagnière sagde ganske tørt, at han vidste, hvad de hed. Margaillan var en stor bygningsentreprenør, som ejede en femseks millioner, og som tjente svære penge ved de store byggeforetagender i Paris. Han byggede hele boulevarder. Dubuche havde uden tvivl haft forretninger med ham for en af de arkitekter, som den forhenværende murer brugte.

Sandoz så efter den unge pige, som han fik ganske ondt af.

"Å, det stakkels lille kattelig! Det er virkelig en ynk at se."

"Å hvad," sagde Claude med heftighed, "de har alle borgerskabets laster skrevet på ansigtet, der står en damp af dumhed og kirtelsyge om dem. Det under jeg dem! … Nå, vor overløber af en ven går med dem! Vær så god! Lykke på rejsen, se du, om du finder os igen."

Dubuche, som ikke havde set sine venner, bød moderen armen og gik videre med dem, idet han forklarede billederne for dem og var ved at stå på hovedet af forekommenhed.

"Kom, lad os bare gå videre," sagde Fagerolles.

Han vendte sig til Gagnière:

"Ved du, hvor de har gjort af Claudes billede?"

"Jeg, nej, jeg går med jer … Jeg ledte netop efter det nu."

De fulgtes ad og glemte rent Irma Bécot ved væggen. Det var hende, som havde fået den idé at gå på udstillingen med ham, og han var så lidt vant til således at gå med damer, så han uafladeligt glemte hende på vejen og var grumme forbavset over at finde hende igen, stadig ved siden af sig, uden at han rigtig vidste, hvorfor eller hvordan det var gået til, at de var sammen. Hun løb efter ham og tog ham under armen for at følge med Claude, som allerede gik ind i den anden sal med Sandoz og Fagerolles.

Så drev de afsted alle fem på rad med næsen i vejret, skilt ad af én menneskestrøm, ført sammen af en anden. Et græsseligt billede af Chaine standsede dem. Det var en Kristus, som tilgiver synderinden; nogle tørre figurer, der så ud, som om de var skåret ud i træ, med knoglet tømmerværk, som trængte gennem huden, og malet med snavs. Men ved siden af beundrede de en meget smuk studie, en kvindefigur, set fra ryggen, med svulmende hofter og hovedet vendt bort.

På væggene hang der en blanding af det bedste og det værste, alle arter blandet imellem hinanden, de slette malere af den historiske skole hang ved siden af de unge, gale realister, de uvidende tosser var bunket sammen med de største særlinge, en død Jesabel, der så ud, som var der gået forrådnelse i hende på bunden af Akademiets kælder, ved siden af den hvide dame, et meget forunderligt syn for et kunstnerøje, en uhyre hyrde, som betragtede havet, ved siden af et lille billede, spaniere, der spiller bold, med en lysvirkning, som var udmærket.

Der var ikke nogen afskyelighed, som manglede, hverken militære billeder med tinsoldater eller den gustne oldtid eller middelalderen, oversovset med beg. Men ud af denne forvirrede masse hævede flere billeder, især landskaber, sig ved en rigtig følelse, og der var mange portrætter, som var meget interessant opfattede, og hvoraf der stod en frisk duft af ungdomsmod og lidenskab. Hvis der var færre dårlige billeder på den officielle udstilling, så var der til gengæld flere middelmådige og almindelige dér. Man følte sig her midt i et lystigt slag, hvor der blev kæmpet med iver; krigstrompeten klang i morgengry, og man gik mod fjenden med den overbevisning, at man skulle slå ham inden solnedgang.

Claude blev igen modig af denne luftning, han blev ivrig, dristig, og nu hørte han mængdens latter suse sig om ørene som kugler, der peb. I begyndelsen lød latteren sagte, så steg den og blev tydeligere og tydeligere efterhånden, som de gik frem. Allerede i den tredje sal prøvede damerne ikke mere på at kvæle den i deres lommetørklæder, og herrerne holdt sig i siderne for bedre at le. Denne lystighed hos en menneskemængde, der var kommet for at more sig, steg og

brød løs over ingenting, lige så vel over de gode ting som over de slette. Man lo mindre over Chaines Kristus end over kvindefiguren, hvis fremspringende underkrop ligesom trådte ud af lærredet og virkede ganske komisk. Den hvidklædte dame forbavsede også publikum, den ene skubbede til den anden, de vred sig af latter, der stod altid en gruppe med åben mund foran hende. Hvert billede gjorde således lykke på sin måde; folk kaldte på hinanden for at vise det og det, og stadig gik der vittigheder fra mund til mund. Da Claude kom ind i den fjerde sal, var han lige ved at slå en gammel dame på øret, fordi hendes klukken gjorde ham rasende.

"De idioter!" sagde han og vendte sig om til de andre. "Jo, man får virkelig lyst til at kaste dem mesterværker i hovedet!"

Sandoz var også blevet ivrig; og Fagerolles blev ved at rose de værste malerier meget højt, hvilket fordoblede latteren, mens Gagnière midt i støjen trak afsted med Irma, hvis skørter snoede sig om benene på hende. Hun var henrykt.

Pludselig viste Jory sig midt imellem dem. Hans store rosenrøde næse og hans blonde, kønne ansigt strålede. Han gik rask gennem mængden og slog ud med armene, som om det var ham, der havde vundet en sejr. Så snart han fik øje på Claude, udbrød han:

"Å, er du endelig dér! Nu har jeg ledt efter dig en hel time … Å, hvilken lykke, du gør, hvilken lykke! Gamle kammerat!"

"Hvad gør lykke?"

"Men for pokker, dit billede! … Kom dog og lad mig vise dig det. Nej, kom nu og se, det er jo udmærket!"

Claude blegnede; en voldsom glæde tog vejret fra ham, mens han lod, som om han tog det med ro. Bongrands ord randt ham

i tankerne, han troede på sit talent.

"Goddag, goddag!" vedblev Jory og tog de andre i hånden.

Han, Fagerolles og Gagnière omringede ganske roligt Irma, som smilede til dem alle sammen.

"Men hvor er det da?" spurgte Sandoz, som nu blev utålmodig. "Vis os derhen."

Jory gik i spidsen, fulgt af banden. De måtte næsten slås for at komme igennem døren til det sidste værelse. Claude, som gik bagest, hørte latteren stige til en buldren, som når floden er på sit højeste. Da han endelig kom ind i salen, så han en umådelig, myldrende, forvirret menneskemængde, der klemte sig sammen om hans billede. Latteren steg, voksede og nåede sit højdepunkt dér.

Det var hans billede, de lo ad!

Gagnière stod flov, skamfuld, som om han selv havde fået en på øret, og mumlede:

"Alt for megen lykke! ... Nej, jeg ville foretrække noget andet."

"Å, dit fæ!" råbte Jory i overvættes iver. "Det er just at gøre lykke! ... Hvad kommer det os ved, om de ler; vi gør lykke, i morgen vil alle aviserne tale om os!"

"De slyngler!" mumlede Sandoz mellem tænderne, med stemmen kvalt af smerte.

Fagerolles tav med en ligegyldig og værdig mine, som en ven af familien, der følger lig.

Ingen andre end Irma var lystig, hun fandt det morsomt; med en kælen mine lænede hun sig til den udgrinte maler, sagde "du" til ham og hviskede ham blidt i øret:

"Lad nu bare være med at ærgre dig, lille ven! Det er noget vrøvl, vi morer os alligevel."

Men Claude stod stiv og ubevægelig. En gysen fo'r igennem ham. Hans hjerte stod stille et øjeblik, så bittert følte han skuffelsen. Og med øjnene spilede op stirrede han som tvunget af en uovervindelig magt på sit billede, og han betoges af undren: han kendte det næppe igen. Det var visselig ikke det samme arbejde som i hans atelier. Det var blevet gult under det gustne lys gennem skærmen for ruderne; det så også ud, som om det var blevet mindre og på én gang mere kejtet og råt. Enten det nu var en følge af naboskabet eller den ny belysning, han så ved første øjekast alle fejlene, efter at han i månedsvis havde været blind for dem. Med et par strøg, forekom det ham, kunne han gøre det om, forrykke nogle perspektiver, forbedre en arm eller et ben, forandre valøren en tone. Vist var det, manden i fløjlsjakken duede ikke, han var opklinet, han sad dårligt; kun hånden var god. De to små figurer i baggrunden, den blonde og den mørke, var i grunden kun skitserede, de var ikke rigtig solide og kunne kun interessere kunstnerøjne. Træerne var han tilfreds med, med den solbeskinnede lysning, og den nøgne kvindefigur, som lå i græsset, syntes han, var over, hvad han havde tiltroet sig selv, det var som om en anden havde malet den, som om han ikke rigtig kendte det i den stråleglans af liv.

Han vendte sig til Sandoz og sagde roligt:

"De gør ret i at le, det er ikke færdigt … Nå, kvindefiguren er god; Bongrand gjorde dog ikke nar ad mig."

Hans ven prøvede at få ham med sig, men han ville ikke og gik tværtimod nærmere. Nu, da han havde fældet sin dom, ville han høre efter de andre og se på folk. Udbruddene vedblev, voksede i en stigende skala af vanvittig latter. Helt henne fra

døren så han kæber spærres vidt op, øjne klemmes sammen og ansigter blive brede; det var fede mænds støjende pust sammen med magres rustne knirken og damernes små, skarpe fløjtetoner. Lige overfor stod op imod panelet unge mennesker og lænede sig og lo, som var der nogen, der kildrede dem i siderne. En dame var lige sunket ned på en bænk med knæene klemt sammen, hun var ved at kvæles og prøvede at få vejret igen bag sit lommetørklæde.

Rygtet om dette komiske billede bredte sig, man strømmede til fra alle sider, bandevis kom de puffende til hinanden for at være med. – Hvor var det? – Dér! – Å, hvor latterligt! – Og vittighederne faldt endnu tættere end ellers; det var især motivet, som opvakte deres lystighed: det var ikke til at begribe, det var alt for vanvittigt, der var til at le sig ihjel over. – Ser De, konen har det med varme, og manden har taget fløjlsjakke på for ikke at forkøle sig. – Nej, hun er jo ganske blå, herren har trukket hende op af søen, og nu hviler han sig i ærbødig afstand og holder sig for næsen. – Synderlig høflig er han jo ikke, den fyr, han kunne gerne vise os sit ansigt. – Jeg siger Dem jo, det er en pigeskole, som er ude at spadsere. Se bare de to, der springer buk over hinanden. – å, det er et vaskeri, se, hvor blå de er i huden, og træerne er blå, han har såmænd blånet det hele!

De, som ikke lo, var rasende. Denne blånen i genskinnet, denne ny opfattelse af lyset optog de som en fornærmelse. Gamle herrer truede med stokkene. – Skulle man da finde sig i en sådan fornærmelse mod kunsten? – En alvorlig, værdig herre gik fornærmet sin vej og erklærede til sin kone, at han ikke syntes om så dårlig en spøg. En anden, en lille pertentlig fyr, som længe i kataloget havde ledt efter, hvad billedet betød, for

at oplyse sin datter, læste titlen: "Fri luft" højt. Så blev der en forfærdelig skrigen og hylen rundt om ham. Vittigheder regnede ned, de råbte og skreg:

"Fri luft, å ja, fri luft! Luftig og fri, læg alting frit ud!"

Det var ved at blive en hel skandale, stimlen blev større og større, ansigterne blev rødere og rødere i den stigende hede, alle sammen stod de med gabende mund og var kunstdommere, og al dumhed kom frem, alle de simple betragtninger, al den dumme og ondskabsfulde spot, som synet af et ejendommeligt arbejde kan fremkalde hos de idiotiske spidsborgere.

I dette øjeblik kom, for at slå hovedet på sømmet, Dubuche slæbende med alle Margaillan'erne. Så snart han stod foran billedet, blev arkitekten flov, og grebet af en fej skamfuldhed ville han skynde sig bort og få sine ledsagere med sig, idet han lod, som om han hverken havde set billedet eller sine venner. Men bygmesteren stod allerede på sine korte ben og spilede øjnene op, idet han meget højt spurgte ham med sin stærke, hæse stemme:

"Nå, hvad er det så for en støvle, der har klinet det op?"

Denne godmodige råhed, dette råb af millionæren, som udtrykte den almindelige mening, fordoblede lystigheden, og da han mærkede, at hans ord slog an, og på samme tid blev ægget af billedets ejendommelighed, brast han ud i en sådan ustyrlig latter, som drønede i hans forkølede bryst, så han overdøvede alle de andre.

Det var slutningssalmen fra det store orgel.

"Før min datter bort," hviskede den blege fru Margaillan til Dubuche.

Denne trak skyndsomst Regina, der havde slået øjnene ned, med sig, og han arbejdede med sine stærke arme, som om han skulle frelse det stakkels væsen fra en dødsfare. Da han havde fulgt Margaillan'erne til døren og trykket dem i hånden som en sand verdensmand, kom han tilbage til sine venner og sagde ligefremt til Sandoz, Fagerolles og Gagnière:

"Nå, hvad skal man sige? … Jeg vasker mine hænder … Jeg sagde jer det i forvejen. Publikum forstår ikke sådan noget. Det er også noget svineri, I kan sige, hvad I vil, det er alligevel noget svineri."

"De hyssede også ad Delacroix," sagde Sandoz, kridhvid af raseri og med knyttede næver. "De hyssede ad Courbet! Å! Du stridige slægt! Du bøddel Dumhed!"

Gagnière, der delte kunstnerforbitrelsen, blev nu hidsig ved tanken om sine søndagskampe ved Pasdeloups koncerter.

"De piber også Wagner ud, jeg. Kender deres ansigter, det er de samme … Se bare den tykke dér!"

Jory måtte holde på ham. Han ville have hidset mængden op. Han blev ved at råbe, at det var for galt, at der var for hundredtusind francs offentlighed i det. Irma, som igen var blevet glemt, havde truffet to af sine unge venner, to kontorister, som havde været blandt de allerværste til at gøre nar. Dem overbeviste hun nu om, at det alt sammen var udmærket, idet hun knipsede dem over fingrene.

Fagerolles stod med sammenbidte tænder. Han blev ved at studere billedet og kastede nu og da et blik på publikum. Med sin parisernæse og sin elastiske samvittighed som en dreven knægt begreb han snart, hvori misgrebet lå. Han følte allerede svagt, hvad der skulle til, for at dette maleri skulle kunne erobre

hele publikum, nogle små fiffige greb hist, en lille smule formildet her, en lille forandring i motivet, en smule i anlægget. Den indflydelse, som Claude havde haft på ham, voksede, og han var mærket af den for hele sit liv. Men ikke desto mindre fandt han, at den Satans Claude havde gjort en ærke-dumhed ved at udstille et sådant billede. Det var jo for dumt at regne på publikums gode forstand. Hvad pokker skulle det nøgne kvindfolk dér med den påklædte herre? Hvad skulle de forestille, de to små figurer i baggrunden? På samme tid var der mesterlige ting i det; det var jo et maleri, som der ikke var magen til på den rigtige udstilling! Og han blev grebet af foragt for sin mærkværdigt begavede kammerat, som fik hele Paris til at le ad sig som den sletteste smører. Denne foragt var så stærk hos ham, at han ikke kunne skjule den, og han sagde i et udbrud af uimodståelig åbenhjertighed:

"Hør, min ven, det er din egen skyld, du har sandelig båret dig for dumt ad."

Claude vendte stiltiende øjnene bort fra mængden og så på ham. Han vaklede ikke, stod kun bleg med en let nervøs trækning om læberne og hørte på latteren. Der var ingen, som kendte ham, det var kun hans arbejde, som blev hånet. Så vendte han øjnene mod billedet og så derpå langsomt hen over de andre billeder. Midt i sine knuste forhåbninger, midt i den bitre skuffede stolthed følte han dog som et pust af mod, en luftning af sundhed og friskhed fra alle disse mange unge arbejder, som med deres uordentlige lidenskab gik imod den gamle vanefærdighed. Han følte sig trøstet og oplivet, uden anger og smerte, tværtimod ægget til at stille sig endnu mere op imod publikum. Ganske vist var der ubehændigheder i hans

billede, mange ungdommelige forsøg, men hvor var tonen over det hele smuk, hvilket sandt lysskær, et sølvgråt, fint skært lys, som var oplivet af alle den fri lufts dansende blink. Det var, som om et vindue pludselig var blevet revet op i det gamle begkøkken, i hele den gamle overleverings ælte, og solen trængte ind, væggene smilede i denne forårsmorgen! Den lyse tone over hans billede, denne blåhed, som de gjorde nar ad, skinnede mellem de andre. Var det ikke den forventede morgenrøde, den nye dag, der oprandt for kunsten. Han fik øje på en kritiker, som standsede og som ikke lo, berømte malere, som forbavset blev stående med alvorlige miner, fatter Malgras, snavset som altid, vandrede fra billede til billede med sin fiffige kendermine og stod stille foran hans, ubevægelig, optaget. Så vendte han sig til Fagerolles, som han forbavsede med følgende svar, der længe havde ladet vente på sig:

"Hver er dum på sin måde, det er rimeligt nok, at jeg bliver ved at være lige dum al min tid … Så meget desto bedre for dig, hvis du er en fiffikus."

Fagerolles slog ham på skulderen som en kammerat, der har sagt en spøg, og Claude lod Sandoz tage sin arm. Så trak de af med ham, og hele banden forlod udstillingen, idet de besluttede at gå igennem arkitektursalen, for i nogen tid havde Dubuche, der havde indleveret en tegning til en museumsbygning, stået og trippet foran dem og sendt dem så bønfaldende blikke, at de ikke syntes, de kunne nægte ham den tilfredsstillelse.

"Å," sagde Jory lettet, da de kom ind i salen, "her er jo en ren iskælder! Her kan man da trække vejret!"

De tog alle sammen hattene af og tørrede panden, som om de kom ind i en kølig skygge efter en lang tur i solheden. Salen var tom. Fra loftet, der var dækket med en skærm af hvidt lærred, faldt der et jævnt lys ned, der var dæmpet og mildt og spejlede sig som i et stille vand i gulvet, der var stærkt bonet. På de fire vægge, hvis røde farve var falmet, hang udkastene, store og små, kantede med lyseblåt, som malede pletter med deres akvarelfarver. Og ene, ganske alene midt i denne ørken, stod en skægget herre foran et udkast til et hospital, hensunken i dybe betragtninger. Tre damer kom ind, så, at de havde taget fejl og flygtede med små og raske skridt.

Dubuche gik frem og forklarede kammeraterne sit arbejde. Det var en tegning, en fattig lille museumssal, som han havde sendt ind af forfængelig iver, imod almindelig skik og brug og imod sin lærers ønske; denne havde dog fået ham antaget for sin egen æres skyld.

"Må jeg spørge, om det er for malerierne af friluftsskolen, du mener, dit museum skal være?" spurgte Fagerolles ganske alvorlig.

Gagnière nikkede beundrende, men tænkte på andre ting, mens Claude og Sandoz af venskab betragtede det opmærksomt og omhyggeligt.

"Det er ikke så galt, du gamle," sagde Claude. "Ornamenterne er rigtignok af en forbistret uægte oprindelse … Men hvad!"

Jory blev utålmodig og afbrød dem: "Å, lad os nu komme afsted! Jeg bliver forkølet her."

Banden satte sig igen i bevægelse. Men det værste var, at de for at gå den korteste vej måtte gennem den officielle udstilling; de slog sig til tåls med denne undskyldning, til trods for den

højtidelige ed, de havde svoret, ikke at sætte deres ben dér. De kløvede stimlen, gik lige efter næsen gennem rækken af salene, idet de kastede forbitrede blikke til højre og venstre. Det var ikke mere den muntre kamplyst fra deres udstilling, ikke de klare toner og det overdrevne sollys. Her var den ene guldramme efter den anden med mørke billeder, smudsige og sorte ting, gule nøgne atelierfigurer i kælderlys, hele den klassiske elendighed, historiemalerier, genremalerier og landskaber, alle sammen dyppet i vedtægtens vognsmørelse. En ensformig middelmådighed lyste ud af alle arbejderne, den snavsede tone, som særtegnede dem i denne passende holdning hos en kunst med fattigt og fortyndet blod. De skyndte sig, de galoperede afsted for at komme ud af dette begens rige, og de skar det alt sammen over én kam, og med deres friske, fanatiske uretfærdighed råbte de, at her var intet, intet, der duede.

Endelig slap de da ud og kom ned i haven, hvor de mødte Mahoudeau og Chaine. Den første kastede sig i armene på Claude.

"Å, min kære ven! Dit billede! Hvilken kraft!"

Maleren gav sig straks til at rose høstpigen:

"Og du har da også hevet dem et ordentligt arbejde i hovedet."

Synet af Chaine, som ingen talte til om hans synderinde, og som gik stille omkring, fyldte ham med medlidenhed. Han fandt, at der var noget ubeskrivelig trist ved det hæslige maleri, ved denne bondes forfejlede liv, som var offer for den spidsborgerlige beundring. Han ville dog glæde ham med lidt ros, og idet han venskabeligt trykkede hans hånd, udbrød han:

"Dit stykke arbejde er også godt … Å! du gamle, tegningen volder dig ingen besvær."

"Nej, vist ej," erklærede Chaine, som var blevet ildrød i hovedet af forfængelighed, mens hans sorte skæg strittede.

Mahoudeau og han sluttede sig nu til banden, og Mahoudeau spurgte de andre, om de havde set Chambouvards sædemand. Den var mageløs, det eneste rigtig udmærkede stykke på udstillingen. De gik alle sammen med ham ud i haven, som mængden nu opfyldte.

"Se dér!" sagde Mahoudeau og standsede midt i alléen, "Chambouvard står netop selv foran sin sædemand."

Der stod virkelig en tyk mand plantet på et par svære ben og beundrede sig selv. Hans hoved sad dybt nede mellem skuldrene, og han havde et fedt, smukt ansigt som en hinduistisk afgud. Man sagde, han var søn af en veterinær i Amiens. Han var fem og fyrre år og havde allerede gjort tyve mesterværker, det var ligefremme og levende statuer, meget moderne i enkelte retninger, som vidnede om en dygtig arbejder. Han arbejdede halvt ubevidst, frembragte sine værker som en mark frembringer kornet, en dag godt og næste dag dårligt, aldeles uvidende om, hvad det egentlig var, han frembragte. Han drev sin mangel på kritisk sans så vidt, at han ingen forskel gjorde mellem sine hænders herligste værker og det hæslige gods, som han undertiden klinede sammen. Uden nogen nervøs ængstelse, uden nogen tvivl, altid sikker og overtydet om sin egen guddomskraft.

"Ja, vist er den udmærket," mumlede Claude, "hvilken kraft, hvilket liv!"

Fagerolles, som ikke havde set på statuen, morede sig meget over den store mand med sin hale af unge, gabende disciple, som han altid trak omkring med.

Chambouvard sad virkelig tilfreds midt i den almindelige nysgerrighed med en forbavset mine som en, der ikke begreb, at han virkelig havde frembragt et sådant mesterværk. Det var, som om han så det for første gang, og han kunne ikke komme sig af sin forbavselse. Hans store ansigt strålede af henrykkelse, han rokkede med hovedet og brast ud i en blid, uimodståelig latter, idet han ti gange gentog:

"Det er komisk, det er dog komisk!"

Hele slænget efter ham var betaget af beundring, mens han selv ikke havde følelse for andet end for begejstringen over sig selv: han syntes, det var komisk at være et sådant geni.

Men der opstod en let uro mellem folk, da Bongrand, som gik og spadserede rundt med hænderne på ryggen og øjnene ubestemt stirrende frem for sig, stødte på Chambouvard; publikum spredte sig hviskende og optaget af det håndtryk, som de to berømte kunstnere gav hinanden, den ene lille og blodrig, den anden stor og nervøs. Man hørte venskabelige ord som:

– Stadig underværker? – Fanden heller, har de ikke noget i år? – Nej, ingenting! Jeg hviler mig, jeg søger. – Å snak, det kommer af sig selv. – Farvel. – Farvel. –

Og Chambouvard drev langsomt videre med sin skare efter sig midt i vrimlen med et ansigt som en konge, der er lykkelig ved at leve, mens Bongrand, der havde opdaget Claude og hans venner, gik hen til dem og med en feberagtig bevægelse med

hænderne og en nervøs trækning i hagen viste han dem billedhuggeren, idet han sagde:

"Den fyr misunder jeg, altid at kunne tro, man gør mesterværker."

Han sagde Mahoudeau nogle rosende ord om hans høstpige, snakkede venligt og faderligt til dem alle med sin brede velvilje og sin ro som en gammel anerkendt romantiker med Æreslegionen. Så sagde han til Claude:

"Nå, hvad sagde jeg, har De nu set det deroppe? Nu er De, som jeg sagde, anfører for skolen."

"Å ja," sagde Claude, "de tager kønt på mig … Nej, De er og bliver dog altid mesteren."

Bongrand gjorde sin lidt lidende bevægelse, og skyndte sig bort med de ord:

"Å, ti stille, jeg kan ikke engang lære mig selv!"

Lidt endnu sjokkede banden om i haven. De var kommet tilbage til høstpigen, da Jory pludselig så, at Gagnière ikke mere havde Irma under armen. Gagnière blev yderlig forbavset. Hvor pokker kunne han have mistet hende? Men da Fagerolles meddelte ham, at han havde set hende fjerne sig med to herrer, beroligede han sig og gik med de andre, let om hjertet og fornøjet over at være blevet hende kvit, da hun gjorde ham ganske forvirret.

Nu var det svært at komme forbi. Alle bænke var optaget, grupper spærrede alléerne, hvor strømmen af de besøgende langsomt bevægede sig afsted, frem og tilbage, foran de statuer, der gjorde lykke. Fra buffeten steg der en støj af underkopper og skeer op, som blandede sig sammen med dem stærke dirren af liv oppe under den store hvælving. Spurvene havde taget

sæde oppe i bjælkeskoven, og man hørte under de ophedede ruder deres små skarpe skrig, deres hilsen til den nedgående sol. Der var lummert; en fugtig drivhusvarme, en stillestående flov luft som af nygravet jord. Over denne dønning i haven lød støjen fra salene ovenover, og bulderet af fodtrin på jerngulvene drønede som bølger mod stranden.

Claude blev urolig ved denne støj, og til sidst havde han kun den i ørene. Det var mængdens latter, da de med hujen og hån lo hans billede ud. Han gjorde en slap bevægelse og udbrød:

"Å, pokker tage det! Hvad er det, vi går her og driver efter? Jeg vil ikke spise ved buffeten, den stinker af akademi … Kom, lad os drikke et glas øl udenfor."

De gik alle sammen ud, trætte i benene og med udmattede, foragtfulde ansigter. Udenfor trak de vejret dybt med en veltilfreds mine ved at komme ud i den skønne, forårsfriske natur. Klokken var knap fire, den hede sol strålede ned på Champs-Élysées, vognene kørte i tætte rækker, og alt lyste, de friske blade på træerne og strålerne i springvandene, der tumlede sig som guldstøv.

Med langsomme skridt drev de ned ad alléen og gik til sidst ind i en lille café, Concordia-pavillonen, til venstre lige for pladsen.

Værelset var så snævert, at de satte sig udenfor i alléen, skønt der var temmelig køligt under træerne, som allerede var tætte og mørke. Men på den anden side af de fire rækker kastanjetræer havde de den solbeskinnede allé foran sig, og der så de hele Paris drage forbi gennem en stråleglans, vognene med de strålende hjul som stjerner og de store gule omnibusser mere forgyldte end triumfvogne, ryttere, hvis heste slyngede

gnister om sig, og spadserende, der forsvandt i et lyshav. I næsten tre timer sad Claude dér med sit fulde glas foran sig og talte i stigende feber, dødtræt på legemet, men med hovedet overfyldt af alt det, han havde set.

Det var således, de plejede at ende dagen, når de havde været på udstilling, og denne gang havde kejserens liberale foranstaltning gjort dem endnu ivrigere. De berusede sig i kunstsætninger, i yderliggående meninger, så de blev tykke i mælet og knap kunne finde ord for den lidenskab, som deres ungdom blussede af.

"Og hvad så!" råbte han. "Publikum ler, men vi må opdrage publikum … det er alligevel en sejr. Tag to hundrede af de ravgaleste billeder fra, så slår vor udstilling dog deres. Vi har mod og tapperhed, vi er fremtiden! … Ja ja, I skal få det at se, vi skal dræbe deres udstilling. Vi skal drage derind som erobrere, med tunge slag af vore mesterværker … Se så, le du kun, du dumme Paris, le, til du falder på knæ for os!"

Han standsede og pegede med en profetisk bevægelse ned mod Triumfbuen, hvor byens pragt og glæde drog forbi i solskinnet. Han pegede ud imod Concorde-pladsen, der sås på skrå under træerne med et af sine springvand, hvis vand rislede, en forsvindende stump af balustraderne og to af dens statuer, Rouen med de kæmpestore bryster og Lille, der strækker sin uhyre bare fod frem.

"Fri luft! Det morer dem!" begyndte han igen. "Så, lad gå, fri luft, friluftsskolen … vær så god! Den var vor hemmelighed, den var i går ikke til uden blandt et par malere, og nu slynger de ordet ud, det er dem, som døber skolen … Lad gå, gerne for mig, altså friluftsskolen!"

Jory sad og slog sig voldsomt på benene.

"Jeg sagde dig det i forvejen. Jeg var jo vis på, at jeg skulle slå an med mine artikler hos de bæster! Å, hvor vi dog skal ærgre dem nu!"

Mahoudeau jublede også, idet han uafladeligt kom tilbage til sin statue, hvis dristighed han forklarede for Chaine, som var den eneste, der sad stille og hørte efter, mens Gagnière med den sejhed, der er ejendommelig for undselige folk, når de først kommer i gang, talte om at henrette hele Akademiet. Sandoz var opildnet og enig med dem, mens Dubuche blev smittet af sine oprørske venner og tog på veje, slog i bordet og så ud, som han slugte Paris med hver en mundfuld øl, han drak. Fagerolles var den eneste, der stadig sad med det samme smil på læberne. Han var fulgt med dem for at more sig, drevet af den forunderlige lyst, han havde til at drive kammeraterne til yderligheder, som endte galt. Mens han sad og ophidsede deres oprørsånd, fattede han netop den faste beslutning for fremtiden at arbejde på at få Akademiets store rejseunderstøttelse til Rom. Denne dag slog hovedet på sømmet, han syntes det var dumt længere at udsætte sit talent for dårlig omtale.

Solen gik ned. Alle vognene kørte hjem fra skoven i aftenens blegnende stråler. Udstillingen skulle snart lukkes, en række trak forbi, herrer med kritiske ansigter, alle sammen med kataloger under armen.

Pludselig sagde Gagnière:

"Å, Courajod, det kalder jeg et geni, som har opfundet landskabet! Har I set hans "Gadekær i Gagny" på Luxembourg?"

"Et rent vidunder!" udbrød Claude. "Det er tredive år siden, det blev malet, og der er ikke kommet en ordentlig ting siden … Hvorfor bliver det på Luxembourg? Det skulle på Louvre."

"Courajod er jo ikke død endnu," bemærkede Fagerolles.

"Hvad for noget? Er Courajod ikke død? Men man ser ham jo ikke mere, hører aldrig tale om ham."

Der rejste sig en almindelig forbavselse, da Fagerolles fortalte, at landskabsmaleren, den store mester, som var 70 år gammel, levede et eller andet sted på Montmartre-kanten, hvor han havde trukket sig tilbage til et lille hus mellem høns, ænder og hunde. Så kunne man altså overleve sig selv, der fandtes altså disse sørgelige kunstnertilværelser, som var udslettet, før de døde.

De blev grebet af en gysen, da de så Bongrand gå forbi ved en vens arm. Hans ansigt var opsvulmet og hans mine ængstelig, idet han hilste på dem. Næsten lige efter ham, midt imellem sine elever, kom Chambouvard; han lo højt og stampede med benene som ubetinget hersker, sikker på evigheden.

"Hvad, går du allerede?" sagde Mahoudeau til Chaine, der rejste sig op.

Den anden mumlede nogle utydelige ord i skægget; så sagde han farvel og gik sin vej.

"Ved du hvad," sagde Jory til Mahoudeau, "han går såmænd hen for at træffe din jordemoder eller urtekræmmerske eller hvad det er, du kalder hende."

Billedhuggeren trak på skulderen, mens de andre lo.

Men Claude hørte ikke efter. Nu havde han fat i Dubuche med arkitekturen. Den var virkelig ikke så gal, den museumssal, han havde udstillet, men det førte ikke til noget,

man så alt for meget den tålmodige, pilne nøjagtighed fra skolen. Gik ikke al kunst i spidsen? Skulle ikke den udvikling, der forvandler litteraturen, maleriet, ja selv musikken, også forvandle arkitekturen? Hvis nogen sinde et århundredes arkitektur havde trang til en ejendommelig stil, så var det vel det århundrede, man snart skulle gå ind i, et nyt århundrede, en ryddet jordbund, hvor et nyt folk skulle vokse frem. Ned med de græske templer, der ikke havde nogen tilværelsesgrund under vor himmel, midt i vort samfund! Ned med de gotiske domkirker, da troen på synderne var død! Ned med de slanke kolonnader, renæssancens udskårne kniplinger, denne antikkens genfødelse, indpodet i middelalderen, disse juveler i kunsten, hvor nutidens demokrati ikke kunne bo! Han vilde, han fordrede med hidsige bevægelser en arkitektonisk form for dette demokrati, et stenværk, der skulle udtrykke den bygning, hvor demokratiet var hjemme, noget uhyre og stærkt, noget naturligt og stort, noget, som allerede var antydet i vore banegårde, i vore haller, med deres jerntømmers elegante styrke, der senere skulle hæves til en skønhedens fylde, som kunne udtrykke vore sejrvindingers storhed.

"Vist så, vist så!" sagde Dubuche, revet med af hans iver. "Det er just det, jeg agter at gøre, du skal selv få at se … Giv mig bare tid til at komme i skuddet, og når jeg så er min egen mand, å! når jeg engang bliver min egen mand!"

Nu faldt mørket på. Claude blev ivrigere og ivrigere i sin ophidsede lidenskabelighed, og han talte med en sikkerhed, med en veltalenhed, som hans kammerater endnu aldrig havde hørt hos ham; alle blev de ivrige ved at høre ham, og til sidst lo de støjende af de forunderlige ord, som han kastede ud imellem

dem; han var nu kommet tilbage til sit billede og talte om det med en uhyre lystighed, gjorde nar ad spidsborgerne, der stod og så på det, og efterlignede deres dumme latterskala. På den askegrå allé så man kun skyggerne af de få vogne. Sidealléen lå helt i mørke, og en iskulde sank ned fra træerne. Kun en svag sang hørtes fra en træklynge bagved caféen, en prøve på en koncert, et kvindfolk, som øvede sig på en rørende romance.

"Å! hvor de dog morer sig, de idioter!" råbte Claude i et sidste udbrud. "Det siger jeg jer, jeg ville ikke have undværet denne dag for hundrede tusinde."

Han tav udmattet. De var alle sammen tørre i halsen. Der var ganske stille, de gøs ved det kolde pust, der fo'r forbi. Så skiltes de med trætte håndtryk i en slags dorskhed. Dubuche var bedt ud til middag, Fagerolles skulle træffe nogen, og forgæves gjorde Jory, Mahoudeau og Gagnière alt muligt for at få Claude med til Foucart, en beværtning, hvor man spiste for 1 franc og 25 centimer. Men Sandoz havde allerede fået ham under armen og trak ham med sig, ængstelig over at se ham så overstadig.

"Nej, kom nu med mig, jeg har lovet moder at komme hjem. Så spiser du med os, vi skal have det så rart og bliver sammen i dag."

De gik ned ad kajen, langs med Tuilerierne, broderlig tæt sammen. Men ved Pont des Saint-Pères standsede maleren rask og rakte hånden ud.

"Hvad for noget, vil du gå?" sagde Sandoz. "Du ville jo spise med mig!"

"Nej tak, jeg har for ondt i hovedet … Jeg vil gå hjem og lægge mig."

Han holdt hårdnakket fast ved den undskyldning. "Ja, ja," sagde den anden og smilede, "gør, som du vil; man ser dig jo aldrig mere, du lever så hemmelighedsfuldt, jeg vil ikke være dig til ulejlighed."

Claude gjorde en utålmodig bevægelse og lod sin ven gå alene over broen, mens han fortsatte vejen hen ad kajen. Han gik og slingrede med armene, han stirrede mod jorden uden at se noget, med lange skridt som en søvngænger, der føres af instinktet. På Bourbon-kajen, udenfor sin dør, så han op forbavset over, at en droske holdt dér og spærrede ham vejen. På samme mekaniske måde gik han ned til portnerkonen for at tage nøglen.

"Jeg har givet den til damen," sagde madam Joseph inde fra sin portnerstue. "Hun er deroppe."

"Hvilken dame?" spurgte han forvirret, som om han vågnede op af en drøm.

"Den unge dame … Å, De ved nok, hende, der altid kommer."

Han vidste hverken ud eller ind, men besluttede at gå op, aldeles forvirret. Nøglen sad i, han gik ind uden at skynde sig og lukkede døren efter sig.

Han stod et øjeblik ubevægelig. Atelieret var halvmørkt, et violet skær, som sank ned gennem ruderne, udbredte et sørgmodigt tusmørke over møblerne. Han kunne ikke tydeligt skelne noget, hverken gulvet eller møblerne eller lærrederne, som stod omkring og smeltede sammen som det stillestående vand i en dam. Men på sofaen så han en skygge sidde, stiv af at vente, fortvivlet og ængstelig over denne lange pine. Det var Christine, han kendte hende.

Hun strakte hænderne ud imod ham og sagde med dyb, brudt stemme:

"Jeg har været her i tre, ja, i hele tre timer, ganske alene og ventet på Dem … Da jeg gik fra udstillingen, tog jeg en vogn, jeg ville bare lige et løb herop og så straks gå igen … men jeg havde nok alligevel ventet, om det så var hele natten, jeg kunne ikke gå uden at have givet Dem et håndtryk."

Hun blev ved, hun fortalte ham, hvor inderligt hun havde ønsket at se hans billede, om hvorledes hun havde skyndt sig hen til udstillingen, og hvordan hun var kommet midt i latterstormen, midt i publikums udgrinen. Det var hende, som de lo ud, det var på hendes nøgenhed, de alle spyttede, denne nøgenhed, hvis rå udstillen for hele Paris' spot havde knust hende, fra hun kom ind. Grebet af en vanvittig rædsel, betaget af smerte og skam var hun flygtet, som om hun havde følt latteren falde ned over sin nøgne hud og piske den til blods med svøbeslag. Men nu glemte hun det alt sammen, hun tænkte kun på ham, forfærdet over, hvilken sorg det måtte være for ham, og hun forstørrede dette nederlags bitterhed med hele sin kvindelige følsomhed, overvældet af en uendelig trang til at vise sin medlidenhed.

"Å, min kære ven, vær ikke bedrøvet over det … Jeg ville se Dem og sige Dem, at det ikke er andet end misundelse, at jeg synes, det er godt, billedet, at jeg er så stolt, så lykkelig over at have hjulpet Dem, over at jeg også har en lille del i det."

Han rørte sig ikke og stod og hørte hende fremstamme alle de venlige ord, men pludselig sank han ned foran hende, lod sit hoved falde i hendes skød og brast i gråd. Hele hans ophidselse, hans mod på trods af fiaskoen, hans lystighed og hans

heftighed brast sammen i et anfald af voldsom hulken, som næsten kvalte ham. Lige siden det øjeblik, hvor latteren havde slået ham i ansigtet, havde han hørt den forfølge sig som et løssluppet hundekobbel, først dernede i Champs-Élysées, så langs med Seinen og endelig herhjemme hørte han den bag ved sig. Hele hans modstandskraft var borte, han følte sig svagere end et barn, og han blev ved med at rokke med hovedet og mumle med svag stemme og matte bevægelser:

"Å Gud, å Gud, hvor det dog var forfærdeligt!"

Så tog hun ham om hovedet med begge sine hænder og løftede ham op til sin mund, henrevet af sin kærlighed. Hun kyssede ham og hviskede til ham, så det gik til hans hjerte med et varmt pust:

"Ti stille, ti stille, jeg elsker dig!"

De elskede hinanden. Deres gode kammeratskab måtte ende i denne bryllupsfest, på denne sofa; således måtte det gå, billedet havde lidt efter lidt forenet dem. Tusmørket indhyllede dem, de lå i hinandens arme, hensunkne i tårer i den første kærligheds fryd. Ved siden af dem, midt på bordet, stod syrenerne, som hun havde sendt om morgenen, og duftede hele natten igennem, og de små guldfnug fra rammen glimtede i det sidste dagskær som et lysende stjernemylder.

6

Han holdt hende endnu i sine arme, da natten kom, og han hviskede:

"Bliv hos mig!"

Men hun rev sig løs med en rask beslutning.

"Jeg kan ikke, jeg må gå."

"Kom da igen i morgen … Å, jeg beder dig, kom igen i morgen."

"I morgen, nej, det er umuligt … Farvel, jeg kommer snart."

Og den næste dag, allerede klokken syv, var hun dér, endnu rød af skam over den løgn, hun havde fortalt fru Vanzade: hun skulle hente en veninde fra Clermont på jernbanestationen, og med hende skulle hun være sammen den hele dag.

Claude var henrykt over således at have hende en hel dag, og han ville tage på landet med hende, af en trang til at have hende alene for sig, langt borte under den klare sol. Hun var henrykt, og de løb afsted som to gale og kom netop tidsnok til at springe ind i et tog til Havre.

Han kendte en lille by lidt forbi Mantes, Bennecourt hed den, hvor der var et kunstnerherberg, som han før havde besøgt med sine kammerater; og uden at bryde sig om de to timer med jernbanen førte han hende ud at spise frokost dér, som han ville have taget hende med sig til Asnières. Hun morede sig herligt på den rejse, som aldrig fik inde. Så meget desto bedre, om de drog til verdens ende! De syntes, at det aldrig ville blive aften.

Klokken ti steg de af ved Bonnières; de tog med færgen, en gammel knagende færge, som gik langs en kæde, for

Bennecourt lå på den anden side af Seinen. Det var en herlig majdag; de små bølger blinkede som guld i solen, de unge blade grønnedes mildt mod den pletfri blå himmel. Hvor var ikke det landlige herberg hinsides øerne, som Seinen er fuld af her, yndigt med den lille urtekramhandel og den store sal, som lugtede af vasketøj, og den store gård, der var fuld af gødning, ænderne snadrede i.

"Goddag, fatter Faucheur, kan vi få frokost? … En omelet, pølser og ost!"

"Må jeg spørge, om De bliver her i nat, monsieur Claude?"

"Nej, nej, ikke denne gang … og hvid vin, hører De! Den lette rosenrøde, som kradser i halsen."

Christine var allerede gået med mutter Faucheur ned i hønsegården, og da hun kom op med æggene, spurgte hun maleren med sin fiffige bondemine:

"Nå, så monsieur Claude er gift nu?"

"Vist er jeg gift," sagde han flot, "siden jeg kommer med min kone."

Frokosten var udsøgt, omeletten var for meget stegt, pølserne var for fede, brødet var så hårdt, at han måtte skære det i strimler for hende, at hun ikke skulle brække fingrene på det. De drak to flasker vin og begyndte på den tredje, de var så lystige og støjende, at de blev ganske øre i den store sal, hvor de sad alene og spiste. Hendes kinder brændte, og hun påstod, hun var fuld, det var da aldrig hændt hende før, og hun syntes, det var morsomt, og lo, så hun var lige ved at opgive ånden.

"Vi må virkelig ud og trække frisk luft."

"Ja, lad os det, lad os gå lidt … Vi rejser klokken fire, vi har endnu tre timer for os."

De gik ind igennem Bennecourt, som strækker sine gule huse langs med bredden, næsten to kilometer. Hele landsbyens befolkning var ude på marken, de mødte kun en lille pige, der trak afsted med tre køer.

Han forklarede egnen for hende og lod til at vide, hvor de gik hen. Da de var gået forbi det sidste hus i landsbyen, en gammel rønne, som lå på bredden af Seinen overfor Jeufosse-skrænten, gik han rundt om den og kom ind i en egeskov, der var meget tæt. Dér var verdens ende, som de ledte efter, begge to, en græsplæne så blød som fløjl og et bladly, som solen faldt igennem som fine flammepile. Deres læber mødtes i et langt kys: hun gav sig hen, og han tog hende på det nedtrykkede friskduftende græstæppe. Længe blev de siddende dér i græsset, talte kun få sagte ord, ligesom begejstrede over de guldpletter, som de så lyse på bunden af deres brune øjne.

To timer efter, da de gik ud af skoven, fo'r de sammen: dér stod en bondemand i den åbne dør til sit hus, og han så ud, som om han havde fulgt dem med sine små ulveøjne. Hun blev ildrød, og han råbte for at skjule sin flovhed:

"Hej, fatter Poirette … Er det Deres, den knaldhytte?"

Den gamle fortalte grædende, at hans lejere var rejst uden at betale ham, og de havde ladet ham beholde møblerne. Han bad dem komme indenfor.

"Kom ind og se; De kender måske nogen … – å, der er parisere nok, som ville være fornøjede! Tre hundrede francs om året, fuldt møbleret, er det ikke røverkøb?"

De gik nysgerrige ind med ham. Det var et stort skrummel af et hus, der så ud, som om det var lavet af et skur. Nedenunder var der et uhyre køkken og en sal, hvor man kunne holde bal,

ovenpå var der ligeledes to værelser, der var så store, at man blev borte i dem. Hvad møblerne angik, bestod de af en nøddetræs seng i det ene af værelserne, et bord og køkkentøj i det andet. Foran huset lå haven forsømt, beplantet med pragtfulde abrikostræer og overgroet med kæmperosentræer fulde af roser. Bagved, lige hen til egeskoven, strakte en kartoffelmark sig, indhegnet med levende hegn.

"Og kartoflerne hører med," sagde fatter Poirette.

Claude og Christine så på hinanden, grebet af et af disse pludselige ønsker om at måtte være alene, som kan overfalde elskende. Å, hvor dejligt det måtte være at elske hinanden dér, gemt i denne ensomhed så langt fra alle andre! Men de smilede. Hvor kunne de det? De havde lige tid til at nå toget for igen at komme til Paris. Den gamle Poirette, som var madam Faucheurs fader, fulgte dem langs med bredden, og da de steg i færgen, råbte han til dem efter en indre kamp:

"Husk nu på, det koster kun to hundrede og halvtreds francs ... skaf mig det lejet ud!"

Da de kom til Paris, fulgte Claude Christine næsten lige til fru Vanzades hus. De var begge meget nedslåede, og længe trykkede de hinanden i hånden, fortvivlede og stumme vovede de ikke at kysse hinanden.

Nu begyndte der et liv fuldt af plage for dem. I otte dage kunne hun kun komme to gange, og så kom hun løbende forpustet og kunne kun blive et par minutter, for den gamle dame var netop i de dage meget fordringsfuld. Han var urolig for hende og spurgte, hvad der var i vejen, hvorfor hun var bleg og urolig, og hvorfor øjnene brændte som i feber. Aldrig havde det gudfrygtige hus pint hende i den grad, hun var ved at dø af

kedsomhed i denne kælder uden luft og lys. Hun blev igen plaget af svimmelhed, manglen på bevægelse fik blodet til at banke i hendes tindinger. Hun tilstod ham, at hun en aften var besvimet på sit værelse, det var, som en jernhånd pludselig havde grebet hende og kvalt hende. Aldrig ytrede hun dog et hårdt ord om sin frue, hun var tværtimod rørt over hende: det stakkels gamle skind, så svag og så god. Hvor kunne hun andet end holde af denne frue, som kaldte hende sin datter? Hun syntes næsten, hun gjorde en ond gerning, hver gang hun forlod hende for at ile til sin elsker.

To uger gik atter hen. De løgne, hun måtte betale hver en times frihed med, var hende en ren pine. Nu skælvede hun af skam, når hun kom tilbage til dette strenge hus, som hendes elskov syntes hende at sætte en plet på. Hun havde hengivet sig til en mand, og hun havde lyst til at råbe det ud for alverden; hendes sandhedskærlighed oprørtes ved at skjule det som et fejltrin, ved at lyve lavt som en tjenestepige, der er bange for at miste sin plads.

Men en aften i atelieret, netop i afskedens stund, kastede hun sig i Claudes arme, fortvivlet, hulkende af smerte og lidenskab.

"Å! jeg kan ikke, jeg kan ikke … Behold mig hos dig, sig, at jeg ikke må gå fra dig!"

Han greb hende i sine arme og kyssede hende, som han skulle kvæle hende.

"Elsker du mig virkelig! O, min søde skat! … Husker du, at jeg intet ejer, og du går glip af din hele fremtid. Kan jeg virkelig forlange et sådant offer?"

Hun hulkede stærkere, og hendes stammende ord tabte sig i tårer.

"Det er hendes penge, du mener, at hun muligvis vil efterlade mig … Du tror altså, at jeg er så beregnende. Å, hun kan for mig beholde det alt sammen, når jeg bare må have min frihed … Jeg forlanger ingenting, jeg har ingenting, jeg har hverken slægt eller venner, har jeg da ikke lov til at gøre, hvad jeg vil? Jeg forlanger slet ikke, at du skal gifte dig med mig, jeg forlanger bare at være hos dig!"

Og i en sidste fortvivlet hulken jamrede hun:

"Å, du har ret, det er stygt af mig at forlade hende, den stakkels kone! Å, jeg foragter mig selv, gid jeg dog havde kraft … Men jeg elsker dig alt for højt, jeg lider for meget, og jeg kan dog ikke dø af det."

"Bliv, bliv!" råbte han; "lad de andre dø, men vi vil leve!"

Han tog hende på skødet; de græd og lo på én gang og svor mellem kys, at de aldrig ville forlade hinanden, aldrig, aldrig!

Det var et vanvid. Christine forlod pludselig fru Vanzade og hentede sit tøj allerede den næste dag. Claude og hun havde straks tænkt på det gamle forladte hus ved Bennecourt med kæmperoserne og de store værelser. Å! rejse, rejse bort uden at spilde en time, leve i den anden ende af verden i deres unge husholdning! Hun klappede i hænderne af glæde. Han trængte til at samle sig efter sit nederlag på udstillingen, som han endnu blødte under, og han længtes efter hvile i den friske natur; dér ville han have den sande "fri luft" at arbejde med, han ville arbejde i græsset til op over begge øren, og dér ville han skabe mesterværker.

På to dage var alt rede; atelieret var opsagt og de fire møbler bragt på jernbanen. De havde haft et særligt, uventet held. En formue, fem hundrede francs, som fatter Malgras havde betalt for en slump malerier, en snes stykker, han havde købt ved flytningen. De skulle leve som fyrster; Claude havde stadig sine tusind francs om året, Christine havde også nogle sparepenge, sit udstyr, nogle kjoler. De flygtede, bogstavelig talt flygtede; de sendte ikke så meget som et ord til vennerne, men undgik dem ganske. De foragtede Paris og forlod den med et lettelsens smil.

Det var i begyndelsen af juni, og i den uge, de flyttede ind, væltede regnen ned; de opdagede, at fatter Poirette, inden de kom, havde taget halvdelen af køkkentøjet bort. Men hvad brød de sig om det? De vadede henrykte om i regnskyllet, og de gjorde ture på tre mil til Vernon for at købe tallerkener og gryder, som de førte tilbage i triumf.

Endelig havde de da deres eget hjem. Ovenpå havde de kun det ene værelse, mens de overlod det andet til musene, og nedenunder forvandlede de spisestuen til et stort atelier, og de var især henrykte, lykkelige som børn, når de spiste til middag i køkkenet på et fyrretræsbord, tæt ved arnen, hvor suppegryden kogte. De havde fæstet en pige fra landsbyen, Mélie, der kom om morgenen og gik om aftenen. Hun var en niece til Faucheur, og de var henrykte over hendes dumhed. Nej, det var umuligt at finde en i hele amtet, der var dummere.

Da det igen blev solskin, kom der herlige dage, uger og måneder i ensformig lykke. Aldrig vidste de, hvad dato det var, og de kunne ikke kende forskel på ugens dage. Om morgenen stod de sent op, skønt solen oversvømmede værelsets hvidtede vægge gennem sprækkerne i skodderne. Når de så havde spist

frokost, drev de omkring uden mål, lange ture på markerne, der var beplantet med æbletræer langs de tilgroede markveje, ture langs Seinen midt i engene lige til Guyon-klippen og endnu længere; hele rejser på den anden side af floden, gennem Bonnières' og Jeufosses kornmarker.

En borgermand, der måtte forlade egnen, havde solgt dem en gammel båd for tredive francs; så havde de også floden, og de havde forelsket sig i den med en sand indianerlidenskab. De levede dér dage igennem, sejlede og opdagede ny lande, som lå skjult under piletræerne på bredden i skyggernes mørke ly. Mellem øerne, som lå dér i floden, var der en helt ny by, bevægelig og hemmelighedsfuld, et væv af strømme, som de langsomt gled henad, strejfet af de lave grenes kærtegn, alene i verden med skovduerne og isfuglene. Undertiden måtte han springe ud på sandet med bare ben for at skubbe båden frem. Og hun brugte kækt årerne og ville ro mod den strideste strøm, stolt af sine kræfter.

Om aftenen spiste de kålsuppe i køkkenet og lo over Mélies dumhed, som de havde lét over den dagen før. Klokken ni var de i seng, i den store nøddetræsseng, der var bred nok til at rumme en hel familie, og dér sov de deres tolv timer.

Hver aften sagde Christine:

"Nu må du love mig én ting, min ven: i morgen må du tage fat på dit arbejde."

"Ja, i morgen, det lover jeg dig."

"Og hør, denne gang skal det være alvor … Er det måske mig, der forhindrer dig i at arbejde?"

"Dig! Hvor vil du hen? Jeg er jo netop taget herud for at bestille noget, for pokker! Vent blot til i morgen."

Den næste dag tog de igen ud i båden. Hun så med et lidt undseligt smil på ham, da han hverken tog lærred eller farver med; så kyssede hun ham leende, lykkelig over sin magt, rørt over, at han ofrede hende sin tid. Stadig var det den samme historie, i morgen, i morgen skulle hun binde ham fast foran hans arbejde. Claude gjorde et par svage forsøg. Han begyndte en studie af bakkerne ved Jeufosse, med Seinen i forgrunden; men Christine fulgte med ham over på øen, hvor han havde indrettet sig, og hun lå i græsset ved siden af ham med halvt åbne læber og øjnene fortabte i den blå himmel; hun var så sød i det grønne græs, i denne ensomhed, hvor man ikke hørte andet end vandets mumlen, så han hvert øjeblik kastede sin palet og satte sig hos hende, hvor de så glemte alting.

En anden gang var det lidt ovenfor Bennecourt. Han havde forelsket sig i en gammel bondegård med ældgamle æbletræer, der var så store som ege. To dage efter hinanden gik han derhen, men den tredje trak hun ham med hen på torvet i Bonnières for at købe høns; den næste dag fik han heller ikke bestilt noget, farverne var tørret ind. Han blev ked af at tage fat igen og lod det til sidst helt være.

I hele den varme tid gjorde han således ikke andet end mislykkede forsøg, stumper af billeder, der knap var udkastet, som han lod stå ved det første påskud uden så meget som at gøre et forsøg på at føre dem til ende. Hans raseri efter arbejde, den feber, der i forrige tider greb ham og jog ham op med solen, til kamp med den genstridige kunst, syntes nu ganske at være gledet bort i ligegyldighed og dovenskab, og ligesom efter en stor sygdom dasede han velbehageligt og frydede sig ene ved glæden over at leve.

Christine var det eneste, der var til for ham. Hun indhyllede ham ligesom med en glød, hvor hans kunstnervilje forsvandt. Siden det første brændende, uoverlagte kys, hun havde trykket på hans læber, var kvinden vågnet i den unge pige, og der var steget en øm elskerinde frem af jomfruen med de svulmende læber og den kraftigt skårne hage. Hun åbenbarede sig som det, hun til trods for sin lange ærbarhed var: en lidenskabelig natur, en af disse sanselige naturer, der forvirres, når de frigør sig for undseelsen, de slumrede under. Pludseligt og viljeløst blev hun grebet af elskoven; hun indskød sin voldsomme uskyldighed, og sammen opdagede de, hun, uskyldig indtil nu, og han, endnu næsten uerfaren, den sanselige hengivelseslyst og begejstredes over den fælles indvielse i kærlighedsmysteriet.

Han bekendte sin gamle foragt; behøvede man at være tosset for som barn at lade hånt om lyksaligheder, man ikke havde kendt. Fra nu af brændte hele hans ømhed for kvindekønnet, denne attrå, han hidtil havde udtømt i sine arbejder, kun for dette bløde og varme kvindelegeme, der var hans. Han havde troet at elske dagslyset, der strejfede de silkebløde bryster, den blege ambratone, der forgyldte de runde hofter og de fint formede maver. Hvilken bedragerisk drøm! Først i denne time, da han holdt hende i sine stærke arme, fornemmede han denne triumffølelse af at eje sin drøm, der altid tidligere var flygtet bort under malerens afmægtige hånd. Hun gav sig helt hen, han tog hende fra isse til fod, og hun, der efter at have dræbt malelysten følte sig lykkelig ved at være uden rivalinde, forlængede bryllupsfesterne. Om morgenen i sengen var det hende med sine runde arme og bløde ben, der holdt ham ligesom lænkebundet tilbage i deres lyksalige træthed; i båden,

når hun trak på årerne, lod han sig bortføre uden tvang, beruset, kun optaget af at se hendes lænders vuggen frem og tilbage; på øernes græsplæner tilbragte han dage med sine øjne begravet i hendes, han gik helt op i hende, var hende hengiven med liv og sjæl. Altid og overalt gav de sig hen til hinanden med den umættelige attrå efter atter at hengive sig.

Hvad der forbavsede Claude, var, at hun blev rød for det mindste grove ord, han sagde. Hun holdt ikke af hans dristige spøg, og en dag blev de næsten uvenner i den anledning.

Det var bag ved huset i den lille egeskov, hvor de undertiden gik hen til erindring om den første gang, de havde været sammen dér på deres første tur til Bennecourt. Han var nysgerrig og ville vide besked om hendes liv i klostret.

Han tog hende om livet, kildrede hende med sin ånde bag øret, idet han frittede hende ud. Hvad vidste hun om mandfolk derinde? Hvorledes talte hun med sine veninder om dem?

"Lad os nu høre, min lille ven, fortæl mig lidt! Betænker du dig?"

Hun smilede utilfreds og forsøgte at undvige.

"Er du gal! Lad mig være! Hvad skulle det tjene til?"

"Det morer mig! ... Nå, du vidste ...?"

"Åh Gud! Det samme som de andre, ting ..."

Og idet hun skjulte ansigtet mod hans skulder:

"Man bliver alligevel meget forbavset."

Han brød ud i latter, trykkede hende til sig og dækkede hende med en strøm af kys. Men hver gang han troede at have overvundet hendes forlegenhed og ville have hende til at betro sig til ham som til en kammerat, man ikke har noget at skjule for, så slap hun fra ham med ubestemte sætninger, og til sidst

blev hun fornærmet, tavs, uigennemtrængelig. Hun ville aldrig rigtigt ud med sproget, om hvad hun vidste besked med, før hun kendte ham, ikke engang sige det til ham, som hun dog forgudede. Der var noget på bunden, noget af det, som de allerærligste gemmer og ikke vil tilstå for noget andet menneske, som de bevarer gemt og helligt. Hun var fuldt ud kvinde, hun var tilbageholdende på samme tid, som hun gav sig helt hen.

For første gang mærkede Claude, at de dog var fremmede for hinanden. Han følte ligesom et iskoldt pust, som om der var noget imellem dem. Kunne da virkelig ikke noget af den enes natur trænge ind i den andens, når de således dag ud og dag ind levede for hinanden og ikke var til for andet end for deres kærlighed?

Dagene gik, og de savnede ikke andre mennesker. De trængte ikke til nogen adspredelse, ingen besøg eller genbesøg havde endnu nogen sinde revet dem ud af deres liv for hinanden. De timer, hun ikke tilbragte om halsen på ham, tilbragte hun med ivrigt at tage sig af husholdningen. Hun vendte op og ned på huset med støjende rengøring. Mélie måtte gøre det utrolige under opsigt af hende, og hun tog selv en hånd i med de tre gryder i køkkenet.

Haven interesserede hende især. Hun gav sig i kast med kæmperosentræerne, bevæbnet med en havesaks, og kom fra det med hænderne sønderrevet af tornene. Hun fik værk i lemmerne af at plukke abrikoser, som hun solgte nogle af for to hundrede francs til nogle rejsende englændere; hun var umådelig stolt af det og drømte allerede om at leve af havens frembringelser. Han fandt mindre smag i jordbruget. Han

havde sat sin sofa i den store stue, som var forvandlet til atelier, og dér lå han og så gennem det store vindue, der var vidt åbent, hvordan hun såede og plantede. De levede i fuldstændig ro og fred, visheden om, at ingen kunne komme og besøge dem, at klokken aldrig kunne ringe, var en inderlig behagelighed. Han drev sin angst for mennesker så vidt, at han undgik at gå forbi Faucheurs kro af den evindelige skræk for at træffe på en bande kammerater fra Paris. Hele sommeren kom der ikke en sjæl, og hver aften, når de gik op for at lægge sig, talte de om, hvor utrolig heldigt det dog var.

Kun et eneste hemmeligt sår blødte midt i al denne fryd. Efter at de var flygtet fra Paris, havde Sandoz fået deres adresse at vide og havde skrevet til dem og spurgt, om han måtte komme og besøge dem, men Claude havde ikke svaret. De var blevet uvenner i den anledning, og det lod til, det gamle venskab var dødt. Christine var forbavset over det, hun følte, det var for hendes skyld, han havde brudt med vennen. Hun kom stadig tilbage til den sag, hun ville ikke skille ham fra hans venner, hun ville have, han skulle slutte fred med dem. Han lovede at ordne det alt sammen og gjorde dog ingenting ved det, da han var betaget af skamfuldhed. Det var forbi, hvad skulle det nytte til at rippe op i det, som engang var sket?

I de sidste dage af september ebbede det i pengekassen, han måtte til Paris for at sælge en halv snes gamle studier til fatter Malgras; da hun fulgte ham på jernbanestationen, tog hun det løfte af ham, at han skulle gå hen og besøge Sandoz. Om aftenen var hun igen på stationen ved Bonnières for at tage imod ham.

"Nå, traf du ham? Blev I gode venner?"

Han gav sig til at gå ved siden af hende, stum og skamfuld. Til sidst sagde han med dump stemme:

"Nej, jeg fik ikke tid."

Hun sagde bedrøvet, mens to store tårer stod hende i øjnene:

"Du ved ikke, hvor det gør mig ondt."

Da de kom ind under træerne, kyssede han hende, han græd også og bad hende om ikke at gøre ham endnu mere bedrøvet. Sådan var nu livet; var det ikke allerede meget, at de kunne være sammen og være lykkelige?

I dette halve år havde de kun en gang mødt bekendte. Det var lidt ovenfor Bennecourt på vejen til Guyon-klippen. De gik på en ensom skovvej, en af de yndige, dækkede veje, og pludselig ved en omdrejning stod de foran tre borgerfolk, som var ude at spadsere, fader, moder og datter. De troede netop, de var helt alene, og havde taget hinanden om livet som et par elskende, der glemmer alting i skovens ensomhed. Hun rakte munden op mod ham, og han bøjede sig leende ned over hende; de blev så overraskede, at de ikke fik tid at trække sig fra hinanden, men blev ved at gå, tæt trykket mod hinanden. Familien blev rent forskrækket og blev stående op ad gærdet, faderen tyk og apoplektisk, moderen mager og skarp og datteren skrumpet sammen, plukket som en syg høne; alle tre var de grimme og ynkelige med hele det usle fordærvede blod, nedarvet slægter igennem. Det var en skændsel at se dem midt på den frodige jord under den klare sol. Det ynkelige barn blev skubbet fremad af sin fader, slæbt bort af sin moder, og hun så med forskrækkede øjne kærligheden gå sig forbi og spurgte oprørt over dette frie kys, om der da ikke mere var politi dér på egnen.

Men de to elskende vandrede videre uden at fremskynde deres skridt, sejrsbevidste i deres stråleglans.

Claude ledte efter i sin hukommelse. Hvor pokker havde han før set de mennesker, denne spidsborgerlige usselhed, disse elendige ansigter, der svedte af de millioner, som de havde suget ud af fattigfolk? Han havde set dem og det på en mærkedag i sit liv. Pludselig huskede han det, han genkendte Margaillan'erne, den bygmester, som Dubuche havde slæbt om med på udstillingen, og som havde let ad hans billede med den rungende idiotiske latter. Da han og Christine to hundrede skridt længere fremme kom ud af hulvejen, stod de overfor en stor ejendom, et hvidt hus med en pragtfuld park, og de fik at vide, at "La Richaudière", som det hed, i to år havde tilhørt familien Margaillan. De havde betalt femten hundrede tusind francs for det og havde anvendt over en million på det.

"På den kant skal vi nok tage os i agt for at komme igen," sagde Claude, og de gik herefter den anden vej. "De ødelægger mig hele landskabet, de udyr!"

Allerede mod slutningen af sommeren indtraf der en stor begivenhed, som forandrede hele deres liv. Christine blev frugtsommelig, og i sin ubekymrede forelskelse mærkede hun det først, da hun var på tredje måned. Først blev både hun og han grebet af forbavselse; ingen sinde havde de tænkt, at dette kunne hænde. Derpå tænkte de sig om, ganske vist uden glæde, han forvirret over dette lille væsen, der snart ville gribe ind i deres liv, hun grebet af en uforklarlig angst: det var, som om hun frygtede, at denne hændelse skulle blive enden på deres store elskov. Hun græd længe med armen om hans hals, han, der pintes af den samme navnløse sørgmodighed, søgte

forgæves at trøste hende. Efterhånden, som de vænnede sig til tanken, belavede de sig på at tage mod den stakkels lille, som de havde avlet uden at ville det den bedrøvelige dag, da hun havde overgivet sig til ham, mens hendes tårer flød, og det ulykkesvangre tusmørke indhyllede atelieret: tiden passede, det ville blive et barn af lidelsen og medlidenheden, i sin undfangelsesstund hudflettet af hobens dumme latter. Da de først havde overvundet deres misfornøjelse, ventede de barnet med ro, ja ønskede det endog, optaget, som de allerede var af det, forberedte de alt til dets komme.

Vinteren kom med streng kulde, og Christine måtte, da hun havde fået en svær forkølelse, holde sig inde i det utætte hus, som det ikke var muligt at få varmt. Hun befandt sig stadig ilde, sad og krøb sammen foran ilden og måtte gøre sig vred for at få Claude til at gå ud alene, til at gå lange ture på den frosne vej, som klang under hans fodtrin.

Mens han gik der alene, efter i månedsvis altid at have været sammen med hende, forbavsedes han over, hvordan hans liv havde vendt sig for ham, uden at han egentlig havde villet det selv. Han havde aldrig tænkt således at ville sætte sig fast og stifte familie, ikke engang med hende; han ville have gyst tilbage for det, hvis det var blevet ham foreslået, og nu var det dog kommet sådan, og det kunne ikke løses igen, thi, for slet ikke at tale om barnet, havde han ikke kraft til at bryde, selv om han ikke havde elsket hende så højt. Det var tydeligt, at det måtte gå ham således, han skulle knytte sig til den første den bedste, som holdt af ham. Hans angst for kvindfolk skrev sig fra hans svaghed overfor dem, han blev tvunget af et blik, bundet af et kærtegn.

Den frosne jord knirkede under hans trin, den iskolde vind fæstnede hans drømmerier ved ubestemte fantasier. Han tænkte på, hvor han dog måtte prise sig lykkelig ved at have truffet på en skikkelig pige, på, hvor grusomt det ville have været for ham, hvis han var kommet i kast med en model; og han blev gennemstrømmet af en inderlig kærlighed og skyndte sig hjem for at trykke Christine til sit hjerte, som om han havde været lige ved at miste hende, og han blev ganske forskrækket, da hun udstødte et skrig af smerte og rev sig løs.

"Ikke så hårdt, ikke så hårdt! Det gør ondt!"

Hun lagde hænderne på sit underliv, og han betragtede dette underliv bestandig med samme ængstelige undren.

Barnet blev født midt i februar. En jordemoder blev hentet fra Vernon, og alt gik godt. Efter tre ugers forløb var moderen igen på benene, og barnet, en dreng, var meget stor og så grådig, at hun måtte stå op indtil fem gange om natten, for at han ikke skulle skrige og vække sin fader.

Fra begyndelsen af satte den lille knægt huset på den anden ende, for hun, der var så flink til husholdning, var en meget ubehændig amme. Hun passede ikke til at være moder, til trods for sit gode hjerte og sin fortvivlelse, så snart der var det mindste i vejen; hun blev straks træt og ude af sig selv, rådførte sig med Mélie, der gjorde ondt værre ved sin dumhed. Så måtte faderen til og hjælpe dem, og han vidste endnu mindre besked end de to fruentimmer. Hendes gamle ubehjælpsomhed til at sy, hendes ulyst til håndarbejde kom frem nu, når hun skulle tage sig af barnet.

Det blev temmelig dårligt passet og voksede op, som det bedst kunne falde sig, midt i haven og de store værelser, der var

uordentlige, overfyldte med barnetøj og iturevet legetøj og hvad sådan en lille krabat kan besørge af snavs og ødelæggelse, når han får tænder. Når det gik alt for galt, vidste hun ikke andet råd end at kaste sig om halsen på sin egen elskede. Det var hendes stadige tilflugt denne barm, som hun elskede, hendes eneste kilde til lykke og glemsel. Hun var kun hans elskerinde, hun ville tyve gange have ofret sit barn for at være hans hustru; hun holdt kun af barnet, fordi hun havde fået det ved ham.

På dette tidspunkt gav Claude sig igen til at male lidt. Da vinteren var forbi, vidste han ikke, hvor han skulle gøre af sig de klare solskinsmorgener, og Christine kunne for drengens skyld ikke gå ud før klokken tolv. De havde kaldt ham Jacques efter hans moders fader, men de havde forresten ikke ladet ham døbe.

Claude sad og malede i haven, først af ørkesløshed; han begyndte med en skitse af abrikosalléen, så af kæmperoserne, malede så stilleben, fire æbler, en flaske og en stenkrukke på en serviet. Det var i begyndelsen for at more sig. Så blev han ivrig, han fik den tanke at ville male en påklædt skikkelse i solskinnet, og nu blev Christine hans offer. Forresten tilbød hun sig selv. Hun var i sin beundring for ham henrykt over at kunne gøre ham en tjeneste, uden at hun begreb, hvilken forfærdelig rivalinde hun skabte sig selv.

Han malede hende tyve gange; klædt i hvidt, klædt i rødt, midt i det grønne, stående og gående i alléen, halvt liggende i græsset med sin store havehat på hovedet, med bart hoved, under en parasol, hvis røde silke kastede et rosenrødt skær på hendes ansigt; men aldrig var han rigtig tilfreds, han kradsede det ud, efter at hun havde siddet for ham to eller tre gange, og

så begyndte han straks igen, bed sig halsstarrigt fast i samme motiv. Nogle halvfærdige studier, der var skønne og kraftige i teknikken, blev frelst fra paletkniven og hængt op på spisestuevæggen.

Og efter Christine måtte Jacques holde for. Han blev stillet op, nøgen som en lille Sankt Johannes, og han blev de varme dage lagt på et tæppe og måtte ikke røre sig. Men det var som bare pokker. Han blev opildnet og ægget af solen og lo og pludrede, sprællede med de små rosenrøde fødder i luften, rullede rundt og stod mere på hovedet end på benene.

Faderen begyndte med at le og blev så vred og bandede over den Satans unge, som ikke et øjeblik kunne være ordentlig! Maleriet var ikke til at spøge med! Så kom moderen og så vred ud eller holdt på den lille, for at maleren kunne male et ben eller en arm. I uger blev han ved med det. De smukke toner i denne barnehud fristede ham så stærkt. Han forfulgte ham med sine kunstnerøjne som et emne til et mesterværk, og han klemte øjnene sammen for bedre at se og tænkte kun på, hvad der kunne blive et billede af. Han gjorde forsøg på forsøg, han lurede hele dagen igennem på barnet og var til sidst rasende over, at den lille slubbert ikke engang ville sove på de tider, da han ville male ham.

En dag, da Jacques græd og ikke ville blive siddende i stillingen, sagde Christine blidt:

"Min ven, du trætter det stakkels lille skind."

Claude blev hidsig og på samme tid angerfuld.

"Å jo, det er sandt, jeg er gal med min maling! … Børn duer ikke til det."

Foråret og sommeren forløb således ganske blideligt. De gik sjældnere ud, de havde næsten ganske glemt båden, som lå og rådnede ved stranden; det var alt for omstændeligt at slæbe den lille med ud til øerne. Men ofte gik de ganske langsomt ned langs Seinen uden dog at fjerne sig mere end en kilometer! Han prøvede nu at male ved vandet, da han var ked af de evindelige motiver i haven; de dage kom hun med drengen og hentede ham, så satte hun sig og så på ham og ventede med at gå, til de alle tre fulgtes hjemad i det grå tusmørke. En dag blev han meget forbavset over at se hende komme med sin gamle skitsebog fra hendes pigedage. Hun lo og sagde, at hun fik lyst til at male ved at se på ham. Hendes stemme skælvede. Sagen var nemlig, at hun følte en dump trang til at dele hans arbejde, da hun så, at dette arbejde tog ham fra hende mere og mere for hver dag. Hun tegnede, gjorde et par akvareller med en omhyggelig skolepigehånd. Så tabte hun modet over hans smil, og da hun følte, at de ikke kunne komme overens på det felt, gav hun igen slip på skitsebogen og fik ham til at love, at han ville male med hende, når han fik tid.

For øvrigt syntes hun, hans sidste malerier var smukke. Efter dette år i ro midt ude på landet, midt i lys og sol, malede han med en beånding, ligesom bestrålet af klare toner. Han havde endnu aldrig forstået reflekserne således, haft en så rigtig følelse af tingene og væsnerne, der stod i det klare lys. Hun ville have fundet det aldeles godt, nu da hun selv var grebet af denne farverus, hvis han bare havde villet udføre sine arbejder mere, og hvis hun ikke undertiden var blevet aldeles forskrækket over et lilla stykke jord eller et blåt træ, som aldeles oprørte hendes begreber om farve. En dag vovede hun at komme med en kritisk

bemærkning netop over et poppeltræ, som var overstrøget med himmelblåt, men han fik hende til at indrømme, at dette blå fandtes i selve naturen på bladene. Det var virkelig sandt, træet var blåt; men inderst inde gav hun sig ikke og fandt det galt: der var da virkelig ikke blå træer til!

Hun talte nu kun alvorligt om de studier, han hængte på væggene i spisestuen. Nu kom kunsten igen ind i deres liv, og hun blev undertiden ganske betænkelig ved det. Når hun så ham gå ud med sin kasse, sin stok og sin parasol, kunne hun undertiden pludselig hænge sig om halsen på ham.

"Hør, elsker du mig?"

"Lille nar, hvorfor skulle jeg ikke elske dig?"

"Å, så kys mig, at jeg kan mærke det, giv mig et rigtigt kys!"

Hun fulgte ham på vejen.

"Gå og vær flittig! Du skal ikke sige, at jeg nogen sinde har holdt dig borte fra dit arbejde … Skynd dig! Jeg er så glad, når du bestiller noget."

Der kom en dump ængstelse over Claude, da efteråret dette andet år begyndte at pille bladene af træerne, og da den første kulde kom. Det var en utålelig tid netop det år; i fjorten dage i træk styrtede regnen ned og holdt ham ørkesløs hjemme; så kom der hvert øjeblik tåger, som forstyrrede ham. Han sad nedslået foran ilden; han talte aldrig om Paris, men byen steg frem for ham i den fjerne horisont, vinterbyen med gassen tændt fra klokken fem, med vennerne, der hidsede hinanden op til begejstring, og hele hans ivrige flittige liv dér, som ikke engang decembers is kunne standse.

I en måned tog han til Paris tre gange under påskud af, at han skulle tale med Malgras, som han igen havde solgt nogle

små billeder til. Han undgik ikke mere at gå forbi Faucheurs kro, han fandt sig endog i, at fatter Poirette standsede ham og bød ham på et glas vin; og han gennemsøgte med blikket hele skænkestuen, som om han ledte efter kammerater fra forrige tider, der om morgenen plejede at komme derud. Han ventede længe, men til sidst gik han hjem, fortvivlet over ensomheden og forpint over alt det, som kogte i ham, syg over, at han ikke havde nogen, han kunne sige til, hvad det var, hans hoved var fuldt af.

Vinteren forløb, og Claude havde den trøst, at han malede nogle smukke snestykker.

Det tredje år var begyndt, og han kom i stærk bevægelse ved et uventet møde, han havde en af de sidste dage i maj. Han var om morgenen steget op på højsletten for at finde et nyt motiv, da Seinebredderne var begyndt at kede ham. Pludselig ved omdrejningen af en vej standsede han forbavset foran Dubuche, der kom gående mellem to hyldehække. Han havde sort hat på og var fint påklædt i lang frakke.

"Hvad for noget, du her!"

Arkitekten fremstammede ærgerlig:

"Ja, jeg skal gøre et besøg … Nå! Hvor det dog er besværligt på landet! Men hvad skal man sige, man må tage hensyn … Bor du her? Ja, jeg synes, jeg har hørt det … Det vil sige, nej! Jeg havde ganske vist hørt noget om det, men jeg troede, det var på den anden side, længere borte …"

Claude friede ham ud af forlegenheden.

"Nå, gamle dreng, du behøver såmænd ikke at komme med undskyldninger, skylden er min … Å, hvor det dog er længe siden, vi to har set hinanden! Du skulle bare vide, hvor det

formelig stak mig i hjertet, da jeg så din næse komme stikkende ud af bladene!"

Så tog han ham under armen og fulgte ham lystigt sladrende, og den anden, der stadig var optaget af at gøre lykke og altid talte om sig selv, gav sig øjeblikkelig til at tale om sine planer.

Han var lige blevet elev i første klasse i skolen efter med usigelig møje at have erhvervet de fornødne vidnesbyrd. Men dette held gjorde ham ganske forvirret. Hans forældre sendte ham aldrig en skilling, men hylede og jamrede tværtimod for at han skulle understøtte dem; han havde opgivet at konkurrere til rejsestipendium, da han var vis på ikke at få det og havde hastværk med at komme til at tjene sit brød; han var allerede træt af at søge arbejde hos uvidende arkitekter, der behandlede ham som håndlanger. Hvad vej skulle han slå ind på? Når han var færdig med skolen, ville han få en god håndsrækning af sin lærer, den mægtige Dequersonnière, der holdt af ham for hans lydighed og flid. Men hvor megen ulejlighed havde han endnu for sig, hvor meget besvær!

Han beklagede sig med bitterhed over disse statens skoler, hvor man skulle slide i så mange år, og som så ikke engang sikrede dem, der gik ud af dem, en ordentlig stilling.

Pludselig standsede han midt på vejen. Hyldehækkene gik ud til den flade mark, og "La Richaudière" lå for dem mellem de store træer.

"Å, det er sandt," udbrød Claude, "jeg havde rent glemt, du skal til den kasse. Å, de elendige utysker, hvor de dog har nogle rædsomme ansigter."

Dubuche blev fornærmet over dette kunstneriske udbrud og sagde med en højtidelig mine:

"Det er nu det samme; den gamle Margaillan, så dum som han end synes dig, er han alligevel en udmærket mand i sit fag. Du skulle se ham på tømmerpladsen, på sine bygninger, å, det er en virksomhed som bare pokker, en aldeles forbavsende sans for rigtig administration, en vidunderlig næse for, hvor gader skal ligge og hvor materialier skal købes. Nå, man tjener sig nu heller ikke op til millionær, uden at man er en dygtig fyr … og forresten, til det, jeg vil bruge ham, duer han udmærket! Jeg var godt gal, hvis jeg ikke var høflig mod en mand, der kan være mig til nytte!"

Mens han talte, spærrede han den smalle vej og forhindrede sin ven i at komme frem, upåtvivlelig af frygt for, at han skulle kompromittere ham, hvis nogen så dem sammen, og for at give ham at forstå, at de burde skilles dér.

Claude ville til at spørge ham ud om kammeraterne i Paris, men han lod være. Ikke et ord blev der nævnet om Christine.

Han bestemte sig til at gå og rakte Dubuche hånden, da han halvt uvilkårligt og med usikker stemme sagde:

"Sandoz har det vel godt?"

"Jo, meget godt. Jeg ser ham forresten sjældent. Han talte forleden dag om dig. Han er stadig fortvivlet over, at du har kastet os på døren."

"Det var ikke min mening at kaste jer på døren!" udbrød Claude ude af sig selv. "Å, herregud, kom dog og besøg mig; jeg vil blive så inderlig glad, når I kommer."

"Ja, så skal vi såmænd komme. Jeg skal sige det til ham, det kan du stole på … Farvel, farvel, gamle dreng, jeg har hastværk."

Dubuche gik sin vej hen imod "La Richaudière", mens Claude stod og så efter ham, hvordan han blev mindre og mindre

mellem markerne med sin skinnende sorte hat og den sorte plet, hans frakke dannede. Så gik han hjem, vemodig, uden egentlig at vide hvorfor. Til sin kone sagde han ikke noget om dette møde.

Otte dage senere var Christine gået hen til Faucheur for at købe et pund nudler. På hjemvejen stod hun med sin dreng på armen og snakkede med en nabokone, da en herre steg ud af færgen, gik hen til hende og spurgte:

"Er det ikke denne vej til monsieur Claude Lantier?"

Hun stod forbløffet, men svarede så:

"Jo, vil De være så god at følge med mig."

Omtrent hundrede skridt gik de sammen. Den fremmede lod til at kende hende og så på hende med et venligt smil, men da hun skyndte sig afsted, idet hun prøvede at skjule sin uro under en alvorlig mine, tav han. Hun åbnede døren og bad ham gå ind, idet hun sagde:

"Claude, her er fremmede til dig."

Claude udstødte et højt råb af overraskelse, og så lå de i hinandens arme.

"Å, min gode, gamle ven, hvor det dog var pænt af dig at komme! Hvor er Dubuche?"

"I sidste øjeblik fik han forhindringer … Han sendte mig et telegram, at jeg skulle rejse alene …"

"Godt, jeg kunne nok vide det … Men du kom! Å, du store Gud, hvor jeg dog er glad!"

Så vendte han sig til Christine, der stod smilende og så på deres glæde.

"Hør du, jeg glemte nok at fortælle dig forleden, at jeg havde mødt Dubuche, som var på vej til dem deroppe, du ved, til disse

utysker ..."

Så afbrød han sig selv og råbte som en gal: "Jeg går jo rent fra sans og samling på ære! I har jo aldrig set hinanden før, og så lader jeg jer ganske rolig stå dér og se på hinanden ... Min søde pige, her ser du den herre, det er min gamle kammerat, Pierre Sandoz, som jeg holder af som af en broder ... Og I skal lige på øjeblikket give hinanden et kys."

Christine lo naturligt og rakte ganske venligt sin kind frem til Sandoz. Hun havde med det samme syntes godt om Sandoz, med hans godmodige væsen, hans solide venskab og den faderlige sympati, som han viste dem, og tårerne stod ham i øjnene, da han tog hendes hænder i sine og sagde:

"Dem holder jeg af, fordi De holder af Claude. I må blive ved at elske hinanden, det er dog det bedste i verden."

Så bøjede han sig hen for at kysse den lille, som hun havde på armen:

"Nå, så sådan én har I allerede!"

Maleren gjorde en ubestemt undskyldende bevægelse: "Ja, sådan én kommer, inden man ved et ord af det."

Claude blev med Sandoz i den store stue, mens Christine masede i køkkenet for at skaffe det bedste, huset formåede. Claude fortalte i få ord deres historie; hvordan han havde lært hende at kende, og hvad der til sidst havde gjort, at de var flyttet sammen. Han blev meget forbavset, da vennen spurgte ham, hvorfor de ikke giftede sig. Men du gode Gud, hvorfor! Det havde de såmænd aldrig talt om, det brød hun sig vist ikke om, de ville vist hverken blive mere eller mindre lykkelige for det. Det var jo dog i grunden en ganske ligegyldig ting.

"Godt," sagde den anden, "mig generer det ikke … Men hun er en skikkelig pige, og du burde gifte dig med hende."

"Ja, hvis hun bryder sig om det, kære ven; du kan da nok forstå, at jeg ikke vil lade hende i stikken med barnet."

Sandoz udbrød nu i lovtaler over studierne på væggene. Å, han havde nok ikke spildt tiden derude! Hvor var det udmærket i tonen, og hvilket sollys! Og Claude hørte på ham, henrykt og smilende af stolthed; så ville han til at forhøre sig om kammeraterne i Paris, hvad de bestilte alle sammen, men i det samme kom Christine ind og sagde:

"Kom og spis! Æggene er på bordet."

De spiste frokost i køkkenet, en ganske sjælden god frokost: efter de blødkogte æg stegte grundlinger og derpå suppekødet fra den foregående dag tillavet i salat med kartofler og en røget sild. Det gjorde godt, den stærke, lækre lugt af silden, som Mélie havde ristet på gløderne, og lyden af kaffen, der dryppede gennem filtret på skorstenen. Da desserten kom, nyplukkede jordbær og oplagt mælk fra naboens mejeri, blev de siddende og snakkede i det uendelige med albuerne på bordet! I Paris! – å Gud! – I Paris var der ikke meget nyt at fortælle om kammeraterne. Jo, forresten, de puffede til hinanden og kappedes om at komme først. Det gik naturligvis ud over de fraværende, man måtte være til stede, når man ikke rent ville gå i glemmebogen. Men talent var dog talent? Når man havde vilje og udholdenhed, kom man dog frem. Å ja, idealet var at bo på landet, male det ene mesterværk dér efter det andet og så en skønne dag slå Paris bare ved at lukke op for sine kufferter.

Om aftenen, da Claude fulgte Sandoz til stationen, sagde denne til ham:

"Hør, min ven … jeg har noget at sige dig i fortrolighed … Jeg tror, jeg gifter mig."

Maleren brast i latter.

"Å, din skælm, nu begriber jeg, hvorfor du før prækede moral for mig."

Mens de ventede på toget, talte de videre. Sandoz forklarede sine teorier om ægteskabet, som han ganske borgerligt anså for den egentlige betingelse for jævnt, roligt arbejde for store moderne skabere. Kvinden, der ødelægger, kvinden, der dræber kunstneren, der knuser hans hjerte og udsuger hans hjerne, var en romantisk indbildning, og mod den talte de virkelige kendsgerninger. Han i det mindste følte trang til en kærlighed, der vågede over hans ro, til et hjem fuldt af ømhed, hvor han kunne lukke sig inde for at ofre sit hele liv til det store værk, som alle hans drømme kredsede om. Og han tilføjede, at alt beroede på det valg, man traf; han troede nu, han havde fundet den, han søgte. Hun var forældreløs, datter af en lille købmand, som ingenting ejede; men hun var smuk og forstandig. I de sidste seks måneder havde han, efter at han havde taget sin afsked fra kontoret, ofret sig til journalistikken, og derved tjente han langt mere end tidligere. Han var nu flyttet til et lille hus i Batignolles, hvor han også havde installeret sin moder, og dér, tænkte han, skulle de alle tre bo. Begge de to kvinder elskede ham, og han havde kræfter nok til at skaffe dem det daglige brød.

"Ja, gift du dig, min gamle ven!" sagde Claude. "Man skal adlyde sin følelse … Nå, farvel, dér har vi toget. Glem ikke, du har lovet at komme snart igen!"

Den sommer kom Sandoz ofte derud. Han kom, når han tilfældigvis kunne få fri fra sin avis; han var endnu sin egen mand, da han først skulle giftes til efteråret. Det var lykkelige dage, hele eftermiddage i fortrolighed, hvor de igen talte om deres gamle storhedsplaner.

Da han en dag var alene med Claude på en af de små øer, fortalte han alle sine vilde fremtidsplaner og skriftede alt, mens de lå side om side og stirrede op på himlen.

"Ser du, avisen, det er kun et slags kampplads. Man må leve, og man må slås for at leve … Og så er dog den forbandede presse, til trods for den afsky, man må have for den, en Satans magt, et uovervindeligt våben i hænderne på én, der er vis på sin ret. Men, om jeg end nu må ty til den, så er det sikkert, at jeg ikke skal blive gammel i dens tjeneste, det kan du stole på! Jeg ved, hvad jeg vil, ja, jeg har det, jeg ledte efter, en historie med uoverkommeligt arbejde, noget, jeg måske vil drukne i, og som jeg måske aldrig kommer levende fra."

Stilheden sænkede sig fra de ubevægelige blade i heden. Han fortsatte langsommere, i usammenhængende sætninger:

"Ja vist så! studere mennesket, som det er, ikke den kunstige sprællemand, som de har lavet ham til, men det virkelige menneske, hvis skæbne bestemmes af de omgivelser, i hvilke han lever, som handler under medvirken af alt, både indre og ydre … Er det ikke noget vrøvl kun at studere hjernen og dens funktioner under påskud af, at kun hjernen er et ædelt organ? Tanken, tanken, ja, den er Guds død et produkt af det hele legeme. Prøv på at lade hjernen alene arbejde! Se, hvad der kommer ud af hjernens ædle dele, når maven er dårlig! … Nej, den, filosofi duer ikke, de glemmer videnskaben; vi er

positivister, evolutionsmænd, og hvor skulle vi kunne beholde litteraturens trædukke fra de klassiske tider, det bliver dog kun hårkløveri. Den, som siger psykolog, er forræder mod sandheden. Og psykologi, fysiologi, hvad betyder det egentlig? De er vokset sammen, de udgør kun ét: summen af den menneskelige mekanismes funktioner … Å! dér har du formlen for det; vor moderne revolution har ikke neget andet grundlag, det er det gamle samfunds død, det ny samfunds fødsel, og det er det, som gør en ny kunst til en nødvendighed i denne ny jordsmon … Ja, I skal se, I skal se, den litteratur, som i næste århundrede vil spire frem af videnskab og demokrati!"

Hans stemme steg og tabte sig i det uendelige rum. Ikke et vindpust rørte sig; langs med pilene hørtes kun flodens sagte rislen. Så vendte han sig pludselig til sin kammerat og sagde, idet han så ham lige ind i ansigtet:

"Ser du, jeg har fundet mit. Å, det er ikke store sager, det er kun en lille krog, men det er nok for menneskeliv, selv om man har en temmelig højtflyvende ærgerrighed … jeg udvælger mig en familie, og af den vil jeg studere medlemmerne, det ene efter det andet, hvorfra de kommer, hvorhen de går, hvordan de udvikler sig, det ene på grundlag af det andet, kort sagt en menneskehed i det små, der vokser frem og udvikles som hele den øvrige menneskehed … Så vil jeg anbringe mine folk i en bestemt historisk tidsalder, og det vil give mig mit midtpunkt i begivenheder, så jeg får et stykke historie … Ikke sandt? Du forstår, hvad jeg mener, en hel række bøger, femten, tyve bøger, historier, som hver holder sig i sin ramme, en hel række romaner, som skal bygge mig et ly for mine gamle dage, hvis de ikke styrter sammen og knuser mig!"

Han lagde sig igen på ryggen, bredte armene ud i græsset og så ud, som om han leende og spøgende ville synke ned i jorden.

"Å, du gode jord, tag mig, du, der er vor fælles moder, livets eneste kilde! Du evige, udødelige væsen, hvor verdens sjæl lever, du, som lægger spire selv i stenene og som gør træerne til vore store, stille brødre! … Ja, jeg vil synke ned i dig, dig føler jeg her under mine lemmer, du trykker mig til dit bryst og indblæser mig begejstringens ild, du alene skal være i mine værker som den første kraft, som midlet og målet, som den uhyre ark, hvor alle ting oplives af alle væsners åndepust!"

Han var begyndt, spøgende, men denne påkaldelse endte i hans store lyriske begejstring med et heftigt overbevisningens skrig, som hans digteriske bevægelse fremkaldte. Hans øjne blev fulde af tårer, og for at skjule sin rørelse tilføjede han med hård stemme, med en ubestemt bevægelse, som sluttede han hele horisonten i sin favn:

"Hvad skal vi så til syvende og sidst med en sjæl hver især af os, når vi har den store fælles sjæl?"

Claude havde, ikke rørt sig; han lå stille, halvt begravet i det høje græs. Han tav endnu lidt, så sagde han:

"Ja, ja, gamle ven, det kan nu være godt nok! Knus dem, knus dem alle sammen, om du kan! … men du går dog selv til grunde i det!"

"Å," sagde Sandoz, idet han rejste sig og strakte sine lemmer, "jeg er en hård hals. De kommer ikke mig så nemt til livs … Men lad os gå hjem, jeg vil nødigt komme for sent til toget."

Christine havde fattet et inderligt venskab for ham, da hun blev klar over, hvor ærligt og fornuftigt han så på alt. Hun tog endelig mod til sig og bad ham stå fadder til Jacques. Nå, hun

havde vist ikke i sinde at sætte sine ben i kirken, men hvorfor skulle de sætte barnet udenfor almindelig skik og brug? Men det, som især bestemte hende, var ønsket om at skaffe barnet en støtte, en støtte, som hun følte var så betydningsfuld, så fornuftig i sin store styrke. Claude blev meget forbavset, men gav sit samtykke med et skuldertræk.

Og dåben gik for sig; de fandt en gudmoder, datteren af en nabokone, og de havde et lille selskab, hvor de spiste en hummer fra Paris.

Da de den dag skiltes, trak Christine Sandoz til side og sagde til ham med bønfaldende stemme:

"Kom snart igen, hører De; han keder sig."

Claude var virkelig begyndt at falde hen i sorte fortvivlelsesanfald. Han lod sine studier stå, gik alene ud, vandrede, uden at han selv vidste hvorfor, omkring Faucheurs kro på det sted, hvor færgen lagde til, som om han altid håbede på, at Paris skulle komme til ham. Paris tiltrak ham, han rejste ofte derind og kom hver gang fortvivlet tilbage, ude af stand til at arbejde.

Efteråret kom og så vinteren, en fugtig, snavset vinter; han tilbragte den i en gnaven forstenelse, endog bitter på Sandoz, der var blevet gift i oktober og ikke mere så ofte kunne rejse til Bennecourt. Det var, som om han først vågnede op efter hvert af disse besøg, og han gik i uro og ophidselse en hel uge efter, han kom uafladelig med febrilske udtalelser om det, han havde hørt derinde fra. Han, der før så godt havde skjult sin længsel efter Paris, han gjorde nu Christine rent forvirret og talte fra morgen til aften til hende om ting, hun ikke kendte til, og om folk, som hun aldrig havde set. Og i kakkelovnskrogen, når

Jacques sov, var det endeløse samtaler. Han blev ivrig, og hun måtte afgive sin mening om og tage del i alle hans planer.

Var dog ikke Gagnière en idiot med den fikse idé om musikken, han, der havde kunnet blive til noget virkelig godt som landskabsmaler, han tog nu, sagde de, timer hos en lærerinde i musik, han i den alder! Nå, hvad mente hun om sådan noget? Det var da en forrykt idé!

Og Jory, der anstrengte sig for at blive gode venner med Irma Bécot, siden denne havde fået et lille hus for sig selv i Rue de Moscou! Kendte hun dem ikke nok, det var et par rigtige kanaljer, to alen af ét stykke, ikke sandt?

Men den fiffigste af de fiffige det var dog Fagerolles; men ham skulle han nu nok sige sin mening, når han traf ham. Havde hun kendt så galt? Den overløber havde lige konkurreret til Akademiets rejsestipendium, som han da forresten ikke havde fået. Han var dog en slubbert, der gjorde nar ad skolen, han, der talte om at omstyrte alt! Å, jo tak, han fortæredes af lyst til at gøre lykke, til at trampe frem over sine kammeraters lig og at gøre sig gode venner med idioterne, og den lyst drev ham til at begå lumpenheder. Måske havde hun i sinde at tage hans parti? Hun var vel ikke en sådan spidsborger, at hun ville undskylde ham?

Da hun snakkede ham efter munden, kom han altid tilbage til den samme historie, som han lo ad, så han var færdig ved at dø, det var historien om Mahoudeau og Chaine, der havde taget livet af den lille Jabouille, Mathildes mand, den forskrækkelige materialist! Jo, de havde dræbt ham! En aften, da det fæ af en brystsyg idiot var faldet i en besvimelse, og konen havde kaldt

dem begge til hjælp, havde de givet sig til at gnide ham så voldsomt, at han var blevet borte mellem hænderne på dem!

Og hvis ikke Christine morede sig over alt dette lige så godt som han, udbrød han med arrig stemme:

"Å du! Du kan da heller aldrig more dig over nogenting! … Kom, lad os lægge os, det er bedre."

Han tilbad hende endnu og søgte med fortvivlet raseri glemsel for alt andet i elskoven, hans eneste glæde.

Men hun var ham ikke nok. En uovervindelig ængstelse havde grebet ham.

Da foråret kom, begyndte Claude, som af en slags påtaget hån havde svoret ikke mere at ville udstille, at vise sig meget optaget af udstillingen. Når han så Sandoz, udspurgte han ham stadig om, hvad kammeraterne sendte ind. Åbningsdagen tog han derind og kom tilbage om aftenen, skælvende og meget alvorlig. Der var kun en buste af Mahoudeau, som var god, men ubetydelig, så var der et lille landskab af Gagnière, der var blevet antaget med så meget andet, det var smukt i tonen; men så var der heller ikke mere, der var noget ved, undtagen Fagerolles' billede; det var en skuespillerinde, der satte sit hår foran sit spejl.

I begyndelsen nævnede han det ikke, men senere talte han om det med bitter hån. Å, hvor var dog den Fagerolles en lurendrejer! Nu, da han dog havde fået sit stipendium, nu var han ikke mere bange for at udstille. Nu forlod han igen skolen, og man skulle se, hvor behændigt han gik på akkord, hvordan han nu mødte op med et billede, som skulle forestille at være dristigt og sandt og originalt! Og det ville naturligvis gøre

lykke. Spidsborgerne holdt for meget af at blive smigret på den måde af en, der lod, som han slog til dem.

Å, nu var det på tide, at en sand, ærlig kunstner stod frem i denne ensformige udstillingsørken, midt imellem de lurendrejere og idioter! Det var på tide, han genindtog sin plads. Du gode Gud!

Christine hørte ham tale sig heftig og sagde til sidst:

"Ja, hvis du vil, kan vi jo flytte til Paris."

"Hvem taler om det?" udbrød han så. "Det er umuligt at tale med dig, uden at du falder med døren ind i huset."

Seks måneder efter hørte han en nyhed, der optog ham i otte dage. Hans ven Dubuche skulle giftes med frøken Régine Margaillan, hvis fader ejede "La Richaudière". Det var en indviklet historie, som morede og forbavsede ham uhyre. For det første havde Dubuche, det bæst, fået sig en medalje for et udkast til en pavillon i en park, som han havde udstillet; alene det var nu morsomt nok, for udkastet, sagde man, var blevet stivet op af hans lærer Dequersonnière, som ganske roligt havde fået juryen til at give det medalje, da han var formand i den. Og så var resultatet blevet, at det var den medalje, der havde afgjort hans ægteskab. Nå, en smuk trafik måtte man jo sige, det var, hvis juryens medaljer kun skulle bruges til at anbringe de gode, trængende elever i de rige familiers skød. Den gamle Margaillan drømte som alle parvenuer om at få sig en svigersøn, der skulle hjælpe ham, der skulle bringe virkelige diplomer og elegante klæder ind i hans forretning; i nogen tid havde han haft øjnene vendt mod denne unge mand, denne elev fra Akademiet, hvis manerer var så nette, så adstadige, som havde så gode anbefalinger fra sine foresatte. Medaljen gjorde

ham ganske henrykt, og han gav ham øjeblikkelig sin datter, han tog imod ham som kompagnon i det håb, at han skulle fordoble de allerede erhvervede millioner, da han jo vidste, hvad man behøvede at vide for at bygge godt. Desuden var han jo en rask, sund mand, det var jo netop det, den stakkels Régine trængte til, hun, som var så sørgmodig og svag.

"Er det ikke utroligt?" spurgte Claude sin kone. "Hvor må man dog være forelsket i penge for at bekvemme sig til at gifte sig med sådant et kattelig."

Christine tog den stakkels lille Régine i forsvar.

"Nå ja, jeg siger jo ingenting om hende. Hun kan da ikke gøre for, at den murer, hun har til fader, i et anfald af dum ærgerrighed har taget sådan en borgermandsdatter, sådant et elendigt resultat af en blodfattig, hensygnende slægt; hun kunne ikke blive andet end en elendig skabning med den moder og den fader, der oven i købet nedstammer fra mange slægtled af drukkenbolte. Ja, det kunne rigtig blive net at se den familie ramle sammen midt i pengedyngerne! Det var nok værd at slide og puge penge sammen for at få børn, der ikke duede til andet end at sættes i spiritus!"

Han talte sig rasende. Hans kone var nødt til at holde på ham, kysse og klappe ham for at berolige ham, og så forstod og bifaldt han sine gamle kammeraters giftermål. Ja, ja da, så var de altså gift alle tre! Der hændte dog meget forunderligt her i livet!

Sommeren gik hen; det var den fjerde i Bennecourt. Aldrig skulle de blive så lykkelige mere. Der var stille og billigt at leve i den afsides liggende landsby, altid havde de penge nok; den sidste årlige understøttelse sammen med de penge, der var

kommet ind ved salget af nogle malerier, var aldeles tilstrækkelig, ja, de havde endog lagt penge op, de havde forsynet sig med linned og dækketøj. Og for den lille Jacques var landluften aldeles udmærket. Han lå og rodede så lang dagen var, snavset og pjaltet, og passede sig selv, men var rask og rødmosset. Nu, da han var vænnet fra, vidste hans moder ofte ikke, hvor hun skulle tage fat for at få ham gjort ren, og når hun så ham spise godt og sove sødt, bekymrede hun sig ikke videre om ham; hun gemte al sin ængstelige ømhed til sit store barn, til sin elskede mand, hvis anfald af mismod fyldte hende med usigelig hjerteangst. Det blev værre og værre for hver dag, der gik, de levede roligt og fredeligt, var raske og tilsyneladende sorgfri, men alligevel sneg der sig over dem en uro og en misfornøjelse, der brød ud i skænderi hver time på dagen.

Nu var det rent forbi med deres fordums glæde over landlivet. Båden havde ligget og rådnet, indtil den var gået til bunds i floden, og desuden brød de sig ikke om at sejle mere, for de kunne godt få Faucheurs båd. De var kede af Seinen, de gad ikke ro mere; når de talte om deres yndlingssteder, gentog de nok de begejstrede udråb fra gamle dage, men det faldt dem ikke ind igen at tage over på øerne. Spadsereture langs flodbredden var der heller ingen fornøjelse ved, dér blev man stegt af solen om sommeren og forkølet af tågen om vinteren, og sletten, den, der var beplantet med en uendelig mængde æbletræer, og hvorfra man så ud over hele landsbyen, å, den var ligesom rykket så langt bort, at den blev til et land så fjernt, at det ville være ligefrem vanvid at prøve på at nå derhen. Deres hus var også utåleligt, sådan en kaserne, hvor de måtte sidde og spise i køkkendunst, og hvor blæsten fra alle fire verdenshjørner

sloges i deres sovekammer. For at sætte kronen på værket, blev der ingen abrikoshøst det år, og de største af de ældgamle rosentræer blev syge og visnede. Ak, hvor alting var blevet forslidt og kedeligt! Selv den evige natur syntes at ældes, træt og mæt af den samme aldrig skiftende synskreds!

Men det allerværste var, at han, maleren, ligefrem fik væmmelse ved sine omgivelser; ikke et eneste motiv kunne bringe ham i ånde, han gik omkring på markerne, træt og tung. Alt kendte han, ikke et træ, ikke en lysbrydning havde nyhedens interesse. Nej, det var forbi, det var umuligt at male noget ordentligt i denne forbandede egn!

Oktober kom med overtrukken himmel og vådt vejr. En af de første regndage blev Claude hidsig, fordi maden ikke var færdig. Han kørte Mélie, den gås, på døren og gav Jacques en lussing, fordi han gik ham i vejen. Da kyssede Christine ham grædende og sagde:

"Å, lad os dog komme afsted, lad os tage ind til Paris igen!"

Han stødte hende bort og råbte vredt:

"Er du dér igen med det vrøvl! Aldrig, aldrig forstår du noget!"

"For min skyld," bad hun ivrigt. "Hører du, gør det for at glæde mig."

"Nå, så du synes, her er bedrøveligt at være?"

"Jeg tror, jeg dør, hvis vi skal blive her. Og desuden vil jeg have, at du skal male, jeg føler, at du bør være i Paris. Det ville være både synd og skam at mure dig inde længere her."

"Vist ej, lad mig bare være i fred."

Han var bevæget, i horisonten vinkede Paris, vinteren i Paris, som atter begyndte. Kammeraterne tog nu igen fat på kampen,

og han måtte med, han måtte være med til at sejre, måtte gå først i flokken, siden ingen af de andre var stolt og stærk nok til at føre an. Og skønt han higede efter at komme afsted, rørte der sig i hans inderste en uvilkårlig modstræben, som han ikke kunne forklare, og som bragte ham til stadig at modsige Christine. Var det den fysiske angst, som selv den tapreste ikke går fri for, var det lykken, der stred mod skæbnens vilje?

"Hør nu," sagde Christine heftigt, "nu pakker jeg kufferten og bortfører dig."

Fem dage efter rejste de til Paris, alting var pakket og sendt i forvejen med jernbanen. Claude og lille Jacques var allerede et stykke borte, da Christine syntes, hun havde glemt noget og alene vendte tilbage til huset. Alt var tomt, og hun brast i gråd: det var som knustes der noget i hende, hun vidste ikke, hvordan det var, men hvor gerne var hun ikke blevet! Hvor brændende ønskede hun ikke at leve og dø dér, hun som dog selv havde forlangt at komme bort, at komme tilbage til den fortærende by, hvor hun så godt følte, at de ville tage Claude fra hende. Og hun blev ved at lede og tænke efter, hvad det dog var, hun ville, til sidst plukkede hun en rose henne ved køkkenet, den sidste rose, der var ganske forkommen af kulde, og så lukkede hun lågen til den forladte have.

7

Så snart Claude igen var på Paris' gader, blev han rent febrilsk af støjen og uroen, han måtte afsted, ud, rundt i byen, opsøge kammeraterne. Han var knap vågen, før han styrtede afsted og lod Christine alene indrette det atelier, som de havde lejet i Rue de Douai, lige ved Boulevard de Clichy. Klokken var ikke mere end otte, da han to dage efter deres ankomst kom ud til Mahoudeau, det var næppe nok lyst, morgenen var grå og råkold, men butikken i Rue du Cherche-Midi, hvor billedhuggeren stadig boede, var åben, og Mahoudeau stod bleg og med søvnen i øjnene og løftede sine skodder af.

"Nå, er du dér," sagde han, rystende af kulde, "I er Satans morgenduelige på landet … Har du endelig bestemt dig? Er du flyttet ind?"

"Ja, i forgårs."

"Det var da godt, så kan vi se lidt til hinanden, men kom dog ind, du, det er såmænd koldt i dag."

Claude syntes, der var koldere i butikken end på gaden. Han smøgede ikke sin frakkekrave ned og puttede hænderne helt ned i lommerne, han gyste ved synet af fugtigheden, som rislede ned ad de bare vægge, lerdyngerne og de evindelige vandpytter, der opblødte gulvet. Fattigdommen havde været på færde her, der var ingen afstøbninger mere på hylderne. Kavaletterne var gået itu og bundet sammen med snore, og ballerne faldt i staver. Det var et rigtigt roderi, en uorden, som hos en murer, det er gået tilbage for. Og på ruden i døren, på

den kridtede rude, var som af ironi malet en stor sol med et ansigt i midten, hvor munden lo op til begge øren.

"Vent nu lidt," sagde Mahoudeau, "nu skal vi fyre i kakkelovnen. Her bliver altid straks koldt i disse pokkers atelierer af alle de våde klude."

Nu fik Claude øje på Chaine, der lå på knæ ved ovnen og rev sædet af en gammel halmstol for at få kullene til at fænge. Claude sagde goddag til ham, men fik kun en dump knurren til svar, og så gad Chaine ikke engang se op.

"Nå, og hvad tager du dig så for, gamle?" spurgte Claude billedhuggeren.

"Ikke noget, der er værd at tale om, du. Et forbistret år, endnu værre end i fjor, som forresten også var drøjt. Du ved måske, at markedet er flovt for mine helgenbilleder. Ja, det går virkelig ned ad bakke med helligheden, og naturligvis har jeg måttet knibe svært. Se her! Det er jeg nu reduceret til at lave!"

Han tog kludene af en buste og viste Claude et langt ansigt, som blev endnu længere af det lange kindskæg, frygtelig grimt, fuldt af hoven og uendelig dumhed.

"Det er min nabo, advokaten. Har du set magen til modbydeligt fjæs! Og så piner en sådan fyr mig, for at jeg skal give ham en smuk mund! Men hvad skal man sige? Leve skal jeg jo da."

Han havde nok tænkt på udstillingen; en stående figur, en badende pige, der prøver vandet med tåspidsen i den friske kølighed, som gør kvindens hud så henrivende; han viste Claude et udkast, som han havde gjort for længere tid siden. Claude så tavs på det, overrasket og misfornøjet over alle de indrømmelser, han opdagede; han så, at kunstneren gav efter

for sin medfødte lyst til at behage publikum, lagde an på det "smukke", mens han bevarede sin overstrømmende fylde i tonerne og sin mani for det mægtige. Men han var fortvivlet, for det var en besværlig historie at få sådan en figur stillet på benene. Han måtte have et jernstativ, og det var dyrt; desuden manglede han en kavalet og forresten mange andre ting. Derfor blev han såmænd nok nødsaget til at lægge hende ned på strandbredden.

"Men hvad siger du så til hende? ... Hvad synes du om hende?"

"Å godt," svarede maleren endelig. "Lidt for megen romantik til trods for de solide hofter, men det kan man endnu ikke dømme om! Og så skal du lave hende stående, op med hende, gamle, ellers går det hele i vasken!"

Nu buldrede det henne i kakkelovnen, og uden at mæle et ord rejste Chaine sig, luskede et øjeblik rundt i atelieret og gik så ind i bagbutikken, hvor hans og Mahoudeaus fælles seng stod, derpå kom han ud med hatten på, endnu mere tavs, trodsig, overvældende tavs. Langsomt tog han med sine valne bondefingre et stykke kul og skrev på væggen: "Jeg går hen efter tobak. Kom kul i kakkelovnen." Og så gik han.

Forstenet så Claude på ham, så vendte han sig om til vennen og spurgte:

"Men hvad er dog dette?"

"Vi taler ikke mere til hinanden, vi skriver," sagde billedhuggeren med ro.

"Hvornår er I begyndt på det?"

"For tre måneder siden."

"Men I sover i én seng?"

"Ja."

Claude brast i latter. Nej, det var dog for galt! Og hvad var de da blevet uvenner over?

Men nu blev Mahoudeau ærgerlig og skældte ud på Chaine, det asen. Tænk bare, Mahoudeau var en aften kommet uventet hjem og havde truffet Chaine og Mathilde i dybeste negligé, i færd med at tømme en krukke syltetøj. Nej, aldrig skulle han glemme, at de købte slikkeri og fyldte sig med syltetøj bag hans ryg, mens han spiste det tørre brød! Hvad pokker, når man er venner, deler man ondt og godt med hinanden! Og nu havde det uvenskab snart varet i tre måneder, uden ophør, uden forklaring. De havde vænnet sig til at leve på den måde, at de kradsede de allernødvendigste sætninger op på væggen. Forresten vedblev de at have kun én kone, ligesom de kun havde én seng; efter stiltiende overenskomst havde hver sin tid, når den ene gik ud, kom turen til den anden.

Imidlertid lettede Mahoudeau sit hjerte, mens han lagde kul i ovnen.

"Ja, du kan tro mig, om du vil, men i sådanne drøje tider er det ganske rart slet ikke at tale sammen. Man bliver ganske dum af at sidde og tie stille, og jeg synes, den tavshed dulmer og beroliger sulten. Å, den Chaine! Du gør dig ingen forestillinger om hans bondeagtighed! Da han ikke havde en eneste skilling tilbage og ikke heller kunne tjene noget ved sin malen, fandt han på at begynde en handel, sådan en lille handel, der skulle skaffe ham penge til at blive færdig med sine studier. Hvad siger du til det? Grumme fiffig er han! Hør nu bare: han fik olivenolie hjemmefra, og så rendte han rundt og falbød den hos de rige familier fra Sydfrankrig, der bor her i Paris. Uheldigvis varede det ikke længe, han er for kluntet, og

de viste ham døren alle steder … og så, gamle, har han en stor stenkrukke tilbage, som ingen har villet skille ham af med, og nu lever vi af olien; når vi har brød, dypper vi det i den."

Han pegede hen på krukken, der stod i en krog. Olien flød omkring, der var store, fede, sorte pletter på væg og gulv.

Claude lo ikke længere. Ak, hvilken fattigdom! Den kunne rigtig tage modet fra én! Hvem kunne vel vredes på den, som blev knust af elendighed? Han gik rundt i atelieret, ikke længere gnaven over, at Mahoudeau gjorde indrømmelser, opfyldt af overbærenhed, endog foran den rædsomme portrætbuste. Så fandt han en kopi, som Chaine havde malet på Louvre efter en Mantegna og gengivet med en utrolig tør nøjagtighed.

"Å nej, se dog til det bæst!" mumlede han, "det er næsten, som det skal være; det er det bedste, han nogen sinde har malet … måske har han været så uheldig at komme til verden fire århundreder for sent."

Det blev varmt, Claude tog frakken af og tilføjede:

"Han er en ordentlig tid om at hente den tobak."

"Å, hans tobak! Jeg kender nok hans tobak!" sagde Mahoudeau, der stod foran sin buste og arbejdede på kindskægget. "Hans tobak er her inde ved siden af. Så såre han ser, jeg har noget at bestille, render han ind til Mathilde. Nå, for mig gerne, idiot!"

"Så du er stadig gode venner med hende?"

"Ja, det er sådan en vane! Hun kan være lige så god som en anden! Det er da forresten altid hende, der ikke kan lade mig være i fred. Jeg har såmænd nok af hende, det ved Gud!"

Han talte om Mathilde med den største ro, sagde blot, at hun vist måtte være syg. Efter lille Jabouilles død var hun igen blevet

hellig, men alligevel forargede hun stadig hele gaden. Uagtet hun endnu havde nogle fromme damekunder, der vedblev at købe visse ting hos hende for at undgå forlegenheden ved første gang at forlange disse et andet sted, gik det tilbage for hende, og fallitten stod for døren. En aften havde gaskompagniet lukket for gasmåleren, fordi regningen ikke var blevet betalt, og hun havde været hos en nabo og lånt olivenolie, som hun dog ikke havde fået til at brænde i sine lamper. Hun betalte ingenting mere, og for at spare, havde hun fået Chaine til at påtage sig reparationerne af alle de forskellige instrumenter og sprøjter, som de fromme damer bragte hende omhyggeligt indsvøbt i aviser. Kort sagt, det gik rent galt i den hemmelighedsfulde butik med skyggerne af bortglidende præstekjoler, med den sagte, andægtige hvisken og med den krydrede røgelseslugt. Alting gled ned ad fallittens skråplan. Det var så elendigt, at edderkopperne spandt lystigt i de ophængte tørre urteguirlander og at iglerne flød døde om i glaskrukkerne.

"Så, der er han igen," vedblev billedhuggeren. "Nu skal du se, hun kommer nok lige i hælene på ham."

Chaine trådte ind. Han trak straks på en iøjnefaldende måde et kræmmerhus med tobak op af lommen, stoppede sin pibe og satte sig til at ryge ved kakkelovnen uden at sige et ord, som om der ingen var i stuen.

Og øjeblikkelig viste Mathilde sig som en naboerske, der gør et lille morgenbesøg. Claude syntes, hun var blevet endnu magrere, hendes ansigt var oversået med røde pletter, øjnene lynede og munden så endnu større ud, fordi hun havde mistet to tænder til. Den stærkt krydrede lugt, der altid hang ved

hende, var blevet ganske harsk; det var ikke mere kamillens sødme og den forfriskende anis, nej, hun fyldte værelset med en pebermyntelugt, stram, sur og halvvejs fordærvet, som hun selv.

"Så tidligt ved arbejdet!" udbrød hun. "God morgen, min snut!"

Uden at bryde sig om Claude gav hun billedhuggeren et kys, rakte så maleren hånden med sin sædvanlige frække mine og vedblev:

"Hør nu bare, jeg har fundet en æske brystsukker, og I skal få lov at dele den med mig. Jeg er sød, ikke sandt?"

"Tak for mig," sagde Mahoudeau, "må jeg være fri for det klister og ryge en pibe."

Og da han så Claude tage sin overfrakke på:

"Går du allerede?"

"Ja, jeg længes efter at røre mig lidt, efter at se mig om i Paris."

Han blev dog siddende lidt og så på Mathilde og Chaine, der sad og proppede sig med brystsukker begge to. Og uagtet han vidste, hvorledes de havde det, blev han igen forbavset, da han så Mahoudeau tage kullet og skrive på væggen:

"Giv mig den tobak, du har puttet i lommen!"

Uden et ord trak Chaine kræmmerhuset frem og rakte det til billedhuggeren, der stoppede sin pibe.

"Ja, ja da, vi ses vel snart!"

"Naturligvis … I hvert fald på torsdag hos Sandoz."

Lige udenfor stødte Claude på Jory, der stod plantet foran urtehandelen, aldeles optaget af at kigge helt ind i butikken,

med næsen på det støvede og smudsige vindue, hvor alle de forjaskede bandager hang.

"Men hvad i alverden bestiller du her?"

Jorys store næse fo'r opskræmt i vejret.

"Jeg? Å, ingenting! Jeg kom blot her forbi; jeg stod og så ..."

Til sidst tog han det parti at le og sagde ganske sagte, som om han var bange for, at nogen skulle høre det:

"Hun er nok inde ved siden af, ikke? Ja, lad os så pille af, det kan være til en anden gang."

Han trak maleren med sig og fortalte ham allehånde smudsigheder. Nu kom hele banden til Mathilde, det vil sige, den ene efter den anden. Og han gik videre med de rædsomste historier, så slemme, at han måtte stå stille midt på fortovet og hviske dem i øret på Claude. Havde han hørt magen? Aldeles "den romerske forfaldstid"; kunne han forestille sig situationen bag bandager og sprøjter og under tørrede kamilleblomster, der dryssede ned fra urteguirlanderne under loftet? Et rigtig brillant sted!

"Men hør nu," sagde Claude smilende, "du sagde jo før, at du fandt hende ækel, det fruentimmer!"

Jory gjorde en flot håndbevægelse.

"Hun er god nok, som hun er! I dag, for eksempel, har jeg fulgt en ven til Vestbanegården, og så gik jeg just her forbi, ellers var jeg ikke kommet, men jeg fik den idé at benytte lejligheden, da jeg just var her i nabolaget."

Han gav disse forklaringer med en temmelig forlegen mine, men pludselig brød lastens oprigtighed igennem hans sædvanlige løgnagtighed:

"Å pyt! Jeg synes, hun er storartet, når du endelig vil vide det! Smuk er hun måske ikke, men hun kan rent forhekse en! Med ét ord: En af den slags, man lader, som om man ikke ville tage på med en ildklemme, og for hvis skyld man netop gør de utroligste dumheder!"

Nu faldt det ham først ind at blive forbavset over at se Claude i Paris; og da han havde fået de nødvendige forklaringer og hørte, at maleren blev i byen, sagde han pludselig:

"Hør du; jeg tager dig med til frokost hos Irma."

Claude sagde nej, hurtigt og undseligt, under påskud af, at han ikke engang ejede en sort frakke.

"Å pyt, hvad gør det? Det er just morsomt, det bliver hun bare glad over … Jeg skal sige dig, jeg tror, hun har en lille svaghed for dig, hun taler altid om dig. Nå, skab dig ikke, kom nu, hun venter mig til frokost, og hun vil modtage os begge med åbne arme."

Han trak afsted med Claude hen ad Madeleine-kirken til, stadig talende. Ellers var han meget tavs med hensyn til sine erobringer, ligesom drukkenbolte, der nødigt taler om vin. Men i dag var han overstrømmende livlig, lod sig drille, tilstod sine historier.

Det var forbi for længe siden mellem ham og sangerinden, der var fulgt med ham fra hans fødeby, hende, som flåede ham med sine negle. Gennem hele hans tilværelse var der et uophørligt rykind af kvinder, de mærkeligste, de mest overraskende, snart en kokkepige i et af de huse, hvor han kom, snart en politibetjents kone, som han besøgte, når manden var på post, så en tandlæges medhjælperske, som fik tres francs om måneden for at lade sig bedøve og så igen vække for at vise

patienterne, at de ikke behøvede at være bange; der var mange andre, i alle mulige livsstillinger, alle de, der ville, hele gaden med dens tilfældigheder. Alt, hvad der tilbød sig, alt, hvad han kunne få fat i, smukke, grimme, gamle, unge, rub og stub. Hver nat, når han vendte hjem alene, jog skrækken for den kolde seng ham ud på jagt, og han sled brostenene, indtil snigmordstimen var inde; han gik ikke hjem for at lægge sig, før han havde fået ram på en eller anden. Forresten var han så nærsynet, at han var udsat for fejltagelser, således fortalte han, at han en morgen, da han slog øjnene op, på hovedpuden havde fundet en elendig tresårigs hvide lokker, som han i sit hastværk havde taget for en blondine.

For øvrigt var han rigtig tilfreds med det liv, han førte. Hans gerrige fader havde igen afskåret ham al tilførsel, men det brød han sig fejl om; den gamle kunne gerne forbande ham for hans forargelige levnet så længe, han ville, nu da han tjente en syv-otte tusind francs om året, for han var kommet godt an ved nogle blade, hvor han skrev kunstkritikker og kronikker. Den tid var nu forbi, da han skrev buldrende artikler i "Trommen" til 20 francs stykket, nu var han kendt, nu skrev han til blade, der blev læst af en vid kreds, og skønt han var og blev en nydelsessyg skeptiker, der blot bejlede til lykkens gunst, gav han den alvorlige mand, hvis domme begyndte at få en vis vægt. Pint af sin medfødte karrighed anvendte han hver måned penge til småspekulationer, som han aldrig talte om, for hans skødesynder kostede ham ikke en skilling; når han var rigtig flot, spenderede han i det højeste en kop chokolade på de veninder, som han var i høj grad tilfreds med.

Nu var de i Rue de Moscou. Claude spurgte:

"Altså er det dig, der underholder den små Bécot?"

"Mig," råbte Jory fornærmet, "jeg tror, du rabler, gamle, hun betaler tyve tusind francs i leje her, og hun taler om at bygge en gård, der sikkert vil komme på fem hundrede tusind … nej, nej, jeg spiser frokost og sommetider til middag hos hende, det er virkelig det hele."

"Og du er hendes elsker?"

Han lo og svarede undvigende:

"Tosse, det er man jo altid … så, nu er vi dér, gå ind i en fart."

Men Claude stred imod; hans kone ventede ham, han kunne ikke gå med. Jory måtte ringe på, skubbe ham ind i forstuen og sige, at det var ingen undskyldning, tjeneren kunne gå hen i Rue de Douai og sige, at han ikke kunne komme hjem. En dør blev åbnet, og de stod foran Irma Bécot, der, så snart hun fik øje på maleren, udbrød:

"Hvad for noget! Er det Dem, vildmand?"

Han følte sig straks hjemme, for hun tog imod ham som en gammel kammerat, og han så godt, at hun slet ikke lagde mærke til hans gamle frakke. Han var ganske forbavset, kendte hende knap igen. Hun var en helt anden end for fire år siden; som en skuespillerinde havde hun komponeret sig et nyt ansigt, krøllerne gjorde panden mindre, selve ansigtet var blevet smallere, og nu havde hun ildrødt hår i stedet for det meget blonde fra fordums tid; det var, som om en tiziansk kurtisane var vokset ud af den lille gadetøs. Som hun selv sagde i fortrolige øjeblikke: Det var det ansigt, hun satte op til tosserne! Huset var temmelig lille og var endnu ikke helt monteret, men hvad der slog Claude, var nogle gode malerier, en Courbet og især en skitse af Delacroix. Hun var altså ingen tosse, den Irma,

til trods for den frygtelige kat af malet biskuit, som lå og bredte sig på en konsol i dagligstuen.

Da Jory talte om at sende bud til Claudes hjem, råbte hun meget overrasket:

"Hvad, er De gift?"

"Ja vist er jeg det," svarede Claude ganske ligefremt.

Hun så på Jory, der trak på smilebåndet; hun forstod og tilføjede:

"Å, nå på den måde! Men hvad var det da for noget snak, at De var kvindehader? Det må jeg sige, det er slet ikke smigrende for mig, at jeg skræmte Dem den dag, De nok ved! Så De finder mig stadig hæslig, siden De nu igen rykker Dem bort?"

Hun holdt fast på begge hans hænder og så ham lige ind i øjnene, smilende, men i grunden stødt; han skælvede lidt under hendes varme ånde og hendes blik, der udtrykte, hvor bestemt hun ønskede at behage ham.

"Nå, ja, ja, den ting skal vi tale om en anden gang."

Kusken blev sendt afsted med et brev fra Claude til Christine, og tjeneren åbnede døren til spisestuen og meldte, at der var rettet an. Frokosten var udmærket, og alt gik korrekt til, mens tjeneren gik omkring og vartede op; de talte om de storartede byggeforetagender, der vendte op og ned på Paris, om grundenes pris, som om de var satte folk, der ville gøre deres penge frugtbringende. Men ved desserten, da de tre sad alene med kaffe og likører foran sig på bordet, blev de efterhånden livligere, og snart gled de over i den fortrolige tone fra Café Baudequin.

"Å ja, børn," sagde Irma, "det er dog det egentlige, at muntre sig og blæse dem alle sammen et stykke!"

Hun sad og rullede sig cigaretter, drak chartreuse, til karaflen var tom. Hun var igen den lille kåde gadetøs med håret ned i øjnene og blussende ansigt.

"Det var det, jeg var ved at forklare dig," vedblev Jory, som skulle undskylde sig, fordi han ikke havde bragt hende en bog, hun havde lyst til at læse, "jeg skulle lige til at købe den i aftes hen ved klokken ti, da jeg mødte Fagerolles ..."

"Der lyver du," afbrød hun ham skarpt, og for at standse al videre forklaring, vedblev hun:

"Fagerolles var her i aftes, så du kan lige så gerne tilstå straks."

Så vendte hun sig til Claude:

"Nej, det er væmmeligt, det er utroligt, som han lyver! Han lyver som et fruentimmer, for sin fornøjelse, for en ren ubetydelighed. Sandheden er, at han ikke vil ud med de tre francs, den bog koster. Hver gang han skal forære mig en buket, taber han den, og der kører en vogn over den, eller også er det ham umuligt at opdrive en blomst i hele Paris. Han er da sikker på, at man holder af ham for hans egen skyld!"

Jory gyngede på sin stol, sugede på sin cigar uden at blive fornærmet. Han sagde kun med en spotsk latter:

"Nå, så du er igen blevet gode venner med Fagerolles ..."

"Aldeles ikke!" råbte hun arrigt. "Og desuden, kommer det dig ved? Jeg siger dig, at jeg bryder mig pokker om din Fagerolles! Han ved nok, at jeg ikke er god at have til uven! Å, vi kender hinanden ud og ind, vi er voksede op sammen. Forresten, ser du, når som helst jeg vil, behøver jeg blot at vinke, så har jeg ham kyssende støvet under min fod."

Hun blev hidsig, og han trak sig forsigtigt tilbage.

"Min Fagerolles," mumlede han, "min Fagerolles."

"Ja, netop din Fagerolles; tror du måske ikke, jeg ser, hvor han slesker for dig, og hvor du giver den nådige, fordi du regner ud, at det kan være ret fordelagtigt for dig at støtte en kunstner, publikum synes godt om?"

Denne gang blev Jory flov, fordi Claude hørte på Irmas udfald, og han gik uden om det ved en spøgefuld vending. Hun var virkelig uhyre morsom, når hun sådan blev ivrig, ikke sandt? Øjnene lynede af ondskabsfuldhed.

"Men tag dig i agt, min pige, din Tizian sprækker, når du sådan vrænger mund for rigtig at skælde mig ud."

Hun gav sig til at le og var afvæbnet.

Claude sad veltilpas og drak små glas cognac, ganske tankeløst, mens likørerne og tobaksrøgen lidt efter lidt steg ham til hovedet. De skiftede emne og talte nu om de stigende maleripriser. Irma tav stille med et stift, drømmende blik fæstet på maleren. Pludselig brød hun ud:

"Hvor fik du hende fra, din kone, mener jeg?" Hun sagde som i tanker du til Claude.

Han lod ikke til at blive overrasket, hans tanker flagrede, og han svarede som én, der tænker højt:

"Hun kom lige fra Clermont, hun var hos en dame, og dydig, det var hun."

"Smuk?"

"Ja vist er hun smuk."

Irma sad et øjeblik hensunket i tanker; så sagde hun smilende:

"Så har du jo skudt papegøjen!"

Men så rejste hun sig op, skød sin stol fra bordet og udbrød:

"Klokken er snart tre! Ja, så sætter jeg jer på døren, lille børn, jeg skal nemlig træffe en arkitekt, og vi skal se på en grund ved Monceau-parken, I ved nok, i det ny kvarter. Jeg tror, jeg gør en brillant forretning dér!"

Nu var de igen inde i dagligstuen. Hun standsede foran et spejl, ærgerlig over at være så hed i ansigtet.

"Det er vel til den gård, du vil have grund?" spurgte Jory. "Har du da skaffet penge?"

Hun glattede på håret, strøg med hånden over kinderne som for at køle dem, rettede på ansigtsformen, og da udtrykket var blevet roligere, vendte hun sit rødbrune kurtisanehoved, der lignede et maleri, om mod Jory og sagde i en henkastet tone:

"Se nu, dér har du igen min Tizian!"

Og leende skubbede hun dem ud i forstuen, hvor hun greb begge Claudes hænder og på ny, uden at sige et ord, så ham ind i øjnene med sit udfordrende blik.

Da Claude kom ned på gaden, følte han sig straks ilde tilpas, men kulden klarede hans tanker; han var forpint af anger over at have nævnt Christine til denne Irma og svor, at han aldrig mere ville sætte sine fødder hos hende.

"Hvad siger du så om hende, hun er en rar pige, ikke sandt?" sagde Jory og tændte en cigar, som han havde taget hos Irma, inden de gik. "Man er aldeles sin egen herre, man kan komme til frokost, til middag, man holder lidt af hinanden, og så farvel, min pige, hils dine forældre!"

Men Claude skammede sig for at gå lige hjem, og da Jory, der var blevet livlig af frokosten og havde fået lyst til at drive lidt, foreslog at gøre Bongrand et lille besøg, greb han med begge hænder denne plan, og så fulgtes de ad til Boulevard de Clichy.

I tyve år havde Bongrand arbejdet dér i et umådelig stort atelier, hvor der intet var ofret på modens alter. Det var et gammeldags atelier, bart og gråt, med nogle studier af mesteren selv hængt op hist og her uden ramme, og ikke den overflod af tæpper, draperier og kunstsager, som de yngre malere begyndte at omgive sig med. Hans luksus bestod i et stort spejl fra Napoleonstiden, et gammeldags skab og to lænestole, betrukket med slidt fløjl. I en krog på en sofa lå et bjørneskind, der ikke havde mange hår tilbage. Kunstneren havde fra sin ungdom bevaret romantikkens manér, at have en særegen arbejdsdragt, og han modtog sine venner i vide benklæder, i kaftan med snor om livet og med en kalot på hovedet.

Han kom selv ud og lukkede op, med pensler og palet i hånden.

"Kommer De dér, det kan jeg lide! Jeg stod just og tænkte på Dem. Ja, nu husker jeg ikke, hvem det var, der fortalte mig, at De var kommet tilbage, og jeg sagde til mig selv, at jeg nok snart fik Dem at se."

Den hånd, han havde fri, rakte han hjertelig ud mod Claude. Så trykkede han Jorys og sagde:

"Og De, unge mand, jeg har læst Deres sidste artikel; tak for den elskværdige måde, De omtaler mig på … men kom dog nu ind, kom ind begge to! Jeg lader mig ikke forstyrre af jer, men maler, så længe jeg kan se, for dagene er så korte, at man ingenting får bestilt."

Han arbejdede videre, stående foran sit staffeli, hvorpå der var et billede, to kvinder, moder og datter, som sad og syede i en solbelyst vinduesfordybning. Bag ved ham så de unge mænd til.

"Det er ganske udmærket," mumlede Claude endelig.

Bongrand trak på skulderen.

"Å nej, det er jo kun småtteri. Man må da bestille noget, ikke sandt? Jeg har malet det efter naturen hos to af mine veninder, og nu går jeg det lidt efter."

"Men det er fuldendt, en ren perle, så lys og sand," vedblev Claude med varme. "Det er den enkelhed i fremstillingen, den klarhed, De har, der ligefrem bringer mig i henrykkelse!"

"Virkelig? Synes De virkelig om det? Da De kom, stod jeg og var rent fortvivlet over det billede. På ære, jeg var overbevist om, at jeg ikke havde talent for fire skilling!"

Hans hænder rystede, hele den store skikkelse skælvede, og han lagde paletten bort, kom igen hen til dem, fægtende med armene. Og den berømte kunstner, hvis plads var mellem den franske skoles ypperste, råbte til dem:

"I forstår det måske ikke, men jeg har øjeblikke, hvor jeg ikke er vis på, at jeg kan tegne en næse … jo, for hvert af mine billeder har jeg bestandig begynderens forfærdelige sindsbevægelse og hjertebanken, en angst, så jeg bliver tør i munden og er helt ude af mig selv. Å, I tror, I kender den skræk, I unge, og I har end ikke anelse om, hvad det vil sige, for når I kommer dårligt fra et maleri, så behøver I blot at tage jer sammen og gøre det bedre næste gang; der er ingen, som vælter sig over jer. Men vi gamle, der har vist, hvad vi kan yde, vi er nødt til stadig at være i det mindste på højde med det bedste, vi har udført, vi kan ikke have et øjebliks svaghed uden straks at "være færdige". Du stakkels berømte mand, du store kunstner, pin sjælen ud af livet på dig, slid af alle kræfter, for du må bestandig højere op, og når du marcherer på stedet helt oppe på

parnassets top, så kan du prise dig lykkelig! Tramp blot afsted, så længe dine fødder vil bære dig, og ve dig, hvis du går ned ad bakke; så gør du bedre i straks at styrte dig i afgrunden og knuse dig, mens dit geni kæmper den sidste kamp, for så følger du ikke længere med tiden, og du glemmer dine udødelige værker, forvildet som du er i afmægtig anstrengelse for at skabe noget endnu større."

Hans stærke stemme steg til et tordenbrag, og hans store, blodrige ansigt fik et angstfuldt udtryk; han gik op og ned og talte videre, som henrevet af stormende heftighed:

"Jeg har jo sagt jer det tyve gange, at en kunstner bestandig debuterer. At nå målet, det er ikke den højeste glæde, men at vokse, altid at være i stigningens begejstring. Men I forstår det ikke, I kan umuligt forstå, hvad jeg mener … Å, når jeg tænker på det! Alt håber man, alt ønsker man! Det er de grænseløse forhåbningers tidspunkt, hvor vejen er let, fordi benene er unge, hvor man er så ivrig efter berømmelse, at man bliver aldeles beruset, når man begynder at gøre lidt lykke. Hvilken fryd engang i tiden at kunne sidde roligt og mætte sin ærgerrighed! Og til sidst er vi ved målet. Vi står på tinden! Ak, så begynder elendigheden. Rusen er forbi, og vi synes, den var kort, bitter, ikke værd al den kamp, som den kostede. Intet nyt og ukendt ligger foran os; vor stolthed er tilfredsstillet, vi er berømte; og så undres vi over, at nydelsen ikke var større, horisonten bliver fattig, håbet vinker os ikke længere i det fjerne, nu kan vi kun dø. Og dog vil vi ikke slippe den skabende kraft, vi klamrer os til den, som oldingen klamrer sig fast til kærligheden, og det bliver jammerlighed og elendighed alt

sammen! Ak, hvorfor har vi ikke mod og kraft til at kvæle os selv, når vi står foran vort sidste mesterværk!"

Med løftede arme kastede han dette sidste frygtelige råb op mod atelierets høje loft, og tårerne stod ham i øjnene, så rystet var han. Han kastede sig på en stol foran sit maleri og spurgte ængsteligt, som en elev, der trænger til at opmuntres:

"Så I synes altså virkelig, at det er godt? For jeg selv tør ingenting tro mere. Jeg har den ulykke at have både for lidt og for megen kritisk sans. Jeg bliver straks så begejstret over en skitse, og hvis den ikke gør lykke, piner og plager det mig. Hvor dejligt det dog må være slet ingenting at kunne se som Chambouvard, det bæst, eller også at kunne se klart, men så aldrig røre ved en pensel. Lad mig nu få sandheden at høre, kan I lide dette lille maleri?"

Claude og Jory stod forbavsede og forlegne over dette smertens skrig af den store kunstners fødselsve. Hvor måtte han ikke lide, når han, mesteren, våndede sig af smerte og spurgte dem til råds, som var de hans lige. Værst var det, at de ikke havde kunnet skjule et øjebliks tøven for de store, brændende øjne, der bedende fæstede sig på dem med et udtryk så fuldt af skræk for en ugunstig dom. De kendte godt den offentlige mening, og de syntes også, at siden Bongrand havde malet sit "Bondebryllup", havde han intet gjort, der var på højde med dette vidunderlige maleri, men at hans malemåde efterhånden var blevet både tør og søgt. De hverken ville eller kunne sige ham sådan noget, og Claude udbrød:

"Det er en perle, aldrig har De malet noget så godt."

Bongrand så igen på ham, så ham rigtigt ind i øjnene, så vendte han blikket mod sit værk, faldt hen, og gjorde så en

bevægelse med armene, som om han ville sprænge sine herkulesmuskler for at sprænge det lille, lette lærred. Han mumlede hen for sig:

"For Satan! Det er drøjt! Lige meget, opad, om jeg så skal krepere!"

Så tog han igen paletten og blev rolig ved det første penselstrøg, så han stod dér med sin skikkelige holdning og sin tykke nakke, hvor bondens seje viljekraft blandede sig med borgerens finhed og tydelig viste, af hvilken racekrydsning han var frembragt. Der blev stille i atelieret. Jory fæstede stadig øjnene på maleriet og spurgte:

"Er det solgt?"

Bongrand slog ud med hånden, han malede, når han var oplagt og brød sig kun lidt om penge.

"Nej, jeg bliver som lamslået, når jeg skal have en køber hængende over mig."

Han vedblev, mens han malede videre, i en lidt spottende tone og nu og da afbrudt af latteranfald:

"Ja, det ender såmænd med, at malerier bliver en handelsvare; så gammel, som jeg er, har jeg aldrig før set det! De dér, elskværdige kronikør, De smurte ordentligt på i den artikel, hvori jeg blev nævnt. Der var såmænd nogle grønskollinger, der ligefrem blev gjort til genier!"

Jory lo.

"Ja vist så, men når man har et blad, må man drage nytte af det, og desuden kan publikum nok lide, at man viser det, hvem der skal beundres."

"De har aldeles ret, publikums dumhed er grænseløs, og De har lov at benytte Dem af den. Men når jeg husker på, hvordan

vi havde det, da jeg begyndte. Der blev s'gu ikke taget på os med fløjlshandsker; nej, vi kunne slide i en halv snes år, før nogen anede, at vi var til! Og nu, den første den bedste hvalp, der kan holde på en pensel, skråler i bladene og støder i trompet, så det lyder over hele landet. Publikum står og gaber af forbavselse over disse genier, der på én nat er skudt op af jorden. Jeg vil nu slet ikke tale om disse "mesterværker", disse sølle mesterværker, som pressen bebuder med kanonskud, og publikum venter med vanvittig ivrighed, for så otte dage efter at lade dem glide over i den evige glemsels nat!"

"Nu er det nok pressen, De går løs på," erklærede Jory, der lå og strakte sig på sofaen, mens han tændte sig en cigar til. "Man kan sige meget både for og imod den ting, men man må dog for pokker følge med tiden!" Bongrand rystede på hovedet, og han fortsatte i en skoggerlatter:

"Ti dog stille, man kan jo ikke klatte den dårligste tingest op uden at blive beæret med titlen: "Ung mester". Jeg må le af jeres "unge mester"."

Men han blev atter rolig, og som om han fulgte en tankeforbindelse, vendte han sig til Claude og spurgte: "Og nu Fagerolles, har De set hans billede?"

"Ja," svarede den unge mand roligt.

De så på hinanden et øjeblik, og et ubetvingeligt smil viste sig på deres læber, og til sidst sagde Bongrand:

"Hvor han dog plyndrer Dem!"

Forlegen og med nedslagne øjne sad Jory og overvejede, om han skulle bryde en lanse for Fagerolles eller ej. Han syntes sagtens, at det første var det fordelagtigste, for han gav sig til at rose "Skuespillerinden ved sit Toilette", som man så fotografier

af i alle vinduer. Motivet kunne da ikke være mere moderne! Og udmærket var det da malet, rigtig i den fine, lyse farvetone. Ganske vist, lidt mere kraft i anlægget kunne ikke have været af vejen, men enhver måtte jo følge sin natur, og Fagerolles' fine og indtagende malemåde var ikke at foragte.

Bongrand, der ellers altid talte om de unge med faderlig overbærenhed, sad bøjet over sit billede, og man kunne se, at han anstrengte sig for ikke at bryde løs. Til sidst fo'r det ud af ham:

"Å, gå hjem og læg Dem med Deres Fagerolles! Tror De, vi er idioter! Her sidder en stor maler, ja akkurat, den unge kunstner, De ser her … Nå, og hele kunsten er at stjæle hans originalitet og servere den med den fade sauce fra Akademiet! Det er netop sagen! Han tager et motiv, han maler med lyse farver, men hans tegning er lige ud ad landevejen, sådan som de lærer jer den for at behage publikum, og så – så øser han det hele over med denne behændighed, denne Helvedes fingerfærdighed, som bedre passede til at lave mandehoveder af kokosnødder, denne sødladne, flydende behændighed, som bringer en i skuddet, men som skulle straffes med forbedringshusarbejde … forstår De det?"

Han fægtede i luften med sin palet, og penslerne knagede i hænderne.

"De er virkelig lidt streng," sagde Claude forlegen. "Fagerolles har en stor finhed i farverne."

"Jeg har hørt sige," mumlede Jory, "at han har truffet et meget fordelagtigt arrangement med Naudet."

Dette navn bragte igen Bongrand til at gå ud af sit gode skind. Han gentog med foragtelig mine: "Naudet, å ja, denne

Naudet!"

Og han begyndte at fortælle om Naudet, som han kendte godt. Naudet havde åbnet en kunsthandel, der var noget aldeles nyt. Her var ikke længere tale om fatter Malgras og hans fedtede frakke, eller om billeder, som den gamle med den fine næse lurede på og fik for spotpris ved at trække på næsen netop ad det maleri, han havde lyst til. Den gamle kender elskede i grunden kunsten og tjente kun fra hånden til munden ved små forsigtige spekulationer. Nej, den store Naudet så ud som en greve, friseret, pudset og pyntet, med diamantnål i slipset og frakke efter sidste mode, førte flot hus, kørte i lejet vogn, abonneret plads i operaen, sit bestemte bord hos Bignon, og kunne træffes over alt, hvor det var fint at vise sig. Ellers var han en rigtig spekulant, en børsmand, der brød sig umådelig lidt om virkelig kunst. Han havde på følelsen, hvad folk ville synes om, gættede straks, hvilke kunstnere han kunne drage fordel af at støtte, og det var ikke de lovende malere, hvis billeder vakte strid, det var dem, hvis usande talent, oppustet af forloren dristighed, slog an hos spidsborgerne lige straks. De gamle kunstelskere blev fjernet fra markedet, Naudet gjorde kun forretninger med rige folk, der overhovedet ikke forstod sig på kunst, men købte et maleri, som de købte et værdipapir, af forfængelighed eller i håb om stigende kurs.

Her begyndte Bongrand, der havde skuespillertalent, at gøre løjer og gav en scene til bedste, hvor Naudet kommer til Fagerolles.

"De er et geni, min unge ven! Å, Deres maleri fra forleden er allerede solgt. Hvad fik De for det?"

"Fem hundrede francs."

"Er De gal! Det var i det mindste tolv hundrede værd. Og det dér, hvad koster det?"

"Vel, lad os da sige tolv hundrede."

"Å, passiar, De misforstår mig, min kære ven! To tusind, jeg giver Dem to tusind! Men for fremtiden maler De kun til mig, til Naudet! Farvel, farvel, overanstreng Dem nu ikke. Deres lykke er gjort, det skal jeg sørge for ..."

Og han afsted! Maleriet tager han med sig i vognen og kører rundt med det til sine kunder, hos hvem han i forvejen har udbasuneret, at han har opdaget et utroligt geni. En af køberne bider på og spørger om prisen.

"Fem tusind!"

"Hvad siger De ... fem tusind! En maler, som ingen kender! De gør vel nar ad mig?"

"Hør nu, må jeg foreslå Dem en overenskomst? Jeg sælger Dem maleriet for fem tusind, men giver Dem et bevis, hvorved jeg forpligter mig til at købe det af Dem for seks tusind, hvis det næste år ikke længere falder i Deres smag."

"Jo, Naudet forstår at mele sin kage; han sælger på den måde en syv-otte stykker om året. Folk er både forfængelige og havesyge, priserne stiger og der danner sig en art kurs, og når han året efter igen kommer til sin liebhaver, køber denne et andet billede og betaler det denne gang med otte tusind francs. Priserne bliver ved at stige, og det ender med, at kunsten udnyttes som en tvivlsom handelsvare."

Claude blev oprørt. Jory syntes, det var brillant.

Det bankede på døren, og Bongrand gik hen og lukkede op.

"Se se, det er Dem, Naudet!" råbte han. "Vi sad just og talte om Dem."

Til trods for det rædsomme vejr var der ikke et gadestænk på Naudets elegante dragt. Han trådte ind med et udtryk af højtidelig høflighed, som passer sig for en verdensmand, når han træder ind i en kirke.

"Jeg føler mig lykkelig og smigret, kære mester, for jeg er vis på, at De kun talte godt om mig."

"Nej, tværtimod, Naudet!" svarede Bongrand roligt. "Vi sad og sagde, at Deres måde at omgås med kunst var i færd med at frembringe et pænt kuld kunstnere, malere, der benytter alle mulige fif for at snyde publikum og køberne!"

Naudet smilede uden at blive fornærmet.

"Det er hårdt, men så henrivende sagt! Vær så god, kære mester, De har lov at sige, hvad De vil!"

Nu faldt han i henrykkelse over de to damer, der syede.

"Du store Gud! Det havde jeg ikke set. Det er vidunderlig dejligt! Hvilken lysvirkning, hvilken solid, bred malemåde! Det står på højde med Rembrandt, ja med Rembrandt! Å, kære mester, jeg kom ene og alene for at gøre Dem min opvartning, men jeg tror, min gode stjerne har ført mig herop netop i dag. Lad os gøre en lille forretning; sælg mig den perle af et billede! Forlang, hvad De vil, jeg skal veje den op med guld!"

Ved hver sætning så de Bongrand blive mere og mere arrig. Til sidst afbrød han vredt Naudet:

"De kommer for silde; det er allerede solgt!"

"Du milde Gud, er det solgt, og det kan ikke mere gøres om? Sig mig i det mindste til hvem, jeg vil gøre alt for at få det billede! Hvilken ulykke … er De vis på, at De har solgt det? Hvis jeg nu tilbød det dobbelte?"

"Det er solgt, og ti så stille, Naudet!"

Men kunsthandleren blev ved at klage. Han blev endnu et par minutter, stod foran nogle skitser og var rent borte i beundring, mens hans lumske marskandiserøjne fo'r rundt i atelieret efter en god fangst. Da det gik op for ham, at han var kommet i et uheldigt øjeblik, tog han afsked med en taknemmelig mine og henrykkelsesudbrud helt ud på trappegangen.

Så snart han var borte, spurgte Jory forundret:

"Men jeg synes, De før sagde, at maleriet ikke var solgt, ikke sandt?"

Bongrand svarede ikke straks, men stod stille foran sit staffeli. Så råbte han med tordenstemme, med en stemme, der svulmede af dulgt smerte, af hele den sjælekamp, han ikke ville tilstå:

"Lad ham rejse ad Helvede til! Jeg har aldrig noget tilfals for ham! Han kan jo købe af Fagerolles!"

Claude og Jory gik lidt efter bort, og Bongrand malede videre i det aftagende dagslys.

Da de to venner skiltes ad nede på gaden, gik Claude ikke lige hjem i Rue de Douai. En trang til at gå, til at lade sig rive med af Paris, hvor en eneste dags tilfældige møder fyldte hans hjerne med tusinde tanker, og han vandrede planløst om, til det blev mørk aften, i de kolde, sølede gader, under gasblussene, der efterhånden tændtes som døsige stjerner i tågen.

Claude ventede utålmodigt, at det skulle blive torsdag, for Sandoz havde ufravigeligt åbent hus for sine venner den dag. Bordet var dækket for enhver, der ville komme. Vel var han nu gift, hele hans liv var anderledes, optaget som det var af den litterære kamp; men sin modtagelsesdag havde han altid, den torsdag, som skrev sig fra studenterdagene, ja, fra den første

pibe tobak. Som han selv sagde, med hentydning til sin hustru, der var kun kommet en kammerat til.

"Hør nu, gamle," havde han ligefrem sagt til Claudi, "det er rigtig kedeligt …"

"Hvad for noget?"

"At du ikke har giftet dig! Å, for min skyld gjorde det ingenting, jeg så med glæde din kone hos mig … men idioterne, alle disse filistre, der ligger og lurer efter noget at hænge deres hat på …"

"Ja, naturligvis, min ven; Christine ville virkelig ikke følge med mig hen til dig … det forstår vi så godt. Jeg kommer alene, det kan du stole på."

Klokken var næppe seks, da Claude allerede begav sig på vej til Sandoz, der nu boede i Rue Nollet, helt oppe i Batignolles-kvarteret, og han havde meget besvær med at finde det lille hus, vennen boede i. Først kom han ind i et stort forhus, spurgte sig for hos portneren, som viste ham over tre forskellige gårdsrum, derefter gennem en smøge mellem to andre huse, ned ad en trappe, og endelig stod han ved et stakitværk om en lille have, dér var det endelig; det lille hus lå bag ved haven, men der var så bælgmørkt; han havde allerede været ved at brække benene ned ad trappen, så han vovede sig ikke videre, især da han hørte en umådelig stor hund gø som en rasende. Til sidst hørte han Sandoz tale beroligende til hunden.

"Å, er det dig … ja, ser du, vi bor, som om vi var på landet. Vi skal dog hænge en lygte ud, for at folk ikke skal brække halsen. Nå, kom dog ind … hold mund, Bertrand! Kan dit fæ da ikke kende vennerne?"

Hunden sprang med dem, lystigt logrende og med en munter bjæffen.

En lille ung tjenestepige kom og hængte en lygte på stakittet for at belyse de farlige trappetrin.

Haven bestod af en rund plæne med et uhyre stort blommetræ, som rent tog solen fra det hensygnende græs; henne ved det lave, tre fags hus var et lysthus af vild vin, hvor en splinterny bænk var sat i ly for vinterregnen.

"Værsgod," gentog Sandoz.

De gik ind i huset. Dagligstuen, som Sandoz brugte til arbejdsværelse, lå til højre, køkken og spisestue til venstre. Ovenpå havde Sandoz' moder, der nu hele tiden lå til sengs, fået det største soveværelse; ægteparret nøjedes med det lille og et toiletværelse, der lå mellem sovekamrene. Og det var hele lejligheden, en rigtig knaldhytte, hvor værelserne ikke var større end kommodeskuffer og væggene så tynde som papir, men dette lille hus var pragtfuldt, sammenlignet med kvistkammeret fra gamle dage. Det var muntert og lyst af forhåbninger og løfter om begyndende velstand.

"Hvad siger du til det?" udbrød Sandoz, "sikken mageløs plads, vi har her! Det er rigtignok noget andet end i Rue d'Enfer! Se bare, et helt værelse for mig selv, jeg har købt et egetræsskrivebord, og det palmetræ dér i den antikke urtepotte er en gave fra min kone – det er flot, du!"

Men nu kom netop fru Sandoz ind i stuen. Hun var høj med et roligt, fornøjet ansigt og dejligt brunt hår. Over sin sorte uldne kjole havde hun bundet et stort, hvidt tørklæde, for skønt de holdt pige, gik hun selv i køkkenet, var meget stolt af den gode mad, hun lavede, og passede sit hus med orden.

Claude og hun blev straks gode venner.

"Kald ham dog Claude, min pige. Og du skal sige Henriette; hver gang jeg hører dig sige "frue", skal du give mulkt."

De lo, og hun løb ud i køkkenet, hvor hendes nærværelse var ganske nødvendig ved tillavningen af en meget bekendt fiskeret fra Sydfrankrig, bouillabaisse, som hun ville overraske vennerne fra Plassans med. Det var hendes mand, der havde givet hende opskriften, og han sagde, at hun var utrolig flink til at give den det rette sving.

"Hvor din kone er nydelig," sagde Claude, "og hun forkæler dig nok ordentligt."

Men Sandoz gav sig nu til at tale om den første roman i den række, han ville skrive, og som var udkommet i efteråret. Nå, de taklede den ordentlig til, den sølle bog! Kritikerne faldt over ham og råbte mord og brand, som om han havde plyndret og røvet. I grunden morede og æggede det ham, og han arbejdede trøstigt hen imod målet med sin brede ro og sine svære skuldre. Kun var han forbavset over den tykke dumhed hos disse fyre, der smurte deres bladartikler op uden i fjerneste måde at ane, hvad han egentlig mente. De fandt påskud til grovheder i alt: både i hans nye studier af det fysiske menneske, den umådelige vægt, han lagde på ydre omstændigheder og på omgangskredsen, den endeløse, evige, altid skabende naturkraft, kort sagt på livet i almindelighed, som jævnt og uafladeligt strømmer gennem alt det skabte. Og hans dristige sprog, den overbevisning, at alt kan siges, at de forfærdelige ord er aldeles nødvendige for at give sproget kraft. At folk oprørtes, det forstod han så godt, men han syntes, at de skulle

gøre ham den ære at forstå og oprøres over hans dristighed og ikke over de idiotiske smudsigheder, man tillagde ham.

"Hør du," vedblev han, "jeg tror, der er flere dumrianer end slette mennesker til i verden. Det er formen, den skrevne sætning, stilen i min bog, de er så rasende over. Ja, det er dette had til litteratur, som bringer filisteriet til at briste af harme."

Han tav stille, sad og så bedrøvet hen for sig.

"Og dog," sagde Claude efter en pause, "du kan sagtens, du arbejder, du skaber noget!"

"Ja vist så, jeg slider, jeg udarbejder mine bøger til sidste tøddel! Men du skulle blot kende de anfald af fortvivlelse, der kan gribe mig! Vil du tænke, at de asner beskylder mig for at være hovmodig. Jeg, som pines i drømme af mit arbejdes mangelfuldhed, jeg, som aldrig gennemlæser det, jeg skrev i går, af frygt for at finde det så elendigt, at jeg ikke tør skrive videre! Jeg slider, jeg arbejder, det har du ret i, fordi jeg nu en gang er skabt til det, men du kan tro, jeg er ikke glad i sindet, aldrig stiller jeg mig selv tilfreds, og til sidst går nok det hele i vasken."

Højrøstet tale afbrød vennernes samtale, Jory kom ind og fortalte oprømt, at han havde pyntet en gammel kronik op for at have sin aften fri. Et øjeblik efter viste Gagnière og Mahoudeau sig, ivrig samtalende; Gagnière var nemlig i færd med at forklare Mahoudeau en farveteori, som han var uhyre optaget af.

"Så lægger jeg an, ser du," vedblev han som i en drøm, "flagets røde farvetone går altså over i violet, fordi baggrunden, nemlig himlen, er blå."

Claude begyndte ivrigt at spørge ham ud, da pigen bragte et telegram.

"Så!" sagde Sandoz, "en undskyldning fra Dubuche, han kan først komme hen ad klokken ti."

Henriette lukkede i dette øjeblik spisestuedøren op og meldte, at maden var på bordet. Køkkenforklædet var forsvundet, og hun hilste muntert og gæstfrit på vennerne, der rakte hende hånden.

Til bords, til bords! Klokken var over halv otte, og maden tålte ikke at vente.

Jory bemærkede nu, at Fagerolles havde svoret, han ville komme, men de andre gav sig til at le og råbe, at han virkelig var latterlig, den Fagerolles, der nu skulle give partiet og spille den "unge mester", der var overvældet af bestillinger.

Spisestuen var så lille, at klaveret måtte stå i en slags alkove, et lille mørkt aflukke, der var bestemt til opvaskerværelse, og hvis skillevæg de havde revet ned. Der kunne dog spise ti personer ved det runde bord under hængelampen, men så måtte pigen lade være at gå rundt om bordet, og ingen kunne komme til buffeten. Forresten var det altid værtinden, der rettede an, og værten sad lige overfor med ryggen mod den blokerede buffet og rakte alt rundt, hvad de havde brug for under måltidet.

Claude sad ved Henriettes højre og Mahoudeau ved hendes venstre side, og Sandoz mellem Gagnière og Jory.

"Françoise," kaldte Henriette, "bring så det ristede brød, det står på komfuret på et fad."

Og da pigen havde bragt brødet, lagde hun to stykker på hver tallerken og begyndte at øse fiskesuppen op; i det samme gik

døren op.

"Fagerolles, kommer De endelig dér! Nu sidder Mahoudeau på Deres plads, sæt Dem dér hos Claude."

Fagerolles bad belevent om forladelse, talte om sine forretninger; han var forresten meget elegant, klædt på engelsk med et lille stænk kunstnerflothed. Han hilste på Claude med påtaget hjertelighed.

"O, du kære, gamle Claude! Hvor det dog er en evighed, siden jeg har set dig! Over tyve gange har jeg været på vej til at besøge dig derude på landet, men du ved nok selv, man er så optaget ..."

Claude prøvede forlegen at slå ind i samme tone, da Henriette, som øste op til Fagerolles, reddede ham.

"Hør dog nu, Fagerolles, vil De have to stykker ristet brød?"

"Naturligvis, frue, naturligvis, jeg elsker bouillabaisse, især når det er Dem, der har lavet den, aldeles vidunderlig!"

De var alle henrykte, især Jory og Mahoudeau, der erklærede, at de aldrig havde smagt noget så udmærket, og den unge kone med potageskeen i hånden og kinder, der endnu blussede af køkkenilden, kunne ikke hurtigt nok fylde tallerkenerne, ja, hun måtte selv hente mere i køkkenet, for pigen blev rent forstyrret.

"Men så spis dog selv," sagde Sandoz, "vi andre kan da virkelig vente, til du selv har fået lidt."

Men hun blev stående.

"Lad mig om det og ræk mig hellere brødet, der står bag ved dig på buffeten, Jory vil hellere have blødt end ristet brød."

Han hjalp hende, rejste sig og vartede op, mens de gjorde nar ad Jorys smag.

Claude sad og så rundt på dem alle, blød om hjertet af at se på Sandoz' venlighed, og han syntes, at han vågnede op af en

lang søvn uden at kunne begribe, at det virkelig var fire år siden, han forlod dem. Dog følte han, at de var forandrede. Mahoudeau var blevet bitter af næringssorg, Jory nydelsessyg til op over begge øren, Gagnière i en anden verden, rent borte, men især stod der en kulde ud fra Fagerolles, som sad dér ved hans side med den tilgjorte, overdrevne hjertelighed. De så naturligvis også ældre ud, men det var ikke alene det, der fjernede dem fra hinanden og gjorde, at Claude følte lige som en afstand mellem dem, uagtet de sad side om side. Så var omgivelserne også forandrede; der var en kvinde til stede, hvis ynde og elskværdighed beroligede dem, skønt hun intet bånd lagde på deres frihed. Men når alting var så ganske anderledes, hvor kunne han så sidde dér og have følelsen af, at det forbigangne atter kom tilbage, hvorfor kunne han da ikke få i sit hoved, at det ikke var forrige torsdag, han havde spist til middag dér? På én gang gik det op for ham: det var jo Sandoz, der ikke havde forandret sig en smule, der trofast havde bevaret alle sine gamle vaner og nu sad dér, lige så strålende over at se sine venner i sit nye hjem, som fordum over at dele sit tarvelige måltid med dem i sin ungkarlebolig. Han drømte om evigt venskab, om torsdage, som skulle følge efter hinanden til de grånende dage. Altid sammen! Sammen i kampen og sammen i sejren! Han læste på Claudes ansigt den tanke, der gjorde ham tavs, for han sagde tværs over bordet til ham med sit ungdommelige smil:

"Ja, gamle, her sidder du igen! Men vi har også savnet dig ordentligt! Og alt er som i gamle dage, vi er uforandrede alle sammen! Ikke sandt, I andre?"

De nikkede – naturligvis, det var vist og sandt!

"Men," vedblev han glad, "maden er ikke så lidt bedre end i Rue d'Enfer! Det var noget slemt ruskomsnusk, jeg dér bød jer."

Efter fisken kom hare-ragout, og en stegt høne med salat sluttede måltidet. Men de blev siddende længe ved desserten, skønt samtalen ikke mere var så stormende som før i tiden. Hver talte om sine sager og tav stille, når han mærkede, at ingen gad høre på ham. Til sidst blev de dog muntre efter en let bourgognevin, som ægteparret havde købt sig en tønde af for indtægten af den første bog, og de blev temmelig højrøstede.

"Du har altså en overenskomst med Naudet?" sagde Mahoudeau, hvis magre ansigt var blevet endnu mere kantet. "Er det virkelig tilfældet, at han sikrer dig halvtreds tusinde francs det første år?"

Fagerolles svarede temmelig uvilligt:

"Jo, halvtreds tusind … men det er endnu ikke afgjort, jeg ved ikke, om jeg går ind på det … det er drøjt at binde sig på den måde! Å jo, jeg vil ikke forhaste mig."

"Det var Satans!" mumlede billedhuggeren. "Du er såmænd kræsen. For tyve francs om dagen skriver jeg under, hvad pokker du vil!"

Nu hørte de alle sammen på Fagerolles, der spillede den yndede kunstner, som næsten gjorde for megen lykke. Han havde stadig sit smukke, foruroligende pigeansigt, men frisuren og skægget gav ham et alvorligere anstrøg.

Skønt han af og til besøgte Sandoz, skilte han sig dog mere og mere fra banden og kom nu kun på de caféer, redaktionskontorer og offentlige steder, hvor han kunne gøre nyttige bekendtskaber. Han ville intet samkvem have med disse oprørere; hans taktik var at slå igennem alene, uden de andre,

og han ville hverken have kunsthandler, bekendtskaber eller vaner fælles med dem. Det sagdes også, at han gjorde regning på damerne i to eller tre saloner, ikke som Jory i kraft af sin mandlige brutalitet, men ved en lastefuld overlegenhed i sine lidenskaber, ved simpelthen at ægge adelsdamer, hvis indflydelse var i tilbagegang.

Jory talte med om en artikel blot for at komme til at tale om sig selv; for han gjorde sig til af at have "opfundet" Fagerolles, som han i gamle dage havde "opfundet" Claude.

"Hør du, Fagerolles, har du læst det stykke af Vernier om dig? Han gentager jo bare alt det, jeg har sagt mange gange!"

"Nå, du gode Gud, de laver artikler om ham også," mumlede Mahoudeau med et suk.

Fagerolles slog flot ud med hånden; men han smilede fuld af foragt for disse stakkels dumme djævle, der blev ved med deres tossede råhed, når det dog var så nemt at smigre for hoben. Man behøvede blot at bryde med den, når man til gavns havde plyndret den! Så var det ham, der havde fordel af al den vrede, de vakte blandt folk, og han blev overrost for sine fine billeder, mens de andres værker blev grinet ud for deres hårdnakkede voldsomhed.

"Har du læst den, den artikel af Vernier?" spurgte Jory Gagnière. "Har jeg ikke ret, det er det samme, jeg har sagt?"

Gagnière sad fordybet i betragtning af sit glas, hvis genskin satte en rød plet på den hvide dug. Han fo'r op.

"Hvad er der? Hvilken artikel af Vernier?"

"Å, alle de bladartikler om Fagerolles!"

Gagnière vendte sig uhyre forbavset om mod denne.

"Så de skriver om dig? … Det anede jeg ikke; det har jeg ikke læst. Jeg kan da ikke fatte, hvorfor de skriver i bladene om dig!"

De brast alle i en ustandselig latter, kun Fagerolles var ikke rigtig med, for han troede, de gjorde nar ad ham. Men Gagnière var aldeles uskyldig; han fattede blot ikke, at en maler overhovedet kunne tages i betragtning, når han ikke passede på valørerne. Sådan en vindhas som Fagerolles, nej, det skulle ingen bilde ham ind! Så var der jo ingen mening i det hele!

Denne støjende munterhed gjorde stemningen mere oprømt. Nu var de færdige med at spise, men dog blev værtinden ved at byde desserten om.

"Pas dog på, min ven," sagde hun til Sandoz, "byd dine gæster en kage, tallerkenen står lige bag ved dig på buffeten."

Men de takkede og rejste sig fra bordet.

Da de tilbragte aftenen siddende ved spisebordet med en kop te, blev de stående op, mens pigen tog af bordet.

"De må gerne ryge," sagde Henriette, "De ved nok, jeg kan godt tåle tobaksrøg."

Fagerolles havde trukket Claude hen i en vinduesfordybning og bød ham en cigar. Claude afslog den.

"Å ja, det er sandt, du ryger ikke. Hør, du, jeg kommer en af dagene hen og ser, hvad du har bragt med fra landet … Du har vel rigtig interessante studier? Du ved jo nok min mening om dig, at det er dig, der er den allerdygtigste!"

Han lod meget ydmyg, og han var i grunden oprigtig, når han viste den beundring, han altid havde næret for det geni, der havde påvirket ham så mægtigt, en påvirkning, som Fagerolles både følte og erkendte til trods for sin fiffighed. Men han følte sig mere og mere forlegen over for Claude, der ikke mælede et

ord, og den sygelige trang til at høre Claudes mening blev aldeles utålelig. Endelig sagde han med skælvende læber:

"Du har vel set mit stykke på udstillingen? Hvad synes du? Sig mig ærligt din mening om det!"

Claude tøvede et øjeblik, så sagde han godmodigt:

"Ja, jeg synes, der er rigtig gode ting i det!"

Fagerolles fortrød blodigt, at han var kommet med det dumme spørgsmål; han gik nu rent fra koncepterne, ville undskylde sine tyverier og forklare sine indrømmelser. Da han endelig havde trukket sig ud af denne situation, blev han pludselig den lystige fyr fra gamle tider, fik Claude til at le, så denne fik tårer i øjnene, og satte liv i dem alle sammen.

Men lige med et rakte han Henriette hånden for at tage afsked.

"Hvad for noget? Skal De allerede gå?"

"Desværre, kære frue; fader skal afgøre en større forretning med en kontorchef og jeg har svoret at være til stede; jeg begynder jo at blive en personlighed!"

Så snart han var gået, forsvandt Henriette efter nogle sagte udvekslede ord med sin mand, og de hørte lette skridt ovenpå. Siden Sandoz var blevet gift, var det hende, der passede hans syge moder; hun gik op til hende flere gange om aftenen som Sandoz i fordums dage.

Forresten lod gæsterne ikke til at bemærke hendes fraværelse. Mahoudeau og Gagnière kom tilbage til Fagerolles, de viste en undertrykt bitterhed imod ham, men angreb ham ikke lige ud. De nøjedes med at udveksle spottende øjekast og at trække på skuldrene med tavs foragt, som om de ikke rent ud ville fordømme en kammerat. Men de hævede Claude til

skyerne, faldt ned for ham og overvældede ham med alle de forhåbninger, de satte til ham. Nå, det var rigtignok på tide, at han kom tilbage; det, de trængte til, var til en anfører med virkelige kunstneriske principper og ben i næsen, og det havde han alene. Siden "de kasseredes udstilling" havde friluftsskolen udvidet sig og gjorde nu sin indflydelse gældende; men desværre var kræfterne spredte, de nye nøjedes med udkast og skitser, der var gjort med tre-fire penselstrøg; de ventede nu på en mand med geni nok til at gøre skolen berømt ved et mesterværk. Det var et mål, der nok var værd at stræbe efter, det ville være stolt at beherske mængden, gøre et århundrede berømt, skabe en ny æra i kunstens historie.

Claude sad og hørte til med nedslagne øjne og blege kinder. Ja, det var jo netop hans lykkes drøm, den ærgerrighed, han næppe vovede at tilstå for sig selv. Men i hans glæde over deres smigrende ord blandede der sig en forunderlig ængstelse, en skræk for den fremtid, der ventede ham, som de hævede til skyerne og omtalte på en måde, som havde han allerede vundet sejr …

Og til sidst udbrød han:

"Men så ti dog stille; jeg er aldeles ikke så dygtig, jeg famler mig jo endnu frem!"

Jory sad tavs og røg med en ærgerlig mine, og da de to andre blev ved at lovsynge Claude, sagde han pludselig:

"Ved I hvad, børnlille, I er begge to rasende over, at Fagerolles gør lykke, det er hele sagen!"

De sagde ham imod med stor iver. Fagerolles, ham blæste de et langt stykke!

"Og desuden mærker vi nok," sagde Mahoudeau, "at du gerne ville se os hængt! Du tager dig nok i agt for at skrive to linjer om en af os andre."

"Ja, jeg vil bare sige jer," svarede Jory ærgerlig, "at hver gang jeg skriver om jer, får jeg vrøvl; der er ingen, der kan udstå jer; hvis bladet tilhørte mig, var det en anden sag."

Henriette kom ind igen, og hun og Sandoz så på hinanden med dette ømme og medlidende udtryk, som fordum lå over Sandoz' ansigt, når han kom ud af sin moders værelse. Så kaldte hun på sine gæster og bænkede dem rundt om bordet, mens hun gav sig til at skænke te for dem.

Men aftenen sneg sig hen, træt og mat. Ikke engang den store hund, Bertrand, kunne sætte lidt liv i selskabet, uagtet den gjorde de utroligste kunster for at få sukker; til sidst gik den hen og lagde sig ved kakkelovnen, hvor den snorkede som et menneske. Siden uenigheden angående Fagerolles var der steget en arrig kedsomhed op imellem dem; den gjorde den tykke tobaksrøg tungere og tættere, mens Gagnière ganske åndsfraværende gik hen til klaveret og klimprede nogle brudstykker af Wagner med sine stive fingre.

Dubuche, der endelig hen imod klokken elleve kom anstigende, gjorde intet for at løfte stemningen, tværtimod, han var gået tidligt fra et bal, fordi han syntes, han skyldte sine gamle kammerater den venlighed, men hans sorte kjole, hvide slips og store, blege ansigt udtrykte på en gang, at han var uhyre gnaven over at have bragt dette store offer, og at han på den anden side var temmelig ængstelig for dermed at skade sine fremtidsudsigter. Han undgik omhyggeligt at omtale sin kone, fordi han ikke ville forestille hende for Sandoz, og efter at

have hilst på Claude, som om de havde set hinanden den foregående dag, begyndte han at tale med salvelse, tog munden rigtig fuld for at beskrive alle de besværligheder, han havde haft med at indrette sig bolig i et af sin svigerfaders nybyggede huse, og alt det hovedbrud, han havde, overlæsset som han var med arbejde, da han jo byggede en hel ny gade i det fine kvarter ved Monceau-parken.

Nu først følte Claude rigtigt afstanden mellem dem. Så hørte de altså til den forbigangne tid, de aftener, da de stod uopløseligt forbundet som brødre, rede til at dele alt med hinanden. Nu, da kampen for alvor skulle begynde, nu rev hver sit stykke til sig, og han så tydeligt den revne, der stadig ville blive større og større, indtil deres gamle, svorne venskab ville sprænges i tusinde stykker.

Men opfyldt af sin trang til forevigelse mærkede Sandoz ingenting. Han syntes, alt var uforandret, som når de i gamle dage drog ud fra Rue d'Enfer, arm i arm, for at tage Paris med storm. Var det ikke godt, som det var? Og kunne de ikke blive ved at være lykkelige, som de nu var det, hver på sin måde? Da de en time senere endelig skulle til at tage afsked, da kammeraterne, dysset i søvn af Dubuche, der ustandselig talte om sine egne sager, havde revet den hypnotiserede Gagnière fra klaveret, fulgte både Sandoz og hans hustru dem helt ud i smøgen til trods for den kolde nat. Han sagde atter og atter godnat og råbte efter dem:

"Claude, husk nu at komme næste torsdag, og I andre i lige måde. Ikke sandt, I kommer alle sammen!"

"Godnat, ja, så venter vi dem på torsdag," tilføjede Henriette, idet hun løftede lygten op for at lyse ned over trappen.

Leende svarede Mahoudeau og Gagnière:

"Ja vist, unge "mester"! Sov vel, unge mester!"

Udenfor i Rue Nollet tog Dubuche straks en droske, de andre fulgtes ad til den ydre boulevard uden at sige et ord. På boulevarden mødte de et fruentimmer, og Jory kom pludselig i tanker om, at der lå korrektur til ham på kontoret, så han måtte skynde sig afsted. Gagnière standsede nu mekanisk foran Café Baudequin, hvor der endnu ikke var slukket, men Mahoudeau ville ikke ind med og fortsatte sin vej til Rue du Cherche-Midi med hovedet fuldt af bedrøvelige tanker. Uden at tænke over det, sad Claude igen ved deres gamle bord over for Gagnière. Caféen var uforandret; siden Sandoz var flyttet til Batignolles, var der ligesom kommet nyt liv til banden, og de traf hinanden dér hver søndag, men der var så mange nye, at den gamle flok næsten druknede i alle de tilhængere af friluftsskolen, som var kommet til. På denne tid af aftenen var folk ved at gå hjem; tre unge malere, som Claude slet ikke kendte, kom og hilste på ham, idet de gik ud af caféen, og der sad nu kun en stamgæst og sov over sit glas.

Gagnière satte sig til rette og tog aldeles ingen notits af den gabende, søvnige opvarter, men sad og stirrede tankeløst på Claude.

"Hør du," spurgte denne, "hvad var det dog, du forklarede Mahoudeau for lidt siden? Du husker nok – om det røde flag, der går over i violet på blå bund. – ikke sandt? Du studerer altså farvernes opløsning teoretisk?"

Men den anden hørte ikke efter. Han tog sit ølglas, satte det igen fra sig uden at drikke og mumlede endelig med et drømmende smil:

"Haydn – ja, det er den retoriske yndefuldhed, en gammel, pudret bedstemoders svage, rystende sang … Mozart, geniets forløber, den første, der har ladet orkestret spille en rolle, og begge de to er dog kun til, fordi de har skabt Beethoven – ak, Beethoven, mægtig, kraftig i sin farverenhed, Michelangelo på Medici'ernes grav! Helt, logiker, skaber er du, for alle nutidens storheder går dog nu ud fra symfonier med kor."

Opvarteren var træt af at vente og gav sig til at slukke gassen med døsig mine. Der bredte sig en melankolsk forladthed over den tomme sal med det tilsølede gulv, fuldt af cigarstumper, og de plettede borde, der lugtede af spiritus, mens man ikke hørte andet ude fra den sovende boulevard end en drukkenbolts sang; Gagnière blev ved at fantasere videre:

"Nu svæver Weber frem i et romantisk landskab, han fører de dødes dans op mellem grædepile og hændervridende ege, så kommer Schubert i måneskin langs bredden af sølvglimtende søer, og dér har vi Rossini, den personificerede naturbegavelse, munter og let, uden dybde, blæser han folk et stykke. – Ganske vist er han ikke min mand, men Gud bevares! Han er aldeles forbavsende af opfindsomhed og melodirigdom og opnåede utrolige ting ved stemmernes massevirkning og den svulmende gentagelse af et og det samme tema! Efter disse tre følger Meyerbeer, en fiffikus, der har plukket hos alle de andre; han har som Weber sat symfonier ind i sine operaer og givet Rossinis ubevidste sang dramatisk udtryk: Ak, ak, pust fra åndernes verden, ridderpragt, et lidenskabens skrig gennem historien! Og hvilke fund han gør! Instrumenternes individualitet, dramatisk recitativ, den typiske sætning, der er underlag for hele værket. Det var alligevel en stor mand!"

"Om forladelse," sagde opvarteren, "nu lukker vi!"

Og da Gagnière ikke så meget som drejede hovedet, gik han hen og vækkede stamgæsten, der stadig sov over sit glas.

"Nu lukker vi!"

Den søvnige gæst fo'r op, famlede i den mørke krog efter sin stok, og da opvarteren havde samlet den op under stolene, gik han sin vej.

"Berlioz har gjort musikken litterær! Han har illustreret Shakespeare, Virgil og Goethe. Det var en maler! Musikkens Delacroix, hvis toner lyner i flammende farvepragt. Men han havde et stænk af romantisk galskab i hjernen, en religiøsitet, der rev ham hen i ekstase, højt op over de højeste bjergtinder! Å, han sagde om klarinetterne: "Klarinetterne er stemmer af de kvinder, vi elsker!" Det løber mig formelig koldt ned ad ryggen! Og nu Chopin, en verdensmand i den byronske stil, de blaseredes højtflyvende digter! Mendelssohn! Ulastelig i udarbejdelsen, en Shakespeare i dansesko, hvis "Lieder ohne Worte" er perler for forstandige damer. Og så, så må man falde på knæ og tilbede ..."

Nu var der kun ét gasblus tændt lige over hans hoved, og opvarteren stod i den iskolde mørke sal og ventede.

Gagnières stemme skælvede af højtidelig begejstring, for nu stod han ved sin guddom, ved tabernaklet, det allerhelligste.

"Oh, Schumann, fortvivlelsen, den højeste nydelse i fortvivlelsen! Ja, enden på alt jordisk, den rene svanesangs sørgetoner! Oh, Wagner, guddommen, der omfatter århundredets tonekunst! Hans værk er den uhyre ark, alle de skønne kunster skal samles i, et eneste udtryk, den sande menneskehed, hvor orkestret er en del af livet. Hvilket nederlag

for konvention og idiotiske former! Ouverturen til "Tannhäuser", det er den ny æras pragtfulde lovsang: først har vi pilgrimssangen, det religiøse tema, roligt, dybt, med langsomme pulsslag, så kommer sirenernes stemmer; lidt efter lidt stiger de op, fulde af Venus' vellystige inddyssende smægten, stærkere og stærkere svulmer de, bydende og vilde, indtil den højtidelige sætning gradvis kommer frem igen som en uendelig higen opad, alle toner tages fangne og smelter hen i en slutningsharmoni, der river dem med på sejrssangens vinger."

"Nu lukker vi," gentog opvarteren.

Claude, der også var hensunken i sin egen lidenskab og slet ikke hørte på Gagnière, drak hurtigt sit glas ud og råbte ganske højt:

"Så, hør, gamle, der skal lukkes!"

Gagnière fo'r sammen. Der gik en smertelig trækning over hans ansigt, og han gyste, som om han var faldet ned fra skyerne. Han skyllede sit øl ned, trykkede tavs Claudes hånd og forsvandt i mørket udenfor.

Klokken var næsten to, da Claude kom hjem. Siden de var vendt tilbage til Paris, var han hver dag kommet hjem med feber i blodet, men aldrig så sent og så ophidset. Christine var faldet i søvn af træthed og lå med hovedet på bordet under lampen, der var gået ud.

8

Endelig blev Christine færdig med at rydde op, og de var i orden i lejligheden. Atelieret i Rue de Douai var lille og dårligt, og de havde foruden det kun et soveværelse og et køkken, hvor man knap kunne vende sig, så de måtte spise i atelieret og være dér om dagen med barnet, som altid var i vejen. Det havde været besværligt nok for Christine at indrette sig med deres gamle møbler, og, hvor nødig hun end ville gøre unødvendige indkøb, havde hun dog måttet anskaffe sig en brugt seng, og hun kunne ikke modstå at købe lidt billigt musselin til omhæng, men så fandt hun også, at værelset var fint, og besluttede at holde alting rigtig pænt og ordentligt selv, for hun syntes ikke, de havde råd til at holde pige nu, da de ville få ondt ved at komme ud af det.

Claude levede de første måneder i en stigende ophidselse. Larmen i gaderne, kammeraternes feberhede diskussioner, al denne harme, alle de vilde tanker, han førte hjem med sig udefra, bragte ham i den grad i oprør, at han snakkede op i søvne med høj, lidenskabelig stemme. Paris havde atter opslugt ham; han syntes, det brændte inden i ham, han følte sig så ung, så begejstret og så ærgerrig, at han ville tage alt med storm. Han havde aldrig været så arbejdsdygtig, så fuld af forhåbninger; det var ham, som behøvede han blot at udstrække hånden for at skabe mesterværker, der ville hæve ham op til kunstens højeste tinde, hans rette plads! Over alt i Paris opdagede han motiver, hele byen, broerne, gaderne, torvene, den bevægelige synskreds, der rullede sig op som

uendelige freskomalerier; men alt var ham for småt, betaget som han var af trangen til at beruse sig i kæmpemæssigt arbejde. Rystende af ivrighed og med hovedet fuldt af planer kom han hjem om aftenen; så satte han sig til ved lys at gøre udkast på papirstumper uden at kunne blive enig med sig selv om det motiv, der skulle være begyndelsen til en række pragtfulde malerier, han drømte om at udføre.

Der var én ting, som plagede ham meget: hans atelier var alt for lille. Havde han dog bare haft loftet på Bourbon-kajen eller spisestuen i Bennecourt, men hvad kunne der gøres i denne elendige korridor, som værten havde sat store ruder i og så var fræk nok til at leje ud til malere for fire hundrede francs om året. Og det værste var, at vinduet, knebet ind mellem to høje huse mod nord, kun gav et usselt, grønligt kælderlys. Han måtte opgive sin højtflyvende ærgerrighed og tage fat på et middelstort billede, men han trøstede sig med, at det dog i grunden ikke kom an på størrelsen.

Nu, da den gamle malerskole ramlede sammen, syntes han netop, øjeblikket var gunstigt for en ung, tapper kunstner, der kunne bringe en smule personlighed og sandhed ind i de hensygnende skoler! Delacroix var død uden at efterlade sig elever, Courbet havde kun nogle klodsede efterlignere; deres mesterværker ville snart hænge på museerne som vidnesbyrd om en forbigangen tids kunst, men det var let at se, at den ny form, der ville udvikle sig af deres kunst, måtte blive som en klar morgenrøde, som et glimrende sollys, der skulle opstå under påvirkning af den begyndende friluftsskole.

Det var uomtvisteligt, at den lyse malemåde, som publikum havde lét ad på "de kasseredes udstilling", blev optaget af mange

malere og lyste lidt efter lidt op på alles paletter. Ingen ville være ved det, men stødet var givet til en bevægelse, der for hvert år blev mere og mere synlig på udstillingen. Hvor stolt ville det ikke være at slå igennem alle disse ubevidste, afmægtige efterligninger og disse ængstelige, falske forsøg af de teknisk dygtige, stå frem som en åbenbaring, der dristigt og mægtigt gennemfører uden skånsel, kraftigt og helstøbt, for at den kunne blive århundredets sande slutsten.

Claude, der plejede at være så forpint af tvivl, troede på sit geni i denne håbefulde og lidenskabelige time. Han havde ikke mere disse anfald af angst, der drev ham rundt på gaderne for at finde mod til at arbejde videre. Hans lidenskab holdt ham oppe, han malede som en rasende. Den lange hviletid på landet havde givet ham et vidunderligt frisk syn på alting, en henrykt fryd ved arbejdet; han var som genfødt, malede med en lethed og en ligevægt, han aldrig før havde ejet, og han fornam en vished om, at han gik frem, en dyb glæde over ting, der lykkedes for ham nu, og som hans anstrengelser tidligere strandede på. Nu havde han fået fat i friluftsmaleriet, som han sagde i Bennecourt, og kammeraterne forbavsedes, når de kom og besøgte ham, over de klare, lyse farvetoner i hans malemåde. Alle beundrede ham og var overbevist om, at han straks ville komme til at indtage en fremragende plads, når han udstillede sine værker, der viste en så udpræget personlighed, billeder, hvor naturen for første gang badede sig i virkeligt lys med refleksernes spil og den uophørlige farveveksel.

I tre år kæmpede Claude uden at svigte, opildnet af nederlagene, og uden at gøre den mindste indrømmelse gik han lige på, besjælet af fast tro på sin idé.

Det første år stillede han sig op midt i decembersneen og malede fire timer om dagen bag ved Montmartrehøjden. Baggrunden var fattige, lave rønner og høje fabriksskorstene, og i forgrunden, midt i sneen, havde han stillet en lille pige og en frygtelig pjaltet gadedreng, der stod og gnavede på nogle æbler, de havde stjålet. Han ville kun male efter naturen, og det skabte ham selvfølgelig uoverstigelige vanskeligheder ved hvert skridt. Men til sidst blev dog billedet gjort færdigt derude, og han skulle blot pynte en smule på det i atelieret. Da det stod der på staffeliet i det triste lys, blev han selv ganske forskrækket over, hvor råt det så ud; det var, som havde han lukket en dør op til gaden. Sneen blændede ham, og de to figurer stod der så elendige og skidengrå. Han kunne sige sig selv, at et sådant arbejde umuligt ville blive antaget på udstillingen, men han prøvede slet ikke på at mildne det brutale indtryk, og sendte det afsted som det var. Uagtet han jo havde svoret, at han aldrig mere ville udstille, sagde han dog nu, at man alligevel burde sende noget ind, blot for at vise juryen, at det var den, der havde uret; forresten erkendte han, at udstillingen dog var nødvendig som den eneste valplads, hvor en kunstner med ét slag kunne gøre sig gældende. – Billedet blev afvist.

Næste år valgte han et motiv, der var en fuldstændig modsætning. Han valgte at male et stykke af Batignolles-parken i maj: de store kastanjetræer kastede deres skygge over en lang græsplæne, der løb op til seks-etages huse, det var baggrunden; i forgrunden på en skinnende grøn bænk sad barnepiger og et par borgermænd og så på tre små piger, der legede med sand. Det havde været ligefrem frygteligt for Claude at male omringet af den spottende mængde. Til sidst havde han

været nødt til at stå op klokken fem og male baggrunden, når der ingen var i haven, og så måtte han nøjes med at gøre figurerne færdige i atelieret efter skitser.

Denne gang forekom maleriet ham mindre grelt, og han troede, han i år skulle finde antagelse. Alle vennerne råbte op om dette mesterværk, der skulle vende op og ned på udstillingen. Det vakte derfor også en almindelig forbavselse og harme, da der mumledes om, at Claude atter denne gang var afvist. Nu var det da soleklart, at man ligefrem gik ud på systematisk at kvæle en ejendommelig kunstner.

Men da Claudes første hidsighed havde lagt sig, vendte hans vrede sig mod maleriet, som han erklærede for løgnagtigt, falsk og elendigt. Afvisningen var velfortjent, det skulle han nok huske en anden gang! Hvorfor skulle han også falde tilbage til kælderlyset i det atelier? Skulle han nedlade sig til det grisede roderi og lave figurer ud af sit eget hoved? Da han fik billedet sendt tilbage, tog han en kniv og flængede det fra øverst til nederst.

Det tredje år malede han i sit raseri et rigtigt oprørsstykke. Det skulle være fuldt sollys, parisersollys, der gør brostenene hvidglødende og blænder øjet med genskin fra de hvide huse; intet steds i verden er der så hedt som i Paris; folk fra de varme lande tørrer sveden af panden, man skulle tro, man var i Afrika under en ildregn.

Motivet var taget fra Karusselpladsen kl. 1, når solen står højest på himlen. En droske rullede afsted med døsig kusk og sveddryppende hest, der ludede med hovedet; fodgængerne så ud som berusede, og det hele dirrede i den umådelige varme; kun en ung kvinde gik under en parasol, rosenrød og frisk med

en dronnings anstand, som om denne flammeluft ret var hendes element. Hvad der især gjorde billedet så afskrækkende, var den ny måde at gengive lysvirkningen på, der ganske vist var aldeles korrekt iagttaget, men som overraskede ved røde, blå og gule farver på steder, hvor ingen var vant til at se dem. Tuilerierne forsvandt i baggrunden i en guldsky, brostenene svømmede i blod, og figurerne var kun anlagte, sorte pletter i det altopslugende sollys.

Denne gang stod kammeraterne lidt forlegne midt i deres ros. De indså, at en sådan malemåde nødvendigvis måtte ende med et martyrium. Claude forstod, hvad de mente, og da han atter var lukket ude fra udstillingen, udbrød han smerteligt, som om han så ind i fremtiden:

"Ja, ja da, det lader til, at jeg skal sætte livet til ved det! – Men det får så være!"

Skønt han vedblev at stampe mod bråden, kom lidt efter lidt hans gamle tvivl til live og pinte ham som før. Hvert billede, han fik sendt tilbage, forekom ham slet og utilfredsstillende. Det var denne afmægtighed, der bragte ham rent ud af sig selv i langt højere grad end juryens afvisninger. Ganske vist syntes han også, at dens fremgangsmåde var utilgivelig, hans arbejder, så ufærdige som de var, var dog ti gange mere værd end al den middelmådighed, der blev antaget; men hans store lidelse var dog, at han ikke kunne udtrykke sig helt og fuldt, at han ikke kunne bringe sit mesterværk frem for dagens lys! De var bestandig prægtige brudstykker, han var ofte fornøjet, så med ét, så med et andet. Men hvorfor kom der da pludselig huller frem? Hvorfor var der altid elendige ting, som han overså under arbejdet, og som ødelagde maleriet med uudslettelige pletter?

Han følte sig ikke i stand til at gøre det om; der rejste sig foran ham en uoverstigelig hindring, en mur, som han aldrig kunne komme over! Når han atter og atter malede et stykke om, blev det blot værre, alting, løb sammen og gled over i roderi; han blev ophidset, træt, så ikke mere klart, kunne slet ikke male og endte ligefrem med et anfald af lammelse på sin viljekraft.

Var det den gamle skade, der forværredes og berøvede ham brugen både af øjne og hænder? Anfaldene kom bestandig hyppigere på, han gennemlevede pinefulde, rædsomme uger, hvor han vaklede mellem håb og fortvivlelse, og hans eneste trøst, mens han arbejdede og rettede på sit billede i disse mørke timer, var tanken på hans fremtidsværk, mesterværket, hvor hans øjne skulle oplades og hans hænder løses, så at han endelig en gang kunne skabe et storværk, der tilfredsstillede ham selv.

Bestandig overvældede stoffet ham, hans skabertrang arbejdede hurtigere end hånden, og han fik altid idéer til ny malerier, mens han endnu arbejdede på de gamle. Det billede, han malede på, pinte ham altid, og han havde hastværk med at få det af vejen; det var endnu noget dårligt stads, fuldt af indrømmelser og snyderier, men nu skulle han rigtignok lave noget ganske andet. Ak, og det, han nu skulle udføre, så han i tanken pragtfuldt, fejlfrit og stolt! Altid talte han om fremtiden, det strålende fata-morgana, der holder de af kunsten forbandede oppe med drømme og giver dem mod til bestandig at arbejde, uagtet de går til grunde, fordi de ikke kan skabe liv!

Til al den indre strid kom nu også materielle vanskeligheder. Var det da ikke fortvivlet nok, at han ikke kunne vise dem, hvad han duede til? Skulle han nu også slås med de ting, han ville

male! Det var jo umuligt at gennemføre friluftsmaleriet, så snart lærredet gik ud over en vis størrelse, men det ville han ikke indrømme. Han kunne dog ikke stille sig op i de vrimlende gader? Han kunne jo ikke få hver af sine figurer til at stå model for sig? Det kunne kun ske i landskaber og små motiver, hvor figurerne var silhuetter, der var sat til bagefter. Så var det også vejret, der skabte ham tusinde besværligheder; vinden væltede hans staffeli, regnen jagede ham hjem. Sådanne dage kom han tilbage som en rasende, truede ad himlen og sagde, at den satte sig imod, at han aflurede naturen dens hemmeligheder. Han jamrede over ikke at være rig, fantaserede om et bevægeligt atelier, en vogn i Paris og en stor båd på Seinen, som han da skulle leve som en tater i. Men der var ingenting i verden, der hjalp ham; alt sammensvor sig imod ham!

Christine led og pintes med Claude. Hun havde delt hans forhåbninger og havde muntert og tappert holdt atelieret i orden, men nu satte hun sig nedslået hen, når hun så ham så rent modløs. For hvert afvist maleri blev hendes sorg dybere; hun var såret i sin kvindelige ærgerrighed. Malerens bitterhed smittede hende, hun gik op i hans lidenskab, hans tanker, forsvarede hans kunst, der var blevet hendes livssag, som hun alene ventede sig lykke af. Hver time på dagen følte hun, hvorledes den kunst trak hendes elsker bort fra hende, og hun var ikke endnu begyndt at stride imod, hun gav efter, lod sig rive med, blot for at være ét med ham. Men bedrøvet forekom det hende, at hun begyndte at frasige sig ham, og hun turde ikke tænke på, hvad enden ville blive. Undertiden fo'r der en kuldegysen gennem hendes sjæl; hun mærkede, at hun blev

ældre. En uendelig medynk fyldte hendes hjerte, og hun græd ofte timevis, når hun sad alene i det sørgelige atelier.

Det var på dette tidspunkt, at hendes hjerte ligesom voksede, og en moder steg frem af elskerinden. Hun blev en moder for sit stakkels store kunstnerbarn, når han hvert øjeblik faldt hen i uforstandig svaghed, og hun måtte tilgive ham, rørt af overstrømmende, grænseløs medlidenhed. Han begyndte at gøre hende ulykkelig, hans kærtegn blev en vane og en almisse. Hvorledes skulle hun elske ham? Han trak sig jo ud af hendes varme lidenskabelige favntag med en træt mine; hvorledes skulle hun elske ham, når det ikke skulle være med en moders kærlighed, med den tilbedelse, der hvert øjeblik uophørligt ofrer sig selv for sit barn? I hendes inderste rugede bestandig den umådelige kærlighed, og hun var og blev den sanseligt elskende kvinde med de fulde læber i det fremspringende stærke underansigt.

Midt i den hemmelige sorg over kun at være moder for ham følte hun en bitter fryd i at være god mod ham og sprede den smule lykke, hun formåede, over deres forspildte liv.

Men stakkels lille Jacques led under denne ømhed for faderen. Hun forsømte ham mere og mere og brød sig egentlig slet ikke om ham. Hun var blevet moder ved sin kærlighed, og det var manden, den altid elskede, der var hendes barn, ikke den anden, den stakkels lille skabning, der kun var et vidnesbyrd om deres fordums store lidenskab. Efterhånden, som han voksede op og ikke trængte til så megen pasning, havde hun begyndt at tilsidesætte ham, uden hårdhed, ganske simpelt, fordi hun slet ikke tænkte på ham. Ved bordet fik han de dårligste stykker, på den gode, varme plads ved kakkelovnen

stod hans stol ikke; når hun blev bange for et eller andet, var hendes første tanke aldrig at beskytte det lille væsen, og altid ofrede hun ham, altid hed det:

"Så Jacques, ti nu stille, fader er træt! Sid stille, barn, rør dig ikke, ser du ikke, at fader maler!"

Luften i Paris var heller ikke god for barnet. Han var vant til at løbe om i det frie, og han kunne næppe trække vejret i det lille rum, hvor han skulle sidde stille og være artig. Hans tykke røde kinder blev blege, og han så sig om med sine store, gammelkloge øjne. Han var kun fem år, men hans hoved var blevet så stort, at hans fader ofte sagde om ham: "Den knægt har et hoved som en voksen mand!" men det lod tværtimod til, at forstanden blev mindre, alt som hovedet blev større. Det blide, frygtsomme barn kunne falde hen og timevis sidde stille og adspredt uden at svare, når de talte til ham, og når han vågnede op af denne åndsfraværenhed, var det med anfald af vilde spring og høje skrig, som et lille dyr, der holder af at lege og giver efter for sit instinkt. Men så regnede det med det sædvanlige: "Vær dog nu stille", for moderen kunne ikke fatte den pludselige vildhed og var så ængstelig over at se Claudes pirrelige mine, at hun selv gik hen og satte barnet i hans krog, hvor han straks igen blev stille, sad med stive øjne, så dvask, at hans legetøj, tolde, billeder, gamle farvetuber, faldt ud af hænderne på ham. Hun havde forsøgt at lære ham bogstaverne, men han havde udgydt så mange tårer, at de havde opgivet det og nu ville sætte ham i skole om et år eller to; i skolen skulle lærerne nok få ham til at lære noget.

Christine begyndte også at ængstes af næringssorg. Det var dyrt at leve i Paris med barnet, der voksede til, og til trods for

den største sparsommelighed var hun forskrækket, hver gang hun gjorde sit månedlige regnskab op. De havde kun tusind francs sikkert om året, og det var da umuligt at leve af halvtreds francs om måneden, for der gik fire hundrede francs af til husleje? I begyndelsen gik det nogenlunde, for Claude havde solgt nogle billeder til en bekendt af Gagnière, en af disse afskyede borgermænd, der har kunstnersjæle til trods for deres vanvittige spidsborgerlige vaner. Desværre var denne monsieur Hue, en forhenværende kontorchef, ikke rig nok til at blive ved at købe, og han kunne kun jamre over det forblindede publikum, der her igen lod et geni sulte ihjel; han havde straks fået øjnene op tor Claude, havde købt nogle af de mest vidtgående værker, som han havde hængt op ved siden af malerier af Delacroix, hvis ry han spåede Claude.

Så havde fatter Malgras trukket sig tilbage fra forretningerne og levede nu af sine penge, en halv snes tusind francs om året, ude på landet i et lille hus; han var en forsigtig mand, der lod sig nøje med lidt, derfor talte han også med usigelig foragt om Naudet og hans millioner, som nok en skønne dag ville få ben at gå på. Claude, der en dag traf ham, fik kun solgt til Malgras selv et lille stykke, den studie fra Bautins atelier, som fatter Malgras før havde haft lyst til, og som han nu ikke kunne modstå at købe.

Fattigdommen stod for døren, alle hjælpekilder var udtørrede, man hørte mærkelige historier om disse arbejder, der stadig blev afvist fra udstillingen, og desuden skræmte de selv køberne bort, disse ufuldendte oprørske billeder, hvor det uvante øje forskrækket ledte efter alt, hvad man vedtægtsmæssigt var vant til at betragte som kunst. En aften,

da Claude ikke havde penge til at betale en regning fra farvehandleren, udbrød han, at han hellere ville tage fat på sin kapital, end han ville nedværdige sig til at gøre sin kunst til en handelsvare.

Men Christine satte sig heftigt imod dette fortvivlede middel, hun ville før spare endnu mere, ja, hun ville gøre, hvad det skulle være, før hun tillod sådan en galskab, der snart ville bringe dem til tiggerstaven. Sommeren efter, at Claude tredje gang havde forsøgt at komme på udstillingen, var så vidunderlig dejlig, at han levede op. Ikke en sky på himlen, klart solskin over den kæmpemæssige travlhed i Paris. Han gik atter omkring med den faste beslutning at finde på noget, noget vidunderligt, noget afgørende, han vidste endnu ikke rigtigt hvad! Og fra maj til september fandt han ingenting, den ene dag var han opsat på et motiv som han så næste dag forkastede. Han levede i en sand feber, hvert minut færdig til at gribe og fastholde den drøm, der bestandig flygtede bort. Med al sin hårdnakkede realisme var han i grunden så overtroisk som en nervesyg kvinde. Han troede på skjulte, hemmelige indflydelser: Alt afhang af den synskreds, han valgte, den bragte lykke eller ulykke med sig.

En af de sidste sommerdage gik Claude ud og tog Christine med, efter at de, som de plejede, havde bedt den gamle skikkelige portnerkone om at passe på lille Jacques. Han havde pludselig fået lyst til at spadsere en tur, en trang til i hendes selskab at gense alle de kære gamle steder, og bag ved den trang skjulte sig et ubestemt håb om, at hun måske ville bringe ham held. De gik sammen ned til Pont Louis-Philippe, stod et kvarters tid på Quai des Ormes, støttede mod brystværnet, og

så tavse på slægten Martoys gamle gård lige overfor på den anden side af floden, hvor de havde elsket hinanden. Så gik de uden at sige et ord den gamle tur, den, de så ofte havde vandret sammen i deres kærligheds første dage; de gik hen ad kajerne, under platanerne, og minderne kom dem i møde ved hvert skridt, de tog, og frem gled broerne, som spejlede deres buer i det atlaskbløde vand, Notre Dame-kirkens gulgrå tårne højt over den mørkladne gamle bydel, den højre breds uhyre sving, der endte med Flora-pavillonen, de brede alléer, bygningerne på begge bredder, livet langs floden, vaskebådene, badeanstalterne, de store pramme, alt var som i gamle dage, selv solen fulgte med dem, idet den gik ned bag de fjerne tage. Det var en glimrende solnedgang. Aldrig havde de set den skønnere, en langsom synken midt i en mængde små skyer, der forvandlede sig til et purpurnet, gennem hvis masker strømmede et væld af gyldne bølger. Men op af alle disse minder steg kun en uendelig tungsindighed, følelsen af, at alt var uigenkaldeligt forbi. Disse gamle mure stod kolde og følelsesløse, strømmen løb ustandselig under broerne, og de syntes, at den førte bort med sig en del af deres eget inderste væsen; den første attrås fortryllelse, al håbets glæde. Nu, da de tilhørte hinanden, nu havde de glemt den lykke, det var at trykke hinandens arm, mens de langsomt vandrede frem gennem Paris' myldrende liv.

Ved Pont des Saints-Pères stod Claude fortvivlet stille; han slap Christines arm og vendte sig om for at kaste blikket tilbage. Hun mærkede, hvorledes han ligesom gled bort fra hende, og en dyb sørgmodighed fyldte hende, mens hun stod og så ham så rent fortabe sig; hun ville ikke give slip på ham:

"Min ven, kom nu og gå hjem, det er på høje tid, Jacques venter på os, kom nu!"

Men han lod ikke til at høre hendes stemme. Han gik et par skridt ud på broen, hun fulgte med. Igen stod han stille ved rækværket med øjnene stift fæstede på Paris' vugge, Île Saint-Louis, der ligger til ankers midt i floden som et skib eller som den uhyre stads hjerte, hvorigennem alt blodet i århundreder har strømmet, mens forstæderne ustandselig bredte sig ud over sletten. Nu kom der ro i Claude' ansigt, hans øjne strålede, og han strakte armen ud:

"Men se dog, se!"

I forgrunden under dem lå Saint-Nicolas-havnen med den brolagte flodbred opfyldt af sandbunker, tønder og sække; fuldtlastede pramme lå langs bredden, og på den myldrede en mængde dragere frem og tilbage, en høj jernkran hævede sig op over dem, mens vinden legede med det grå lærredstag på badeanstalten lige overfor, hvorfra man hørte de badendes latter og støj. I midten dansede Seinens grønlige småbølger og krusede sig med hvide, blå og rosenrøde blink. Lidt længere tilbage løftede Pont des Arts sit fine jerntømmer, der lignede en sort knipling, hvor menneskene kravlede afsted som travle myrer på den smalle linje, broen dannede. Under den løb Seinen videre, i det fjerne så de Pont-Neufs gamle brobuer, til venstre åbnede sig pludselig et udkig over floden lige ned til Île Saint-Louis, et spejl, der blændede øjet. Den anden Seinearm drejede kort af, og La Monnaies sluse lukkede for udsigten med sin skumstribe. Over Pont-Neuf kørte store gule omnibusser så stadigt og regelmæssigt som et legetøjsspilleværk. Dér lå baggrunden i ramme af de to bredders linjer; til højre husene

langs kajen, halvt skjulte af en klynge høje træer; et stykke af rådhuset og Saint-Gervais' firkantede klokketårn mellem en forvirret masse af forstadsbygninger helt henne i horisonten, til venstre en fløj af Videnskabernes Selskabs bygning, La Monnaies flade forside og så igen træer i række.

Men hele midtpunktet af det uhyre maleri, det, der hævede sig op af floden og voksede, så det fyldte himlen, det var den gamle stad, forstavnen af det gamle skib, lueforgyldt af den nedgående sol. Poppeltræerne i haven lige ved floden skjulte med deres grønne bladmængde statuen af Henri den Fjerde. Højere oppe skar sollyset de to facader midt over, lagde en mørk skygge over Quai de l'Horloges grå huse og et flammelys over de gule huse på Quai des Orfèvres, så at man kunne skelne de mindste ting i denne række uregelmæssige bygninger: butikker, skilte, ja selv vinduesgardinerne.

Endnu højere oppe, bag ved de små tages skakbræt, stræbte Domhusets runde småtårne til vejrs, og over disse bredte sig en uhyre stor blå annonce, malet med kæmpebogstaver på en mur, så hele Paris kunne læse den, og den så ud som en plet, et udslag af den moderne feber på byens pande. Og altid højere og højere oppe, ovenover Notre Dame-kirkens tvillingtårne med den antikke gule farvetone, fløj de slanke spir op i luften, Sainte-Chapelles til venstre og Notre Dame bag ved, så fine, så yndefulde, at de formelig sitrede i aftenvinden, det var de stolte master på det tusindårige skib, som dukkede sig i selve himlens lyshav.

"Kommer du så, min ven?" sagde Christine blidt.

Claude hørte atter intet. Paris havde aldeles taget ham fangen. Den smukke aften udvidede synskredsen; der var klart

lys og bestemte skygger; de mindste ting trådte frem med munter nøjagtighed, og den klare luft åndede glæde. Og så livet på floden, travlheden på kajerne, menneskemængden, der strømmede ud fra gaderne, gled over broerne, kom til fra alle kanter af det umådelige kar og skummede op her i et synligt bølgeslag, der skælvede og sitrede i solskinnet.

Et sagte vindpust jog en flok lette rosenskyer hen over den lyseblå himmel, mens man anede et uhyre stærkt, langsomt hjerteslag, det var Paris' sjæl, der udgød sig rundt om sin vugge.

Nu tog Christine Claudes arm; hun var både forskrækket over at se ham så henfalden i tanker og betaget af en underlig, højtidelig rædsel; og hun trak ham bort, som om han var i stor fare.

"Kom nu hjem; du bliver syg her! Jeg vil hjem, hører du!"

Da hun rørte ved Claude, fo'r han op med en skælven, som en, der rives op af søvne. Så vendte han hovedet om, kastede endnu et blik tilbage og mumlede:

"Å Gud, å Gud! ... hvor det er uendelig dejligt!"

Han fulgte med Christine, men hele aftenen lige til sengetid gik han om som en bedøvet, så optaget og adspredt, at han ikke sagde ti ord. Hans kone tav også til sidst stille, da hun mærkede, hun ikke kunne få ham til at lukke munden op. Hun betragtede ham uroligt; var det en alvorlig sygdom, der var i anmarch, og som han havde fået ved at stå og stirre på den bro? Han sad dér med stive øjne og blodet til hovedet, som om han anstrengte sig, som om en spirekraft arbejdede i ham og et væsen fødtes i hans inderste, man skulle tro, han følte den ophidselse og den kvalme, som kvinderne så godt kender til.

Først var han forpint, forvirret, ængstelig, men efterhånden blev han rolig og stille, holdt op at vende og dreje sig i sengen og faldt til sidst hen i den rolige søvn, der følger efter stor legemlig anstrengelse.

Næste morgen styrtede han afsted lige efter frokost, cg Christine tilbragte en bedrøvelig dag. Hun var temmelig beroliget angående Claude, for om morgenen havde hun hørt ham fløjte en af sine yndlingsmelodier, men hun var pint af en anden bekymring, som hun ikke havde talt til ham om, fordi hun var bange for, at han skulle blive alt for nedslået. Hun havde for første gang ikke en skilling i huset, og de fik først deres penge om en hel uge. I dag havde hun ikke så meget, at hun kunne købe brød, hvad skulle hun dog gøre? Hvad skulle hun finde på at sige ham, når han kom sulten hjem?

Endelig besluttede hun sig til at låne noget på den sorte silkekjole, som fru Vanzade engang havde givet hende, men det kostede hende stor overvindelse, og hun rødmede og skælvede ved tanken om Assistenshuset, hvor hun aldrig før havde været. Og da hun så havde fået ti francs på kjolen, var hun så modløs og så elendig af skræk for fremtiden, at hun kun lavede en ret formad og kartofler til middag.

Claude kom netop den dag sent hjem, med fornøjede miner og tindrende øjne, fuld af en hemmelig glæde; han var skrupsulten og skændte, fordi maden ikke var på bordet. Han satte sig mellem Christine og lille Jacques, spiste hurtigt sin suppe og gik så løs på kartoflerne:

"Hvad for noget! Er der ikke mere?" spurgte han derefter. "Du kunne da virkelig have givet os en smule kødmad. Har du igen købt skotøj?"

Hun stammede, turde ikke sige sandheden, men følte sig såret over hans uretfærdighed. Han blev ved, drillede hende med, at hun stak mangen skilling til side for at købe sig stads og fo'r til sidst i sin egenkærlige ophidselse op mod Jacques:

"Men hold dog mund, din pokkers dreng! Det er ikke til at holde ud, det spektakel!"

Jacques glemte at spise og hamrede på tallerkenen med sin ske, mens han lo over hele ansigtet af den musik.

"Jacques, vil du øjeblikkelig være rolig!" skændte nu moderen. "Lad din fader spise sin mad i fred."

Den stakkels lille blev straks artig, faldt hen i sin sørgelige ligegyldighed med de døsige øjne fæstede på kartoflerne, som han igen glemte at spise.

Claude skar sig med en martyrmine et stort stykke ost, mens Christine spurgte, om han ikke ville have, hun skulle hente ham noget koldt kød hos spækhøkeren; men han betakkede sig på en måde, der gjorde hende endnu mere sørgmodig.

Da dugen var taget af bordet, sad de alle tre sammen om lampen. Christine syede, drengen hang over sin billedbog, og Claude trommede adspredt med fingrene på bordpladen; det var tydeligt, at hans tanker var langt borte. Pludselig fo'r han op, men satte sig igen ned med en blyant og et stykke papir, og nu begyndte han at gøre raske strøg i den lille runde lysplet under lampeskærmen. Og alt mens han udkastede en skitse efter hukommelsen, voksede trangen til i ord at udtrykke alle de tanker, der summede i hans hoved, al den uro, der brusede i ham, steg ham til læberne og gav sig endelig udtryk i en strøm af ord. Han måtte tale, og da hans kone nu tilfældigvis var til stede, henvendte han sig til hende.

"Ser du … det er det, vi så i går, å, det er pragtfuldt! Jeg har i dag været dernede i tre timer, å, det skal blive noget aldeles storartet! Noget, der rent skal knuse dem. Se nu her, jeg stiller mig op under broen … I forgrunden Saint-Nicolas' havn med kranen, der losser prammene, en mængde dragere. Ikke sandt? Du forstår vel, at det skal være Paris, der arbejder? Kraftige fyre med bare arme og bart bryst. Så på den anden side har jeg badeanstalten … Paris, der morer sig, og vistnok anbringer jeg her også en båd i midten … det ved jeg endnu ikke rigtig; jeg må tænke over det; naturligvis løber Seinen, bred, umådelig stor …"

Efterhånden som han talte, tegnede han omridsene og var så ivrig, at han med blyanten rev papiret i stykker for ret at gøre indlysende, hvad han mente. Hun bøjede sig frem, lod uhyre optaget for at glæde ham, men skitsen var snart blevet til et sådant krimskrams af forvirrede, sammenfiltrede linjer, at hun hverken kunne finde ud eller ind.

"Du er med, ikke sandt?"

"Jo, naturligvis, det er mageløst!"

"Nå ja, til sidst kommer jeg til baggrunden, de to udhug af flodarmen med kajerne, og så i midten den gamle stad, der hæver sig mod himlen i sejrsglans … å, den baggrund, et rent vidunder! Sådant noget går man og ser på hver dag, og man står ikke stille, men det gennemtrænger én alligevel; man fyldes med ubevidst beundring, og en skønne aften ser man Paris rejse sig i solbeskinnet sejrsstolthed. Hvor var jeg dog et fæ, der aldrig før har tænkt på det. Så mange gange, som jeg dog har betragtet det uden at få øjnene op! Og du husker nok, der falder en stærk skygge her på det sted; dér skinner solen, tårnene har vi derhenne, og spiret på Sainte-Chapelle bliver tyndere og

tyndere, så fint som en synål mod himlen. Nej, det er mere til højre, vent, så skal jeg vise dig det."

Han begyndte igen, gjorde tegningen om og om igen uden at trættes, fortabte sig i tusinde små, karakteristiske træk, som hans kunstnerøje havde opfattet: her var der et rødt skilt på en fjern butik, dér et parti af floden, der svømmede med flydende grønlige oliepletter, træernes fine tone, husenes skiftende grå farver og himlens lysvirkning.

Hun var hele tiden af hans mening, gjorde sig umage for ret at udtrykke sin beundring.

Men så støjede Jacques atter op. Han havde længe siddet og stirret på billedet af en sort kat, og så var han begyndt at nynne en sang af egen digtning: "Å, søde kat, å, stygge kat, å, søde, stygge kat ..." i det uendelige, og stadig i samme klagende tone.

Claude blev gnaven over denne summen, men forstod først ikke ret, hvad der plagede ham; da han nu selv holdt op at tale, lød barnets pinagtige vise tydeligt for hans øre.

"Er du ikke snart færdig med denne kedsommelige kattemusik?" udbrød han heftigt.

"Jacques, vær stille, når fader taler," gentog Christine.

"Jeg har aldrig kendt mage til unge ... han er en tåbe ... se dog bare på det hoved! Det er til at fortvivle over ... Nå, kan du ikke svare; hvad mener du med at synge om en kat, der er både sød og styg?"

Den lille blegnede af skræk, rystede på sit store hoved og svarede åndsfraværende:

"Det ved jeg ikke."

Forældrene så håbløst på hinanden, mens han lagde sin blege kind ned mod den åbne bog og stirrede hen for sig med

vidtåbne øjne uden at røre sig af pletten.

Aftenen gik. Christine ville i seng, men Claude tog igen fat på sine udviklinger. Nu meddelte han hende, at han straks i morgen tidlig ville afsted og gøre et udkast efter naturen, bare for at klare sin plan. Så sagde han i forbigående, at han måtte købe sig et lille transportabelt staffeli, noget, han nu i lang tid havde haft stor lyst til at anskaffe sig.

Han blev ved at tale om penge, så at hun til sidst blev forvirret, sagde, hvorledes det stod til, og fortalte om kjolen, hun havde måttet sætte på Assistenshuset for at købe mad til middagen. Claude fik nu et anfald af anger og ømhed, kyssede hende og bad om forladelse for sit gnaveri ved bordet; hun måtte ikke være vred på ham, hun vidste jo nok, at den pokkers malen gjorde ham rent forstyrret, og at han, om det skulle være, gerne trampede hen over sine forældres lig, når han havde hovedet fuldt af den. Forresten lo han af Assistenshuset.

"Det skal du såmænd ikke tage dig nær," udbrød han, "for ser du, dette maleri skal nok bringe os på hen grønne gren."

Hun tav stille, for hun kom til at tænke på noget, der var hændt hende, da hun kom fra Assistenshuset, hun havde ikke villet tale om det til Claude, men til sidst slap det hende ud af munden uden synlig grund, og hun sagde, som om hun tænkte på ganske andre ting:

"Fru Vanzade er død!"

Han blev forundret. Å, virkelig! Hvor vidste hun det fra?

"Jeg mødte hendes gamle tjener. Å, nu er han er fin herre, rask og rørig trods sine halvfjerds år. Jeg kendte ham ikke engang igen, det var ham, der standsede mig … Ja, hun døde for seks uger siden. Hendes millioner er gået til milde stiftelser

med undtagelse af en livsvarig pension til de to gamle tjenestefolk, der nu lever af pengene som borgerfolk."

Claude så på Christine og mumlede endelig med sorgfuld stemme:

"Stakkels Christine, nu fortryder du det, ikke sandt? Hun ville jo have sørget for dig, ja, jeg sagde dig det nok den gang! Hun havde måske testamenteret dig sin formue, og så havde du ikke behøvet at dele nød og fattigdom med en halvgal kunstner!"

Men hun vågnede op. Hun trak heftigt sin stol nærmere, tog Claude i sine arme og lagde sit hoved op mod hans bryst.

"Hvad er det dog, du finder på? Å nej, å nej, det ville dog være skammeligt, om jeg havde tænkt på hendes penge. Jeg har sagt dig det, og du ved, jeg kan ikke skjule noget; men jeg forstår ikke, hvad der er i vejen med mig, jeg er som rent ude af mig selv af sørgmodighed, så bedrøvet, som om der forestod mig en ulykke. Men jeg tror vist, det er anger, ja anger over, at jeg således pludselig tog bort fra den stakkels gamle, syge kone, der kaldte mig sin datter. Der bar jeg mig stygt ad, og straffen kommer nok over mig. Ja, det kan ikke nytte, hvad du siger, jeg føler så godt, at der ingen lykke er til for mig mere."

Hun græd og hulkede, angerfuld og modløs over sit forspildte liv.

"Nå, Christine, vær nu rolig, tør dine øjne," sagde han kærligt. "Hvordan skal det dog gå, når du, der var så fornuftig, sætter dig sådant noget i hovedet. Vi skal såmænd nok komme over dette! Og hør nu blot, hvad jeg her siger dig, det er jo dig, der har fundet mit motiv til mig ikke sandt? Hvor kan du da tro, at dit liv er forspildt, når du således kan bringe lykke!"

Han lo, men hun rystede på hovedet, hun så nok, at han ville have hende til at smile. Hans maleri, det pinte hende blot, for dér på broen havde han jo glemt hende så aldeles, som om hun aldrig havde været hans, og lige siden den foregående dag følte hun bestandig, hvor han gled bort fra hende, for hver time, der gik, nærmere og nærmere en verden, der var og blev lukket for hende. Men hun lod, som hun følte sig trøstet, da han gav hende et kys, der mindede om gamle dage.

Lille Jacques havde ingenting hørt. Dvask og stille var han faldet i søvn over sin billedbog, og han lå dér under lampen med sit blege ansigt og sit store tunge hoved, dette stakkels mislykkede barn af en genial fader. Da moderen lagde ham i seng, åbnede han ikke engang øjnene.

Det var på denne tid, at Claude begyndte at tænke på at gifte sig med Christine. Sandoz havde flere gange undret sig over, at Claude lod Christine blive i denne unødvendige falske stilling, og desuden var Claude fuld af medlidenhed med hende og følte trang til at være lidt god imod hende og bringe hende til at glemme den uret, han havde gjort hende. I den senere tid havde hun været så tungsindig, så ængstelig for fremtiden, at intet kunne opmuntre hende. Selv blev han bitter og heftig mod hende og behandlede hende så brutalt som et tyende, man har lyst til at jage bort. Når hun virkelig blev hans hustru, ville hun bestemt føle sig tryggere og lide mindre ved hans vredesudbrud. Men hun talte aldrig om giftermål, brød sig tilsyneladende ikke om Verdens dom og overlod den sag aldeles til Claude; dog forstod han nok, at hun var bedrøvet over ikke at blive bedt med til Sandoz, og desuden levede de ikke mere i landlig ubemærkethed; her i Paris mødte Christine alle de små

ondskabsfuldheder, der uafladelig, som knappenålsstik sårer en kvinde, der lever sammen med en mand.

I grunden havde Claude bestandig sine gamle fordomme mod ægteskabet, men siden de nu en gang ikke ville forlade hinanden, var der jo egentlig ingen grund til ikke at gøre hende den glæde. Og da han en dag talte til hende om sin hensigt, udstødte hun et højt skrig og faldt ham om halsen, selv ganske overrasket over, at dette satte hende i en så stor sindsbevægelse. Men i en hel uge efter følte hun sig uendelig lykkelig. Forresten havde Claude ingen hast, og det varede grumme længe, før de nødvendige papirer kom i orden. Han gjorde stadig studier til sit store billede, og hun lod sig ikke mærke med, at hun var utålmodig. Hvad kunne det også nytte, vielsen ville vist ikke bringe forandring ind i deres tilværelse.

De besluttede da at lade sig vie, men kun borgerligt, ikke just fordi de foragtede religionen, men fordi det var både lettere og hurtigere. Det var jo også tilstrækkeligt. De var et øjeblik i forlegenhed for forlovere, for Christine havde jo slet ingen bekendte, men så valgte de for hende Sandoz og Mahoudeau. Først havde de tænkt på Dubuche, men de opgav ham, thi for det første så de ham næsten aldrig, og desuden var de bange for, at en sådan anmodning skulle komme ham ubelejligt. Claude nøjedes for sin part med Jory og Gagnière. Det hele skulle foregå i al stilhed mellem kammerater, og der skulle ikke tales videre om det.

Uger og måneder gik imidlertid hen, december kom med bidende kulde. Dagen før brylluppet havde de kun fem og tredive francs i kassen, men de syntes dog umuligt, de kunne undgå at byde vennerne noget, og derfor besluttede de at

indbyde dem til frokost i en lille restaurant på Boulevard Clichy. Efter frokosten skulle så hver gå til sit.

Om morgenen stod Christine og riede en krave på en grå, ulden kjole, hun havde været forfængelig nok til at sy i dagens anledning; Claude var allerede i sort frakke og gik og trippede af utålmodighed. Pludselig kom han i tanker om, at han absolut måtte gå hen og hente Mahoudeau; det kunne godt ligne ham at glemme hele højtideligheden.

Billedhuggeren var i efteråret flyttet hen i et lille atelier i Rue des Tilleuls på Montmartre; en hel række begivenheder havde rystet hans tilværelse. Først var han af sin vært blevet jaget ud af butikken i Rue du Cherche-Midi, fordi han ingen leje havde betalt, så var det revet rent ud mellem ham og Chaine, der af fortvivlelse over ikke at kunne leve som kunstner havde fået plads hos en enke, der lod ham rejse rundt på markeder med en tombola. Og endelig var Mathilde forsvundet på en hemmelighedsfuld måde, efter at hun havde solgt sin forretning. Nu boede han alene, var endnu fattigere end før og fik kun noget at spise, når han hist og her fik lidt arbejde for en bedre stillet kammerat.

"Så går jeg hen og henter ham, det er det sikreste," sagde Claude igen til Christine. "Vi har to timer at løbe på, og skulle de andre komme, så lad dem vente lidt, at vi kan følges ad til rådhuset."

Udenfor gik Claude rask til; det var så koldt, at der frøs istapper i hans skæg.

Mahoudeaus atelier lå helt inde i en smøge, og han gik forbi en række små haver, der lå hvide af rimfrost, bare og bedrøvelige som en kirkegård. Langt borte fra kendte han

døren, for der stod en kolossal gipsfigur, der forestillede høstpigen, som der ingen plads var til i det lille atelier. Den lå nu dér og faldt sammen som en bunke bygningsaffald, revnet, elendig, gennemfuret af regnens sorte tårer. Nøglen sad i døren, så Claude gik lige ind.

"Er du dér, du kommer for at hente mig?" sagde Mahoudeau forbavset. "Jeg skal bare have min hat på … men vent forresten, jeg tror dog, jeg må lægge lidt i kakkelovnen. Jeg er bange for, her er for koldt for min figur."

Vandet i baljen var frosset, og det var lige så koldt inde som ude. Mahoudeau havde i flere dage ikke ejet en skilling, og for at spare på den smule kul, han havde i behold, lagde han kun i et par timers tid hver morgen.

Dette atelier var en bedrøvelig kælderstue; i sammenligning med det var butikken i Rue du Cherche-Midi et rigtig hyggeligt sted. De nøgne vægge og det sprukne loft isnede én til marv og ben. I alle kroge lå mindre statuer og rystede med næsen mod væggen som en række gyselige krøblinger, nogle var sønderbrudte, og brækkede arme og ben stak frem, fulde af gammelt støv og smuds, overstænkede med ler. Dér lå de og flød, de værker, han havde frembragt med kunstnerlidenskab, og som var kommet tilbage fra udstillingen, fordi de ikke havde fundet nogen køber. Disse elendige nøgne kroppe slæbte sig gennem en årelang dødskamp, og han stod og så på den, han som havde givet dem sit hjerteblod, indtil han endelig en dag i raseri tog en hammer og huggede dem i stumper og stykker for at feje dem ud af sin tilværelse.

"Hvad siger du? Vi har to timer for os," vedblev Mahoudeau. "Ja, så vil jeg lægge lidt i her, det er dog nok det klogeste."

Så gav han sig til at tænde op, mens han klagede med vred røst:

"Å, hvilket Helvedes håndværk at være billedhugger! Murerhåndlangerne er anderledes lykkelige. Der får man en bestilling på tre tusind francs, og så går der to tusind med til model, ler, marmor eller bronze. Udgifter til højre og til venstre bare for at stuves hen i et eller andet officielt kælderlokale under påskud af mangel på plads, og så er nicherne på offentlige bygninger tomme, fodstykker rundt om i haverne venter på statuer; men det hedder ligefuldt: Der er ingen plads! Og med privatmænd er der intet udkomme; en buste eller en figur hist og her og oven i købet til nedsat pris! Det er den ædleste, den mandigste af alle de skønne kunster, ja vist så, men dens dyrkere er da temmelig visse på at sulte ihjel."

"Hvordan går det med figuren?" spurgte Claude.

"Hvis det bare ikke var så forbandet koldt, ville den allerede være færdig; vent, så skal jeg vise dig den."

Han stod op, da kakkelovnen buldrede. Midt i atelieret, på en gammel pakkasse, stivet af med tværlister, stod en figur indhyllet i våde klude; de var stivfrosne, lemmerne tegnede sig som under et ligklæde.

Det var endelig Mahoudeaus drøm fra fordums dage: en stående statue, "Den badende Pige", som han i så mange år havde gjort udkast til. I et oprørsk og utålmodigt øjeblik havde han selv lavet et stativ sammen af kosteskafter, og han håbede, at de skulle kunne bære leret, for penge til et jernstativ var det ham ikke muligt at skaffe. Engang imellem ruskede han i hende, men endnu stod det da!

"Nåda," mumlede han, "hun kan nok trænge til lidt varme … det klistrer jo ind på hende som et harnisk."

Kludene knasede i hans fingre og knækkede som isstykker. Han måtte vente, til varmen havde tøet dem lidt op; så tog han dem bort med øm forsigtighed, først fra hovedet, derefter fra brystet og endelig fra hofterne, og til sidst stod han og betragtede figuren med en lykkelig elskers henrykte smil.

"Nå, hvad siger du så til hende?"

Claude havde endnu kun set skitsen, og han rystede på hovedet, mens han søgte efter et svar.

Siden Mahoudeau havde modelleret sin kolossale høstpige var hans arbejder blevet mindre og mindre, hans sande natur kom frem, alt som hans ærgerrighed svandt, og mod hans vilje blomstrede smukke småting frem under hans tykke fingre; hans statuers kæmpemæssige barm var blevet fin og barnlig, benene lange og elegante, og uagtet han endnu stadig snakkede op om svulmende og vild naturkraft, gav han mere og mere efter for den blidhed, der svømmede i hans milde øjne og bragte ham til at forråde sit ungdomsideal, uden at han havde nogen anelse om det.

"Nå ja, jeg ser jo nok, at du ikke synes om det," sagde Mahoudeau fornærmet.

"Jo, vist synes jeg om hende … Jeg tror tværtimod, at du har ret i at gøre disse ting finere, siden du nu engang føler på den måde. Og du vil ganske vist gøre lykke med den figur. Jo, det er aldeles bestemt, den vil folk synes udmærket godt om."

Mahoudeau, som i gamle dage ville have raset over en sådan lovtale, lod til at blive rigtig fornøjet. Han forklarede, at hans

hensigt var at erobre publikums yndest, naturligvis, det forstod sig, uden at fire for det!

"Å, gudskelov da, at du er fornøjet med min figur, for det vil jeg bare lade dig vide, at havde du sagt, at den var dårlig, havde jeg ødelagt den! Så arbejder jeg endnu en fjorten dages tid på den, og så sælger jeg min sjæl til Fanden selv for at få penge til at lade den støbe i gibs. Hvad du? Det bliver en flot udstilling! Jeg får måske en medalje!"

Han lo, fo'r rundt i atelieret og sagde pludselig:

"Men så sæt dig, vi har jo masser af tid. Jeg vil vente, til kludene er helt tøet op."

Nu blev kakkelovnen glødende, en svær varme strømmede ud i det lille atelier. "Den badende pige" stod temmelig nær ved ovnen og syntes formelig at leve op i det varme pust, som løb hen over hende, fra smalbenene op til nakken.

Og begge kunstnerne sad foran figuren, de så på den, talte om den og udbredte sig om enhver af dens legemsdele. Især var billedhuggeren henrykt, han ligesom kærtegnede den med bløde armbevægelser og blev ganske ophidset af glæde over sit arbejde. Se dog, hvor yndigt underlivet rundede sig, og så den fold i midjen, som fremhævede den venstre hoftes svulmen!

I dette øjeblik troede Claude, der sad med øjnene fæstet på maven, at han havde en synsforblændelse. "Den badende pige" rørte sig, der løb en let skælven hen over hendes underliv, den venstre hofte gjorde en bevægelse, som om det højre ben blev strakt frem.

"Og se så på det parti dér over lænderne," vedblev Mahoudeau, som ikke lagde mærke til noget. "Å, gamle, der kan

du også tro, jeg har gjort mig umage … ser du, det er rent ud atlask, den hud, ikke sandt?"

Lidt efter lidt kom der liv i hele figuren; hofterne bevægede sig, barmen løftede sig i et dybt suk mellem de sammenknugede arme, der løste sig. Og pludselig bøjede hun hovedet, benene svigtede hende, og hun faldt om som et levende væsen, som en kvinde, der forvildet af angst og smerte styrter sig fremover.

Nu forstod Claude det hele, men Mahoudeau udstødte et frygteligt skrig.

"Så til Helvede! Den går i stykker … der ligger hun!"

Leret havde sønderbrudt det skrøbelige træstativ, da varmen havde tøet det op. Det knagede og bragede, de hørte en lyd som af ben, der brydes i sønder. Og med armene udbredt som til en omfavnelse styrtede Mahoudeau sig frem uden at tænke på, at de nedstyrtende lermasser kunne knuse ham. Hun vaklede et sekund, så faldt hun med et brag lige på ansigtet med knækkede ankler, mens fødderne blev stående på kavaletten. Claude forsøgte at rive Mahoudeau til side:

"Er du gal … Du bliver jo knust!"

Men i den dødeligste skræk for at se hende ligge ødelagt på jorden, blev Mahoudeau stående med åbne arme.

Det så ud, som om kærligheden havde blæst liv i det store jomfrulegeme, og det kastede sig til hans bryst, mens hovedet rullede hen ad gulvet. Stødet var så heftigt, at han blev revet med, væltet om og kastet helt over mod den modsatte væg, hvor han blev liggende bedøvet, med armene klamret om det lemlæstede kvindelegeme.

"Å, du er da også gal," gentog Claude, der troede, at billedhuggeren var slået ihjel.

Langsomt og med anstrengelse rejste Mahoudeau sig på knæ og brast ud i en voldsom hulken. I faldet havde han kun stødt sit ansigt, og blodet løb ned ad hans kind blandet med tårer.

"Gid Satan havde den fattigdom! Det er da til at tage sin død over, at man ikke engang har råd at købe sig tre jernstænger, og nu ligger hun dér … nu ligger hun dér!"

Hans gråd blev stærkere, det var en fortvivlelsens smerte, en elskers klagende skrig over sin sønderbrudte, lemlæstede kærlighed. Med rystende hænder famlede han om på stumperne, der lå spredt omkring ham, hovedet, kroppen, arme og ben; han kvaltes i hulken, og tårerne randt ustandselig ned over hans ansigt og faldt på de knuste lemmer som en blodig regn.

"Men så hjælp mig dog, Claude!" stammede han, "jeg kan da ikke lade hende ligge således."

Claude stod også med våde øjne, fuld af broderlig medfølelse. Han bukkede sig ned, men da det kom til stykket, ville billedhuggeren ikke lade ham røre ved stumperne, som om han var bange, en anden ville tage for hårdt på dem. Langsomt krøb han rundt på knæ, samlede dem sammen ét for ét og lagde dem i orden, ømt og forsigtigt på et bræt, hvor figuren lå og lignede en af de ulykkelige, der af kærlighedssorg styrter sig ned fra et tårn, og som så lægges tragikomisk til rette for at bringes til lighuset. Billedhuggeren sad på gulvet foran sit værk, aldeles hensunken i kvalfuld beskuelse. Til sidst blev han dog lidt roligere, hans hulken standsede og han sagde med et dybt suk: "Så må jeg dog lave hende som liggende figur, der er jo ikke

andet at gøre! Å, min stakkels pige, jeg, som havde stræbt sådan for at få hende på benene … Og så var hun så smuk og så høj!"

Men nu blev Claude pludselig urolig: han skulle jo ægtevies! Mahoudeau måtte tage andre klæder på. Han havde kun én sort frakke, så måtte han gå i jakke.

Og da de så igen havde dækket statuen til som et lig, man trækker lagnet hen over, skyndte de sig afsted. Kakkelovnen buldrede, tøede atelieret op, så at støv og smuds rislede ned ad de gamle gipsfigurer.

I Rue de Douai traf de kun lille Jacques, som portnerkonen passede på. Christine var blevet ked af at vente og var lige gået bort med de tre andre forlovere; hun troede, at hun måtte have misforstået Claude, og at han havde ment, de skulle mødes på rådhuset. Mahoudeau og Claude gik rask til, men de indhentede først de andre i Rue Drouot, lige foran rådhuset.

De fik en gnaven modtagelse af retsbetjentene, fordi de kom for sent; forresten blev vielsen gjort hurtigt af i en ganske tom sal. Borgmesteren mumlede, og de to ægtefolk svarede højt: Ja, mens forloverne gjorde bemærkninger om salens smagløse dekoration.

Da de igen var kommet ud i det frie, tog Claude Christine under armen; det var det hele.

Det var dejligt at gå lidt i det klare frostvejr. Flokken gik roligt til fods op ad Rue des Martyrs til Boulevard Clichy. Dér havde de bestilt ét værelse, og frokosten gik ret muntert, ikke et ord blev der sagt om den formalitet, de nys havde opfyldt, de talte om ganske andre ting, som om det var en almindelig sammenkomst mellem kammerater.

Christine, der i grunden var meget bevæget, skønt hun lod ganske rolig, måtte i tre stive timer høre sin mand og forloverne ivrigt drøfte Mahoudeaus ulykkestilfælde, som de atter og atter gennemgik i alle dets mindste enkeltheder. Sandoz fandt historien uhyre mærkelig. Jory og Gagnière snakkede om stativet; Jory var især medfølende for Mahoudeaus pekuniære tab, mens Gagnière med en stol beviste, at træstativet burde have holdt. Mahoudeau var endnu rystet og betaget og klagede over en ømhed i alle lemmer, som han først nu lagde mærke til: han havde smerter i alle leddene, var forstødt og ør, som om en marmorstatue havde knuget ham i sine stenhårde arme. Christine badede hans skrabede kind, og hun havde følelsen af, at den sønderslåede kvindefigur sad til højbords midt iblandt dem, at Claude kun brød sig om hende, kun havde tanker for hende, mens han var uudtømmelig i beskrivelsen af den dybe sindsbevægelse, han havde følt, da hendes lerlegeme knustes for hans fødder.

Ved desserten bragte Gagnière endelig et nyt emne på bane, han sagde pludselig til Jory:

"Hør du, jeg mødte jo Mathilde og dig sammen i forgårs … Jo vist så, det var i Rue Dauphine."

Jory blev rød i hovedet, prøvede på at komme med udflugter, men hans næse bevægede sig, han trak på smilebåndet, og til sidst sagde han med en dum, forlegen latter:

"Å, ser du, vi mødte såmænd hinanden ganske tilfældigt … På ære! Jeg sværger jer til, jeg aner ikke, hvor hun bor, ellers havde jeg da sagt jer det!"

"Nå, så det er dog dig, der holder hende skjult," udbrød Mahoudeau. "Du kan gerne beholde hende, der er vist ingen,

der vil tage hende fra dig."

Jory holdt ganske rigtig Mathilde skjult i et lille værelse, hvor han levede sammen med denne vampyr, der bragte ham til at glemme både hans gerrighed og forsigtighed.

"Nå ja," sagde Sandoz med filosofisk overbærenhed, "enhver har jo lov til at more sig, som han selv vil."

"Det har du aldeles ret i," svarede Jory og tændte sig roligt en cigar.

De sad længe ved bordet, og mørket begyndte at falde på, da de fulgte Mahoudeau hjem, for han ville gå i seng. Claude og Christine hentede lille Jacques hos portnerkonen og gik så op i atelieret, hvor der var iskoldt og så mørkt, at de længe famlede om, før de fandt svovlstikkerne til at tænde lampen. Så skulle der lægges i kakkelovnen, og klokken gik til syv, før de kom nogenlunde i orden. Men de havde ingen lyst til middagsmad og spiste en levning suppekød, mest for at få Jacques til at spise sin mad, og da han så var puttet i seng, satte de sig ved lampen, som de plejede.

Christine var for bevæget til at tage fat på et håndarbejde. Hun sad med hænderne i skødet og så på Claude, der straks havde fordybet sig i en tegning, et parti af hans store maleri: dragere, der losser gibs i Saint Nicolas-havnen. Hun sad og drømte, minder og savn svævede forbi hendes tankefulde blik; og lidt efter lidt blev hun betaget af en uendelig sørgmodighed, en målløs smerte over den ligegyldighed, den grænseløse ensomhed, hun sank hen i, skønt han sad hende så nær. Kun bordet var imellem dem, og alligevel følte hun, hvor langt han var fra hende, nede ved broen, længere borte endda, helt oppe i kunstens utilgængelige regioner, hvor hun aldrig, aldrig kunne

nå ham. Flere gange prøvede hun at tale til ham, men ikke et ord fik hun ud af ham, og timerne gled hen, hun blev træt af at sidde dér ledig, og til sidst tog hun sin portemonnæ frem og talte sine penge.

"Ved du, Claude, hvor meget vi har at begynde med?"

Han så ikke engang op fra sin tegning.

"Vi har lige ni sous! Ak, hvilken elendighed."

Han trak på skulderen og brummede til sidst:

"Bryd dig aldrig om det, vi skal nok blive rige."

Så tav de atter; hun forsøgte ikke mere at bringe en samtale i gang, men sad og så stille på de ni sous, der lå foran hende på bordet. Klokken slog tolv, og det gøs i hende, hun var ligefrem syg af at sidde og vente.

"Lad os dog gå i seng, Claude," mumlede hun, "jeg holder det ikke ud for træthed."

Han hørte ingenting, tegnede kun rasende videre.

"Hører du? Ilden er gået ud, vi bliver begge to forkølede. Lad os dog gå i seng?"

Den bedende tone vækkede ham, og han fløj hidsig op.

"Ja, værs'god, du kan jo godt gå i seng! Du ser jo nok, at der er noget, jeg må gøre færdig her først."

Hun sad lidt endnu, forskrækket og bedrøvet over hans heftighed. Men da hun mærkede, at hun plagede og ophidsede ham ved at sidde dér uden at bestille noget, rejste hun sig, gik ind i soveværelset og lod døren stå åben. En time gik atter, og ingen lyd hørtes; hun lå stille med åbne øjne i mørket; endelig vovede hun sagte at kalde:

"Herregud, søde Claude, det er sent, gå nu i seng!"

Hun fik en ed til svar, og ingen rørte sig mere, hun var måske selv slumret ind. I atelieret blev der koldere og koldere, lampen osede, men han sad bøjet over sin tegning uden at bryde sig om noget. Klokken to rejste Claude sig rasende, fordi lampen var ved at gå ud af mangel på olie. Han havde lige tid til at bringe den ind i soveværelset for ikke at klæde sig af i mørke. Men han blev endnu mere misfornøjet, da han så Christine ligge dér med åbne øjne.

"Hvad skal det betyde, at du ligger vågen?"

"Å, jeg er ikke søvnig."

"Naturligvis, jeg forstår dig godt, det skal være en bebrejdelse! … Jeg har dog sagt dig over hundrede gange, at jeg hader, du ligger og venter på mig."

Lampen gik ud, og han gik i seng i mørke. Hun rørte sig ikke, han gabte et par gange dødtræt, og de lå vågne begge to, men de sagde ikke noget. Endelig udbrød Claude halvt i søvne:

"Det var ellers forbavsende, at underlivet ikke blev ødelagt. Hun havde et ganske yndigt underliv."

"Hvem?" spurgte Christine forvildet.

"Ih, Mahoudeaus pige, naturligvis!"

Hun fo'r sammen, vendte sig om, puttede hovedet ned i hovedpuden, og han blev aldeles forbavset ved at høre hende bryde ud i gråd.

"Hvad er der i vejen, hvorfor græder du?"

Hun svarede ikke, men hulkede, så sengen rystede.

"Nå, vær nu rolig. Jeg har jo ikke skændt på dig, hvad er der nu i vejen, min søde pige?"

Alt imens han talte, gættede han grunden til hendes heftige sorg. Hun havde ret, på en dag som denne kunne han gerne

have været lidt kærlig imod hende; men det var dog ikke hans fejl, han havde virkelig ikke tænkt over det. Hun kendte ham jo, han blev til et rent dyr, når han tog fat på den malen.

"Nå, græd nu ikke mere. Herregud, vi har dog kendt hinanden så længe. Ja, ja, du synes nu, det var din bryllupsdag, ikke sandt? Så vær nu sød, du ved jo nok, at jeg i grunden holder af dig."

Han kyssede hende, tog hende i sine arme. Men deres lidenskab var død, og de følte det begge to, de følte, at den voksede, denne tomhed, de allerede anede i de første glødende elskovsdage, og nu var der kommet et brud, som intet kunne hele. Aldrig, aldrig skulle de mere elske hinanden fuldt ud. Hustruen havde tilintetgjort elskerinden, og vielsen syntes at have dræbt kærligheden.

9

Da Claude slet ikke kunne male sit store maleri i det lille atelier i Rue de Douai, besluttede han at leje et skur, hvor han kunne få plads nok, og en dag, han drev om i nærheden af Montmartres højder, fandt han, hvad han søgte.

Det var et tørrehus, som havde tilhørt en farver, et stort skrummel af et skur, femten meter langt og ti meter bredt, der lå halvvejs op ad Rue Tourlaque, den gade, der skråner ned bag kirkegården, og hvorfra man har en vid udsigt over Clichy helt ud til Gennevilliers. Barakken var klinet op af brædder og kalk, og vinden susede ind gennem sprækkerne. Det lejede han for tre hundrede francs. Nu kom sommeren, maleriet skulle snart blive færdigt, og så ville han sige op igen.

Forresten var han ganske vis på, at denne gang ville han have lykken med sig, og derfor brød han sig heller ikke om, at der gik lidt penge med, sparsommelighed ville være ilde anbragt her. Han begyndte at tage op af sin kapital, og han holdt snart ikke længere regnskab med, hvor ofte og hvor meget han tog op af de tyve tusind francs, han ejede. I begyndelsen sagde han det ikke til Christine, for allerede to gange havde hun sat sig imod det, men da han til sidst måtte ud med sproget, skændte og græd hun nok et par dage, men så vænnede hun sig også til det og gav sig hen til det velvære og den lykke, det er altid at have penge på lommen.

Nu levede Claude ene og alene for sit maleri. Der var kun de allernødvendigste møbler i det store atelier: et par stole, hans gamle divan fra Quai de Bourbon, et fyrretræsbord, som han

havde fået hos en marskandiser. Han kendte ikke til forfængelighed eller trang til luksus, brød sig kun om sin kunst. Den eneste store udgift, han tillod sig, var en stige med hjul under og med bevægelig platform og trin.

Så var det hans lærred. Det skulle være tolv alen bredt og syv alen højt, og så ville han absolut selv præparere det. Han bestilte blindramme, købte meget bredt lærred, som han og to kammerater havde utroligt besvær med at få spændt ordentligt ud; så ville han på ingen måde bruge lim, men strøg det kun over med zinkhvidt, for så trak det bedre farverne til sig, og de stod renere og kraftigere, påstod han. På staffeli var det umuligt at tænke, dertil var stykket for kolossalt; men han udtænkte et maskineri med planker og snore, som holdt det fast til væggen, lidt hældet forover, så lyset faldt hen over det. Og langs med denne store hvide flade rullede nu stigen: det var som et helt stillads omkring det vordende mesterværk.

Men da nu alt var lavet færdigt, fik Claude skrupler. Han var bange for, at han måske ikke havde valgt den heldigste belysning for sit motiv. Måske ville en morgenbelysning være bedre? Måske burde han have valgt gråvejr? Han gik igen ned til broen og tilbragte tre måneder med det.

Dér lå den gamle stad for hans øjne mellem de to flodarme; han studerede den i alle belysninger, i alt slags vejr. Han så den under sen sne stå med hermelinskåbe over det smudsige vand, mod kold, skiferfarvet himmel. Han så den ryste vinteren af sig i de første solstråler, så den blive ung igen, med lysegrønne skud i haven ved floden. Han så den en tåget dag rykke tilbage, svinde hen, let og skælvende som et drømmesyn. Så druknede den i skylregnen, der rullede et gardin ned mellem himmel og

jord; han så den i uvejret, betynget af kobberrøde tordenskyer med knitrende lyn, der lyste uhyggeligt op som i en røverkule; han så blæsten fare omkring, gøre alle hjørner og kroge spidse og tørre, ligesom piske den nøgen i den blegblå luft. Til andre tider, når solstråler blev brudt til guldstøv i Seinens damp, lå den og badede sig i dette disede lys uden stærke skygger, med et ensartet lys som en fin, yndig juvel, indrammet i drevet guld.

Han ville også se den ved solopgang stige frem af morgendæmringen, når det lysner over den ene kaj, og mørket endnu ruger over den anden, når tårne og spir lever op i morgenrødens stråler, mens natten langsomt glider ned om bygningerne som en kappe, de taber. Om middagen var han der, når solens stråler faldt lodret på de stille gader, der lå fortæret af varme i det blændende lys som en død, farveløs by, hvor varmens sitren er det eneste livstegn. Når solen gik ned, kom han og så på den, når natten steg op af floden og igen tog den i besiddelse, når de øverste omrids af monumenterne var kantet med en hendøende ildfrynse, når der i vinduerne hist og her pludselig flammede en brand op, der slog hul på facaden og kastede en ildregn ud.

Men hvorledes belysningen, og hvorledes vejret end var over alle disse forskellige udgaver af staden, kom han dog altid tilbage til den stad, han havde set hint øjeblik hen imod klokken fire en klar eftermiddag mod sommerens slutning, den lyse stad under en let luftning, Paris' store hjerte, der slog i den rene sommerluft, under den umådelige himmelhvælving med de flyvende småskyer.

Claude sad der dagevis under broens skygge. Dér sad han i ly, dér var han som hjemme. Den ustandselige rullen af vognene

lød som et fjernt tordenbrag, og den plagede ham ikke. Han sad ved den første bropille under den kolossale jernbue og tog skitser, malede studier. Han syntes aldrig, han blev færdig, tegnede en ubetydelighed om indtil ti gange. Flodbetjentene kendte ham, og en brovægters kone, der boede i en slags tjæret lille kahyt med mand, to børn og en kat, passede på hans lærred, når farverne ikke var tørre og han nødig ville slæbe det frem og tilbage gennem byen. Det var ham en fryd at sidde i dette tilflugtssted under Paris, hvis fortærende liv buldrende rullede hen over hans hoved.

Først forelskede han sig i Saint Nicolas med dens ustandselige travlhed; dampkranen Sophie stønnede og hejsede store stenblokke, arbejdsvognene læssede sand, mennesker og dyr sled og pustede på stenbroen, der skrånede ned mod vandet til granitbolværket, hvor en dobbelt række pramme og sejlbåde lå surret fast. Ugevis kunne han sidde over et studie, nogle arbejdsmænd, der lossede gibs, med hvide sække på skulderen gik de hen ad en hvid sti, og de var ganske overpudrede selv, mens en anden båd, en kulpram, lige ved siden af havde lavet en blæksort plet på stenbroen.

Derefter tog han en skitse af badeanstalten på venstre bred, set fra siden, og så vaskeribåden, set forfra, med alle luger åbne og vaskerkonerne på knæ i række lige nede ved strømmen, hvor de tærskede på tøjet. I midten en båd, som en mand vrikkede fremad, så længere henne mod baggrunden en bugserdamper med en tømmerflåde på slæbetov. Baggrunden var færdig for lang tid siden, og alligevel tog han atter fat på den, de to flodarme og et stort stykke himmel, hvor man kun så Notre Dames solbeskinnede tårne hæve sig.

Han sad i fred under broens gæstfri tag; i denne krog, der var ensom som en afsidesliggende bjerghule, kom kun få nysgerrige og forstyrrede ham, fiskerne gik med deres medestænger stolte og ligegyldige forbi ham, og hans eneste selskab var brovægterens kat, der fredeligt sad og slikkede sig i solskinnet og lod menneskene tumle ovenover sig.

Til sidst havde han dog de nødvendige udkast og noter; han gjorde kun til sidst en skitse til maleriet i dets helhed, og så begyndte han på sit storværk. I hele den sommer stod der i Rue Tourlaque en frygtelig kamp mellem Claude og det umådelige billede; for han havde sat sig i hovedet selv at kvadrere den uhyre komposition, og hvert øjeblik fo'r han vild i det matematiske arbejde, som han slet ikke var vant til. Og han blev rasende! Så ville han slet ikke kvadrere, men rette senere hen efterhånden, og han lagde hidsigt maleriet an, i en sådan lidenskabens feber, at han levede hele dage på sin stige, fægtende med vældige pensler og udfoldende en kraft, der kunne flytte bjerge. Om aftenen vaklede han som en fuld mand, faldt i søvn, når han havde sunket den sidste bid, og var så træt, at Christine måtte bringe ham i seng som et lille barn.

Af dette heltearbejde fremstod et mesterligt udkast, et af disse udkast, hvor geniet lyner gennem et kaos af farver, der endnu ikke er kommet i ro. Bongrand kom hen for at se det, og han tog Claude og knugede ham i sine store arme med øjnene blændede af tårer! Sandoz gjorde i begejstring et middagsselskab, og Jory, Mahoudeau og Gagnière fo'r atter rundt og bebudede et mesterværk, hvorimod Fagerolles et øjeblik stod målløs, men så brød han ud i lykønskninger – det var virkelig "for" smukt.

Og man skulle tro, at den ironiske ros i den behændige mands mund havde bragt Claude uheld, for nu ødelagde han blot sin skitse. Det var den samme historie evindelig: han satte fuld kraft på straks, gjorde en kraftfuld begyndelse, men så sad han fast i det, kunne intet fuldende. Hans magtesløshed begyndte igen; to år malede han på det billede, hørte og så kun det, snart i den syvende himmel, snart fortvivlet, slået til jorden, så elendig, så sønderrevet af tvivl, at hospitalslemmer, der drager deres sidste suk, er lykkeligere end han.

To gange blev han ikke i tide færdig til udstillingen, for i sidste øjeblik, når han troede blot at mangle et par penselstrøg, opdagede han huller, og han følte, at hele kompositionen knagede og styrtede sammen mellem hænderne på ham.

Da udstillingens åbning tredje gang nærmede sig, havde han et rædsomt anfald, ville i hele fjorten dage ikke sætte sin fod i atelieret i Rue Tourlaque, og da han endelig gik derhen, forekom det ham, at han gik ind i et hus, hvor døden havde raset: han vendte sit store maleri om mod væggen, rullede stigen hen i en krog, og hvis hans rystende hænder havde haft kraft til det, havde han knust og brændt det alt sammen!

Nu var alt forbi, et ødelæggelsens pust havde fejet hen over atelieret, og han sagde, at nu måtte han tage fat på at male småting, siden hans kræfter ikke strakte til længere.

Da han skulle male det første lille billede, kom han uvilkårligt tilbage til det gamle motiv. Han havde jo lov at male en udsigt over den gamle stad på et mindre lærred! Men en slags undseelse blandet med en underlig skinsyg følelse, førte ham bort fra hans gamle plads under broen. Han syntes, at den var hellig nu, og at han end ikke efter døden turde krænke sit

storværks jomfruelighed. Han satte sig derfor på bredden ovenfor Saint Nicolas-havnen. Nu kunne han i det mindste arbejde lige efter naturen, og han glædede sig rigtigt over at være fri for at behøve denne gåen på akkord med sandheden, som han ikke kunne undgå, når han malede meget store stykker.

Der lå måske grunden til, at det var gået så galt; men det lille maleri havde samme skæbne som de andre, skønt det var mere udført, end Claude plejede. Juryen var aldeles oprørt over den "råhed i farverne", som man sagde ligefrem grasserede i de unge maleres atelierer på den tid. Skuffelsen var denne gang så meget føleligere, som de havde talt om, at Claude for at blive antaget havde gjort store indrømmelser; og den ulykkelige kunstner, der var såret på sit ømmeste sted, græd af vrede og rev lærredet af blindrammen i smalle strimler, som han så brændte i kakkelovnen. Det var ham ikke nok at ødelægge dette billede, det måtte tilintetgøres, forsvinde.

Claude arbejdede i det følgende år på forskellige ting, blot af vane, gjorde ingenting færdigt, sagde om sig selv med et smerteligt træk om munden, at han var faret vild og måtte se at komme på rette vej igen. På bunden af hans sjæl holdt den faste bevidsthed om hans geni dog bestandig en gnist af håb i live, selv når han var mest fortvivlet; han led Helvedes kvaler, han stred som Sisyfos med sten, der evindelig rullede ned og truede med at knuse ham. Fremtiden var dog endnu hans, og han var vis på, at han engang skulle få magt over klippestykket og slynge det op mod stjernerne!

Til sidst så de andre, at han ligesom vågnede op, øjnene strålede af iver, og han begyndte igen at lukke sig inde i det

store atelier. Han tog atter sit gamle motiv frem. Han, der før bestandig hastede bort fra det værk, der sysselsatte ham, stødte nu evigt panden mod dette motiv med den gamle stad. Det blev en fiks idé, en bom, der faldt ned for hans liv. Og han talte igen om sit værk med flammende begejstring, råbte op med barnlig glæde, at nu var han vis på sin sag, vis på sejren!

En dag fik Sandoz lov at komme ind i atelieret til Claude, som ellers holdt sin dør omhyggeligt lukket. Og Sandoz så en skitse, der var udkastet uden model og aldeles vidunderlig i farven. Det var forresten det gamle motiv: Saint Nicolas-havnen til venstre, badeanstalten til højre, Seinen og den gamle stad i baggrunden, men hvad der i høj grad forbavsede ham, var at manden i båden var borte, og i hans sted lå der en meget større båd, som optog hele midten af billedet. I båden var der tre kvinder: den ene roede i badedragt, den anden sad på kanten af båden med benene i vandet, hendes livstykke var revet halvt op, så at man så den ene skulder, og den tredje stod fuldstændig nøgen ret op i forstavnen, og hendes blændende hvide, nøgne hud skinnede som en sol.

"Men hvad er det dog for en idé," mumlede Sandoz, "hvad bestiller de dog dér, de tre kvinder?"

"Ih, de bader sig," svarede Claude med stor ro, "ser du da ikke, de kommer jo ud fra badeanstalten, det giver mig anledning til at male en nøgen figur, det er jo netop brillant! Ikke sandt? Eller synes du, der er noget stødende ved det?"

"Jeg! Å nej, jeg ikke! Men jeg er rigtignok bange for, at publikum heller ikke denne gang vil forstå dig. Der er nu heller ingen rimelighed i, at dette nøgne kvindemenneske står dér lige midt i Paris."

Claude blev uhyre forbavset.

"Så, tror du det? Det var ellers kedeligt. Men forresten blæser jeg dem da et stykke, når bare min figur er godt malet. Forresten vil jeg male hende, ser du, jeg trænger til sådan noget for at holde modet oppe!"

De følgende dage søgte Sandoz i fornuftens og naturalismens navn at få ham fra denne mærkelige komposition. Hvor kunne det dog falde en moderne kunstner, en kunstner, der ville være realist, ind at ødelægge et værk ved sådanne fantasterier? Han kunne jo sagtens finde et andet motiv, når han endelig ville male en nøgen figur.

Men Claude trodsede imod, blev hidsig og kom med udflugter, for han ville ikke ud med sandheden, ville ikke tilstå, at det var en idé, så vag og ubestemt, at han ville haft ondt ved at give den udtryk; det var den gamle romantik, der spøgede i hans hjerne og fyldte ham med en trang til at male denne kvindeskikkelse som et symbol på selve Paris, den lidenskabelige stad, der lignede en strålende ung skønhed. Hans egen lidenskab var med i spillet, hans kærlighed til de skønne, runde kvindeformer, der skulle foreviges i hans kunst.

Han lod imidlertid, som om han gav efter for vennens forestillinger:

"Nå, ja, ja da, så skal jeg se, hvad jeg kan gøre, jeg skal give hende noget på, længere hen, siden hun er dig imod, men jeg maler hende nu, som jeg har begyndt. Det har jeg jo lov at gøre for min egen fornøjelse."

Så talte han ikke mere om den sag, sad stille og trodsig med en forlegen mine, når nogen ytrede forundring over denne

sejrende Venus, der steg op af Seinens skum mellem omnibusserne på kajerne og sjoverne i Saint Nicolas-havnen.

Nu kom foråret, Claude skulle til at tage fat for alvor, da de pludselig i et anfald af sparsommelighed forandrede deres husførelse. Christine var undertiden ængstelig over disse penge, som svandt bort mellem hænderne på hende, og som stadig mindskede kapitalen. De holdt nu slet ikke regnskab mere, som om kilden til denne rigdom var uudtømmelig. Efter fire års forløb blev de aldeles rædselsslagne, da de på forespørgsel hos deres sagfører fik at vide, at der nu kun var tre tusind francs tilbage af de tyve tusind. Så blev de straks overdrevent sparsommelige, turde næppe spise det tørre brød og sagde lejligheden op i Rue de Douai, for hvad skulle det til at betale leje to steder? Der var mere end plads nok i det gamle tørreskur i Rue Tourlaque, dér kunne de godt bo alle tre. Men alligevel var det meget svært at få alting indrettet blot nogenlunde ordentligt, for de måtte leve som tatere, der har alt i fællesskab. Værten var så umedgørlig, at Claude selv måtte tømre en bræddevæg op i den ene ende af skuret, så der blev et køkken og et slags sovekammer bag ved. De syntes, det var udmærket, til trods for sprækkerne i væg og tag, hvor vinden susede igennem. De dage, det var rigtig slemt vejr med blæst og regn, måtte de sætte lerfade under de største revner.

Der var tomt og elendigt, deres stakkels møbler stod og råbte til hinanden langs de nøgne vægge, men de var stolte over den mageløse plads, de havde, sagde til kammeraterne, at lille Jacques her rigtigt kunne tumle sig frit. Den stakkels lille dreng var nu ni år gammel, men så lille og spinkel af sin alder, at det var en ynk at se; kun hovedet blev ved at vokse. Han kunne ikke

tåle at gå i skole otte dage i træk, så blev han syg og fortumlet af anstrengelse, og de endte med at lade ham gå og skøtte sig selv i krogene i det store atelier.

I lang tid havde Claudes arbejde skilt ham fra Christine, nu sad hun atter hos ham, når han malede, ja, hun hjalp ham med at skrabe og glatte det gamle billede og gav ham råd, hvordan han igen skulle få det gjort fast til væggen. Så opdagede de en ulykke: stigen var blevet ødelagt af regnvandet, der sivede ned gennem loftet, og han måtte stive den op med et bræt på tværs, mens hun rakte ham søm. Endelig var alt for anden gang i stand. Hun stod bag ved ham og så til, mens han inddelte den ny skitse; hun blev stående, indtil hun blev så træt, at hendes fødder ikke længere kunne bære hende, så satte hun sig ned, lige ned på gulvet, hvor hun stadig kunne se på ham.

Ak, kunne hun dog rive ham bort fra det maleri, som stjal ham fra hende! Det var jo blot derfor, hun gjorde sig til hans tjenerinde og var lykkelig ved at være hans håndlanger. Det forekom hende, at der dæmrede et svagt håb nu, da hun var med til hans arbejde; han var rent kommet bort fra hende, da han blev til ud på aftenerne i atelieret i Rue Tourlaque, mens hun sad og græd alene derhjemme i Rue de Douai, måske var der en mulighed for, at hun kunne vinde ham igen, nu, da hun også var til stede med sin mægtige kærlighed. Ak, den kunst, hvor hun hadede og afskyede den! Det var ikke længere den skikkelige lille borgerlige akvarelmalerinde, der oprørtes over denne pragtfulde, fri, brutale kunst! Nej, nu forstod hun så godt den ny malemådes lyse toner og prægtige lysvirkninger, som hun i begyndelsen kun bar over med af kærlighed til maleren; nu betragtede hun endog med en vis ærbødighed de

blå træer og den lilla jord i disse værker, som før forekom hende så rent forfærdelige. Hun så, hvor mægtige de var, og hun behandlede dem som rivaler, der ikke var til at spøge med. Hendes had steg i samme grad som hendes beundring; hun oprørtes i sit inderste ved at blive til ingenting, ved at se Claude aldeles glemme hende for sin lidenskab.

Hun tog kampen op, stred hver time, så lang som dagen var. Hun stillede sig mellem ham og hans maleri, uafladelig var hun ved hans side, altid følte han hendes åndepust i sin nærhed, altid mindede hun ham om, at hun var hans. Så kom hendes gamle idé frem selv at male for at følge ham midt i hans kunstnerfeber; og i en hel måned tog hun en malerbluse på, arbejdede som en elev hos sin lærer, kopierede nøjagtigt en studie, og hun holdt op, blot fordi hun så, hendes anstrengelser havde den virkning, at Claude rent glemte, hun var kvinde, og behandlede hende aldeles som en kammerat. Derfor greb hun til sit sidste middel.

Christine havde ofte siddet for Claude, der havde malet et eller andet efter hende, et hoved, en armbevægelse, en stilling. Han kastede et draperi om hende, lod hende stille sig hen og bad hende stå roligt. Hun var altid glad over at kunne være ham tilpas, over at gøre ham en tjeneste; men hun kunne ikke lide at klæde sig af, for hun syntes, det sårede hendes værdighed nu, da hun var hans hustru. Da han en dag skulle bruge et nøgent ben, havde hun først afslået og var derpå gået ind på at kiltre sin kjole op, men hun havde først drejet låsen i døren to gange om, da hun frygtede, at, hvis det blev bekendt, ville deres bekendte i hende søge modellen til alle de nøgne kvinder i hendes mands malerier. Hun havde jo tit nok hørt

kammeraterne, ja Claude selv, le og spotte på en temmelig upassende måde over en maler, der aldrig havde anden model end sin kone til de nette, nøgne figurer, som han afsatte til filistrene, og hvor de genfandt hende set fra alle mulige sider. Og når hun kom anstigende snøret og pyntet, med meget mørke og meget højhalsede kjoler, så lo de spottende, for de vidste alle, hvorledes hun så ud uden klæder.

Fra den dag, Claude med kul havde gjort et flot udkast til den store kvindefigur, som skulle danne midtpunktet i hans maleri, betragtede Christine ofte drømmende det ubestemte omrids, pint af en utålelig tanke, som efterhånden jagede alle hendes skrupler bort. Og da han begyndte at tale om en model, tilbød hun at stå for ham.

"Hvad siger du? Skal jeg tage dig til model? Du bliver jo flov, bare jeg vil tegne din næsetip!"

Hun smilede forlegent.

"Å, min næsetip! Jeg synes dog, det var mig, der var model til dit "friluftsmaleri" … og da kendte vi dog ikke til hinanden som nu! … En model vil mindst komme til at koste syv francs om dagen! Vi kan virkelig godt trænge til at spare den udgift."

Tanken om denne økonomi gjorde straks udslaget.

"Ja, det har jeg naturligvis ikke noget imod; jeg synes, det er rigtig pænt af dig, især da du ved, at jeg er lidt slem imod mine modeller; jeg lader dem ikke dovne … Men du kan alligevel lige så godt tilstå, lille tossehoved, at du ikke vil have nogen model her, fordi du er skinsyg!"

Ak ja, den stakkel, hun led alle skinsygens dødskvaler! Men hun brød sig kun lidt om kvinder, alverdens modeller kunne for hende gerne klæde sig af! Hun havde kun én rival, dette

afskyelige maleri, som han foretrak for alt … som gjorde ham døv for hendes kærlighed. Hun kæmpede for sin ret. Hun havde lov til at byde sig selv, sit legeme … hun havde ikke andet; og det var jo muligt, det kunne jo hænde, at hun sejrede, at han en skønne dag igen kom tilbage i hendes favn!

Claude var henrykt, gjorde straks en studie i hel figur i den rigtige stilling.

De ventede til lille Jacques var gået i skole, så lukkede de døren af, og Claude malede flere timer i træk. Christine led meget, især i de første dage, ved at stå ubevægelig, men efterhånden vænnede hun sig til det; hun turde ikke beklage sig, men måtte holde sine tårer tilbage, når han skændte på hende. Snart blev det ham en vane at være uvenlig mod hende, han behandlede hende aldeles som en model, var endnu mere fordringsfuld mod hende og aldrig bange for at trætte hende … hun var jo hans kone. Han misbrugte hende, lod hende klæde sig af hvert øjeblik, så for en arm, så for en fod, for den mindste ting, der faldt ham ind. Hun var hans genstand, en levende dukke, som han stillede op og kopierede, som en krukke eller en kedel i et stillebensstykke.

Denne gang ville Claude gå langsomt til værks, og før den store figur var anlagt, havde han trættet og pint Christine i flere måneder, for rigtig at studere hende, sagde han.

Endelig begyndte han da for alvor. Det var en efterårsmorgen; nordenvinden var allerede skarp, og der var ikke varmt i det store rum, uagtet kakkelovnen var glohed. Den lille Jacques var syg og hjemme fra skole, og derfor havde de taget det parti at lukke ham inde i det aflukke, der var soveværelse, med pålæg om at være rigtig artig og stille. Med en

kuldegysen klædte moderen sig af og stillede sig op nær ved kakkelovnen. I hele den første times tid stod maleren oppe på sin stige og lod øjnene løbe hen over hende uden at sige et ord. Mens hun stod dér, overvældede en snigende sørgmodighed hende efterhånden. Hun vidste ikke, om det var kulde eller fortvivlelse, men hun blev med ét så træt, at hun vaklende gjorde et par skridt fremad med stive ben.

"Hvad for noget, allerede!" udbrød Claude "men du har jo knap stået et kvarter! Du vil nok ikke tjene dine syv francs i dag?"

Han talte med spøgende strenghed, han var rigtig tilfreds med sit arbejde. Hun var næppe kommet lidt til sig selv under slåbrokken, som hun havde kastet om sig, før han hidsigt kaldte på hende:

"Nå, nå, nu ingen dovenskab! I dag er det ramme alvor! Nu gælder det livet! Jeg vil vise dem, at jeg har geni."

Hun indtog atter sin stilling, og han malede videre, idet han af og til talte, for han trængte til at høre sin egen stemme, når det gik godt med maleriet.

"Det er dog en mærkværdig hudfarve, du har! Den trækker lyset i sig! Det er utroligt, men i dag er du aldeles grå, og forleden dag var du rosenrød, å så ganske usandsynlig rosenrød. Egentlig er det ærgerligt for mig, jeg ved aldrig, hvad jeg skal holde mig til."

Han holdt op og kneb øjnene sammen.

"En nøgen figur er dog brillant! Hvor den står udmærket mod baggrunden! Så rører den sig, bliver levende, og man skulle tro, man så blodet løbe under huden! Å, en muskel, der er ordentlig tegnet, et ben eller en arm, der er kraftigt malet, det er dog det

første af alt, det skønneste, der er til! Ja, det er nu min religion; jeg knælede gerne ned i tilbedelse straks – og for livstid!"

Da han var nødt til at gå ned for at hente en tube, nærmede han sig til hende med en troendes hele lidenskab:

"Her, under det venstre bryst, det er dejligt. Det er de små årer, der giver huden den skære, blåagtige tone … Og dér på hoftens runding denne lille fordybning, hvor skyggen forgyldes, det er en juvel … Og her under det kraftigt udviklede underliv denne rene linje … og dér …"

Han gennemgik hende i enkeltheder, idet han med enden af sin finger pegede på hver del af hendes legeme, som han berømmede.

Da han atter stod på stilladset, udbrød han i feberglødende skabertrang:

"I pokkers skind og ben! Hvis jeg ikke nu maler et mesterværk, er jeg et asen!"

Christine sagde ingenting, og hendes hjerteangst blev større og større, alt som hun blev sikker i sin sag. Hun stod ubevægelig, og hun følte sig utilpas og fortvivlet over sin nøgenhed. Til hvad nytte var det også, at hun ofrede sig, hun havde jo nu set, at den kvinde, han havde elsket, var ham en model, der kun satte ham i kunstnerisk begejstring. En farvetone ved barmen, en linje langs maven bragte ham i henrykkelse, når han før, blind af kærlighed, knugede hende op mod sit bryst i smeltende favntag. Ak, alt var forbi, hun var slet ikke til for ham mere, han elskede i hende kun livet, naturen og sin kunst. Med stive blikke stod hun kold som en marmorstatue, mens hun kvaltes af en sådan fortvivlelse, at hun ikke engang kunne græde.

Der lød en stemme fra værelset ved siden af, mens små slag dundrede på døren:

"Moder, jeg sover ikke, jeg keder mig sådan! Luk op for mig, hvad moder?"

Det var Jacques, der blev utålmodig. Claude blev vred og skændte over, at man da aldrig kunne være i fred.

"Nu kommer jeg om et øjeblik!" råbte Christine. "Sov nu, og lad fader male!"

Men nu blev hun igen urolig, hun så ængsteligt hen mod døren og gik til sidst hen og hængte et skørt på nøglen, så at det dækkede nøglehullet. Så gik hun tilbage til kakkelovnen, stillede sig op, med oprejst hoved, overkroppen lidt tilbagebøjet og brystet frem. Time efter time sneglede afsted, og stadig stod hun dér i stilling, som en badende, der tager tilløb til at kaste sig i vandet, mens han på sin stige kun havde tanker og øjne for den kvinde, han malede; han talte ikke engang mere til hende, hun var blevet en genstand, en ting, der var smuk i tonen.

Til sidst blev han også træt; han så, at hun rystede.

"Hvad, fryser du?"

"Ja, lidt."

"Det er mærkeligt, jeg er så varm, men forkøl dig endelig ikke; lad os nu holde op for i dag."

Da han gik ned fra stigen, troede hun, han kom for at kysse hende. Ellers plejede han med en levning af galanteri at betale hende med et hastigt kys al den kedsomhed, han voldte hende, men det glemte han i dag i sin iver. Han vaskede straks sine pensler i en krukke med grøn sæbe. Hun stod ubevægelig og ventede med et svagt håb. Der gik et minut, han så op,

forbavset over, at hun blev stående, så gned han kraftigt videre på penslen.

Hun klædte sig så på med skælvende hænder, fuld af den skam og den forvirring, man føler ved at blive forsmået; hun skyndte sig, så at hun knappede sit kjoleliv skævt, blot fordi hun ville skjule sin magtesløse skønhed, der nu intet kunne nytte. Hun følte foragt for sig selv, fordi hun havde nedværdiget sig til at prøve dette sidste middel, hun så nu, hvor lavt det var, nu da hun havde tabt slaget.

Men næste dag måtte hun alligevel stå dér i det kolde ateliers brutale lys. Det var jo hendes bestilling; hun kunne ikke vægre sig nu, da det var blevet en vane. Desuden ville hun for ingen pris bedrøve Claude, og hver dag led hun da nederlag; han hverken talte til hende eller om hende, når hun stod der, fortumlet og ydmyget. Han brændte kun for den kærligheds genstand, der kom frem under hans pensel; den bragte hans hjerte til at banke og hans kinder til at blusse. Den gang, da han elskede Christine derude i Bennecourt, troede han, at han havde fanget lykken i hendes lidenskabelige favntag, men det var kun indbildning, siden de var og blev fremmede over for hinanden; hans kunstnerdrøm var mere værd, han foretrak denne evige jagen efter den uopnåelige skønhed, denne vanvittige, aldrig tilfredsstillede attrå! Hvilken fryd det dog var at elske dem alle, skabe efter sin drøms indskydelser, silkebløde barme, kuldskære, fine jomfruformer og så at tilbede dem blot for de yndige farvetoners spil, at se dem svinde bort og aldrig at kunne favne dem. Christine var kun den nøgne virkelighed, det mål, hånden kunne nå, og i én sommer var Claude blevet træt

og ked af hende, for han var "Det Uskabtes Stridsmand", som Sandoz ofte spøgende kaldte ham.

I lange måneder varede denne kval for Christine. Ind i deres liv dukkede en tredje person op, en elskerinde, den kvinde, hun stod model til. Det uhyre maleri kom imellem dem, skilte dem ad som en uoverstigelig mur; og bag ved den levede Claude, levede han og den anden! Hun var ved at blive vanvittig af skinsyge på denne afglans af sig selv, hun følte en angst og en kvide, som blot var så meget større, fordi hun næppe turde tilstå for sig selv de lidelser, som hun hos en anden ville have gjort nar ad. Hun havde ret, han tænkte kun på hendes billede, det var det, han tilbad, det, der var hans kære, stadige tanke hver time på dagen. Han pinte livet af hende blot for at forskønne den anden, alt efter som hun blomstrede frem eller sygnede hen under hans pensel. Det var da kærligheden! Hvilken navnløs smerte var det for Christine at prisgive sig for at den anden kunne fødes, for at dette spøgelse af en rivalinde kunne hjemsøge dem og pine dem ved altid at være om dem, mægtigere end virkeligheden, i atelieret, ved bordet, dag og nat, evig og altid! Hvad var det dog? Det var et støvgran, et intet, farven på et stykke lærred, et rent blændværk, som sønderknuste deres lykke og gjorde ham tavs, ligegyldig, endogså brutal, mens hun var rent syg og fortumlet over hans troløshed! Og dog kunne hun ikke jage denne mare ud af deres hus, denne elskerinde, som rædselsfuldt beherskede dem i sin ubevægelighed.

Nu følte Christine i sit nederlag kunstens frygtelige almagt tynge på sine skuldre, denne kunst, hun allerede havde godkendt uden nogen indskrænkning; den satte hun nu op på

et alter i et mørkt tempel, og foran den lå hun næsegrus tilbedende, som for en vredens og ødelæggelsens Gud, som man ærer knust af overvældende had og rædsel. Hun var gennembævet af en hellig skræk, en vished om, at hun ikke mere kunne stride imod, at hun måtte give efter, hvis hun ikke ville knuses som en orm i støvet. De store malerier var for hende som umådelige klippeblokke, de små strålede i sejrsglans, men hun lå og betragtede dem, sammensunken, på jorden, fandt dem alle vidunderlige og svarede ufravigelig, når Claude spurgte om hendes mening:

"Å, det er udmærket! Pragtfuldt! Å, utroligt stort!"

Hun nærede ikke én bitter følelse imod ham, elskede ham tværtimod med tårevædet kærlighed, når hun så, hvorledes han pinte og plagede sig selv. Efter nogle ugers tilfredshed var det hele ødelagt, og han kunne på ingen måde komme ud af at gøre sin store kvindefigur færdig! Han pinte og plagede sin stakkels model hele dage igennem, og så lagde han alt på hylden i en måned. Ti gange tog han fat på figuren, gik fra den, kradsede ud, gjorde den om fra øverst til nederst. Et år, to år gik hen og maleriet stod bestandig ufuldendt!

Ak, hvor den pinte ham, denne anstrengelse for at skabe et kunstværk, for at få liv i sit maleri! Altid stredes og brødes han med virkeligheden, altid lå han overvundet på jorden, det var Jakobs kamp med Herren. Han sønderbrødes i anstrengelsen for at få naturen til at rummes på et stykke lærred, segnefærdig i de uendelige veer, der vred hans muskler, uden at han nogen sinde kunne bringe sin ufødte tanke frem for dagens lys. Det tilnærmelsesvise, de små bedragerier, som tilfredsstillede alle de andre, oprørte hans ærlighed, fyldte ham med

samvittighedsnag som en fejhed, og han gjorde om, ødelagde sit arbejde for at få det bedre, syntes ikke, det "sagde noget", misfornøjet med sine kvindefigurer, sagde de andre, fordi de ikke kunne træde ud og give ham et kys. Men hvad var det dog, der manglede? Det var en ubetydelighed, lidt for meget eller lidt for lidt.

En dag, da én havde kaldt ham et "ufærdigt geni", havde dette ord både smigret og forskrækket ham. Ja, det var vistnok sagen, det var den mangel på ligevægt, den arvelige nervesvækkelse, et par gran for meget eller for lidt af en eller anden substans, der gjorde ham til en afsindig i stedet for til en stor mand. Når fortvivlelsen jagede ham fra hans værk ud af atelieret, tog han den tanke med sig, og den hamrede inde i hans hoved som en begravelsesklokke.

Hans hele tilværelse var jammer. Aldrig havde tvivlen været så grænseløs som nu. Hele dage forsvandt han, blev endog borte om natten og kom næste morgen hjem så fortumlet, at han ikke vidste, hvor han havde været henne, og de troede, at han havde drevet om på landet uden for fæstningsværkerne for at blive fri for synet af sit mislykkede værk. Det var hans eneste lindring at flygte fra dette maleri, der fyldte ham med skam og had, og først at vende tilbage, når han atter turde se på det. Hans kone turde ikke spørge om noget. Hun var bare glad over, at han overhovedet var kommet hjem igen og gjorde ende på hendes ængstelse over hans fraværelse. Han fo'r rundt i Paris, især i fattigkvartererne, det var, som havde han en trang til at omgås med murere og håndlangere, til at nedværdige sit unyttige liv, og han sagde bestandig, at han var ulykkelig over, at han ikke også var sjover eller håndlanger. Det var jo den

egentlige lykke, at have stærke lemmer og hurtigt gøre det arbejde, man passede til. Hans liv var spildt, han skulle have været håndværkssvend! Så kom han hjem i Rue Tourlaque med trætte lemmer og tom hjerne. Han så på sit maleri med et sorgfuldt, forskræmt blik, med et blik som det, man kaster på en død i en ligstue, indtil et nyt håb om endelig engang at kunne gøre det færdigt atter bragte blodet op i hans kinder.

En dag stod Christine igen model. Nu skulle kvindefiguren for tyvende gang gøres færdig. Men Claudes ansigt blev mørkere og mørkere, og derfor turde hun knap trække vejret; hun følte sig så ulykkelig ved at mærke, at det også denne gang var galt fat, og hun var bange for, at han skulle bryde ud i hidsighed, hvis hun blot rørte en finger. Pludselig udstødte han da også et smertensskrig og bandede og tordnede:

"Å, så til hede Helvede med det hele!"

Alle penslerne kastede han ned på gulvet fra stigen og huggede så med knyttet næve et stort hul i maleriet.

Christine strakte de rystende hænder ud mod ham:

"Claude, lad være, min ven ..."

Men da hun havde kastet lidt klæder om sig og kom nærmere, fløj der en vild glæde gennem hendes sjæl, og hendes hjerte bankede af tilfredsstillet hævnlyst: Lærredet havde et stort hul lige i kvindefigurens bryst. Så var hun dog endelig dræbt, død!

Claude stod forstenet og så på sit værk, på dette bryst med det gabende sår, som der vældede en umådelig sorg ud over ham fra; han syntes, han så sit liv og sit blod strømme ud. Var det da muligt? Var det ham, der således havde myrdet det, der var hans øjesten? Hans raseri gik over til fortvivlelse, han følte

på sit lærred og trak hullet sammen som en læge, der vil forbinde én skramme. Han stammede og hulkede i endeløs elendighed:

"Hun er ødelagt, aldeles ødelagt!"

Nu vaktes Christines moderfølelse til live, hun trøstede og talte godt for sit store ulykkelige barn, hun mærkede nok, at han kun havde én tanke: at råde bod på skaden lige straks, og hun hjalp ham at holde riften sammen, mens han gik bag ved lærredet og klistrede en lap på. Da hun så igen klædte sig på, stod den anden hel og på ny udødelig, den havde nu kun på brystet et lille ar, som gjorde Claude endnu mere forelsket.

Alt som tiden gik, blev Claudes nervøse mangel på ligevægt større, han blev overtroisk og havde mange kunster for. Han ville ikke bruge olie mere til at male med, talte om den, som var den hans personlige fjende. Derimod var terpentin udmærket, den gjorde malingen mat og solid. Han havde hemmeligheder, som hun ikke måtte få at vide, opløsninger af rav og kopalfernis og andre harpiksarter, som skulle tørre hurtigt og forhindre farverne i at sprække. Men han måtte stadig slås med de svære indslag, for hans lærred trak straks den smule olie i farverne til sig. Han havde altid haft travlt med sine pensler, de skulle laves på en særegen måde, de skulle være af børster, som var ovntørrede. Så var der det vigtige spørgsmål angående spartlen, som han brugte til sine baggrunde, ligesom Courbet, og han havde en hel samling spartler, lange og bøjelige, korte og brede, én holdt han især af, en trekantet som en glarmester-kniv, der var lavet efter bestilling, en kniv som den, Delacroix brugte. Raderkniv brugte han aldrig, men han havde en mængde hemmelighedsfulde fremgangsmåder ved

farveblandinger, lavede opskrifter, forandrede dem hver måned og troede, at han havde opdaget den eneste rigtige malemåde, da han havde opgivet at bruge olie, som de ældre maleres stykker flød over med, og han gik frem med små penselstrøg, indtil han havde truffet den rigtige valør.

En af hans fikse idéer var i lang tid at male fra højre til venstre, det troede han bragte ham lykke. Nu blev han endnu mere forstyrret i sin voksende mani for teorier om farvernes opløsning og overgang i hinanden; Gagnière, der selv var tilbøjelig til at fortabe sig i tekniske beregninger, var den første, der havde talt til ham om det. Claude, som satte alt på spidsen i sin lidenskab, overdrev nu dette videnskabelige princip, efter hvilket de tre sammensatte farver: orange, violet og grønt, er afledt af de tre oprindelige: gult, rødt og blåt, og så var der en hel række afledte farver, hvis sammensætning var matematisk korrekt. Når nu videnskabsmanden således kom med i malemåden, skabtes der selvfølgelig en hel metode for den logiske iagttager; man behøvede blot at tage den fremherskende tone i et maleri for ved eksperimenter at finde alle de farvesammensætninger, der kan forekomme; rødt blev således til gult ved siden af blåt, og efter de skyer, der drev forbi, forandrede et landskab aldeles farve både i henseende til genskin og til lysvirkning. Deraf udledte han den ganske rigtige slutning, at tingene ikke har nogen bestemt farve, men skifter efter omgivelserne, og ulykken ved det hele var, at når han med hovedet fuldt af denne viden kom tilbage til ligefrem iagttagelse af naturen, overdrev hans øje de fine overgange i farverne, gjorde farverne alt for grelle blot for rigtig at bekræfte teorierne, så at hans ejendommelighed, hans malemåde med al

den naturlige klarhed, med det strålende sollys, i denne overdrivelse blev rent forstyrrende for den uvante beskuer, der i det hele kun kunne se begyndende vanvid.

Næringssorg gjorde det af med Claude. Den kom snigende, eftersom der ikke førtes noget regnskab i husholdningen, og da den sidste skilling var givet ud, faldt den over dem, frygtelig, ubønhørlig, håbløs. Christine ville søge noget at bestille, men kunne intet påtage sig, ikke engang noget sytøj: hun sad fortvivlet med hænderne i skødet og rasede over sin idiotiske frøkenopdragelse, der ikke gav hende anden udvej end at søge plads som tjenestepige, hvis det ikke gik bedre med dem, og det så kun dårligt ud, for Claude var blevet en genstand for parisersamvittigheden og solgte aldrig noget mere.

Han havde udstillet sammen med nogle kammerater og var blevet til latter ved sine malerier, der strålede i alle regnbuens farver; kunsthandlerne ville ikke have med ham at gøre; kun monsieur Hue kom nu og da hen i Rue Tourlaque og faldt hen i beundring ved de videst drevne stykker, jamrende over, at han ikke kunne veje dem op med guld, og ville på ingen måde høre, når Claude tiggede ham om at tage dem for intet; den lille borgermand sparede og sparede og bar så højtideligt sin erhvervelse hjem, hvor den blev ophængt blandt mesterværker.

Men sligt hændte desværre kun alt for sjældent. Claude måtte påtage sig arbejde for en handlende, og han var så elendig, så fortvivlet over at synke ned til dette afskyelige hoveriarbejde, at han sikkert hellere var død af sult, hvis de to stakkels væsener, der tilhørte ham, ikke havde stridt dødskampen ved hans side. Han måtte lave til nedsat pris "Vejen til Golgatha" og helgener i dusinvis, rullegardiner med kopier af bekendte malerier, alt det

usle arbejde, som trækker kunsten ned i et idiotisk billedsmøreri. Han havde den tort at få portrætter til fem og tyve francs tilbage, fordi de ikke lignede, ja, han kom så vidt, at han til udførsel malede stykker til små kræmmere, der betalte dem med to-tre francs efter lærredets størrelse. Han blev syg af dette liv, kunne ingenting bestille og så med sorgfulde øjne på sit store billede, men det var, som turde han ikke røre ved det med sine vanærede og besmittede hænder.

De havde ofte knap det tørre brød, det store skur var rent umuligt om vinteren, denne sal, som Christine før var stolt af at bo i! Nu gad hun næppe feje den, blev uordentlig, lod alt glide ned ad elendighedens skråplan; lille Jacques gik til grunde af mangel på ordentlig mad. De stod ret op og ned og spiste lidt hist og her, deres hele tilværelse blev dårlig og smudsig som de fattiges, der bliver ligegyldige for alt.

Et år havde slæbt sig hen på den måde, da Claude en dag, han var løbet bort fra sit mislykkede maleri, drev om på gaden. Denne gang var han bestemt på ikke at gå hjem mere, og han styrtede afsted, som om spøgelset, den store, nøgne figur, løb i hælene på ham og forlangte at blive færdig. Tågen faldt som en fin gul regn og gjorde gaderne sølede; hen imod klokken fem gik han gennem Rue Royale som en søvngænger, midt imellem vognene, der hvert øjeblik var nærved at køre ham over. Hans klæder hang om ham i pjalter med gadestænk lige op til nakken, da en lille karet pludselig holdt stille ved siden af ham.

"Claude! Hør dog, Claude! … Så De har altså rent glemt Deres gamle veninder?"

Det var Irma Bécot, yndigt klædt i en grå silkedragt med kniplinger. Hun havde hastigt slået vinduet ned og sad med et

strålende smil i sin vogn.

"Hvor skal De hen?"

Han stod og gabede, svarede, at han skulle ingen steder hen. Hun lo højt, så på ham med sine lastefulde øjne og sagde pludselig:

"Så kør med mig, det er så længe siden, vi to har talt sammen! Stå dog nu op i vognen, De bliver ellers kørt over!"

Kusken blev utålmodig, trak i tømmerne midt i tumlen; Claude steg forvirret ind og satte sig i sin uordentlige, overstænkede dragt på det polstrede blå atlasksæde, halvvejs på hendes prægtige kniplingskjole, mens droskekuskene lo ad bortførelsen, idet de kørte videre i trængslen.

Irma Bécot havde nu endelig fået sit ønske opfyldt: hun havde en gård i Avenue de Villiers. Men det havde varet længe, inden hun var kommet så vidt. En elsker havde givet hende grunden, en anden de fem hundrede tusind francs til bygningen, de tre hundrede tusinde til møblementet; det var alt sammen kommet lidt efter lidt. Men nu var det en pragtfuld bolig med alt, hvad den vellystigste overdådighed kunne opfinde, det var en stor alkove til en sanselig kvinde, en stor elskovs-seng, den begyndte ved forhallens tæpper, steg derfra videre op og bredte sig ud lige til værelsernes polstrede vægge. Huset havde været meget dyrt, men det indbragte nu mere, for gæsterne måtte betale for at hvile på purpur-madrasser; det var dyrt at tilbringe en nat dér.

Da Irma kom hjem med Claude, gav hun ordre til, at ingen måtte indlades. Når hun ville tilfredsstille et af sine luner, kunne hun have sat ild på hele denne rigdom. Da de sammen

gik ind i spisesalen, forsøgte herren – den elsker, der nu betalte det – at trænge derind, men hun lod ham vise døren.

Nu sad hun til bords med Claude, lo som et barn, smagte på alting, skønt hun ellers næppe rørte maden, og kastede henrykte blikke på maleren, der morede hende ved sit lange, dårligt passede skæg og sin gamle arbejdsjakke med de løse eller afrevne knapper. Han spiste grådigt, som i en drøm. Ingen af dem talte, mens den højtidelige tjener i sort kjole vartede op med stolt og værdig mine.

"Louis, bring så kaffe og likør ind i mit soveværelse."

Klokken var ikke mere end otte, men Irma ville straks lukke sig inde dér med Claude. Hun skød slåen for og sagde spøgende: "Godnat, fruen er gået i seng".

"Gør dig det mageligt, jeg beholder dig … Nu har vi såmænd talt længe nok! I længden er det alt for kedeligt."

Roligt tog han sin jakke af i dette overdådige værelse, hvor væggene var beklædt med malvafarvet silke, kantet med en sølvknipling, hvor den mægtige seng, prydet med gamle broderier, knejsede lig en trone. Han var vant til at gå i skjorteærmer, og han troede sig hjemme. Han kunne lige så godt sove her som under en bro, siden han havde svoret ikke at vende hjem mere. I hans forstyrrede liv forskrækkede hans eventyr ham slet ikke. Skønt hun ikke kunne forstå denne brutale overgivelse, fandt hun ham grinagtig, blev lystig som et pigebarn, der er løbet hjemmefra, halvt afklædt teede hun sig som en rigtig lille gadetøs, kneb ham, bed ham og tjattede ham over fingrene.

"Du ved, min Tizian, at mit hoved er for tosserne, ikke for dig … Å, du har lov til at sætte mit hår om, så meget du lyster!

Du er så opfindsom!"

Hun greb ham, sagde ham, hvor hun havde længtes efter ham, fordi han var så dårligt redt. Latteren kvalte ordene i hendes bryst. Han forekom hende så styg, så komisk, at hun pludselig gav sig til at kysse ham heftigt.

Hen imod klokken tre om morgenen rakte og strakte Irma sit skønne legeme i sengen, idet hun træt fremstammede:

"Sig mig, hvorledes går det med din pige? Du har nok ægtet hende?"

Claude, der var sovet ind, åbnede de matte øjne: "Ja."

"Og I sover altid i samme værelse?"

"Ja, naturligvis."

Hun gav sig til at le og tilføjede ligefremt:

"Å, min stakkels dumrian, det er derfor, I er kede af hinanden."

Da Irma den næste morgen tog afsked med Claude, var hun rødmosset som efter en forfriskende nattesøvn, korrekt i sin frisérkåbe, allerede friseret; hun tog et øjeblik hans hænder mellem sine og betragtede ham med en på samme tid rørt og spotsk mine.

"Min stakkels dumme ven, det har ikke været dig nogen glæde. Nej, sværg ikke, kvinder som jeg har også en smule følelse. Men for mig, for mig har det været en lykke, ja, netop en lykke … Tak, mange tak!"

Det var forbi; det var, som om han havde skænket hende noget, siden hun takkede ham.

Claude gik lige hjem i Rue Tourlaque, aldeles forbavset over hele dette eventyr. Han følte en underlig blanding af anger og forfængelighed, der i to dage holdt hans tanker borte fra

maleriet, mens han sad og drømte om sit forspildte liv. Forresten var han så underlig, da han kom tilbage, så opfyldt af det, der var hændet ham, at han straks, da Christine udspurgte ham, gav sig til at stamme og derpå rent ud tilstod alt.

Hun blev først rasende, græd længe, men tilgav atter, som sædvanlig fuld af overbærenhed med hans fejl; hun var kun som en moder urolig for hans helbred. Midt i hendes sorg var der en sær, ubevidst glæde, en stolthed over, at en anden kunne elske ham, en glæde over, at han således kunne lade sig rive hen, der gav hende et svagt håb om, at han måske en skønne dag ville vende tilbage til hendes favn. Hun havde kun én rivalinde, følte kun skinsyge mod én: mod dette afskyelige, forfærdelige maleri; det var meget værre end nogen kvinde, der forledte ham til utroskab.

Hen imod midten af vinteren fik Claude igen mod til at tage fat. En dag, da han gjorde orden mellem nogle gamle blindrammer, fandt han et brudstykke af et gammelt maleri. Det var den liggende figur af "friluftsmaleriet", som han havde skåret ud, da det kom tilbage fra "de kasseredes udstilling". Han rullede det op og udbrød i et beundringsråb:

"Det er dog pokkers kønt!"

Straks slog han det op på væggen med fire søm og stod timevis hensunken i betragtning af det. Hans hænder rystede, blodet fo'r ham op i kinderne. Var det virkelig ham, der havde malet det stykke? Så havde han jo den gang haft geni? Så var jo hans hjerne og øjne og hænder nu rent forvandlede. En sådan iver kom over ham, en sådan trang til at tale, at han kaldte sin kone til:

"Men så kom og se her! Hvad? Er hun ikke udmærket? Se, hvor fint musklerne ligger. Og så det ben dér, badet i sollyset! Og skulderpartiet hen til brystet! Å Gud, det er, som levede det, jeg kan jo føle, hvor varm og blød huden er ..."

Christine stod ved siden af ham og så til. Først var hun behageligt overrasket ved at se sig selv som attenårig stå op af glemslen, men alt som Claudes begejstring steg, blev hun gnaven og pirrelig uden at ville tilstå det for sig selv.

"Hvad for noget? Du finder måske ikke, at hun er til at falde på knæ for?"

"Jo, å jo, vist så, men hun er da blevet meget sart."

Claude modsagde hende heftigt.

"Sart, hvad var det for noget vrøvl! Aldrig ville hun blive sart, hun havde jo netop det evigt ungdommelige ved sig."

Han var aldeles forelsket, talte om hende, som om hun var levende, måtte hele tiden se på hende igen og kastede fra sig, hvad han havde i hænderne, som om det gjaldt et stævnemøde.

En morgen måtte han så igen have fat på penslerne.

"Jeg må dog for Satan kunne male, når jeg har lavet sådan noget! Så, nu skal vi dog se, om jeg er en ren idiot!"

Christine måtte øjeblikkelig til at stå for ham. Han var allerede oppe på stigen, hidsig efter at komme i lag med den store figur. I en måned holdt han hende stående dér otte timer om dagen, nøgen, med fødder, der svulmede op af træthed, uden medlidenhed med hendes udmattelse, der var let at se, lige så følelsesløs for hendes træthed, som han var det for sin egen. Nu skulle mesterværket gøres, og den stående figur skulle være lige så god som den, der henne på væggen strålede i en glorie af lys og liv. Uafladelig sammenlignede han, fortvivlet og

ophidset af frygt for ikke mere at stå på højde med sit fordums arbejde. Han så fra billedet hen på Christine, så på sit lærred, fo'r så op med en ed, når han var misfornøjet. Til sidst gik det ud over konen.

"Jeg vil nu også sige dig, min gode pige, at du har forandret dig en del, siden jeg malede dig på Quai de Bourbon. Ja, og det ikke så lidt. Jeg kan nok huske, hvor overrasket jeg blev ved at se, hvor smuk du var, blød og frisk som en rosenknop, som et forår. Det må man lade dig, du har rigtignok haft en pokkers smuk figur."

Det var slet ikke for at såre eller bedrøve hende, at han sagde dette. Mens han talte, kneb han øjnene sammen som én, der opdager, at en god model er i færd med at blive ødelagt.

"Farvetonen er prægtig endnu, men konturerne er helt andre; det er dårligt, benene kan også gå an, de holder sig jo længst, men brystet, underlivet, ja, de er færdige. Nå, det kan du vel ikke gøre ved, men det er naturligvis det, der leder mig på vildspor. Nej, jeg skal da altid have uheld med mig."

Hun hørte på ham og vaklede i sin jammer. Denne ståen-model, som hun havde lidt så meget ved, blev nu en ren tortur. Hvad var det dog for en ny opfindelse at kaste hende hendes ungdomsskønhed i ansigtet? Nu blev hun skinsyg på sig selv, blev sin egen rivalinde og kunne ikke se på sit eget billede fra dengang uden kval og pine. Ak, dette billede, denne studie efter hende, den havde vejet tungt på hendes skæbnes vægtskål. For deri lå hele ulykken: først hendes bryst, som han så, mens hun sov, så hele hendes jomfruelige legeme, som hun i et øjebliks øm barmhjertighed havde afsløret, og så hendes hengivelse, da hoben havde grint hendes billede ud. Hendes hele liv, hendes

nedværdigelse til model, hvori hun endog havde mistet sin mands kærlighed, dér kom det nu igen frem, der stod det op fra de døde, yngre end hun selv, og nu ville det tilintetgøre hende, for det var ét med den anden store, stående figur på det sidste maleri.

For hver dag følte Christine, hvor hun blev gammel. Når hun så ned ad sig, syntes hun, at der kom rynker frem over alt, at de rene linjer forvitredes. Hun havde aldrig haft denne foragt for sig selv, denne navnløse fortvivlelse, som varmblodige kvinder føler, når kærligheden forlader dem på samme tid som skønheden forsvinder. Det var altså derfor, at Claude ikke elskede hende mere, det var derfor, at han var hende utro eller fordybede sig i sin lidenskab for sit værk? Den tanke gjorde hende næsten vanvittig, hun brød sig om ingenting mere, gik i nattrøje og smudsigt skørt hele dage, det var jo til ingen nytte at være net og pæn, nu, da hun var en gammel kone.

En dag, Claude var gnaven over sit maleri, gav han hende dødsstødet. Han havde været lige ved for anden gang at rive billedet itu, var så aldeles ude af sig selv af raseri, at han næsten måtte betragtes som utilregnelig. Som han plejede, faldt han over hende og udbrød med udstrakt, knyttet hånd:

"Nej, det kan ikke nytte, jeg kan ikke male noget ordentligt efter dig. Når man vil være model, må man lade være at sætte børn i verden!"

Oprørt over denne fornærmelse løb hun grædende hen og klædte sig på. Men hendes hænder rystede, så hun næppe kunne få klæderne på sig. Han gik straks angerfuld ned af stigen og søgte at trøste hende.

"Vær ikke vred, det var en skam af mig at tale således til dig, jeg er et asen! Å, stå lidt endnu, blot for at vise mig, at du har tilgivet mig."

Atter tilgav hun, tilgav bestandigt, stod igen i stillingen, så rystet, at hendes lemmer skælvede som espeløv, og store, tunge tårer trillede over hendes kinder ned på hendes bryst, mens hun stod der i forstenet ubevægelighed. Hendes barn, ak ja, det havde været bedre, om den lille stakkel aldrig var blevet født. Det var måske hans skyld, at alt var gået så galt. Hun holdt op at græde, fandt tusinde undskyldninger for faderen, mens hun kun følte en undertrykt harme mod det lille væsen, som hun egentlig aldrig havde elsket, og som hun nu hadede, når hun tænkte på, at det måske var ham, der havde skilt hende fra hendes elsker.

Claude arbejdede løs, denne gang skulle han blive færdig og sende maleriet på udstillingen, hvad der så skete. Han stod hele dagen på sin stige og malede på baggrunden lige til den mørke aften. Til sidst erklærede han dødtræt, at han nu ikke mere ville røre ved det, og da Sandoz den eftermiddag hen ved klokken fire kom for at se til ham, traf han ham ikke hjemme, og Christine sagde, at han var gået op på højden for at trække frisk luft.

Bruddet mellem Claude og kammeraterne var efterhånden blevet alvorligere. De kom sjældnere og sjældnere og så til ham, for de blev rent utilpas foran dette underlige maleri, og de følte sig aldeles forstyrrede ved at se genstanden for deres ungdommelige beundring gå til grunde; i den sidste tid havde derfor ingen af dem besøgt Claude.

Gagnière var flyttet til Melun, hvor han boede i et af sine huse og levede fra hånden i munden af, hvad det andet hus indbragte ham. Han havde til alles store forbavselse pludselig giftet sig med sin spillelærerinde, en gammel frøken, der om aftenen spillede Wagner for ham.

Mahoudeau undskyldte sig med travlhed. Han begyndte at tjene lidt penge hos en bronzefabrikant, der fik ham til at se sine modeller efter og give dem et kunstnerisk sving.

Med Jory var det en anden historie. Nu var det Mathilde, der passede på ham, holdt hus for ham, proppede ham med lækre retter og gjorde ham næsten til idiot ved kærtegn og forkælelse. Han, der før havde været så gerrig, at han ikke engang til sine fornøjelser nænnede at give penge ud, lod nu hende have uindskrænket rådighed over nøglen til kassen og fik af hende lidt lommepenge, en eller to francs til en cigar. Ja, man sagde, at hun gjorde ham hellig for bedre at kunne passe på, at han ikke slap fra hende, for hun, der også havde været gudelig, vidste nok, at religionen lægger en god dæmper på sådanne folk som Jory. Hun talte nu ofte til ham om døden, som han havde en uhyre skræk for.

Fagerolles var den eneste, der viste sin gamle ven Claude nogen venlighed, når de tilfældigt mødtes, og lovede at se op til ham, hvad han forresten aldrig gjorde, han havde så umådelig meget at gøre, siden han var således i velten, rost, udskreget og berømt, på vejen til parnassets top.

Claude selv savnede kun Dubuche; han hang ved ham for de mange barndomsminders skyld, til trods for alle de små sammenstød, deres forskellige natur havde været årsag til senere hen i livet. Men det lod ellers til, at Dubuche ikke selv var

tilfreds eller lykkelig. Uagtet han var millionær, var han rigtig elendig, lå stadig i spektakler med sin svigerfader, der sagde, at han var en dårlig arkitekt, og lige så ulykkelig hjemme i sit eget hus, hvor han levede omringet af sin syge kones medicinflasker, mellem sine to jammerlige børn, som de måtte lægge i bomuld for at holde en smule liv i dem.

Af alle ungdomsvennerne var Sandoz altså den eneste, der endnu fandt vej til atelieret i Rue Tourlaque. Han kom for sin gudsøns skyld, for at se til den lille Jacques og til den bedrøvede kvinde; for denne, Christine, der gik om med sit lidenskabelige ansigt i al den elendighed, rørte ham dybt; han syntes, hun lignede en af hans fantasikvinder, et af de væsner, der kun lever for elskov, og som han ville skildre i sit værk.

Hans sympati for kunstneren steg, alt eftersom han så Claude miste fodfæste og heroisk tumle ned i kunstens vanvidsafgrund. I begyndelsen havde han set på dette med målløs forundring, for han havde troet på Claude fastere end på sig selv, havde sat ham så højt som nogen af de store mænd, der havde gjort epoke i deres tidsalder. Men nu havde han en dyb, smertelig sorg ved at se dette geni strande, en bitter, blødende medynk overfor magtesløshedens rædselsfulde kval. Kunne man nogensinde vide, hvor galskaben begyndte?

Alle disse forfejlede mennesker rørte ham til tårer, jo værre en bog eller et kunstværk var, jo jammerligere jo latterligere den fortvivlede anstrengelse faldt ud, desto større var hans medfølelse, desto større hans trang til at dysse dem ind i deres vanvittige drømme, disse elendige, som lå knuste under deres værk.

Den dag, Sandoz ikke traf Claude hjemme, blev han lidt hos Christine, for han så, at hendes øjne var røde og forgrædte.

"Hvis De tror, at han snart kommer hjem, så sætter jeg mig ned et øjeblik."

"Ja, nu kommer han vist straks."

"Nå, så sidder jeg og taler med dem, hvis jeg da ikke er til ulejlighed."

Aldrig havde han fundet hende mere rørende end i dag, med den trøstesløse, nedslåede mine, de trætte bevægelser, den matte stemme, hele denne ligegyldighed over for alt det, der ikke rørte ved den lidenskab, som fortærede hende. Det var vist otte dage siden, hun havde rørt ved en støveklud. Hun lod alt gå, som det bedst kunne, havde næppe kræfter til at røre sig. Man måtte græde ved synet af denne fattigdom, der flød hen i uorden og smuds, under det grelle lys fra det store vindue i dette skur, hvor væggene knap var hvidtede, hvor man ikke kunne vende sig for roderi, og hvor man rystede af kulde i den klare februarsol.

Christine gik hen og satte sig tungt ned ved en jernseng, som Sandoz først nu lagde mærke til.

"Hvad, er Jacques syg?" spurgte han.

Hun trak tæppet over barnet, som hele tiden ville skubbe det bort.

"Ja, og nu har han ligget i tre dage. Vi har sat sengen her ind for at have ham i nærheden af os … å, han har jo aldrig været stærk. Men det bliver dårligere og dårligere; det er til at fortvivle over!"

Hun talte med tonløs stemme og stive blikke, og Sandoz blev helt forskrækket, da han kom nærmere og så på barnet, som lå

dér med det blege ansigt og det store hoved, der nu var så tungt og uformeligt, at han næppe kunne flytte det på puden. Hvis man ikke havde hørt det tunge åndedræt komme frem over barnets farveløse læber, skulle man have troet, at han allerede var død.

"Min lille Jacques, det er din gudfader, som gerne ville sige goddag til dig."

Forgæves forsøgte Jacques at rejse sig, hans øjenlåg bevægede sig, så at man så det hvide i øjnene, så lukkedes de igen.

"Men De har da vel hentet en læge?"

Hun trak på skuldrene.

"Å, de læger, de ved jo aldrig nogenting! Her har været én, som sagde, at der var jo intet at gøre … det går vel nok over. Nu er han tolv år; han vokser stærkt, det er måske derfor, han er syg."

Sandoz ville ikke sige noget til Christine for ikke at forskrække hende, siden det ikke lod til, at hun så, hvor dårligt barnet var. Han gjorde et par skridt hen imod det store maleri.

"Se se, nu går det fremad, nu begynder det at klare sig!"

"Det er færdigt!"

"Er det færdigt?"

Da hun sagde, at det næste uge skulle sendes ind til udstillingen, tav han forlegent og satte sig stille på sofaen for at se på billedet, før han udtalte nogen mening.

Baggrunden: kajerne og Seinen, hvorfra den gamle stad hævede sig sejrsstolt mod himlen, lå som en skitse, men som en mesterlig skitse, maleren ikke havde villet gøre færdig af frygt for at ødelægge sit drømmesyn, når han rørte ved det. Til venstre en ypperlig gruppe sjovere og dragere, som læssede

gipssække; udmærkede brudstykker, fulde af kraft og geni. Men båden i midten med kvinderne gjorde formelig et hul i maleriet, et hul, hvor de nøgne figurer skinnede og flammede rent vanvittigt, og den store skikkelse så ud, som var den malet af en febersyg midt i de vildeste fantasier, falsk, underlig forstyrrende mellem de realistiske omgivelser.

Sandoz sad stille og fortvivlet foran dette forfejlede mesterværk. Men han mødte tilfældigt Christines blik, og så tvang han sig til at sige halvhøjt:

"Hun er aldeles forbavsende, kvinden i midten … forbavsende!"

Claude kom nu hjem med en rolig, fornøjet mine. Han blev meget glad over at se sin gamle ven og trykkede ham kraftigt i hånden. Så gik han hen til Christine og kyssede lille Jacques, som igen havde skubbet tæppet af sig.

"Hvordan går det?"

"Ved det gamle."

"Nå ja, han er vokset for stærkt; når han har hvilet sig ud, bliver det vel bedre! Jeg sagde dig nok, at du ikke skulle være urolig."

Claude satte sig i sofaen hos Sandoz, og de faldt begge i tanker, lænet helt tilbage mod puderne, med øjnene fæstet på maleriet, mens Christine henne ved sengen rent faldt i staver og i sit hjertes dybe fortvivlelse hverken så eller hørte noget.

Aftenen sænkede sig lidt efter lidt ned gennem det store vindue, og lyset gik over til ensformigt, snigende tusmørke.

"Så du er altså bestemt på at sende det ind?"

"Ja!"

"Det gør du ret i, det må da have en ende! Å, der er jo pragtfulde partier, perspektivet af kajerne f.eks., og så den mand dér, som løfter sækken op, men alligevel ..."

Han tøvede, men fortsatte til sidst:

"Jeg synes nu alligevel, at det er en sær idé, at du har ladet de kvinder være nøgne, der er ingen mening i det; du havde jo lovet mig at give dem klæder på, det husker du måske? Du vil altså endelig have dem nøgne?"

"Ja!"

Claude svarede kort; man kunne mærke, at det var en fiks idé, og at han ikke gad forsøge på at rive sig løs fra den. Han havde lagt armene op under sit hoved og gav sig til at tale om andre ting, uden at tage øjnene fra sit maleri, som tusmørket hyllede ind i en fin, mørk skygge.

"Ved du, hvor jeg hår været henne lige nu? Jeg har såmænd været hos Courajod, du ved nok, den store landskabsmaler, ham, der har malet "Kæret ved Gagny", som hænger på Luxembourg! Du husker vel, at jeg troede, han var død, og så fik jeg at vide, at han boede lige her i nærheden! ... Jeg tænkte så ofte på Courajod, og da jeg en dag fik opsporet hans bopæl, havde jeg den største lyst til at kigge ind til ham, hver gang min vandring førte mig dér forbi; for det er dog utroligt, at en berømt mand, en maler, som har skabt det ny landskabsmaleri, skal bo her, glemt, ukendt, begravet som en muldvarp ... Og du gør dig ingen forestilling om den gade, om den knaldhytte, han bor i! Det er som helt ude på landet. Der render høns på gaden, og der gror græs mellem stenene; og så er det et lille bitte legetøjshus med små vinduer, lille dør, en lille have, ja, en have, som man mageligt kan spytte over, den ligger på en skråning,

og der er fire pæretræer! Så er der oven i købet et hønsehus, klinet op af mugne brædder og gammelt gibs, med jerngitter, som er bundet fast med sejlgarnsstumper."

Hans stemme døde hen, han kneb øjnene sammen, som om han fordybede sig i den grad i betragtninger af billedet, at han næppe kunne tale.

"Og så får jeg just i dag øje på Courajod selv, der står i sin dør … Så gammel, over firs år, så lille og så indskrumpet! Nej, det var et utroligt syn! Han var i træsko, med en strikket trøje og et tørklæde bundet om hovedet som en gammel mutter! … Jeg gik nok så kæk nærmere og sagde til ham: "Monsieur Courajod, jeg kender Dem godt, De har malet et mesterværk, som findes i galleriet på Luxembourg, tillad en kunstner at hilse på dem, som man hilser på sin læremester!" Du skulle bare have set det ansigt, han satte op! Han stammede og trak sig tilbage, som om han var bange for, jeg skulle prygle ham! Han flygtede! Men jeg gik bag efter, og så blev han roligere, viste mig sine høns, kaniner og hunde, et helt menageri, forsikrer jeg dig; der var endogså en ravn! Han lever dér med sine dyr og taler kun til dem. Og hvilken udsigt han har! Hele St. Denis-sletten med rygende fabriksskorstene og forbifarende jernbanetog. Kort sagt en rigtig eneboerhytte med ryggen mod Paris og udsigt over det vide land. Men jeg ville naturligvis tale om kunst med ham. "Hvis De vidste, hvor vi alle beundrer Dem. Vi er så stolte af at være Deres landsmænd og over at turde kalde os Deres lærlinge; De er som vor fader i kunsten!" Hans læber begyndte atter at bæve, han så på mig med en fjollet angst og kunne ikke have set mere forskræmt ud, hvis jeg havde talt om en forbrydelse, han havde begået i sin ungdom. Han mumlede en

hel del med sin tandløse mund, som jeg ikke forstod det halve af: "Det ved jeg ikke – alt for længe siden – bryder mig pokker om det!" Og så satte han mig på porten, og jeg hørte, hvorledes han smældede døren i og lukkede den i lås for at blive fri for den slags indfald af beundrere fra gaden! Ak, at den store mand skal ende som en gammel urtekræmmer, at han før døden frivilligt synker hen i tilintetgørelsen! Hvad er så den hæder, den hæder, som vi andre kæmper for og dør for!"

Hans stemme kvaltes næsten af sindsbevægelse, og han sukkede smertefuldt.

Det var blevet ganske mørkt, natten bredte sig langsomt over gulvet, krøb over stole og borde og al den uorden, der lå og flød; han sad med øjnene stift fæstet på sit maleri, som om han sad til doms over det i det fremvældende mørke, mens man i den dybe tavshed kun hørte det syge barns tunge åndedræt og endnu kunne skimte omridsene af moderens ubevægelige skikkelse.

Nu tog Sandoz ordet, ligesom Claude med armene under hovedet og halvt liggende på en sofapude.

"Hvem ved? Det var måske bedre at leve og dø ukendt? Måske er den hæder, vi stræber efter, lige så stor en løgn som det Paradis, vi læste om i vor katekismus, og som børnene nu ikke engang mere tror på. Vi tror ikke på Gud, og dog vil vi tro på vor egen udødelighed, det er jo vanvid!"

Gennemtrængt af tusmørkets sørgmodighed talte han frit ud, talte om sine egne kvaler, som al den jammer, han så her, bragte til at strømme over …

"Hør, du misunder måske mig, du gamle, mig, som det begynder at gå for, som de siger, som udgiver bøger og får lidt

penge ind; men ser du, det slår mig ihjel! Jeg har tit nok sagt det til dig, men du forstår det jo ikke, du, som har så svært ved at skabe, du synes vel, at den højeste lykke er at fremstille sit værk for publikum, at blive set, rost, rakket ned! Du kunne jo male som de andre, blive antaget på udstillingen og så se, om du var lykkelig! Hele mit liv er fortæret af mit arbejde. Alt har det opslugt, min moder, min hustru, alt, hvad jeg elsker! Det er et frø, der spirer i mit hoved, og det arbejder sig frem til min hjerne, breder sig i mine lemmer, gnaver på mit hele legeme. Så såre jeg står op om morgenen, flyver det løs på mig, nagler mig til mit skrivebord uden at lade mig trække frisk luft, det følger mig til frokostbordet, jeg sidder og tygger på mine sætninger sammen med mit brød, det går med mig ud i byen, spiser til middag på min tallerken, lægger sig om aftenen på min hovedpude, så ubønhørligt, at jeg aldrig kan standse det, det vokser og vokser, selv når jeg sover! Intet levende får lov at være til; kysser jeg min moder til godmorgen, er jeg så adspredt, at jeg ti minutter efter spørger mig selv, om jeg også har hilst på hende i dag. Min stakkels hustru har ingen mand; jeg er langt borte fra hende, når vore hænder mødes. Undertiden synes jeg, at jeg gør dem livet surt, og jeg er forpint af anger og fortrydelse, for den huslige lykke består af godhed og munterhed; men mit uhyre slipper mig aldrig af sine klør. Jeg falder straks tilbage til skabertimens åndsfraværelse, til min fikse idé med det sørgmodige ansigt. Det går ud over mine omgivelser, når mit arbejde ikke tilfredsstiller mig. Hele huset må lide under dette fortærende arbejdes tyranni. Nej, nej, jeg tilhører mig ikke længere selv. I gamle dage drømte jeg om at leve i fred på landet, om at rejse ud til fjerne lande; nu, da jeg

kunne gøre denne drøm til virkelighed, nu stænger dette værk mig inde: aldrig kan jeg gå ud i morgensolen, aldrig more mig med mine venner, aldrig dovne rigtigt en dag! Ikke engang min viljekraft giver livstegn, arbejdet er blevet min anden natur, og jeg lukker døren af mellem verden og mig, og nøglen har jeg kastet ud af vinduet … Intet er der, intet i mit hul uden mit arbejde og mig – og det vil nok engang fortære mig, så at der slet intet mere er tilbage, intet!"

Han tav stille, og det blev mørkere og mørkere. Så vedblev han bedrøvet:

"Og når man dog blot var fornøjet, når man dog høstede nogen glæde af det hundeliv … Å, jeg forstår ikke, hvorledes de bærer sig ad, de, der sidder med en cigaret i munden og stryger sig henrykt gennem skægget, mens de skriver! Man siger jo, at der er mennesker, for hvem alene frembringelsen er en glæde, en fornøjelse, som man nemt kommer til, uden feber og uden smerte. De er i en stadig henrykkelse, kan ikke skrive to linjer uden at falde i beundring over deres egen finhed og særegenhed … Og så må jeg sidde i kamp og kval, mens jeg bringer mine åndsbørn til verden, og alligevel synes jeg, at disse børn er rædsomme. Hvor er det muligt, at man kan være så blottet for selvkritik, at man kan tro på sig selv! Det er til at blive rasende over, når man ser disse karle, der aldrig er fornøjede med andre, miste hver en smule fornuft og sund dømmekraft, når der er tale om deres egne vanskabte børn. Uh, bøger er altid hæslige! Man kan rigtig få væmmelse ved dem, når man har været med til at lave dem. Nu taler jeg slet ikke om den mængde grovheder, man kan få for dem. De morer og ophidser mig blot! Jeg ved jo nok, der er forfattere, der bliver

aldeles fortvivlede over dem, der føler trang til sympati, men det er en naturfejl, det er ligesom de kvinder, der ville dø af sorg og krænkelse, hvis de ingen erobring gjorde. Jeg tror, at fornærmelser er sunde, at man holder sig mandig og smidig, når idioterne rigtig hujer og piber én ud! Vi skal blot være på det rene med os selv, at vi har lagt hele vor kraft i vort værk, at vi hverken venter øjeblikkelig retfærdighed eller blot en alvorlig bedømmelse, at vi arbejder uden nogen som helst forhåbning, kun fordi arbejdet bringer vor puls til at banke, som vort hjerte slår, uden at vi selv kan gøre ved det, og så er vi rede til at ofre selve livet for vort værk, vi har jo den idé, at vi en gang i tiden vil nå til forståelse og kærlighed … Å, de skulle bare vide, de idioter, hvor jeg blæser ad deres harme! Men desværre blæser jeg ikke ad min egen dom, og den gør mig så elendig, at jeg ikke har en rolig time! Ak Gud, hvor jeg dog pines, så såre jeg tager fat på en ny roman! I førstningen går det endda, jeg synes, jeg har plads til at røre mig, men så bliver jeg forstyrret, er aldrig fornøjet med dagens arbejde, bliver mere og mere urolig for, at bogen skal vise sig at være mindre god end mine tidligere værker, så piner jeg mig gennem sider, gennem sætninger, gennem ord, så det ender med, at endogså mine kommaer forekommer mig hæslige. Når den så er færdig! Ja, så er det jo en lettelse, det er ikke den fryd, der fylder de andre ved henrykt beskuelse af deres frembringelser, men den lettelse, som drageren føler, når han med en ed kaster en byrde fra sig, der var nær ved at knække ryggen på ham … Men pinen begynder igen, begynder evig igen, og til sidst vil jeg krepere i raseri over, at jeg ikke har kunnet gøre mere, ikke har haft mere geni, ikke har hobet bog på bog til et afsluttende værk, til et helt bjerg, og i

dødens øjeblik vil den rædsomme tvivl hjemsøge mig, om jeg også har været på rette vej, om jeg ikke skulle have drejet til venstre i stedet for til højre, og mit sidste ord, min dødsrallen, vil udtrykke ønsket om at gøre det hele om!"

Han kunne ikke tale for sindsbevægelse og måtte trække vejret dybt, før han gav sig luft i et lidenskabeligt udbrud, et udbrud, hvor hans uforbederlige lyrik aldeles rev ham hen:

"Å ja, et nyt, et andet liv, hvor skal jeg få det fra, for at jeg atter kan give det hen for mit værk?"

Det var nu blevet aldeles mørkt, man kunne ikke mere se moderen sidde ved siden af barnet, hvis hæse åndedræt lød i mørket, mens et trøstesløshedens pust, fjernt og grænseløst, steg op til dem ude fra gaden. Hele atelieret var begravet i nattens mørke, kun over det store maleri faldt en smule svindende dagslys. Man kunne som et hensvindende aftenskær opdage den store nøgne figur, der svævede uden bestemt omrids, ben og arme var allerede langt borte, men maven rundede sig med en bleg måneglans.

Efter en dyb tavshed sagde Sandoz:

"Skal jeg gå med dig i morgen, når du sender dit billede afsted?"

Claude svarede ikke, Sandoz syntes, han hørte ham græde. Var det den uendelige sorg og fortvivlelse over menneskenes dumhed, som Sandoz havde talt om? Han ventede lidt og gentog så sit spørgsmål. Maleren svarede til sidst med tyk stemme:

"Tak, gamle ven, billedet kommer ingen steder hen! Jeg sender det ikke ind."

"Hvad siger du? Du var jo ganske bestemt på det for lidt siden!"

"Ja, vist var jeg det … Men jeg havde ikke set det rigtigt … nu så jeg det før i det dæmrende aftenlys … Ak, det er mislykket, stadig mislykket, det gik op for mig nu, og det var, som om jeg fik et stik i hjertet."

Hans tårer løb nu tunge og hede i den skjulende nat, og den jammer, der så længe havde pint ham, brød uvilkårligt ud i hulken.

"Min stakkels ven!" sagde Sandoz halvhøjt, "ja, det er drøjt at høre, men jeg tror nok, du gør ret i at vente lidt endnu, der er partier, som trænger til at gås efter … Men jeg er rent ulykkelig, for jeg er så bange for, at det er mig, der nu har taget modet således fra dig med min dumme, evindelige misfornøjelse med alt."

Claude svarede ganske stille:

"Hvad tænker du på? Jeg har såmænd slet ikke hørt, hvad du sagde. Ak nej, jeg sad bare og så, hvordan alting ramlede sammen på det Satans maleri, og lige med ét, i den fine, grå belysning, fik jeg øjnene op. Nej, intet holder sammen, kun baggrunden er god, og den nøgne skikkelse flyver op som en raket, hun står slet ikke, benene er rent fortegnede … å, jeg troede, det var rent forbi med mig, jeg syntes, det blev sort for mine øjne … mørket steg op. Jeg svimlede ved at se det falde sammen, som i et jordskælv, som i en dommedags tilintetgørelse! Så var det kun hendes mave, jeg skimtede, bleg som en hensygnende måne; og nu, se nu bare, nu er også den borte, der er intet tilbage af hende, ikke et glimt, hun er død, borte, sort."

Maleriet var aldeles forsvundet i natten. Men maleren havde rejst sig, og de hørte ham gå og bande i mørket.

"Det får da også være … men jeg vil Fanden gale mig begynde på det igen!"

Christine var også stået op fra sin stol, som Claude stødte imod.

"Pas dog på, nu skal jeg tænde lampen!"

Hun tændte den og stod dér så bleg med et hadefuldt blik fæstet på billedet. Så blev hun ikke af med det, og de gamle rædsler skulle begynde på ny.

"Ja vist tager jeg fat igen, det slår mig ihjel, det dræber min kone, mit barn, hele stadsen, men det skal blive et mesterværk!"

Christine gik hen og satte sig ved sengen, og de kom alle hen til lille Jacques, som igen med sine famlende, feberhede små hænder havde skubbet sit tæppe til side. Han stønnede med hovedet sunket ned i hovedpuden, tungt, dødt lå det der med en vægt, som syntes at få sengen til at knage.

Idet Sandoz tog afsked, sagde han, at han var meget urolig for barnet, men moderen stod ganske fortumlet, og faderen havde allerede atter stillet sig foran sit maleri, foran sit uskabte mesterværk, der lå ham meget mere på sinde end den smertelige virkelighed, det stakkels lille væsen, der dog var kød af hans kød.

Næste morgen var Claude i færd med at klæde sig på, da han hørte Christine kalde i en forskrækket tone. Hun var forfærdet faret op, for hun var faldet i en tung søvn på stolen, hvor hun havde siddet og våget over barnet.

"Claude, Claude! Kom hurtigt … Han er død!"

Og da han kom derhen, snublende, uden at forstå, hvad hun mente, gentog han overrasket:

"Hvad er det, du siger? Er han død?"

De stod et øjeblik forstenet ved sengen. Det lille elendige væsen lå på ryggen med sit store hoved på samme plads som i går, det så ud, som om han ikke havde rørt sig, men munden med de blege læber åndede ikke mere, og de stive øjne var vidt åbne. Faderen rørte ved ham, han var kold som is.

"Ja, han er virkelig død."

De var så forvildede af dette utrolige, at de blev stående med tørre øjne, men til sidst faldt Christine ned på knæ ved sengen, og hun græd og hulkede, som hendes hjerte skulle briste, mens hun hændervridende støttede sit hoved på sengekanten. I det første rædsomme øjeblik var hun især betaget af en svidende anger over, at hun ikke havde elsket dette stakkels barn. Der gik et drømmesyn forbi hendes blik, og det var fuldt af fortrydelse, hun så kun uvenlige ord, opsatte kærtegn, endog hårdhed. Nu var det for silde, aldrig kunne hun gøre godt det, hun havde forbrudt mod ham, da hun vendte sit moderhjerte fra ham. Han havde lystret nu, det stakkels barn, der altid var så ulydig. Ofte nok havde hun sagt: "Herregud, vær stille, lad din fader male", nu var han nok stille og det for lang tid; denne tanke kvalte hende, og hendes hulken blev til undertrykte skrig.

Claude gik op og ned, hans anspændte nerver fordrede bevægelse. Hans ansigt var fortrukket, og store tårer løb ned over det; når han gik forbi det lille lig, måtte han uvilkårligt betragte det, som om de glasagtige øjne forheksede ham.

Han var pint af en fiks idé, der ikke lod ham have ro, og til sidst gav han efter, tog et stykke lærred og gav sig til at male sit

døde barn.

Først kunne han ikke se for tårerne, der ustandseligt blændede ham og druknede alt i en tåge, men han blev ved at tørre dem bort, mens han holdt penslen i den rystende hånd.

Således tørrede hans arbejde tårerne, hans hånd blev rolig, og snart var hans døde søn for ham kun en model, et motiv, hvis forunderlighed interesserede og ophidsede ham. Denne mærkelige hovedform, den voksblege hudfarve, de stive, tomme øjne gjorde ham ivrig, han rykkede sig tilbage, faldt hen i betragtning og smilede svagt til det, han malede.

Da Christine stod op fra sin knælende stilling, fandt hun ham ivrigt beskæftiget, og hun sagde i et nyt anfald al voldsom gråd:

"Ja, mal ham nu, nu rører han sig ikke mere!"

Claude arbejdede uafbrudt i fem timer.

To dage efter, da Sandoz fulgte ham hjem fra kirkegården, fo'r han sammen af medynk og beundring ved synet af det lille maleri.

Det var den gamle, gode malemåde, et mesterværk af kraft og klarhed med en tilsætning af umådelig fortvivlelse, en dødens fortvivlelse ved dette barns død.

Sandoz, der brød ud i beundring og ros, blev aldeles stum af forundring, da han hørte Claude sige:

"Så du synes virkelig, det er så godt? Ja, så tager jeg mod til mig og sender det til udstillingen, siden det andet stads dog endnu ikke er færdigt."

10

Dagen efter, at Claude havde bragt "Det døde Barn" til udstillingsbygningen, mødte han om morgenen Fagerolles i nærheden af Parc Monceau.

"Hvad, er det dig, kære ven!" udbrød Fagerolles hjerteligt. "Hvordan går det, og hvad tager du dig for? Vi ses så sjældent!"

Og da Claude fortalte ham, at han havde sendt det lille billede, som han var meget opfyldt af, ind til udstillingen, sagde Fagerolles:

"Nå, du vil udstille … ja, så må jeg se at få dig antaget. Du ved måske, at jeg i år kommer med i juryen?"

Det var ganske rigtigt; for på grund af den almindelige uenighed og misfornøjelse mellem kunstnerne havde bestyrelsen efter tyve forskellige mislykkede reformforsøg endelig tilladt de udstillende kunstnere selv at vælge en jury, der kunne bedømme deres arbejder, og nu var der vendt op og ned på hele kunstnerverdenen, der var udbrudt en formelig valgfeber med alle de intriger, kliker og snyderier, der vanærer politikken.

"Nu går du med mig," vedblev Fagerolles. "Du må se, hvordan jeg har indrettet mig i mit eget hus, hvor du, uagtet du har lovet det, endnu ikke har sat dine ben; det er lige her i nærheden, på hjørnet af Avenue de Villiers."

Claude, som han muntert havde taget under armen, måtte modstræbende følge med ham. Han blev overvældet af en slags fejhed ved at høre, at hans fordums kammerat kunne få ham

antaget, og denne følelse fyldte ham med både skamfølelse og misundelse.

I alléen stod han stille foran den lille gård og så på facaden, der var et smukt og kostbart arbejde, en gengivelse af et hus i Bourges, i renæssancestil, med buevinduer, trappe op i en lille tårnbygning og forsiret blytag. Huset så ud, som et kvindelune havde frembragt det, og Claude så overrasket på det, da han ved at vende sig om pludselig fik øje på Irma Bécots fyrstelige bolig lige overfor, det sted, hvor han havde oplevet et eventyr, der endnu stadig stod for ham som en drøm. Irmas gård lå der stor og mægtig, næsten streng i stilen, og så på sin genbo, kunstnerens hus, der sammenlignet med den kom til at se ud som en nipsgenstand.

"Ja, hvad siger du til denne Irma?" sagde Fagerolles med et anstrøg af ærbødighed, "hun har såmænd fået sig et slot! Men det er også noget andet, jeg har kun malerier at sælge! … Nå, så går vi ind!"

Det indre af huset var forunderligt og pragtfuldt: gamle gobeliner, gamle våben, masser af antikke møbler og japanske kunstsager straks i forværelset; en spisestue til venstre med kinesisk lakerede vægge og en rød drage over loftet; en trappe af udskåret træ, hvor bannere viftede, og hvor grønne planter løftede sig mod loftet. Men atelieret ovenpå var især prægtigt; det var ikke stort, uden et eneste maleri og ganske betrukket med tyrkiske tæpper; i den ene ende var der en uhyre stor kamin, hvor to drager bar den fremspringende kaminplade, og lige overfor var der en bred tyrkisk sofa under et draperi, en slags pragtfuld tronhimmel, holdt fast af kostbare lanser over en mængde på gulvet opstablede puder, tæpper og pelsværk.

Claude så sig om med store øjne, og han havde nær spurgt Fagerolles, om alt dette virkelig var betalt; men han huskede på, at Fagerolles, der forrige år havde fået Æreslegionen, tog ti tusinde francs for et portræt. Naudet, der havde bragt ham i skuddet, udnyttede ham nu og solgte intet maleri af ham for mindre end tyve, tredive eller fyrre tusind francs. Det ville have regnet ned over ham med bestillinger, hvis han ikke havde spillet den overlæssede kunstner, den trætte mand, hvis mindste skitser blev revet bort. Dog var der i al denne luksus noget usikkert; de handlende blev kun betalt i afdrag, alle disse penge, der kom, som var de resultatet af et børskup, svandt bort mellem fingrene på Fagerolles, uden at han vidste, hvor de blev af, for han førte intet regnskab; han var sikker på stadig at få højere priser for sine malerier og stolt over den udmærkede plads, han indtog blandt samtidens kunstnere.

Til sidst fik Claude øje på et lille billede, der stod på et staffeli, draperet med højrødt plys. Det og så et lille palisandermøbel med farver og en åben pastelæske var alt, hvad der røbede maleren i dette atelier.

"Meget fint i tonen," sagde Claude for at være elskværdig. "Og dit stykke til udstillingen, det har du vel allerede sendt ind?"

"Å ja, Gud være lovet! Her har været et rend! De har stået i række i otte dage, så at jeg ikke kunne komme til at sætte mig på en stol i al den tid … Egentlig ville jeg slet ikke have udstillet; det begynder at blive simpelt! Det syntes Naudet også, han formelig forbød mig det. Men herregud, jeg blev pint og plaget fra morgen til aften … alle de unge ville med vold og magt have mig med i juryen, for at jeg kunne forsvare dem … Å, mit stykke er ganske simpelt, ser du, "En Frokost", har jeg kaldt det, to

herrer og tre damer sidder på en åben plet i skoven og spiser et let måltid, som de har medbragt fra herregården … Du skal se, det er ganske særegent i sin enkelthed!"

Han tøvede, og da han kom til at se på Claude, der betragtede ham stift, blev han flov og gav sig til at gøre nar ad det lille stykke på staffeliet.

"Ja, det dér, det er noget skidt, som Naudet har bestilt. Ser du, gamle ven, jeg overvurderer ikke mig selv; jeg ved nok, at jeg mangler netop det, du har for meget af … Du ved, at jeg sætter stor pris på dig – endnu i går forsvarede jeg dig!"

Han slog Claude på skulderen, han havde godt mærket, hvor foragteligt hans fordums lærer havde set på ham; han ville vinde ham for sig ved sine gamle sleskerier, og han var aldeles oprigtig, da han i en ængsteligt ærbødig tone lovede Claude at gøre alt, hvad der stod i hans magt for at skaffe hans maleri antaget.

Men nu kom der fremmede, i en time kom og gik en snes personer: det var fædre, der forestillede elever for den unge lærer, udstillere, der ville have hans stemme, kammerater, der ville hjælpes mod også at give Fagerolles en håndsrækning ved lejlighed, ja, der var damer, der ville dække deres mangel på talent med elskværdighed. Det var en ren komedie at se maleren give valgkandidatens parti, at veksle håndtryk, at sige til én: "Deres stykke er aldeles fortryllende!" til en anden: "Hvor er det muligt, at De ikke har fået nogen medalje?" og til dem alle sammen: "å, ja, hvis jeg blot havde noget at sige, så skulle piben få en ganske anden lyd!" Folk gik bort, henrykt over ham, når han havde lukket døren efter dem med sit uendelige

elskværdige og forekommende smil, hvori de ikke så, at den fordums parisergadedrengs spottende mine stak frem.

"Har du set noget lignende!" sagde han til Claude, da de endelig var alene, "det tager tid at have med de idioter at gøre!"

Men da han gik forbi det store vindue, lukkede han pludselig en trækrude op, og Claude skimtede på balkonen lige overfor en hvid skikkelse, en kvinde i kniplingsmorgenkjole, der løftede et lommetørklæde i vejret. Fagerolles vinkede tre gange med hånden, og de to vinduer lukkedes atter. Claude havde godt set, at det var Irma, og Fagerolles talte ganske roligt om sit forhold til hende.

"Ser du, det er så bekvemt, vi har et helt telegrafsystem. Nu kaldte hun på mig, så må jeg derover. Å, du gamle, det er én, man kan lære af."

"Lære af? Hvad da?"

"Alt, du! Hun er utrolig snu og klog. Det er hende, der siger mig, hvad jeg skal male, og hun har en fin næse for, hvad der gør lykke. Alligevel er hun dog altid som en lille gadetøs, du gør dig ingen idé om, hvad hun kan finde på, og hvor morsom hun er, når det kommer over hende, og hun vil gøre sig behagelig."

Han blev rød i kinderne, og hans øjne tilsløredes, som når man roder op i mudderet på bunden af en dam. Han var igen blevet gode venner med hende, siden de boede i samme gade, og det hed sig, at han, der dog var både behændig og snu, lod sig narre af hende og hvert øjeblik måtte punge ud med betydelige summer, som hun lod hente af sin kammerjomfru, snart til at betale en regning, snart til et lunes tilfredsstillelse, og ofte af ingen anden grund end den at lokke penge fra ham og tømme hans lommer. Det var vel også grunden til, at hans gæld

bestandig voksede til trods for den stigende kurs på hans malerier. Men ellers vidste han godt, at hun foruden ham havde andre elskere, og de lo ad den rolle, han spillede, som en slags luksusgenstand, der alligevel var ganske indbringende.

Claude tog sin hat, da Fagerolles trippede utålmodigt omkring og kastede urolige blikke til huset overfor.

"Du ved, jeg beder dig ikke om at gå, men du ser nok, at hun venter på mig. Så er det altså afgjort, at du kan stole på mig, det vil sige, hvis de vælger mig til juryen. Du kunne jo se op den dag, det skal afgøres! Å, der er et spektakel, og så kan du da straks få at vide, om du kan gøre regning på min stemme."

Først bandede Claude på, at han ikke ville gå derhen, for det at skulle bejle til Fagerolles' beskyttelse var ham noget drøjt, i grunden var han bange for, at den falske karl af fejhed ikke skulle holde sit løfte.

Men den dag, valget skulle foregå, havde han dog ingen ro på sig, gik og drev om i Champs-Élysées under påskud af, at han trængte til at gå sig en tur. Han kunne lige så godt gå der op som andet steds, for han var alt for spændt til at bestille noget og var atter begyndt på at fare om i Paris hele dagen igennem. Han havde selv ingen stemmeret, han havde jo aldrig fået noget antaget, men han gik flere gange forbi udstillingen og morede sig ved at se vælgerne gå ind, mens blusemænd med valglister sloges om dem. Der var mere end en snes lister, alle kliker, alle meninger var repræsenterede, den liberale, den radikale, den konservative, de unges, ja damernes liste. Man skulle tro, det gjaldt om at vælge landets styrere.

Klokken fire, da det hele var forbi, måtte Claude alligevel ind og se.

Nu var trappen næsten tom. Enhver kunne gå op. Han kom lige ind i den uhyre jurysal, der vender ud til Champs-Élysées. Et langt bord stod i midten af salen, og i den store kamin brændte favnestykker. Der stod en fire-fem hundrede vælgere, der ville blive til det sidste; de talte og lo højt med venner og nysgerrige, så deres stemmer gav dundrende genlyd i salen. Der var indrettet kontorer rundt om bordet, og de var i virksomhed med en præsident og to hjælpere. Der manglede endnu en tre-fire stykker, men ingen ville til det, da de kendte det voldsomme arbejde, der ventede dem.

Fagerolles havde været til stede og gjort sig nyttig lige fra morgenstunden; han råbte og kaldte for at overdøve larmen:

"Nå, vi mangler endnu én … er der ingen, der vil give os en håndsrækning her?"

Han fik øje på Claude og slog straks en klo i ham.

"Å, er du dér, vær så venlig at sætte dig dér og hjælpe os en smule. Du arbejder da for pokker for en værdig sag, ved jeg!"

Claude befandt sig, inden han vidste et ord af det, i spidsen for et kontor. Han var underlig alvorlig, i grunden bevæget; det var, som om han troede, det afhang af, hvorledes han udførte sit arbejde, om hans stykke skulle antages eller ikke. Han læste navnene på listerne op, alt eftersom man rakte ham dem i små pakker, mens de to andre skrev dem ned, og det midt i den mest øredøvende støj, under en hagl af navne, der blev brølet ud i salen af forskellige stemmer, og så mængdens uafladelige brummen.

Da han jo blev ivrig ved alt, hvad han tog sig for, var han glad eller fortvivlet, eftersom han fandt Fagerolles' navn og kunne råbe det ud. Han havde forresten temmelig ofte den glæde, for

fyren havde forstået at gøre sig populær, havde været på færde overalt, med løfter til de unge og ærbødighed mod de gamle; der var en almindelig sympati for Fagerolles, der var alles yndling.

Hen imod klokken seks blev det mørkt, da det var en regnfuld martsdag. Tjenerne bragte lamper ind, og mistroiske kunstnere nærmede sig bordet for at passe på, at alt gik rigtigt til, mens andre begyndte at gøre narrestreger, jodlede og efterabede dyrestemmer. Men de kom først rigtigt i humør, da der blev serveret koldt bord og drikkevarer klokken otte. De tømte flaskerne, tog, hvad de kunne få fingre i, og det var som en mindre kermesse i den store sal, hvor favnestykkerne i kaminen lyste op med et rødt skær som fra en smedje. De gav sig alle til at ryge, så der stod en gul tåge over det hele, mens gulvet lå overstrøet med papirssedler, propper, brødsmuler og nogle ituslåede tallerkener, som de vadede om i.

Munterheden steg. En lille, bleg billedhugger stod op på en stol for at tale til det forsamlede folk, og en maler med en stor vikset knebelsbart galoperede på en stol rundt om bordet og forestillede kejseren, idet han hilste til begge sider.

Lidt efter lidt blev de trætte, og salen tømtes; da klokken slog elleve, var der vel kun to hundrede mennesker tilbage. Men efter klokken tolv kom der igen folk fra teatre og selskaber, i sort kjole og hvidt halstørklæde; desuden var der også referenter, der ilede ud én efter én, så snart de havde fået et resultat at vide.

Claude læste stadig op. Nu var han aldeles hæs; røgen og varmen var utålelig, og man var ved at kvæles; klokken blev både ét og to, han sled og sled, og han var gået så

samvittighedsfuldt til værks, at alle de andre var færdige, da han endnu sad over lange talrækker. Endelig var de færdige, og man bekendtgjorde udfaldet af afstemningen. Fagerolles var valgt som nummer femten af fyrre, fem numre før Bongrand, der stod på samme liste, men hvis navn ofte var blevet strøget.

Det gryede ad dag, da Claude, henrykt og ødelagt af træthed, kom hjem. Så levede han i spænding de følgende fjorten dage. Ti gange ville han afsted til Fagerolles for at høre nyt, men en vis undseelse holdt ham tilbage. Desuden vidste han, at juryen gik frem efter bogstav, så at intet måske endnu kunne være afgjort.

Og en aften fo'r det igennem ham ved synet af et par brede skuldre, som han godt kendte. Det var Bongrand, der var ligesom lidt forlegen. Han sagde straks:

"Det er ikke let at komme ud af det med de bæster i juryen … Men det skal nok gå alligevel, vi passer på, Fagerolles og jeg … og det er Fagerolles, De må stole på, for jeg kunne såmænd let komme til at skade Dem med min anbefaling."

Sandheden var den, at Bongrand stadig havde sammenstød med Mazel, der var valgt til formand for juryen; Mazel var en meget bekendt lærer ved Akademiet, den sidste forsvarer for det fine og slikkede konventionsmaleri. Uagtet de kaldte hinanden "brødre i kunsten" og viste hinanden den største ærbødighed, var fjendtlighederne udbrudt straks den første dag; når den ene ville have et stykke antaget, stemte den anden ufravigelig for afvisning. Derimod stod Fagerolles, der var sekretær, sig udmærket med Mazel, som endog tilgav ham hans frafald, så slesk var den forhenværende elev, og så godt forstod han at narre den gamle lærer. Forresten var Fagerolles, som kammeraterne sagde, et rigtigt æsel, han var strengere end

nogen af de gamle mod dristige begyndere og blev kun blid, når der var et eller andet stykke, han havde personlig interesse for; da kunne han være vittig og smidig, så at han trak hele juryen om ved næsen og fik sin vilje sat igennem som ved taskenspillerkunster.

Juryens arbejde var et slemt hoveri, selv Bongrand blev træt. Hver dag stillede betjentene endeløse rækker af malerier op mod panelet, og fra klokken et måtte juryens formand med en klokke i hånden se dem igennem og bedømme dem efter alfabetisk orden. De stod op og skaffede så meget arbejde fra hånden som muligt; de dårligste billeder blev afvist uden afstemning; men der var naturligvis ofte uenighed og skænderi, der sinkede dem, og de omtvistede malerier blev tit sat hen til aftengennemsynet.

To mænd gik og holdt et tov stramt en halv snes alen fra billederne, for at juryen ikke skulle komme dem for nær.

Bag ved gik halvfjerds betjente i hvide bluser under en overbetjents kommando; de anbragte malerierne efter de ordrer, sekretæren gav dem, bragte de afviste billeder til side, som lig fra en valplads. Og de gik omkring i to stive timer uden en stol til at hvile sig på, i en træk så iskold, at endog de mindst forfrosne måtte tage pels på. Derfor var en hjertestyrkning klokken tre meget velkommen; de hvilede sig en halv times tid ved buffeten, hvor der var rødvin, chokolade og smørrebrød.

Her var det så, at de forskellige indflydelser, de gensidige indrømmelser gjorde sig gældende. De fleste havde notesbøger for ikke at løbe vild i alle de ansøgninger, der haglede ned over dem; og de spurgte hinanden til råds og udvekslede løfter angående afstemningen. Andre var hævet over disse

udentingsaftaler, enten fordi de var virkelig retfærdige, eller fordi de var ligegyldige, og de røg sig en cigaret, mens de hvilede sig.

Så tog de igen fat, men nu var arbejdet lettere, de sad i en sal ved borde med pen, papir og blæk. Alle de billeder, der ikke var to alen høje, blev bedømt dér; mange af jurymændene hvilede sig rigtigt ud her, andre skrev deres breve, og formanden måtte ofte gøre sig vred for at få dem til at stemme; men undertiden var de også enige, afstemningen ved håndsoprækning gik så rask, at stokke og hatte fo'r op i luften over de hidsige hoveder.

Dér var det da, at "Det døde Barn" kom frem på staffeliet til bedømmelse. I otte dage havde Fagerolles gået og lirket for at skaffe Claude stemmer, men det var en besværlig historie; det passede kun dårligt med hans øvrige løfter, han fik afslag, hver gang han nævnede sin vens navn, og så var den Bongrand desuden i den grad ubehændig, at han var i stand til at ødelægge den bedste sag med sine ubelejlige anfald af oprigtighed. Hvis Fagerolles ikke havde sat sig for at prøve, hvor megen magt han havde ved at sætte Claudes antagelse igennem til trods for alle vanskeligheder, havde han opgivet ham over tyve gange. Han ville dog se, om han ikke skulle kunne tvinge juryen til at gøre, som han ville. Måske var der også i hans inderste en gnist af retfærdighed og agtelse for den mand, hvis geni han pyntede sig med.

Mazel var just den dag i et meget dårligt lune. Straks, da de havde sat sig, var overbetjenten kommet løbende.

"Hr. Mazel, der er sket en fejltagelse i går, nr. 2530 er blevet afvist, "En kvinde under et Træ", og det er af en maler uden for censur."

I går havde de ganske rigtigt under enstemmig foragt kørt et stykke til side uden at lægge mærke til, at kunstneren var en gammel agtet maler, og overbetjentens befippelse over dette uheld fik de unge kunstnere til at le med hånlige miner.

Mazel kunne ikke fordrage den slags historier, som ødelagde skolens myndighed. Han gjorde en arrig bevægelse og sagde kort:

"Nå, så fisk ham da op igen og sæt ham mellem de antagne; her er også et spektakel, så at man ikke kan høre ørenlyd. Det er jo rent umuligt at samle sine tanker, når man ikke kan få et minuts ro."

Han ringede som en rasende med sin klokke.

"Se så, mine herrer, nu en smule god vilje, at vi kan få noget bestilt!"

Til al ulykke var han straks i begyndelsen atter uheldig. Der blev sat et billede frem, der var så elendigt og surt i tonen, at det ligefrem peb ham i tænderne, og da han begyndte at blive lidt nærsynet, bøjede han sig frem for at læse kunstnerens navn, mens han mumlede:

"Hvad er dog det for et svin ...?"

Men så ser han ganske forfærdet op, for han havde læst navnet på en af sine venner, der som han var en forsvarer af den gode gamle skole, og i det håb, at ingen havde hørt det første uvilkårlige udbrud, råbte han meget højt:

"Nummer ét, mine herrer, aldeles brillant, ikke sandt?"

Det blev mærket med nr. 1, som gav ret til den bedste plads ved ophængningen, men de andre lo og puffede til hinanden, så at Mazel blev fornærmet og irriteret. Hvert øjeblik gik det således, så at de til sidst blev meget forsigtige i deres udtalelser,

og når et af deres kollegers, et af jurymændenes, billeder var fremme, gjorde de tegn bag malerens ryg: "Så, gå nu ikke i vandet – det er ham dér, som har malet det!"

Uagtet stemningen ikke var meget heldig, fik dog Fagerolles straks et billede til at gå igennem, et rædsomt portræt af en af hans elever, hvis rige familie førte et flot hus og ofte indbød ham til middag. Han havde talt afsides med Mazel, gjort ham øm om hjertet ved en jammerfuld historie om en ulykkelig fader med tre døtre, der var nær ved at sulte ihjel; og formanden, der længe havde været streng, havde sagt: "Ja, man kan jo lade være at male, når man er så fattig, det er dog for pokker at misbruge sine døtre!" – men han havde dog til sidst givet efter og alene med Fagerolles stemt for antagelse. De andre jurymænd blev oprørte, nedlagde indsigelse og blev vrede, da Fagerolles i hast fik hvisket to i øret:

"Stem dog bare, det er Mazel, der så påtrængende har bedt mig hjælpe det stykke igennem, det er nok af en slægtning … i hvert fald er det ham meget om at gøre!"

Og så stemte de to professorer øjeblikkelig, så at der blev flertal.

Men nu blev der spektakel, vittigheder og vredesudbrud regnede ned fra alle sider: "Det døde Barn" blev sat frem på staffeliet. Så, nu skulle de vel også til ligsyn i druknehuset? De unge mennesker gjorde nar af det store hoved, det var da en abekat, der havde forslugt sig på et græskar, det kunne da enhver se! Og de gamle trak sig rent forfærdede tilbage.

Fagerolles mærkede straks, at her var intet at gøre. Dog forsøgte han spøgende at tale til gunst for stykket: "Mine herrer,

De bør dog betænke, at kunstneren er en mand, der længe har stridt for at komme ind på udstillingen."

Men rasende udbrud lød til svar.

Nej, ham skulle de ikke have noget af – den murbrækker kendte de! Det var jo et dårekistelem, der nu i femten år havde spillet det miskendte geni, en fyr, der i sit hovmod talte om at vende op og ned på udstillingen, og som endnu aldrig havde malet noget, der var nogenledes ordentligt! Al middelmådighedens had og angst lige overfor en genial personlighed, lige overfor den ubetvingelige naturkraft, der dog til syvende og sidst måtte sejre, alt det brød frem i de hidsige råb, der på det bestemteste forlangte Claudes afvisning. "Han skal herut!"

Nu gjorde Fagerolles den dumhed også at lade sig mærke med, at han var ærgerlig over at se, hvor ringe hans indflydelse egentlig var.

"Mine herrer, nu går De for vidt, vær dog i det mindste retfærdige."

Der blev et helt oprør ved disse ord; de stimlede sammen om Fagerolles, fægtede med armene, mens ordene susede om hans øren som geværkugler.

"De vanærer juryen!"

"Hvis De forsvarer sådan et stykke, er det blot, fordi De vil i bladene!"

Fagerolles tabte rent herredømmet over sig selv og svarede groft:

"Jeg forstår mig i alt fald lige så godt på kunst som De!"

"Men så ti dog stille!" råbte en ung, bleg maler meget arrigt, "du vil da vel ikke have os til at sluge sådan en hvidroe?"

Ja, ja, det var en hvidroe, og de gentog alle med overbevisningens varme det sædvanlige skældsord, som de brugte om de elendigste ting.

"Ja, ja da," sagde Fagerolles, "lad os så stemme."

Siden skænderiet var blevet alvorligt, havde Mazel uafbrudt ringet med sin klokke. Nu stod han der højrød i ansigtet af raseri over at se sin myndighed trådt under fode.

"Mine herrer, vær dog rolige … det er aldeles utroligt, at jeg må stå her og brøle for at overdøve Dem … mine herrer …"

Endelig blev der stille.

I grunden var Mazel godmodig. Hvorfor skulle de være så slemme mod dette lille maleri … ganske vist forekom det ham rædsomt, men der var så mange andre, der virkelig ikke var bedre!

"Stille, mine herrer, der skal stemmes!"

Han havde måske selv stemt for Claudes antagelse, da Bongrand, der havde siddet ganske stille og bidt sin harme i sig, aldeles umotiveret fo'r løs:

"Der er min salighed ikke fire af de tilstedeværende, der kan male sådan et stykke!"

En dump knurren lød fra alle sider, udfaldet var så drøjt, at ingen ville tage handsken op.

"Mine herrer," sagde nu Mazel kort og med ligblegt ansigt, "der skal stemmes."

De forstod alle Mazels tonefald, det rystede af tilbagetrængt gammelt had, som kun sjældent gav sig luft i åbenlys kamp. Tilsyneladende var de så enige, men den sårede forfængelighed blødte af dybe, ulægelige sår i denne tvekamp, som gik for sig under venlige smil og hjertelige håndtryk.

Bongrand og Fagerolles var de eneste, som rakte hånden i vejret, og "Det døde Barn" havde nu kun udsigt til at antages ved det almindelige eftersyn.

Dette eftersyn var et herkulesarbejde. Juryen hvilede sig i to dage efter at have siddet til doms i tre uger hver evige dag, og betjentene ordnede så de tre tusinde kasserede billeder, stillede dem op langs væggene hele lokalet igennem, lagde dem på gulvene med smalle gange imellem; det var en oversvømmelse, der gik over alle bredder og druknede alt i en grumset flod af middelmådighed og vanvid. Heri skulle juryen på en dag fra klokken et til syv udfinde det bedste for at få de 2500 billeder fuldtallige, som der var plads til på udstillingen.

Først gik det temmelig godt i denne labyrint, de var endnu ikke overtrætte, deres syn var ikke blevet sløvet, men snart blev de matte, deres øjne blændedes af alle de forskellige farvetoner, der fløj dem forbi i ustandselig fart uden et øjebliks hvil, og dog måtte de stadig afsted, stadig se og dømme, skønt de var segnefærdige. Allerede klokken fire travede de om som en opløst hær; nogle jurymænd gik helt bagefter, stønnende og forpustede; andre havde forvildet sig i de små labyrintgange, og løb håbløst rundt uden at kunne slippe bort. Hvor var det muligt at bevare sin sunde dømmekraft mellem sådanne bunker af rædsel! Så tog de, hvad der faldt dem i hænderne, nu et portræt, nu et landskab, bare for at få tallet fuldt. To hundrede, to hundrede og fyrre, så, nu manglede der kun otte. Det der? Nej, det ved siden af. Vær så artig! Syv, otte, så nu var de færdige!

Og så afsted gik de, haltende af udmattelse, men fri og frelste.

Der havde været en ny scene rundt om "Det døde Barn", der lå på gulvet mellem andre vragstumper. Nu gjorde de alle sammen nar, én lod, som om han nær havde trådt midt i det, en anden løb rundt om det og sagde, at det var meget bedre, set fra den gale side.

Fagerolles var også vittig:

"Nå, mine herrer, nu lidt liv i spillet, tag genstanden i øjesyn, De skal få smæk for skillingen. Gå i Dem selv, mine herrer, vær lidt overbærende og lad ham slippe ind."

Alle lo, men de gav ikke efter, nej, nej aldrig i verden.

"Du kunne jo tage det, du har jo ret til et "af nåde og barmhjertighed"," råbte en af Fagerolles' kammerater.

Det var skik og brug, at hver jurymand havde lov at vælge et billede, hvor frygteligt det også var. I almindelighed tog man elendige stakler, hvis antagelse var som en almisse, man giver en tigger ved døren.

"Af nåde og barmhjertighed," mumlede Fagerolles, "ja, men jeg har allerede et, å, bare et blomsterstykke af en dame."

Han blev afbrudt af de andres spottende latter. Var hun ung og smuk? Kunstnerne var aldeles blottet for galanteri og gjorde tykt nar af damemaleriet. Fagerolles blev ærgerlig og forlegen, for han havde lovet Irma at skaffe den omtalte dames billede antaget, og han turde slet ikke tænke på den gruelige scene, han ville få med hende, hvis han sveg sit løfte. Han troede, han havde fundet en udvej.

"Hør, Bongrand, kan De ikke tage det sølle, døde barn på Dem?"

Bongrand var aldeles rasende over denne skammelige måde at behandle en kunstner på og slog om sig med sine lange arme.

"Jeg! Nej, aldrig skal jeg således håne en sand kunstner. Han skal min salighed være for stolt til at tage imod jeres almisser. Han skulle aldrig sætte sine fødder på udstillingen!"

Deres hånlatter blev ved, og til sidst sagde Fagerolles, der nu engang havde sat sig Claudes antagelse i hovedet og desuden ville lade, som om han var hævet over deres spotterier:

"Det er godt, så tager jeg det da "af nåde og barmhjertighed"."

De råbte bravo, hilste ærbødigt og trykkede hans hænder. Ære være den, der havde mod til at sætte sin overbevisning igennem. Og en betjent gik bort med det stakkels spottede og udgrinte maleri. Således blev endelig et billede af "friluftsmaleren" antaget af juryen.

Straks næste morgen skrev Fagerolles et par linjer til Claude og meldte ham, at han havde fået billedet ind, men dog ikke uden vanskeligheder. Claude var jo nok glad, men alligevel beklemt, for imellem linjerne i det korte brev læste han en overlegen medlidenhed, der dybt ydmygede ham. Et øjeblik var han så ulykkelig over at have sendt noget ind, at han kun ønskede, det var muligt at få billedet tilbage. Men senere hen tav hans kunstnerstolthed stille, han var så ulykkelig, at det glædede ham på hvilken som helst måde at blive set. Nu ønskede han blot, at udstillingen skulle åbnes, han var rede til alle indrømmelser, febrilsk som en begynder, der i drømme ser mængden stimle sammen om hans værk med bifaldsytringer.

Det er lidt efter lidt blevet mode at gå på udstillingen dagen før åbningen, det er en begivenhed, som sætter hele byen i bevægelse. I en hel uge har pressen og publikum udelukkende beskæftiget sig med kunstnerne; der tales kun om dem, om deres værker, deres liv, deres personlighed, om alt, hvad der

angår dem. Alle interesserer sig for kunst, ja bønder, soldater og barnepiger trænger sig i flokke gennem salene de dage. Adgangen er gratis, så at besøget undertiden stiger til halvtreds tusinde mennesker, en hel hær, denne uvidende hob, der trækker gennem denne kæmpemæssige billedbutik med opspilede øjne.

Claude ville først ikke gå på udstillingen den dag, den berømte ferniserings-dag, han ville vente til næste dag, da der ikke var stimmel af fine folk, som han var bange for. Han sagde endog nej til Sandoz, som ville have ham med sig. Men senere blev han så rastløs, at han kl. ni fo'r afsted i sådan en fart, at han næppe gav sig tid til at spise en bid brød med lidt ost til. Christine havde ikke mod til at følge med ham, hun kyssede ham og sagde bevæget og urolig farvel til ham.

"Og lad mig nu se, at du ikke bliver bedrøvet, hvad der så sker."

Claude var ganske forpustet, da han trådte ind i den store sal, så hurtigt var han løbet op ad trapperne. Det var klart solskinsvejr, og det hvide lærredsforhæng, der dækkede de store ruder i loftet, dæmpede dagslyset og gav det et hvidt skær; gennem de åbne døre, der vendte ud til haven, kom der en frisk og fugtig forårsluftning. Han tog vejret et øjeblik, luften begyndte allerede at blive tung derinde, og lugten af fernis blandede sig med damernes fine moskusduft.

Med et hurtigt blik gennemløb han billederne. Lige for var der et stort stykke, som forestillede et blodbad, og som svømmede i rødt, en kolossal bleg altertavle og til højre et maleri, regeringen havde bestilt, en kedelig fremstilling af en officiel fest; så var der portrætter, landskaber, interiører,

strålende i grelle farver i de nye skinnende guldrammer. Men den angst, han havde for det fine publikum, bragte ham til at se på folk, som nu begyndte at komme.

På puffen i midten, der var dekoreret med palmetræer, sad kun tre damer, tre uhyrer, rædsomt klædte, og som havde sat sig rigtig til ro dér for at skumle. Bagved hørte han en hæs stemme bryde på et hårdt sprog, det var en englænder i ternet dragt, som forklarede "Blodbadet" for en bleg dame i en stor støvkappe. Salen var langt fra at være fuld, grupper dannede sig og spredtes atter, alle øjne så i vejret, herrerne havde stok i hånden og overfrakke over armen, damerne gik langsomt omkring, stod stille med siden vendt imod ham, og hans kunstnerøje hang fast ved blomsterne på deres hatte, der tonede grelt frem mellem de mange sorte, høje herrehatte. Han så tre præster, to menige soldater, som var kommet ind, Gud ved hvorledes, hele familier med døtre, der gik net under moderens beskyttelse. Imidlertid lagde han mærke til, at folk hele tiden mødte bekendte, han så nik, hilsner, smil og hurtige håndtryk udveksles i forbigående. Man talte kun halvhøjt, stadig overdøvet af føddernes trampen.

Så begyndte Claude at lede efter sit billede. Han forsøgte at finde vej efter bogstaverne, tog fejl, gik gennem salene til venstre. Alle dørene dannede et dybt perspektiv med forhæng af tyrkiske portierer og hjørner af malerirammer; og da han atter kom tilbage til den store sal, var der så mange mennesker, at han næppe kunne komme frem.

Nu genkendte han en hel del malere, som i dag gjorde honnør som værter. Der var især én, en forhenværende elev fra Boutins atelier, der var ung og meget ivrig efter at blive omtalt,

han fangede alle mulige indflydelsesrige personer og trak dem næsten med magt hen foran sine malerier. Så var der den formuende maler, som tog imod lykønskninger henne ved sit billede med et sejrssmil på læberne, uhyre galant mod damerne, der hele tiden omringede ham. Der var også rivaler, der hadede hinanden, mens de overvældede hinanden med lovtaler; der var misundelige, der stod i døren og ærgrede sig over den lykke, de andre gjorde; de undselige, som ikke var til at drive ind i den sal, hvor deres stykker hang; der var spottefuglene, som under en vittighed skjulte fortvivlelse over deres nederlag, og de virkelig alvorlige, der søgte at forstå alt, og allerede i tanken uddelte medaljer. Der var malere med familie, en nydelig ung kone med et lille pyntet barn; en gnaven, mager borgerfrue med to høje, opløbne døtre i sort; en tyk dame, der var strandet på en bænk med en hel flok børn, hvis næser trængte til at pudses. Der var en hel del modeller, der puffede til hinanden og viste hinanden de nøgne figurer, de snakkede op, var smagløst påklædte og ødelagde deres pragtfulde skikkelser med så grimme kjoler, at de så ud, som om de var vanskabte ved siden af de små, nydelige, snørede pariserdukker, der dog kun var skind og ben, når man fik klæderne pillet af dem.

Så snart Claude kunne komme ud af stimlen, gik han til højre. Hans bogstav måtte være til den side. Han så efter i salene med L., men fandt ingenting. Hans billede var måske kommet i en fejl sal, hvor man havde hængt det for at fylde en tom plads ud. Nu var han i den store sal mod øst, og han begav sig ind i de små afsides liggende sale, hvor ingen kommer, og hvor malerierne ligefrem keder sig, så de bliver mørke, de sale, som kunstnerne er så bange for som for pesten. Heller ikke dér

var hans stykke. Fortumlet og ærgerlig drev han ud i galleriet, rundt om haven og søgte mellem malerierne, der hang blege og forfrosne i det grelle lys, han gik omkring og kom for tredje gang tilbage til den store sal. Nu var dér slet ikke til at være for trængsel.

Alt hvad Paris ejer af berømthed og rigdom, alt, hvad der gør opsigt, genier, skønheder, romanforfattere og journalister, klubmænd, sportsmænd, børsmænd og damer af alle slags mødtes her, og gnaven over sin forgæves søgen, ærgrede han sig over de mange simple ansigter og den smagløshed i dragterne, der var så fremtrædende. Han ærgrede sig over den mangel på elegance hos den fine verden, og den skræk, han før havde følt over at komme i berøring med den, forvandlede sig ved nærmere bekendtskab til den dybeste foragt. Det var altså det publikum, der atter ville udle hans maleri, hvis de fandt det? To små referenter nedskrev navnene på de personer, der var værd at notere. En kritiker skrev på en iøjnefaldende måde randbemærkninger i sit katalog, en anden holdt foredrag for en flok debutanter, en tredje stod med armene på ryggen plantet foran et maleri i ensom majestæt.

Men hvad der især slog ham, var denne puffen og støden, denne nysgerrighed i flok, uden ungdommelighed, de trætte miner og det sygelige matte udtryk i de flestes ansigter. De var alle pint af misundelse, den herre, der dér henne gør sig umage for at være vittig, den anden, der tavs ser på billederne og så trækker på skuldrene, og de to dér, som står et helt kvarter ved siden af hinanden med næsen på et lille stykke, mens de med lumske blikke hvisker sammen som et par sammensvorne.

Nu kom Fagerolles; han var på færde overalt i sin dobbelte egenskab af indflydelsesrig jurymand og berømt ung kunstner. Han blev uafladelig overvældet af lovtaler, taksigelser og ansøgninger, og altid havde han et forekommende og venligt svar på rede hånd. Fra den tidlige morgenstund holdt han stand mod alle de unge ukendte malere, der ikke var fornøjede med deres plads, og som lige fra det minut, udstillingen var blevet åbnet, havde galoperet om for at finde og beundre deres arbejder; så kom de evindelige jeremiader: de hang for højt, der var dårligt lys, naboerne slog dem rent ihjel, de ville tage billedet ned, de ville virkelig ikke hænge så elendigt. Der var især en høj, mager ung mand, der forfulgte Fagerolles fra sal til sal; det var forgæves, at han forklarede, hvor uskyldig han var. Ophængningen skete efter et bestemt system, og ingen blev foretrukket. Han lovede i sin tjenstagtighed at se, hvad han kunne gøre ved anden ophængning, men den lange magre var bestandig rasende.

Claude ville lige til at bryde igennem mængden for at spørge, om han ikke vidste, hvor man havde gjort af hans billede, men han gad ikke gå nærmere, da han så, hvor optaget Fagerolles var. Det var dog utåleligt, således stadig at skulle plage andre. Forresten kom han nu i tanke om, at han vist havde sprunget en hel række sale til højre over, og dér var ganske rigtigt hele masser af ny malerier. Endelig kom han ind i en sal, hvor mængden stimlede sammen om et stort billede, der indtog hædersplads. Først kunne han ingenting se for den tykke mur af hoveder, skuldre og hatte. Folk stormede til i gabende beundring. Til sidst fik han øje på vidunderet, og han genkendte straks motivet.

Det var Fagerolles' stykke. Og han genfandt sit eget "friluftsmaleri" i denne "Frokost", samme lyse tone, samme malemåde, men så sødlig, så afdæmpet, lavet om med en overfladisk finhed og en utrolig behændighed, så at det tilfredsstillede publikums dårlige smag. Fagerolles havde ikke været dum nok til at male tre nøgne kvindeskikkelser; men de tre damers dristige dragt var i høj grad æggende: den ene viste sit bryst gennem kjolelivets klare kniplinger, den anden sit ene ben lige til knæet, idet hun lænede sig bagover for at tage en tallerken, og den tredje viste aldeles intet, men hele hendes kjole var så snæver og tætsluttende, at den fremhævede hendes former på den mest uanstændige måde. De to herrer var mønstre på elegante unge mænd i landlig formiddagsdragt, i baggrunden trak en tjener en kurv ud af landaueren. Det hele virkede muntert og lyst i det klare sollys med den grønne skovbaggrund; og Fagerolles' behændighed viste sig rigtig i denne løgnagtige flothed, der akkurat var dristig nok til at få de uindviede revet hen i beundring. En storm i en flødekande! –

Claude kunne ikke overtale sig til at gå nærmere, men stod og hørte, hvad der blev sagt rundt om.

Nå, det var da endelig én, som vidste, hvorledes naturen så ud. Han malede ikke som disse grove karle af den ny skole, han forstod at lade en ane alt, uden at sige for meget! Ja, det var således, man skulle bære sig ad for at vinde publikums agtelse og det gode selskabs bifald … Hvor yndigt, hvor fint, hvor åndrigt! Han mødte ikke med vanvittige, lidenskabelige frembringelser, hvor det overvældende stof forvirrer både kunstner og publikum. Nej, han gik ikke ud over det, han kunne magte, han var fuldstændig herre over sit motiv. En begejstret

kronikør sagde så rigtigt: det var den ægte parisermalemåde! Det var netop ordet, og det fløj fra mund til mund.

Claude blev til sidst ærgerlig over den overvættes beundring, han fik lyst til at se, hvorledes de folk tog sig ud forfra, der forstod sig så godt på kunst, og han arbejdede sig således frem, at han kom til at stå med ryggen mod panelet. Her så han nu ansigterne i den dæmpede gråhvide belysning fra lærredsgardinet, mens det stærke lys, der gled under kanten af forhænget, gød sig ud over malerierne og gav guldrammerne en strålende varm solglans. Han genkendte øjeblikkelig de samme mennesker, der fordum havde hånet ham; og var det ikke netop de samme, så var det i al fald deres brødre, men nu stod de alvorlige, henrykte, forskønnede i ærbødig betragtning. I den enstemmige henrykkelse over en elskværdig løgn blev deres ondskabsfulde ansigter med den galdeblege hudfarve ganske milde og venlige.

To tykke damer gabede af dybtfølt glæde, og gamle herrer spilede øjnene op med en listig mine. En mand forklarede motivet for sin unge kone, der nikkede med en smuk hovedbevægelse. Der var ubevidste smil og smægtende blikke, folk var opfyldt af henrykt, dybfølt, fornøjet og alvorlig beundring. De sorte herrehatte bøjede sig tilbage og damernes blomster hang dem langt ned ad ryggen. Ny ansigter dukkede bestandig op, stod ubevægelige et øjeblik og blev så skubbet til side af andre, der aldeles lignede de første.

Claude faldt rent i staver over denne triumf. Salen blev for lille, der kom stadig ny skarer. Nu mærkede man hverken de friske pust fra haven eller fernislugten, nu blev luften hed og lummer, og snart kom der en overvejende lugt af våde hunde.

Det måtte vist være en rigtig forårsskylle, for de sidstankomne bragte fugtighed ind med sig og dampede, så snart de kom ind i den hede sal. Dér gled mørke skygger over lærredsgardinet; Claude så i vejret og gættede, at store skyer blev piskede afsted af vinden, mens voldsomme byger raslede mod de store vinduer. Vatrede skygger løb hen over væggene, og malerierne blev mørkere, mens folk pludselig druknede i en sky, som til sidst trak bort, så at hoved ved hoved igen dukkede op med de samme opspærrede øjne og den samme mund gabende i stum henrykkelse.

Og en ny bitter sorg ventede Claude.

Da han vendte sig om, fik han til venstre øje på Bongrands maleri, lige overfor Fagerolles'. Foran det var der ingen trængsel, det gik folk ligegyldigt forbi, og det var dog den sidste voldsomme anstrengelse, det slag, som den store maler i år havde forberedt, et værk, der skulle vise, at han endnu stod i sin fulde manddomskraft! Det had, han nærede til sit "Bondebryllup", til sit første mesterværk, der havde tynget så hårdt på hans arbejdsomme liv, havde fået ham til at vælge et motiv, der både svarede til det og tillige var en modsætning: "En landsbybegravelse", en ung piges ligtog, der drog midt igennem rug- og havremarker. Han ville sejre over sin egen ungdom, han ville vise dem, at han ikke var "færdig", og at hans gamle erfaring nok kunne stå sig imod hans ungdoms lykkelige ildfuldhed, og dér lå nu hans erfaring slagen. Maleriet gjorde ikke spor af lykke; det var en gammel mand, der faldt uden at gøre opsigt.

Der var naturligvis mesterlige partier: en kordreng, der holdt krucifikset, en flok hvidklædte unge piger, der bar kisten, og

hvis lyse kjoler ved siden af deres solbrændte hud gjorde en udmærket virkning som modsætning til følgets sorte søndagsklæder midt i det grønne, men præsten, den unge pige, der bar banneret, familien lige bag ved kisten var stive og tørre i malemåden. Han var åbenbart vendt tilbage til den romantiske skole, som han fordum havde skilt sig ud fra. Og det værste af det hele var: publikums ligegyldighed havde en vis berettigelse i denne kunst fra en svunden tid, i denne mørke, lidt flade måde, der ikke mere drog dets øjne til sig, nu da de yngre malere oversvømmede deres billeder med strålende sollys.

Bongrand kom nu netop ind i salen med en begynders tøvende skridt. Claude blev blød om hjertet ved at se ham kaste et blik på sit ensomme billede og et andet på stimlen foran Fagerolles' "Frokost".

I dette øjeblik måtte Bongrand føle sit nederlag. Hvis han indtil nu havde lidt, så havde det dog kun været tvivlens kvaler, men nu fik han pludselig troen i hænderne, han havde overlevet sig selv, aldrig mere skulle hans kunst bringe levedygtige børn til verden. Han blev meget bleg, gjorde en bevægelse, som om han ville løbe sin vej, da billedhugger Chambouvard kom ind af den anden dør med sit sædvanlige slæng af elever; han opdagede ham, kaldte på ham og råbte med sin tykke stemme, uden at bryde sig om, hvem der hørte det:

"Haha! Dér fangede jeg Dem nok, min bro'r, i at stå og beundre Dem selv."

Han havde i år en dårlig figur: "En Bondepige", så elendig og mislykket, at man skulle tro, hans mægtige hænder med vilje havde lavet den så dårlig for at vinde et eller andet vanvittigt væddemål; men han var lige strålende, vis på igen at have

beriget verden med et nyt mesterværk; han hørte ikke folk le ad ham, mens han spadserede omkring, ufejlbarlig som Vorherre selv.

Bongrand så tavs på ham med feberglødende øjne.

"Og min figur … hvad siger De om den? Lad dem bare komme an, alle disse grønskollinger! Vi er dog de eneste, der duer, vi, der repræsenterer det gode, gamle Frankrig!"

Han trampede stolt videre, fulgt af sin stab, mens han hilste på det forbavsede publikum.

"Dyr!" mumlede Bongrand, kvalt af sorg, oprørt som over en klodrian, der støjer op i et værelse, hvor en ligger lig.

Han så nu Claude og gik hen til ham; det var jo fejhed at flygte. Og han ville vise, han var modig, og at misundelse aldrig havde haft rum i hans ædle sjæl.

"Nå, det må jeg sige, vor fælles ven, Fagerolles, gør lykke! Jeg ville lyve, hvis jeg sagde, at jeg finder hans maleri så overordentlig dejligt; men han er virkelig rigtig elskværdig selv … Han bar sig udmærket smukt ad mod Dem!"

Claude ledte efter noget at sige om "Begravelsen".

"Den er nydelig, den lille stille kirkegård dér i baggrunden! Det er dog utroligt, at publikum …"

Bongrand afbrød ham barskt:

"Lad mig være fri for kondolencer, min ven … jeg har øjne i hovedet!"

I dette øjeblik gik én forbi og hilste fortroligt.

Det var Naudet, stolt og hoven af de udmærkede forretninger, han nu gjorde. Han var ved at få et anfald af hovmodsgalskab og talte om at løbe alle andre kunsthandlere i sænk, havde bygget sig et slot og tronede som en konge over

hele kunstmarkedet. Han havde mesterværker på lager, et helt moderne magasin for kunst. Millionerne klingrede i hans forværelse, han foranstaltede udstillinger i sit eget lokale og ventede i maj en hel del amerikanere, der skulle betale halvtreds tusinde francs for, hvad han selv havde købt for ti tusind. Han levede som en fyrste: kone, børn, elskerinde, heste og vogne, gods i Picardiet og stor jagt. Hans første million skrev sig fra berømte afdøde malere, som deres samtid aldrig havde anerkendt, fra Courbet, Millet, Rousseau. Han havde derved fået ringeagt for kunstnere, der endnu befandt sig mellem de levende.

Imidlertid gik der allerede temmelig ubehagelige rygter om Naudet. Antallet af billederne var jo begrænset, de lysthavendes antal voksede ikke heller, så forretningerne blev stadig vanskeligere, og det var let at forudse, at alle disse spekulationer og al denne ødselhed måtte ende med en storartet fallit.

"Goddag, kære mester!" sagde Naudet og kom hen til Bongrand. "Ikke sandt, De er enig med os alle i at beundre vor Fagerolles?"

Hans manerer var ikke længere sleske og krybende som før over for Bongrand. Han gav sig til at tale om Fagerolles, som om han rådede over den unge kunstner og ofte måtte køre ham i stramme tøjler. Det var Naudet, der havde indrettet hans hus i Avenue de Villiers og betalt hans kostbare møblement og kunstsager for at have hånd i hanke med ham; og nu beskyldte han Fagerolles for at være uordentlig og letsindig i sin opførsel. Det maleri dér, det skulle nu aldrig have været på udstillingen, hvis Fagerolles havde haft en smule omtanke. Naturligvis, det

gjorde opsigt, de talte om at give det æresmedaljen, men det var kun en dårlig manér, når man ville have ordentlige priser for sine billeder; når man ville have med amerikanere at gøre, måtte man holde sig hjemme, sidde som en guddom i det allerhelligste!

"Kære ven, De kan tro mig, om De vil, jeg havde gerne givet tyve tusinde francs, for at disse idiotiske blade ikke havde skreget således op om min Fagerolles i år."

Bongrand, som uagtet sin sorg havde hørt tappert efter, måtte nu trække på smilebåndet.

"Ganske vist, De er måske gået lidt for vidt … i går læste jeg, at Fagerolles hver morgen spiste to blødkogte æg."

Han morede sig over disse artikler, der i den sidste uge havde sysselsat Paris med den unge "mesters" gøren og laden og med hans maleri, som ingen endnu kendte. En hær af reportere var faldet over ham, de fortalte om hans barndom, om hans faders forretning, hans studier, hans måde at leve på, ja farven af hans sokker, og en vane, han havde med at knibe sig i næsen, blev genstand for vidtløftige skriverier. Han var dagens helt, denne unge maler, der havde været så heldig ikke at få rejsestipendium til Rom, og som havde brudt med skolen, uagtet han stadig betjente sig af dens fremgangsmåde. Hans middelmådighed, hans perlegrå dristighed gjorde lykke, en lykke, der ville vare fra høns flyver op til høns flyver ned, han var et legetøj, som den store, nervøse, lunefulde by er henrykt over den ene dag og den næste dag kaster sønderbrudt bort.

Nu fik Naudet øje på "Landsbybegravelsen".

"Se se, dér er Deres stykke? Nå således, De har villet male et sidestykke til Deres "Bondebryllup"? Det ville jeg ganske

oprigtigt have frarådet Dem! Å, "Brylluppet", det "Bryllup"!"

Bongrand stod og hørte til uden at fortrække en mine, skønt hans læber skælvede let. Han glemte sine mesterværker, sit udødelige navn, og tænkte kun på den dreng, der ikke var værdig til at rense hans palet, men som dog uden anstrengelse gjorde en sådan lykke, at han aldeles blev glemt, han, som havde stridt ærligt i ti år. Ak, vidste de blot, de unge, hvilke bitre, blodige tårer vi i døden græder, når de begraver os i glemslens nat. Så blev han bange for, at de andre i hans tavshed skulle læse hans smerte. Skulle han synke ned til misundelse? Han blev rasende på sig selv, nej, han ville dø stående i fuldt harnisk, og i stedet for det hidsige svar, der svævede ham på læberne, sagde han fortroligt:

"De kan såmænd have ret, Naudet, jeg skulle have gået hen og lagt mig den dag, jeg fik idéen til det billede."

"Å, dér er han, om forladelse!" råbte kunsthandleren og fo'r afsted.

Fagerolles kom til syne i døren. Han gik ikke ind, men stod beskedent smilende og bar sin lykke som en fornuftig fyr. Han søgte efter nogen og kaldte med et tegn på en ung mand, som han gav en meddelelse, en god nyhed var det vist, for den anden trykkede begge hans hænder. To unge mænd fo'r hen imod ham for at lykønske ham; en dame holdt på ham og pegede med en martyrmine på et stillebensstykke, der hang i en krog. Så forsvandt han efter at have kastet et hastigt blik på publikum, der stod hensunken i begejstring foran hans billede.

Claude havde stået ganske stille, mens en uendelig bitterhed lidt efter lidt fyldte hans hjerte. Stimlen blev tættere og tættere, foran ham vrimlede det af svedende og gabende ansigter i den

utålelige hede. Hoved ved hoved stod de i rækker lige hen til døren, og de, der ikke kunne se for de andre, pegede på maleriet med deres paraplyer, der dryppede af bygen udenfor.

Bongrand stod også og så på sit nederlag, rank og stolt på sine solide ben, med det klare blik fæstet på sit utaknemmelige Paris; han ville leve og dø som en tapper mand. Claude talte til ham, men mærkede snart, at bag det roligt smilende ansigt var sjælen borte, henrevet i dyb sorg, blødende af rædsomme lidelser, og fuld af ængstelig ærbødighed lod han ham have ro og gik, uden at Bongrand så meget som så ham med sine stive øjne.

Mens Claude nu igen trængte sig frem gennem mængden, kom han til at tænke på, at det dog var mærkeligt, at han slet ikke kunne finde sit billede. Det måtte dog være let. Han behøvede blot at se efter, om der ikke var en sal, hvor publikum stimlede sammen med spot og latter foran et maleri; så var det naturligvis hans! Det susede endnu for hans ører ved erindringen om den hånlatter, han havde hørt på "de kasseredes udstilling". Og ved hver dør stod han og lyttede, om han blev udgrint. Men da han var kommet tilbage til den store sal mod øst, hvor de store, kolde, kedsommelige historiemalerier hang i ensomhed og forglemmelse, gav det et sæt i ham, og han standsede med løftet hoved.

Han var gået to gange gennem denne sal, men dér hang alligevel hans stykke helt oppe i et hjørne, som en lille svale ved siden af et kolossalt billede af syndfloden, hvor en masse gulblege mennesker vrimlede om i violet vand. Til venstre hang et elendigt portræt af en askefarvet general, til højre en umådelig stor nymfe i et måneskinslandskab, hun lignede et

lig, der var trukket op af vandet, og rundt om i salen var kun rødladne, violetagtige ting, jammerlige motiver, en komisk scene med munke, der drak sig fulde, en åbning af Deputeretkammeret med alle navnene nedenunder, og højt, højt oppe under loftet, mellem de blege omgivelser tonede det lille billede frem, råt og grelt med et forfærdeligt smertefuldt fordrejet udtryk i det døde ansigt.

Ak, "Det døde Barn", det stakkels lille lig, var set i den afstand kun en forvirret kødmasse, et stykke af et eller andet uformeligt dyr! Var det en hjerneskal eller var det måske en mave, dette vanskabte, blege store hoved? Og så de stakkels små hænder, der lå krampagtigt knyttede på lagenet, de lignede kløerne af en fugl, der var frosset ihjel. Selve sengen, de hvide lagner under den bløde hud, flød sammen i en elendighed. Efterhånden opdagede man de lyse, stive øjne, og man så, at det skulle forestille et barnehoved med en eller anden hjernesygdom, der vakte en dyb, uendelig medynk.

Claude gik nærmere, trak sig atter tilbage for at se bedre. Belysningen var så dårlig, at der fløj genskin fra alle sider hen over billedet. Hvor de dog havde hængt hans lille Jacques på en elendig plads! De havde vel gjort det for at håne ham eller måske snarere for at blive af med det sørgelige, grimme billede. Men Claude stod dér og tænkte på den tid, da hans dreng rund og rødmosset trillede sig i græsset i Bennecourt, og senere, da han i Rue de Douai blev bleg og stille, indtil han nu til sidst knap kunne bære sit hoved og var død så stille om natten, mens hans moder sad og sov. Og han så i tankerne Christine, den sorgfulde kvinde, der var blevet hjemme for i ensomhed at græde, som hun nu ofte græd hele dage igennem. Men det var

alligevel godt, at hun ikke var gået med herhen; det var for bedrøveligt at se deres lille barns kolde lig kastet til side som en paria, så mishandlet af den dårlige belysning, at det døde ansigt syntes at smile rædselsfuldt.

Han led og pintes ved at se sit arbejde således vraget. Han var forbavset, ja næsten skuffet, han så sig om efter den hujende mængde. Hvorfor mon den ikke peb? Nu ønskede han blot at høre fornærmelserne, spotten og vreden fra fordum. Nej intet, tavshed, død. Folk gik hurtigt med en kuldegysen gennem den store, kedsommelige sal. Der var kun mennesker foran "Åbningen af Deputeretkammeret", de læste navnene og ledte efter de tilsvarende portrætter. Han hørte en le og vendte sig om, men ingen tænkte på ham, det var de berusede munke, som en herre forklarede for nogle damer og erklærede for uhyre vittige. Ikke én løftede hovedet, ikke en anede, at lille Jacques hang deroppe.

Maleren fik pludselig et svagt håb. På midterpuffen sad to herrer lænet tilbage mod rygstødet og så på malerierne. De havde begge ordensbånd i knaphullet. Claude gik nærmere for at høre, hvad de sagde.

"Og så fulgte jeg efter dem," sagde den ene. "De gik ned ad Rue Saint-Honoré, Rue Saint-Roch, Rue de la Chaussée d'Antin, Rue La Fayette ..."

"Men så talte de dog vel til dem?" spurgte den anden med den dybeste interesse. A

"Nej, jeg gjorde ikke, jeg var bange for, at jeg skulle blive alt for hidsig."

Claude gik bort fra dem, kom tre gange tilbage med bankende hjerte, hver gang en forbigående stod stille eller

langsomt så i vejret. En sygelig trang til at høre blot et ord gjorde ham næsten gal. Hvorfor er det, man udstiller? Hvorledes skal man få folks mening at vide? Alt var at foretrække for denne tavshedens pine. Og han næsten kvaltes af sindsbevægelse, da han så et ungt par nærme sig.

Manden var net med små, lyse knebelsbarter. Konen var yndig og fin som en hyrdinde af sachsisk porcelæn. Hun fik øje på billedet og spurgte forbavset, hvad det dog skulle forestille? Manden bladede i sit katalog, og da han havde fundet titlen: "Det døde Barn", trak han hende bort, og hun udbrød forskrækket og gysende:

"Uh, hvor fælt! Politiet burde virkelig ikke tillade, at noget så rædselsfuldt bliver udstillet."

Claude blev stående, han faldt helt i staver, med øjnene fæstet på loftet, mens den ligegyldige mængde drog forbi uden et blik til den eneste ting, som han så og tænkte på. Således traf Sandoz ham.

Sandoz gik også alene heroppe, for hans kone var blevet hjemme hos den syge moder. Han stod stille med bristefærdigt hjerte nedenfor det lille maleri, som han tilfældigt opdagede. Ak, hvor svulmede hans medlidende hjerte af fortvivlelse over denne elendige verden. Hans tanker fløj tilbage til hans ungdom, til skoledagene i Plassans, de lange fodture langs Viornefloden og i den brændende solhede, hele deres unge, flammende ærgerrighed, og senere huskede han deres fælles kampe, deres sikre forhåbninger den gang, da intet var stort nok, og da de i deres ungdommelige tørst efter hæder og ære ville tage Paris i én mundfuld. Da så han i Claude den store mand, det tøjlesløse geni, som ville komme til målet længe før

de andre. Han huskede Claude i atelieret på Quai de Bourbon, hvor han drømte om at male umådelig store billeder, der skulle sprænge Louvre, hvor han sled i det ti timer om dagen, hvor han gav sig aldeles hen i sit arbejde.

Efter tyve års uafladelig kamp og strid skulle dette være resultatet! Denne lille, elendige, bedrøvelige, ubemærkede tingest, der hang så fortvivlet i sin pestbefængte ensomhed. Så mange forhåbninger, så mange lidelser, et helt liv slidt op for at bringe en sådan jammerlighed til verden. Ak Gud, ak Gud!

Sandoz opdagede nu, at Claude stod ved siden af ham. Hans stemme rystede af broderlig medfølelse:

"Hvad, står du alligevel her! Hvorfor ville du så ikke gå herhen med mig?"

Claude svarede slet ikke. Han så træt og ødelagt ud og havde et søvnigt og fortumlet udtryk i ansigtet.

"Så, stå nu ikke længere her! Klokken er over tolv; nu spiser vi frokost sammen. Der er rigtignok nogen, der venter mig hos Ledoyen, men det kan være det samme; kom nu med hen til buffeten, så spiser vi dér, som da vi var unge begge to. Hvad, gamle ven?"

Sandoz trak ham med sig, søgte at tø ham op og rive ham ud af hans åndsfraværende tavshed.

"Nåda, gamle! Nu op igen med hovedet! Bryd dig ikke om, at dit billede hænger dårligt, det er alligevel et udmærket stykke. Naturligvis, du havde tænkt dig noget andet, men hvad pokker, du er da ikke død endnu; du kan gøre det bedre næste gang. Egentlig burde du være stolt, for når du vil se dig om, så er det dog dig, der er sejrherre i år. Fagerolles er ikke den eneste, der

har plukket dig … se dig lidt om! Dér er et friluftsstykke, og dér … og dér … – over alt vil du se, at de alle efterligner dig."

Han pegede rundt, mens de gik igennem de forskellige sale. Og som Sandoz sagde, samtidens lyse malemåde slog igennem på den gamle, mørke udstilling som en forårslysning. Det var den morgen, der gryede på "de kasseredes udstilling", som nu lyste op over kunstværkerne med fine, forskelligartede farvetoner.

Over alt kom det blå skær frem, endog i portrætter og genrebilleder, der begyndte at træde i stedet for historiemalerierne og de akademiske motiver; det var, som jagede den ny realistiske skole hele dette skyggefolk på flugt. De fantastiske, mytologiske og religiøse, nøgne og livløse skikkelser blev sjældne, selv de gamle var under indflydelse af den solstråle, der over alt brød igennem. Ved hvert skridt så man et billede, der lukkede et vindue op, murene faldt sammen, og den mægtige natur brød ind ad den brede åbning; ungdom og dristighed havde vundet sejr over vane og vedtægt!

"Ja, trøst dig, du har dog valgt den bedre del! Fremtidens kunst er alligevel dit værk."

Claude talte endelig med tilbagetrængt vrede: "Hvad Satan tror du, jeg bryder mig om at have brudt vejen for de andre, når jeg selv bliver hængende! Det er for stort for mig, ser du, og det er det, der piner mig til døde."

Med en håndbevægelse udtrykte han sin lidelse over at være den, der udsåede sædekornet uden at kunne nyde godt af høsten, hans sorg over at blive plyndret og bestjålet af denne sværm behændige og smidige fyre, der spreder deres kræfter og trækker den ny kunst ned i middelmådighed, førend han eller

en anden har været stærk nok til at frembringe det mesterværk, der kunne kaste glans over hele tidsalderen.

Sandoz sagde ham imod. Fremtiden tilhørte Claude; og for at adsprede ham standsede Sandoz i en af de store sale.

"Å, se dog på den dame i den blå dragt, der står foran det portræt! Kan du huske, når vi i gamle dage stod og sammenlignede naturen med malerier, så holdt ikke ét billede prøven ud; men nu synes jeg virkelig, at malerne begynder at se en del bedre end før."

Claude rystede af usigelig smerte.

"Ak, min ven, lad os gå; tag mig med, jeg holder det ikke ud længere."

Ved buffeten havde de meget besvær med at få plads; der var en trængsel og stimlen i det store, mørke hul med de brune sirtsesdraperier, hvor loftet dannedes af gulvet i det galleri, der løb rundt om haven. I baggrunden stod tre store buffeter med glas og frugtskåle, symmetrisk ordnede; længere fremme til begge sider ved disken sad to damer, en lys og en mørk, og passede på, at opvarterne gjorde deres sager ordentligt, og ud af denne hule myldrede så små borde med marmorplader og en masse sammenpressede stole, der nåede helt ud i haven i det blege lys fra de store glasruder. Endelig så Sandoz to personer rejse sig; han styrtede sig over bordet, og de fik sat sig midt i vrimlen.

"Så kom vi da endelig til sæde. Hvad vil du have?"

Claude trak ligegyldigt på skulderen.

Frokosten var desuden dårlig. Forellen var kogt blød, oksestegen brændt, og aspargeserne smagte af opvaskervand. Alligevel var det næsten umuligt at få noget. Alle råbte på

opvarterne, der rent fortumlede til sidst stod i klemme mellem stolerækkerne, som bestandig blev snævrere og snævrere. Bag ved gardinet hørte man tallerkener og kasseroller klirre, køkkenet var indrettet dér på den bare jord som i en taterlejr.

Sandoz og Claude sad indeklemte mellem to selskaber, hvis albuer næsten lå på deres tallerkener, og hver gang en opvarter gik forbi, måtte han puffe til deres stole for at komme frem. Men folk lod til at more sig både over trængslen og over den dårlige mad; man spøgte over bordet, gjorde nar ad de mislykkede retter, og det fælles uheld gjorde alle muntre. Mennesker, der aldrig havde set hinanden før, udvekslede bemærkninger, venner, der sad tre-fire rækker fra hinanden, samtalede og gjorde tegn til hinanden over hovedet på deres naboer. Damerne blev især livlige; de sad først lidt ængstelige i stimlen, men så kom handskerne af, og efter det første glas vin smilede og lo de.

Det var netop det interessante ved denne dag, at selskabet var så blandet, at alle mulige slags mennesker her traf sammen; modeller, borgermadammer, store kunstnere og idioter stødte her på hinanden, og det uforudsete ved disse møder tændte en gnist i de skikkeligste øjne.

Sandoz skubbede nu sin tallerken tilbage, den oksesteg var umulig at få ned, og han måtte råbe for at overdøve støjen omkring sig:

"Lad os få lidt ost, hvad? Og kaffe, hvis det da kan lade sig gøre."

Claude var stadig adspredt og åndsfraværende. Han stirrede ud i haven. Fra sin plads kunne han se bladgruppen i midten med de store palmetræer mod det brune draperi på galleriet

rundt om haven. Der stod en hel kreds af statuer: hist ryggen af en skovnymfe med svulmende hofter, her en smuk profil af en ung pige med en rund kind og omridset af et lille barnligt bryst, ansigtet af en stor galler i bronze, der var ganske oprørende af dum patriotisme og gammeldags romantik, og der var mange, mange flere rækker af skuldre og hofter, der fulgte gangenes drejninger, hvide glimt mellem bladene, hoveder, barme, ben og arme forvirret sammenslyngede i det fjerne. Til venstre en umådelig lang række buster, denne uendelig komiske opstilling, næse ved næse, en præst med en voldsomt stor, spids næse, en kammerpige med en næsvis opstoppernæse, en italienerinde fra det femtende århundrede med den bekendte klassiske næse, en matros med en ganske almindelig næse, ubevægelige og kedsommelige alle sammen.

Claude stirrede og stirrede uden at opfatte andet end grå pletter i en grøn belysning. Han var endnu forvirret og fortumlet, lagde kun mærke til én ting: damernes prægtige dragter, som oppe i trængslen ikke tog sig ud, men som her udfoldede sig langs ad grusgangene som i et herregårdsdrivhus. De eleganteste damer i Paris passerede forbi ham i dragter, som skulle beskrives i bladene næste dag. En skuespillerinde gjorde megen opsigt ved sin majestætiske holdning, hun gik med en herre, der førte hende frem med en prinsregents forekommende mine. Alle damerne så op og ned ad hinanden, målte og vejede dragternes kostbarhed, silkens og kniplingernes værdi, fra støvlesnuden til fjeren på hatten. De følte sig her som i en neutral salon, hvor de havde lov at kritisere de forbigående. To veninder gik hurtigt og smilende forbi, dér kom en alene, drømmende og med mørke blikke, her

andre, der var blevet borte for hinanden og nu mødtes her med overraskelsesudbrud over det mærkelige træf.

Mændenes mere ensformige grupper drev om, stod så stille ved en marmorstatue, så ved et arbejde i bronze, mens berømte navne lød fra mund til mund.

Der hvilede en fin grå, ensartet belysning over det hele, da solen pludselig brød gennem et skylag, tændte ild i de store vinduer, strålede gennem de malede ruder mod vest, og faldt ned som en guldregn, og alt fik liv, de snehvide billedstøtter mellem de blanke, grønne blade, de fine græsplæner i de gule grusgange, de rige dragter med de skinnende perlestoffer, ja, stemmerne, hvis evige mumlen og latterudbrud knitrede som et lystigt bål af tørre kviste.

Gartneren gik endnu og gjorde blomsterbedene i stand, drejede vandhanerne op og gik omkring med vandkander, hvis stråler faldt ned og så atter dampede lunkent op af den fugtige grønsvær.

En kæk spurv fløj ned fra loftets jernbjælker, satte sig foran buffeten og spiste brødkrummer, som en ung dame morede sig med at kaste til den.

Og midt i al larmen hørte Claude kun havets drønen, støjen fra publikums trampen oven på i salene. Så huskede han den lyd, der som et stormvejr havde raset foran hans friluftsmaleri. Men i dag var der ingen, der lo. Det var Fagerolles, som Paris' kæmperøst tilråbte bifald.

Sandoz vendte sig i dette øjeblik om og sagde til Claude:

"Se dér, dér kommer jo Fagerolles!"

Jory og maleren kom og satte sig ned ved det nærmeste bord uden at lægge mærke til Sandoz og Claude. Jory snakkede op

med sin kedelige stemme.

"Ja du, ja vist så jeg hans kreperede unge, uh, stakkels skrog, han er da rent færdig."

Fagerolles gav ham et drøjt albuestød, og den anden, der nu så de to kammerater, blev ganske roligt ved:

"Å, du gamle, Claude, goddag da, hvordan har du det så? Du ved, jeg har endnu ikke set dit stykke. Men de andre siger, det er brillant."

"Udmærket!" bekræftede Fagerolles.

Så blev Jory forbavset.

"Hvor gider I dog spise her. Dét var også et indfald! Vi andre har været hos Ledoyen … dér var en trængsel og et spektakel! Kom og sæt jeres bord her hen, så vi kan tale sammen."

Men Fagerolles havde ikke fred for smiger og ansøgninger. Tre venner rejste sig og hilste den unge mester langt borte fra med støjende lykønskninger. En dame faldt hen i smilende beundring, da hendes mand viste hende Fagerolles. Og den lange, magre maler, stadig kogende af raseri, fløj igen løs på ham og forlangte på det bestemteste en bedre plads for sit maleri.

"Ih, så gå dog ad Helvede til!" råbte til sidst Fagerolles, der tabte tålmodigheden.

Da den lange gik bort med en truende mine, tilføjede han: "Det er også sandt, man kan være så tjenstagtig, som det er muligt, de gør én til sidst aldeles tosset! Alle på den bedste plads! Uh, pokker skulle da være jurymand! Man slider sig op, og så har man kun skam til tak!"

Claude betragtede ham med sine trætte øjne, han så ud, som om han vågnede op.

"Jeg har skrevet et par ord til dig; jeg ville gå hen og takke dig … Bongrand har sagt mig, hvor megen ulejlighed du har haft for min skyld. – Tak, gamle ven!"

Men Fagerolles afbrød ham hurtigt:

"Å, tal ikke om det. Man skal da hjælpe sine venner … Jeg er så glad over, at jeg har kunnet være dig til tjeneste."

På ny kom den over ham, den forlegenhed, han altid følte, når han stod over for sin ungdoms lærer; den uovervindelige ydmyghed ved synet af den mand, hvis stumme ringeagt var nok til at ødelægge hans glæde over triumfen!

"Dit stykke er rigtig godt," sagde nu Claude ganske langsomt for også at vise sig ædelmodig.

Denne lille ros bragte Fagerolles' hjerte til at svulme af en voldsom sindsbevægelse, som han ikke selv rigtig forstod, og den frygtelig snu fyr, der intet troede på, der kendte alle slags rænker og krogveje, svarede med bævende stemme:

"Tak, gamle ven … det var smukt af dig at sige det!"

Sandoz havde endelig fået fat i to kopper kaffe, men da opvarteren havde glemt sukkeret, måtte de nøjes med det, en familie ved et andet bord havde levnet.

Bordene begyndte nu at blive tomme, tobaksrøgen steg som en blå damp langsomt op mod loftet, over det plettede dækketøj og de brugte kopper og tallerkener. Da Fagerolles havde fået to glas chartreuse, gav han sig til at tale med Sandoz, som han af politik ville holde sig gode venner med.

Jory vendte, sig nu til Claude, der atter sad stille og bedrøvet:

"Hør, kære ven, jeg har ikke ladet dig vide, at jeg er blevet gift … Du kan nok selv indse, at det skulle gå af i stilhed. Men

jeg burde dog måske have sendt dig et par ord, du undskylder nok, ikke sandt?"

Han blev fortrolig, fortalte om, hvor godt han havde det; han følte sig rigtig så tilfreds med livet, i egenkærlig glæde over at være så velnæret ved siden af den stakkels stymper. Han havde hele tiden held med sig, sagde han. Nu var han ikke længere kronikør. Han havde overtaget redaktionen af en kunstrevy, og rygtet gik, at han havde tredive tusinde francs om året foruden forskellige sportler. Hans nedarvede gerrighed, den lyst til at puge penge sammen, der allerede fra hans tidligste ungdom havde kastet ham ind i små spekulationer, tog til dag for dag og gjorde ham til en slem herre for de kunstnere og de amatører, han kom i kast med, og som han uden barmhjertighed flåede.

Uagtet han nu sad så godt i det og havde en udmærket stilling, havde Mathilde fået så megen magt over ham, at han med grædende tårer havde tigget hende om at blive hans kone, hvilket hun i et halvt år stadig havde afslået.

"Ser du, når man dog vil leve sammen, er det bedst at bringe orden i sine sager! Ikke? Du ved det af erfaring, gamle! Tænk dig, hun ville på ingen måde, og bare fordi hun var bange for, at jeg skulle komme i en skæv stilling. Å, du gør dig ingen idé om hendes sjælsstorhed, om hendes finfølelse! Nej, ingen kender den engel! Hun er lutter hengivenhed og opofrelse, og så klog, så sparsommelig, så fornuftig! Å, jeg kan sige, at jeg havde lykken med mig den dag, jeg lærte hende at kende … Men jeg foretager mig heller ikke det mindste uden at spørge hende først; hun styrer på ære hele kodillen!"

Sandheden var, at Mathilde svang tugtens ris over ham, og at han lystrede som en skoledreng, der bliver artig, når man truer

ham med ingen dessert at få. En myndig ægtemage, ærgerrig og nærig, var der vokset frem af det frække fruentimmer fra fordums tid. Hun var ham slet ikke utro, var blevet skrupdydig og gemte al sin venlighed og alle sine kærtegn til Jory for at have ham fuldstændig i sin magt. Der var dem, der engang havde set dem gå sammen til alters. De kyssede hinanden, når andre så på det, og brugte kælenavne. Men om aftenen måtte han pænt gøre regnskab for sin dag, og var der en time, hvis anvendelse ikke var rigtig klar, og bragte han hende ikke hver hvid og skilling af sine indkomster, så fik han en slem nat; hun drillede ham og truede ham med de frygteligste sygdomme, så at der ikke var det i verden, han ikke ville give, for at hun skulle tage ham til nåde igen.

"Så … ja så," vedblev Jory, der gerne fortalte sin historie, "så snart fader var død, ægtede jeg hende."

Claude havde siddet hen i tanker og rokket med hovedet uden at høre efter; nu fo'r han op ved den sidste sætning:

"Hvad er det, du siger? … Er du gift med Mathilde?"

I hans forbavsede udråb lå alle minderne fra Mahoudeaus butik. Han hørte endnu Jory i de frygteligste udtryk fortælle ham om de romerske orgier i den lumre butik med de stærktduftende urter. De havde jo alle været med, Jory havde været den værste til at rive ned på Mathilde; og nu var han gift med hende! En mand skulle aldrig tale ondt om sin elskerinde, selv den, han dybest foragter, for han ved jo aldrig, om hun ikke en skønne dag bliver hans hustru.

"Ja, hvad så," svarede den anden, "det bliver dog i grunden de bedste koner, de, der har været vore elskerinder!"

Han sad dér så rolig og ligeglad, mens Claude så forstenet på ham; han huskede ingenting og var ikke det mindste flov eller forlegen. Mathilde var en ganske ubekendt person, og han forestillede hende for sine venner, som om de ikke kendte hende.

Sandoz havde siddet og med stor interesse hørt på dette mærkelige tilfælde; nu, da de tav, udbrød han:

"Lad os så komme af sted, mine ben er ganske stive."

Men i dette øjeblik kom Irma Bécot og stod stille ved buffeten. Hun så udmærket godt ud med det røde, farvede hår og hele den falske kurtisane-glans, der mindede om et gammelt renæssance-portræt. Hun havde en overkjole af vandblåt brokade over et atlaskesskørt med ægte kniplinger, der var så pragtfulde, at hun havde en hel hær af beundrere efter sig.

Da hun så Claude sidde dér mellem de andre, så dårligt klædt, så grim og elendig, tøvede hun et øjeblik, men så fik hun pludselig lyst til at vise, at hun ikke skammede sig over sine svagheder. Hun gik rask hen til Claude og rakte ham hånden, mens alle de fine herrer så til med forundring. Hun smilede venligt til ham med et anstrøg af elskværdig spot om munden.

"Vi er gode venner alligevel!" sagde hun spøgende.

Og disse ord, som kun hun forstod meningen af, fordoblede hendes munterhed, især da den stakkels fyr stod dér lige så forvirret og fortumlet som den dag, hun havde bortført ham i sin vogn.

Men nu kom Fagerolles til, og så gik hun bort med ham og Jory. Claude stod og så efter dem, hun gik som en dronning mellem de to herrer gennem mængden, der hilste ærbødigt og beundrende.

"Man kan såmænd mærke, at Mathilde ikke er med," sagde Sandoz ganske roligt. "Nå, der vil vanke en ordentlig lussing i aften."

Han betalte regningen; der var næsten ingen folk ved buffeten mere, kun en masse brødstykker og afpillede ben flød rundt omkring. To opvartere vaskede marmorpladerne af, mens en tredje rev sandet, der var nedtrampet og fuldt af krummer. Og bagved det brune forhæng spiste nu opvarterne deres frokost, og det lød atter, som om en taterflok var i færd med at skrabe sine gryder og pander.

Claude og Sandoz gik haven en gang rundt, og de opdagede da en statue af Mahoudeau på en dårlig plads i vestibulen mod øst. Det var "Den badende Pige" stående, men meget formindsket, knap så stor som et tiårs barn, slank og yndefuld, med fine ben og en ungdommelig uudviklet barm. Hele figuren lignede en yndig rosenknop, der kun nølende åbner sig, så fin og spinkel var den vokset frem fra Mahoudeaus tykke arbejdernæver, der så længe havde villet lave det mægtige, det kolossale, som så lidt lå for ham.

"Og så har den fyr i åringer gjort alt for at ødelægge sin naturgave. Hvis den statue stod lidt bedre, ville den gøre stor lykke."

"Ja vist, stor lykke," gentog Claude, "den er meget smuk."

I det samme fik de øje på Mahoudeau, der gik hen imod trappen. De kaldte på ham, løb efter ham, og stod så alle tre og talte lidt sammen under galleriet med de store, runde vinduer; man skulle tro, man stod under en jernbanebro: svære piller støttede jerntømmeret, en iskulde kom ned ovenfra og gjorde sandet så blødt, at fødderne sank ned i det. Henne i en krog

gennem et iturevet gardin så man gipsfigurer stillet i rækker, det var arbejder, der var afvist, og som de fattige billedhuggere ikke engang hentede hjem, og de lå dér som i et jammerligt mørkt lighus. Men det mest overraskende her var dog det stadige tordenbrag af folk, der gik ovenpå, for her var det aldeles øredøvende, det rullede og drønede, som om lange tog i fuld fart rystede jernbjælkerne.

Da de havde lykønsket Mahoudeau, sagde denne, at han forgæves havde søgt efter Claudes stykke. Hvor var det blevet puttet hen? Så spurgte han til kammeraterne, til Dubuche og Gagnière, og talte rørt om gamle dage, om udstillingen fordum, hvor de kom i flok og styrtede rasende gennem salene som gennem et fjendtligt land, mens de tog munden så fuld i deres ivrige diskussion, at deres hoveder til sidst var helt tomme. De så aldrig mere Dubuche. Et par gange om måneden kom Gagnière forpustet ind fra Melun til en koncert, og han havde i den grad tabt interessen for maleriet, at han ikke engang gad gå op på udstillingen, som han dog hvert år sendte sit reglementerede landskab til: Seinebredden i en smuk grå belysning, så samvittighedsfuldt og så beskedent, at publikum nu i femten år aldrig nogensinde havde lagt mærke til det.

"Jeg skulle ovenpå nu," vedblev Mahoudeau, "går I med?"

Claude var ved at få ondt, han så hvert øjeblik op mod loftet. Å, den rædsomme buldren, uhyrets fortærende galop, den gik ham igennem marv og ben.

Han rakte de andre hånden til farvel.

"Går du fra os?" udbrød Sandoz. "Kom med engang rundt, så følges vi ad ud."

Så blev han helt beklemt ved at se Claude så træt. Han følte, at han ikke kunne mere, at han måtte være alene med sin smerte og elendighed.

"Ja ja, farvel da, gamle ven, jeg kommer hen og ser til dig en af dagene."

Claude forsvandt bag havens buskvækster, vaklende og forfulgt af stormen deroppefra.

Men to timer senere, da Sandoz gik gennem salen mod øst, hvor han fandt Mahoudeau, der var blevet borte for ham, sammen med Jory og Fagerolles, så han Claude stå foran sit stykke på samme plet, hvor han første gang havde truffet ham. Den ulykkelige var gået derop igen, tiltrukket af en uimodståelig kraft.

Klokken var nu hen ved fem. Mængden drev om på udstillingen, svimmel og fortumlet som en flok får på en indhegnet mark, hvor de ikke kan finde nogen udgang. Alle disse menneskers varme og åndedræt svævede som en rødlig damp i de ophedede sale, mens støvet fra gulvet steg som en fin tåge op i uddunstningerne. Folk kom og gik, trampede rundt uden mål og med. Damerne var især udholdende, de ville blive, til betjentene ligefrem puffede dem ud, når klokken blev seks. Nogle havde fået sig en siddeplads, og den rokkede de sig ikke fra, andre mindre heldige støttede sig tungt på paraplyer eller parasoller, segnefærdige, men alligevel tapre til det yderste, stod de og betragtede med bedende blikke de fuldt besatte bænke og sofaer. Alle vaklede de om med trætte og stive ben og ansigterne aldeles fortrukne af hovedpine, den hovedpine, der er særegen for maleriudstillinger, og som kommer af den

uafladelig tilbagebøjede nakke og farvernes blændende dans forbi øjet.

De to herrer på puffen i midten af salen var stadig i færd med den historie, der nu havde varet fra klokken tolv. Måske var de kommet tilbage, måske havde de slet ikke rejst sig fra deres plads.

"Og så," sagde den tykke, "så gik de altså ind i stuen og lod som ingenting?"

"Netop," sagde den lille, "jeg så på dem, tog hatten ganske roligt af, nå, det var da klart nok, ikke?"

"Det var utroligt! De er aldeles forbavsende, kære ven."

Men Claude hørte kun sit hjertes dumpe slag, så kun sit "Døde Barn" helt der oppe under loftet. Han tog ikke øjnene fra det, så på det, som var han fasttryllet til pletten mod sin vilje. Mængden tumlede overvældet af træthed rundt om ham, trak ham med sig som en livløs ting, og han lod sig rive bort, føre tilbage til samme sted, uden at bøje hovedet, uvidende om det, der foregik rundt om ham; hele hans sjæl var deroppe hos hans værk, hos hans lille døde Jacques. To tunge tårer stod i hans øjne og blændede ham, men han så og så, og han syntes aldrig, han kunne se sig mæt. Sandoz lod i sin dybe medynk, som om han ikke så Claude, han ville lade ham være alene ved graven, hans mislykkede livsgerning hvilede i. Kammeraterne gik atter forbi i flok, Fagerolles og Jory først, og da Mahoudeau just spurgte, hvor dog Claudes billede var, løj Sandoz og trak ham bort med de andre. Så gik de alle.

Om aftenen kunne Christine næppe få et ord ud af Claude: det var godt alt sammen, publikum gjorde ikke nar, maleriet

hang godt, nå måske lidt vel højt. Og trods al denne tilsyneladende ro var han så underlig, at hun blev ganske bange.

Da hun efter middagen havde båret tallerkenerne ud i køkkenet og kom tilbage til atelieret, sad Claude ikke mere ved bordet. Han havde åbnet et vindue, som vendte ud til en ubebygget grund, og han hældede sig så langt ud, at hun knap kunne se ham. Forfærdet styrtede hun til og trak ham heftigt tilbage.

"Claude, Claude, hvad er det, du gør?"

Han vendte sig om, bleg som et lig, med forvildede øjne.

"Jeg ser ud."

Men hun lukkede vinduet med rystende hænder og var i sådan en angst, at hun ikke kunne lukke et øje hele natten.

11

Næste dag begyndte Claude atter at male, og sommeren slæbte sig hen i en tung stilhed. Han havde lidt at bestille: nogle små blomsterstykker til England, og han tjente på disse nok til det daglige brød. Al hans fritid ofredes på det store maleri. Han havde nu aldrig mere disse anfald af raseri, han syntes rolig og arbejdede stille og håbløs videre. Men hans øjne havde et underligt udslukt blik, når de fæstede sig på hans livs mislykkede værk.

På dette tidspunkt fik Sandoz også en stor sorg. Han mistede sin moder, og hans hele tilværelse blev forstyrret, denne rolige tilværelse, som disse tre mennesker havde ført, og som kun et par venner var optaget i. Han fattede afsky for det lille hus i Rue Nollet. Desuden gjorde hans bøger pludselig lykke, de blev revet bort, og han lejede nu, da han havde penge nok, en stor bolig i Rue de Londres; det varede måneder, inden de faldt til ro i den ny lejlighed. Hans sorg over moderens død havde nærmet ham til den bedrøvede Claude. Efter det hårde slag på udstillingen var han begyndt at blive ængstelig for Claude; han anede, at vennen havde fået et uhelbredeligt sår, der tærede på hans livskraft; men da han så, hvor stille og rolig denne alligevel var, blev han efterhånden lidt roligere. Sandoz gik ofte op i Rue Tourlaque, og når han traf Christine alene hjemme, spurgte han hende ud, og han mærkede nok, at hun levede i stadig angst for en ulykke, som hun dog aldrig ville tale om. Hun så meget forpint ud og rystede ofte som en moder, der ved den mindste lyd venter at se døden rive hendes barn bort fra hende.

En morgen i juli spurgte Sandoz hende:

"Nå, nu er De vel fornøjet, Claude er jo fornuftig og arbejder flittigt."

Hun så hen til det store billede med det sædvanlige hadefulde og urolige sideblik.

"Ja vist arbejder han, han vil gøre alting færdigt, før han tager fat på den store kvindefigur."

Og uden at tilstå den frygt, der altid pinte hende, lagde hun sagte til:

"Men de øjne, har De lagt mærke til de øjne, han altid har? … De er så forfærdelige. Jeg ved så godt, at al denne ydre ro er løgn. Å, kom dog og spadsér lidt med ham, søg at adsprede ham! De er jo den eneste, han bryder sig om … hjælp mig, å, hjælp mig!"

Fra nu af fandt Sandoz ofte på påskud til spadsereture, han kom op til Claude om morgenen tidligt og tog ham bort fra maleriet. Næsten altid måtte han rive ham ned fra stigen, hvor han sad, selv når han ikke malede. Han var ofte træt og døsig, sad og faldt i staver uden at gøre et penselstrøg. I sådanne øjeblikke hvilede hans øjne i stum betragtning på den store kvindeskikkelse, som han i lang tid slet ikke havde rørt ved; han følte som en tøvende attrå efter en dødbringende fryd, en uendelig ømhed og en hellig rædsel over for en kærlighed, han ikke turde give sig hen til, fordi han var vis på at lade sit liv. Han malede videre på de andre figurer, på baggrunden, han vidste, at hun bestandig var til stede, at hun bragte hans hånd til at ryste, men han vidste også, at så længe han ikke rørte ved hendes legeme, så længe ville han endnu kunne beherske sig, så

længe ville hun ikke kunne omslutte ham med sit dødbringende favntag.

En aften var Christine hos Sandoz, hvor hun tilbragte hver torsdag for at opmuntre sit store, syge barn. Hen på aftenen tog hun husets herre til side og bad ham indstændigt endelig at se hen til dem næste dag.

Næste morgen skulle Sandoz netop på Montmartre for at skaffe sig nogle oplysninger til sin ny roman, så han kom ind og trak Claude med sig med magt, og de tilbragte så hele dagen sammen. De var på deres vandring kommet ud til Clignancourt-porten, hvor der blev holdt et marked med karrusel, skiveskydning og beværtning; og de stod pludselig til deres overraskelse foran Chaine, der tronede midt i en stor og smuk butik.

Det var et slags meget pyntet tempel: der stod fire rouletter på rad med glas og porcelænsvarer og småting, hvis glans og forgyldning glimrede og skinnede, når den spillendes hånd satte drejeskiven i bevægelse; ja, der var endog en levende kanin, det store lod, pyntet med røde sløjfer, og det stakkels dyr valsede ustandselig rundt, aldeles tummelumsk af skræk. Disse herligheder fremhævedes af højrøde gardiner med kapper og ophæftninger, og i baggrunden af butikken hang som gudebilleder i et tempel Chaines tre mesterværker, som han slæbte rundt fra marked til marked: "Synderinden" i midten, kopien efter Mantegna til venstre og Mahoudeaus kakkelovn til højre. Om aftenen, når petroleumslamperne blussede, når rouletterne snurrede rundt og skinnede som stjerner, tog de tre malerier sig brillant ud på det blodrøde gardintøj, og mængden stod stille og gloede.

Claude standsede med et overrasket udråb:

"Nu har jeg aldrig set magen! De er udmærkede, de stykker, de er som skabt til at ses i den belysning!"

Kopien efter Mantegna især, i sin tørre umiddelbarhed, så ud som et markedsbillede, hængt op dér til fryd for de fattige i ånden, og Mahoudeaus kakkelovn, så omhyggelig nøjagtig med det gale perspektiv som pendant til den stive Kristusfigur, var uendelig komisk.

Chaine fik nu øje på sine venner og hilste på dem, som om de havde set hinanden dagen før. Han var meget rolig, hverken stolt eller flov over sin butik, og han var ganske uforandret med den barkede hud og den lille næse, der rent blev borte mellem kinderne, og den tavse mund, overgroet med skæg.

"Se dog bare, her træffer man på gamle bekendte," sagde Sandoz muntert. "De er aldeles storartede, de malerier!"

"Ja, du kan sagtens," tilføjede Claude, "du har en hel udstilling for dig selv; det er ikke så tosset!"

Chaines ansigt strålede; han kom med sin gamle sætning:

"Det tror *jeg*!"

Nu vågnede pludselig hans kunstnerhovmod, og han sagde en hel sætning; han, der ellers kun svarede med grynten:

"Å ja, det tror jeg! Hvis jeg havde været så rig som I, skulle jeg også have gjort lykke som I!"

Det var hans faste overbevisning. Han havde aldrig næret tvivl om sit geni, og han havde kun opgivet ævred, fordi han ingen penge havde. Når han fordum i Louvre sad foran mesterværkerne, var han vis på, at det bare gjaldt om at have tid og penge for at male lige så godt.

"Nå," vedblev Claude atter mørkt, "du skal ikke være ked af det, du er da den eneste, som virkelig har gjort lykke … Du er såmænd ovenpå!"

Men Chaine mumlede nu i skægget:

Nej, nej, han var langt fra ovenpå, det var dårlige tider, selv for rouletten! Folk gad ikke spille mere, men sad blot og drev i beværtningerne. Man tjente næppe til det tørre brød, selv om man købte gevinsterne til nedsat pris og skubbede til bordet, for at viseren ikke skulle standse ved det store lod.

Nu kom der folk til, og han afbrød sine jeremiader for at brøle med en stemme, som de andre aldrig havde hørt før:

"Værs'artig, værs'artig, mine herrer og damer! Der er ingen nitter, De vinder hver evige gang, spillet går rundt!"

En håndværker med et lille sygeligt barn, hvis store øjne så begærligt på stadsen, lod rouletten gå to gange rundt. Skiverne knirkede, og gevinsterne dansede rundt, kaninen drejede og drejede med nedfaldne øren så hurtigt, at den så ud som en hvid ring. Der blev et stærkt røre, den lille pige havde været lige ved at vinde den!

Så sagde de to venner farvel til Chaine, der endnu var helt urolig og rystede af skræk for sin kanin.

"Han har det godt," sagde Claude, da de havde gået et stykke vej i tavshed.

"Han!" udbrød Sandoz, "hvor vil du hen? … Han tror, han er et miskendt geni, og han er ved at sørge sig ihjel over det."

Nogen tid efter, midt i august, ville Sandoz prøve, om Claude ikke kunne have godt af at tage en hel dag ud på landet med ham. Han havde truffet Dubuche. Denne, der var bedrøvet og ældet, og som havde talt om fortiden og kammeraterne så

klagende og kærligt, havde bedt Sandoz og Claude at komme ud og spise frokost på "La Richaudière", hvor han skulle tilbringe en fjorten dages tid endnu med sine to børn. Når han så gerne ville se dem, hvorfor skulle de så ikke tage ud til ham?

Men det nyttede ikke, at Sandoz svor, at han havde lovet Dubuche endelig at tage Claude med. Claude ville på ingen måde afsted, det var, som om han var bange for at gense Bennecourt, Seinen, øerne, hele den egn, hvor han havde levet sine lykkelige år. Christine måtte også bede ham rejse, og han lod sig da modstræbende overtale. Dagen, før de havde bestemt at tage derud, havde han malet ivrigt indtil langt ud på aftenen. Og søndag morgen havde han netop lyst til at blive hjemme ved sit arbejde og gik med den største ulyst sin vej.

Hvad skulle han i Bennecourt? Fortiden var død, alting var dødt, intet optog ham uden Paris, og i Paris var der kun én synskreds til: Seinebredden med den gamle stad, dette drømmesyn, der evig og altid svævede for hans blik, hvor han gik og stod.

I jernbanekupéen ville Sandoz beskæftige Claudes tanker, for han så, hvor urolig han sad med hovedet ud af vinduet, som om han skulle på en lang rejse og måtte kaste et sidste afskedsblik på den forsvindende stad. Han gav sig til at tale om Dubuche og fortalte Claude om den stakkels fyrs sørgelige stilling. I førstningen var den gamle Margaillan stolt af sin svigersøn, førte ham omkring og forestillede ham for Gud og hvermand som sin kompagnon og efterfølger. Det var en karl, som forstod sine ting, og som nok skulle sætte liv i forretningerne! Men Dubuche var meget uheldig med sin første plan: han fandt på at indrette et teglværk i Bourgogne på sin svigerfaders grund,

under så uheldige vilkår og efter så mangelfuld en plan, at forsøget kostede Margaillan to hundrede tusinde francs.

Så tog han fat på bygningerne; han ville realisere en ganske ny metode i bygningskunsten, en metode, han modent havde overvejet og prøvet. Det var simpelthen kammeraternes oprørske teorier, alt det, han havde lovet dem at sætte i værk, når han blev sin egen mand; men han havde ikke opfattet teorierne, anvendte dem rent galt, som en skikkelig og flittig elev, der aldeles mangler den geniale indskydelse. Desuden forstod han ikke at gøre et fornuftigt overslag, forplumrede sig ganske i sine beregninger, blev aldeles dum og forvirret af sine mange penge og satte oven i købet sin hårdnakkede flid fra tidligere tider til.

Nu blev gamle Margaillan træt af det. Han havde nu i tredive år købt og solgt og bygget på sine grunde uden nogensinde at regne fejl med hensyn til indtægt eller udgift; så og så mange meter bygning til den og den pris måtte indbringe så og så meget i leje. Det var en net fyr, der hverken forstod sig på det ene eller det andet, der tog fejl både af kalk og mursten, der brugte egetræ, hvor fyrretræ havde været mere end godt nok, og som ikke kunne beslutte sig til at lave et hus om til kaserne, når det var fordelagtigst!

Nej, det skulle han ikke have noget af! Han kastede både kunst og videnskab overbord, efter at have pyntet sig med det for at tilfredsstille en lyst, han i sin uvidenhed havde fået.

Og forholdet mellem Dubuche og hans svigerfader blev værre for hver dag; de havde frygtelige sammenstød; den ene forskansede sig bag sin kundskab, den anden råbte, at den

elendigste af hans håndlangere forstod mere end nogen arkitekt.

Millionernes tal indskrænkedes, og en skønne dag kastede Margaillan Dubuche på døren og forbød ham at sætte sine ben i hans kontorer, siden han ikke engang kunne passe på fire murere på arbejdspladsen. Det var den rene elendighed! Skolens fiasko over for en murer!

Claude, der begyndte at høre til, spurgte:

"Nå, og hvad tager han sig da for nu?"

"Det ved jeg ikke ... Ingenting, tænker jeg," svarede Sandoz. "Han sagde, at han var meget ængstelig for sine børns helbred, og at han passede dem."

Fru Margaillan, den spidse og magre kone, var død af brystsyge, og det var vist arveligt i familien, for Régine, hendes datter, havde haft hoste, lige siden hun var blevet gift. Nu var hun på baderejse, men hun havde ikke taget børnene med, for forrige år havde den skarpe luft bekommet dem meget dårligt.

Familien var spredt omkring: moderen i Mont Doré med en kammerjomfru; bedstefaderen i Paris, hvor han atter havde sat store byggeforetagender i gang og rasede mellem fire hundrede murere, mens han skældte ud på fæhovederne og lediggængerne; og faderen på "La Richaudière", hvor han agerede barnepige for sine to børn, da han jo var ubrugeligt til andet arbejde. I et meddelsomt øjeblik havde Dubuche endog ladet sig forlyde med, at hans kone havde været døden nær i sin anden barselsseng, og da hun led af hyppige besvimelsesanfald, havde han anset som en pligt at afbryde det ægteskabelige samkvem med hende.

"Det kan man kalde et vellykket ægteskab," sagde Sandoz til slutning.

Klokken var ti, da de to venner ringede på ved jerngitret om "La Richaudière"s have. Ejendommen, som de ikke havde set før, forekom dem udmærket smuk; en prægtig storskov, gammelfransk have med kongelige terrasser og indhegninger, tre umådelig store drivhuse, og især et mægtigt vandfald, et vidunder af klippestykker, cement og vandledninger, som ejeren i ægte parvenuforfængelighed havde bortødslet en formue. Men hvad der frem for alt var dem påfaldende, var det triste og øde præg, gården havde med sine omhyggeligt revne gange uden et fodspor, sine vide udsigter, hvor man en gang imellem så en gartner gå forbi, det uddøde hus med de hermetisk tillukkede vinduer, hvoraf kun to stod åbne på klem.

Endelig besluttede dog en tjener sig til at komme ud og spørge, hvad de ønskede; men da han hørte, hvem de ville besøge, blev han uforskammet og svarede, at herren vist var ved gymnastikapparatet bag om huset, og så gik han ind igen.

Sandoz og Claude gik hen ad en havegang og kom ud på en græsplæne, hvor de overraskede standsede ved det syn, der mødte dem. Dubuche stod foran en trapez og løftede armene for at holde fast på sin søn Gaston, et lille sygeligt væsen med spæde lemmer, mens hans lille pige Alice sad i en barnevogn og ventede på, at faderen også skulle tage hende op. Hun var svagelig, kommet for tidligt til verden og kunne ikke støtte på benene, skønt hun allerede var seks år gammel. Faderen var aldeles optaget af sin beskæftigelse, han gyngede den lille dreng og prøvede forgæves på at få ham til at løfte sig op i armene i trapezen; men da den smule anstrengelse bragte barnet i sved,

bar han ham bort og rullede ham ind i et uldent tæppe. Dubuche talte ikke et ord, gik dér alene omkring i den dejlige park, fuld af sorgfuld medynk. Men da han vendte sig om og fik øje på sine to venner, udbrød han:

"Hvad ser jeg! Er det jer, der kommer her en søndag uden at have ladet mig det vide i forvejen?"

Han gjorde en ærgerlig bevægelse og forklarede så, at om søndagen rejste stuepigen altid til Paris, og da hun var den eneste, han kunne betro børnene til, måtte han altid selv passe på dem, når hun var borte, og det var ham ganske umuligt at gå fra dem et eneste øjeblik.

"I kommer vist for at spise frokost med mig?" Claude kastede et bedende blik til Sandoz, som straks svarede:

"Nej, aldeles ikke. Vi har kun tid til lige at hilse på dig … Claude skal afgøre en forretning i Bennecourt, så gik vi herhen med det samme. Men der er nogen, der venter os til frokost, så du skal ingen ulejlighed gøre dig."

Dubuche så lettet ud, men lod, som om han nødig ville af med dem. Herregud, de kunne dog gerne blive en times tid hos ham. Og så talte de sammen. Claude var forbavset over at se, hvor gammel Dubuche var blevet: hans ansigt var fuldt af rynker, hans hudfarve rødsprængt og gul, som om galden var gået over i blodet, og hans hår og skæg begyndte stærkt at gråne. Hans skikkelse var faldet sammen, som om en uendelig bitter træthed tyngede på alle hans lemmer. Det så ud til, at pengesorger var lige så tunge at bære som kunstnersorger. I hans stemme, i hans blik, i hele hans væsen fornemmede man den vanærende afhængighed, han levede i, hans forfejlede liv, som blev gjort til en forbrydelse, fordi han havde bedraget den

rige familie i henseende til sin dygtighed. Han var jo kun en tigger, som de klædte og fødte uden noget som helst udbytte, han var en snyder, som de ikke kunne skaffe sig af med.

"Vent et øjeblik," vedblev Dubuche, "jeg skal gøre lidt gymnastik med mit lille pus, så går vi ind."

Blidt og forsigtigt og med moderlig ømhed tog han den lille Alice ud af vognen, løftede hende op til trapezen; og mens han kælende snakkede for hende og satte mod i hende, prøvede han på at få hende til at hænge et par minutter i trapezen for at udvikle hendes muskler, men han stod hele tiden med udbredte arme og fulgte hendes mindste bevægelser, beredt til at gribe hende, og angst for at se hende støde sig, hvis de elendige små, voksblege hænder skulle slippe taget. Hun hang ganske stille, med store, matte øjne, lydig til trods for den rædsel, hun havde for disse øvelser. Hun var så let og spinkel, at hun næppe nok strammede tovene, som en af de små syge fugle, der falder ned fra en kvist, uden at den bevæger sig.

Nu fik Dubuche en forskrækkelse ved at se, at tæppet var gledet bort fra Gastons ben, som lå utildækkede.

"Å Gud, å Gud, nu bliver han da forkølet her i græsset. Og jeg tør ikke røre mig fra Alice. Gaston, min søde unge, det er altid den samme historie, du venter, til at jeg ikke kan gå fra din søster. Sandoz, å dæk ham til. Tak, pak ham kun rigtigt ind i tæppet, hører du."

Det var resultatet af det gode parti, han havde gjort: disse to jammerlige, ufærdige, vaklende væsner, kød af hans kød, som et vindpust kunne dræbe. Af den formue, han havde giftet sig til, havde han kun tilbage den uafladelige sorg over sine to børn, over at se sin race svinde hen og ødelægges ved kirtelsvaghed og

brystsyge. Og den egenkærlige, tykke fyr var blevet den mest opofrende, den beundringsværdigste fader, hvis hjerte kun rummede én eneste følelse. Han havde kun én tanke: at holde liv i sine børn, hver time og hvert øjeblik var en kamp, han frelste dem om morgenen og var i stadig skræk for at miste dem inden aften. De var det eneste, der endnu knyttede ham til hans usle liv, mellem den simple svigerfaders fornærmende bebrejdelser og den syge kones gnavne iskulde: og han stred med døden, stred hårdnakket og med vidunderlig, utrættelig ømhed for at gøre dem levedygtige.

"Så, min engel, nu er det nok, ikke? Nu skal du se, at du snart bliver til en stor, dygtig pige."

Han satte Alice tilbage i barnevognen, tog Gaston, stadig viklet ind i tæppet, på den ene arm, og da hans venner ville hjælpe ham, afslog han det og gav sig til at køre den lille pige med den hånd, der var fri.

"Tak, jeg kan bedre, jeg er så vant til det. Å, de stakkels søde pus, de er ikke ret tunge. Og man er aldrig sikker på de tjenestefolk."

Da de kom ind, så Claude og Sandoz igen den uforskammede tjener, og de mærkede, at Dubuche var bange for ham. Tjenerpersonalet foragtede som svigerfaderen "fruens mand" og behandlede ham som en snyltegæst. Hver en skjorte, de gjorde i stand til ham, hvert et stykke brød, han bad om, blev rakt ham, som man rækker en tigger en almisse.

"Ja, ja, så farvel da," sagde Sandoz, der led ved dette syn.

"Å, nej, vent et minut … Nu spiser børnene deres frokost, og så følger vi jer lidt på vej. De skal spadsere deres tur."

Hver dag var nøjagtigt ordnet, time efter time. Om morgenen styrtebad, gymnastik og så frokosten, der var en besværlig historie, da de skulle have maden vejet og prøvet, ja, deres vin og vand blev varmet, for at de ikke skulle blive forkølet. I dag skulle de have en æggeblomme rørt ud i kødsuppe og en kotelet, som faderen skar i små bitte stykker. Så skulle de røre sig lidt før middagssøvnen.

Sandoz og Claude gik ned ad de prægtige, brede alleer tillige med Dubuche, som kørte Alices vogn, mens Gaston nu gik ved siden af ham. De talte om ejendommen, mens de nærmede sig til gitterporten. Dubuche kastede frygtsomme blikke omkring sig, som om han følte sig utilpas og ikke hjemme. Han vidste ingenting, blandede sig i ingenting. Det lod til, at han endog havde glemt, at han var arkitekt, bortset fra at han altid fik sin uduelighed at høre og ikke måtte udrette noget.

"Og hvordan har dine forældre det ...?" spurgte Sandoz.

En gnist af glæde flammede op i Dubuches matte øjne.

"Å, mine forældre har det godt. Jeg har købt dem et lille hus, hvor de lever af en årspenge, som blev bestemt i min ægteskabskontrakt ... I ved nok, at moder havde anvendt meget på min opdragelse og på mine studier, og det måtte jeg naturligvis se at tilbagebetale hende, som jeg havde lovet ... Ja, den tilfredsstillelse havde jeg da, at mine forældre intet har at bebrejde mig."

Nu var de ved porten. De stod stille et øjeblik, så gav han sine kammerater hånden med sin trætte mine, beholdt Claudes hånd lidt i sin og føjede til, stille og uden harme, som om han blot omtalte en kendsgerning: "Farvel da, se at rede dig nogenledes ud af det ... Mit liv er forspildt!"

De så ham gå tilbage med barnevognen foran sig, mens han på samme tid støttede Gastons vaklende gang og gik med kroget ryg og tunge skridt som en olding.

Klokken slog ét, og de skyndte sig begge ned til Bennecourt, sørgmodige og sultne. Men her traf de ikke noget, som kunne opmuntre dem. Døden havde været på færde her, og Faucheur, hans kone og far Poirette var alle sammen borte. Kroen var kommet i hænderne på Mélie, den gås, og den var blevet modbydelig af urenlighed og forsømmelse.

De fik en rædsom dårlig frokost; der var hår i omeletten, koteletterne smagte af lysetælle, og de sad midt i spisestuen, med døren vidtåben til gården, hvorfra en mødding sendte en forpestet lugt og så talløs en mængde fluer ind over dem, at bordene var aldeles sorte. Varmen var så utålelig, at de rejste sig, så snart de havde spist, uden at vente, til kaffen kom ind.

"Og du, som talte om mor Faucheurs omeletter i så høje toner!" sagde Sandoz. "Det er rigtignok gået tilbage med det hus. Kom, lad os gå en tur … ikke sandt?"

Claude havde ikke videre lyst. Fra morgenstunden havde han kun haft én tanke, ét ønske, komme af sted, skynde sig, forkorte den afstand, der skilte ham fra Paris. Hans hjerte, hans hele sjæl var dér. Han gad hverken se til højre eller til venstre, gik lige efter næsen uden at lægge mærke til træer eller marker; hans hoved havde kun plads til hans fikse idé, der i den grad beherskede ham, at han undertiden syntes, han så bykernen stige frem for sig og kalde og vinke ad ham midt på de udstrakte stubmarker. Alligevel vakte Sandoz' forslag en genlyd i hans hjerte, han blev blød ved de minder, der stormede ind på ham, og han svarede:

"Ja, lad os det, lad os se, hvorledes her nu ser ud."

Men alt som de gik langs Seinebredden, overvældede smerten ham. Han kunne næppe kende egnen igen. Der var bygget en bro fra Bonnières til Bennecourt. En bro, å herregud, lige dér, hvor den gamle færge knirkede langs ad kæden, den tog sig så morsom ud i vandet, når den skar strømmen over! Desuden havde slusen i Port-Villez længere oppe gjort vandstanden så høj, at næsten alle øerne var oversvømmet og de små flodarme var blevet brede. Ingen yndige kroge, ingen gyngende småveje, hvor man kunne putte sig hen. Å, det var en jammer, så man kunne få lyst til at kvæle alverdens ingeniører!

"Se dog! Det pilekrat, som endnu rager op af vandet der henne, er Barreux-øen, hvor vi lå i græsset og passiarede, husker du det? Å, de afskum!"

Sandoz, der dårligt kunne tåle at se et træ blive hugget om, blev aldeles bleg af vrede over, at nogen således havde kunnet ødelægge naturen.

Da de kom i nærheden af Claudes gamle bolig, stod han stille med sammenknebne læber, stum af forfærdelse. Huset var blevet solgt til borgerfolk. Der var nu et gitter, som han kiggede ind igennem. Rosentræerne var gået ud, abrikostræerne også, haven var rigtig net og pæn, med buksbomhæk om de små blomsterbede, der lå og spejlede sig i en stor glaskugle, som stod lige i midten. Huset var hvidtet og pyntet, med malede forsiringer og eftergjorte sandstensornamenter på hjørnerne; det lignede aldeles en rig, kejtet bondekarl i søndagspuds.

Maleren rasede ved at se på det. Nej, ak nej, der var intet tilbage, intet af ham og Christine og af deres brændende ungdomselskov! Han gik dog op bag ved huset i den lille

egeskov for at se, om han ikke i det grønne skjul skulle kunne finde et spor af det første favntags bævende fryd; men den lille lund var død, død som alt det øvrige, hugget om, solgt, brændt.

Så strakte han hænderne ud til en forbandelse, kastede al sin fortvivlelse, al sin sorg ud over denne egn, hvor hvert et spor af en lykkelig tilværelse var forsvundet! Så var da et par år nok til at ødelægge det sted, hvor vi mennesker har arbejdet, levet og slidt? Hvad skal den så til, den meningsløse ivrighed, når vinden dog fejer sammen bagved os og sporløst udsletter vore fodtrin? Han vidste jo så godt, at han aldrig, aldrig burde være kommet tilbage, for fortiden er kun vore ungdomsdrømmes kirkegård, og ved hvert skridt snubler vi over et gravsted!

"Lad mig komme bort! … Lad os skynde os herfra! Det er dog for vanvittigt at trampe således på sit eget hjerte," udbrød han.

På den ny bro søgte Sandoz at berolige ham ved at vise ham et smukt motiv, der ikke havde været der før: Seinen, der strømmede bred og prægtig afsted i langsom majestæt.

Men Claude brød sig ikke om at se det. Han tænkte kun på, at det var det samme vand, der løb igennem Paris og skvulpede mod kajerne i den gamle stad; og så begyndte han at få interesse for det. Han lænede sig ud, og det forekom ham, at han skimtede spejlbilledet af Notre Dames to tårne og spiret på Sainte-Chapelle, som strømmen bar ud mod havet.

De to venner kom for sent til tre-toget; og det var en pine at vente to lange timer her, hvor alt tyngede Claude til jorden. Heldigvis havde de sagt, før de gik hjemmefra, at de måske først kom tilbage med et nattog; derfor besluttede de sig til at spise til middag sammen som i gamle dage, hvor de så ofte havde fået sig en fortrolig passiar ved desserten. Klokken var

blevet otte, da de satte sig til bords i en restaurant på Place du Havre.

Da Claude atter satte fødderne på Paris' brosten, blev han noget mindre nervøs, som om han her følte fast jord under sig. Han sad rolig og kold med sin sædvanlige ligegyldige mine og hørte på Sandoz, der var meget talende og på alle mulige måder søgte at rive ham ud af hans døsighed; men hverken de fine, krydrede retter eller de hede vine gjorde nogen virkning på Claude, så at Sandoz til sidst opgav ævred og selv faldt hen i mørke betragtninger. Denne mislykkede landtur, dette Bennecourt, som de havde elsket, og som rent havde glemt dem, hvor ikke et træ og ikke en sten havde bevaret blot skyggen af et minde, rystede hans håb om udødelighed. Hvor kunne man dog stole på menneskenes korte hukommelse, når den livløse, evige natur glemte så snart?

"Ser du, gamle ven, det løber mig undertiden koldt ned ad ryggen … Har du tænkt på, at efterverdenen dog måske slet ikke er den ufejlbarlige dommer, vi drømmer om? Vi trøster os med fremtidens anerkendelse; når vor samtid fornægter os og skælder os ud, stoler vi på de kommende århundreders retfærdighed; vi er som den troende, der udholder og tåler denne verdens jammer i det faste håb om et andet liv, hvor det skal gå enhver efter fortjeneste. Og hvis der nu ikke var mere sandhed i kunstnerens end i den kristnes Paradis, hvis de kommende slægter som vore samtidige foretrækker små nette ting for mægtige værker! Hvad så? Så er det hele jo løgn. Så er det dog for vanvittigt at leve som en galejslave, lænket til et arbejde, der kun er indbildning og løgn til hobe. Når alt kommer til alt, er dette meget sandsynligt. Man beundrer

mange ting, som jeg ikke ville give to skilling for. Se nu blot den klassiske undervisning, der vanskaber alt, stiller op som genier nogle glatte, slebne fyre, mens virkelige originale naturer, der mangler lidt af den nødvendige ligevægt, kun er kendt af de udvalgte. Udødeligheden skulle altså kun være de middelmådige filistres lod, deres lod, der påtrænger sig os, når vi ikke mere har kraft til at forsvare os … Nej, nej, jeg kan ikke tåle at tænke på de ting, det gyser i mig. Hvis jeg ikke havde den trøst, at jeg engang ville blive påskønnet, ville jeg segne under mit arbejde og styrte under idioternes hånskrig."

Claude havde hørt efter med sin nedslagne mine; så gjorde han en bevægelse, som udtrykte den bitreste ligegyldighed.

"Pyt, det bryder jeg mig pokker om! Det er jubel. Vi er endnu galere end de idioter, der tager livet af sig for en kvindes skyld. Når jorden en skønne dag knuses som en ormædt nød, vil vore værker dog ikke engang veje så meget som et støvgran."

"Ja, du har ret," sluttede Sandoz med blegt ansigt, "hvorfor skal vi prøve at slå en bro over tilintetgørelsen? Å, vi ved det så godt, og dog kan vort hovmod ikke lade være."

De gik ud af restaurationen, vandrede på lykke og fromme om på gaderne og strandede til sidst inde på en café. De sad og filosoferede, talte om deres barndomsminder, der gjorde dem endnu mere bedrøvede. Klokken blev ét, før de tænkte på at gå hjem.

Men så ville Sandoz følge Claude helt til Rue Tourlaque. Det var en dejlig sommernat med stjernebesået himmel, og da de gjorde en omvej, stod de lige med ét på Boulevard Batignolles ved Baudequins café.

Den havde tre gange skiftet ejer, salen så helt anderledes ud, malet om og ordnet på en ny måde med to billarder til højre, og det ene sæt stamgæster havde afløst det andet, så at de gamle var forsvundet som et uddødt folkeslag. Men den sindsbevægelse, som havde betaget dem ved således at røre op i fortidsminderne, bragte dem til at gå over boulevarden for at kigge ind i caféen. De ville blot se deres gamle bord til venstre inde i salen.

"Å, se dog," udbrød Sandoz overrasket.

"Gagnière," mumlede Claude.

Det var virkelig Gagnière, der sad ganske alene ved deres bord i den tomme sal. Han måtte være kommet ind fra Melun til en af de koncerter, han plejede at traktere sig selv med, og om aftenen var han vel faldet ind i Café Baudequin, hvor gammel vane havde ført ham hen. Ikke én af kammeraterne kom dér nu mere, han var den eneste, der som en genganger fra en svunden tid sad der i sin ensomhed. Han havde som sædvanlig ikke rørt sit øl, han sad og betragtede det så adspredt og hensunken i tanker, at opvarteren begyndte at sætte stolene op på bordene, for at de næste morgen kunne komme til at feje gulvet, uden at Gagnière så meget som lagde mærke til det eller rørte sig af pletten.

De to venner skyndte sig afsted, ængstelige ved synet af denne skikkelse, der lignede et spøgelse, og de skiltes endelig ved Rue Tourlaque.

"Å, den sølle Dubuche," sagde Sandoz, idet de tog afsked, "det er ham, der har ødelagt hele dagen for os."

I november, så snart alle de gamle venner var samlet i Paris, ville Sandoz indbyde dem til middag om torsdagen, som han

plejede. Det var hans bedste fornøjelse: hans bøger blev mere og mere efterspurgte, og han var en velhavende mand. Lejligheden i Rue des Londres var meget rigt udstyret i sammenligning med det lille hus i Batignolles; men Sandoz selv var uforandret. Han ville desuden denne gang berede Claude den glæde at træffe alle kammeraterne og i deres selskab tilbringe en af de gamle hyggelige aftener. Derfor var han selv på færde ved indbydelserne. Claude og Christine var selvskrevne, Jory og hans kone, som de havde været nødt til at indbyde, så Dubuche, der altid kom alene, Fagerolles, Mahoudeau og endelig Gagnière. De blev ti, og det var alle sammen medlemmer af den gamle flok, ikke en eneste uvedkommende, der kunne plage dem eller lægge tryk på deres munterhed. Henriette, der forstod sig bedre på verden, tøvede med at sende indbydelserne ud.

"Å, Fagerolles? Synes du, vi skal tage Fagerolles sammen med de andre? De holder just ikke videre meget af ham! Og Claude synes jeg også, de er kølige imod."

Men han afbrød hende, ville intet høre om den sag:

"Hvad siger du? Kølige! I damer kan da heller aldrig forstå spøg. Derfor kan man da være lige gode venner."

Den torsdag ville Henriette give en rigtig god middag. Hun havde nu en temmelig talrig husstand, kokkepige og tjener, og uagtet hun ikke mere gik i køkkenet selv, passede hun dog på, at maden altid var udmærket, for det var en af de få ting, hendes mand satte pris på. Hun gik altid på torvet med kokkepigen og gjorde selv sine bestillinger hos bager og slagter. Både mand og kone holdt af at prøve nye retter fra alle fire verdenshjørner.

Denne gang bestemte han således spisesedlen: Oksehalesuppe, fiskefilet med champignons fra Bordeaux, russiske ryper, trøffelsalat, kaviar og kilkis, en chokoladeovertrukken is, en lille smaragdfarvet ungarsk ost, frugt og små kager. Vinen var gammel Bordeaux i karafler, så Chambertin til stegen og en mousserende Mosel-vin til desserten i stedet for champagne, som de fandt banal.

Klokken syv ventede Sandoz og Henriette deres gæster, han i kort frakke og hun meget elegant i en ganske glat, sort atlaskeskjole. Hos dem kom man ikke i sort kjolefrakke. Deres dagligstue var nu opfyldt af antikke møbler, tæpper og kunstsager fra alle verdens lande og fra alle tider, der blev stadig flere og flere; en hel samling, som grundstenen allerede var lagt til i Batignolles med den lille krukke af gammel fajance, hun havde foræret Sandoz til hans fødselsdag.

De gik begge to omkring hos antikvitetshandlerne og var henrykte over at kunne give efter for deres romantiske ungdomstilbøjelighed, der havde sin kilde i hans første yndlingsbøger; og resultatet var, at den umedgørlige, moderne forfatter havde et hjem, der lignede den ormstukne middelalder, han fordum havde sværmet for. For at undskylde sig anførte han, at rigtig smukke moderne møbler var så umådelig dyre, mens gamle sager, selv de mindre værdifulde, straks tog sig ganske anderledes godt ud. Han havde slet ikke samlerlidenskab, han tænkte kun på at pynte op, på at frembringe et harmonisk indtryk, og deres dagligstue, oplyst af de to lamper af delfterfajance, var varm og hyggelig med de gamle stoffer på stolene, de hollandske glasskabe, med de tyrkiske portierers lyse farver og de hundrede små lyse pletter

af gammelt elfenben, fajance og emalje, der fremhævedes af tapetets dybrøde tone.

Claude og Christine var de første, der kom. Christine havde taget sin eneste sorte silkekjole på, en stakkels slidt kjole, som hun gjorde i stand og holdt hævd over til den slags lejligheder. Henriette trykkede straks begge hendes hænder og trak hende ned på sofaen ved siden af sig. Hun holdt meget af hende og spurgte hende fuld af deltagelse, hvorfor hun så så underlig bleg ud. Hvad fejlede hun? Var hun syg?

Nej, vist ikke, hun var tværtimod så glad over at være her.

Hendes blik fløj uophørligt hen til Claude som for at passe på ham. Han så ophidset ud, så nervøs i ord og bevægelser, som han ikke i lange tider havde været. Men undertiden syntes denne uro at lægge sig; så sad han stille hen med vidtåbne, stirrende øjne, som så han efter noget, der i det fjerne vinkede og kaldte ad ham.

"Å, du gamle," sagde han til Sandoz, "jeg har i nat læst din bog færdig. Den er stolt, du har rigtig lukket munden på dem!"

De satte sig foran kaminilden og talte sammen.

Sandoz havde udgivet en ny roman, og uagtet kritikken stadig var skånselsløs, gjorde den dog så megen lykke, at Sandoz til trods for sine modstanderes angreb blev en berømt mand.

Han gjorde sig forresten ingen illusioner, men vidste godt, at kampen ville vedblive, selv om hver ny bog blev en sejr. Hans store livsgerning skred fremad, den række romanbind, som han regelmæssigt og hårdnakket udslyngede, mens han stadig gik frem mod sit mål, uden at hindringer, forhånelser eller anstrengelser et øjeblik bragte ham til at tøve eller standse.

"Det er sandt," svarede han muntert, "de er virkelig begyndt at fire denne gang. Der er endog én, der har været så uheldig at indrømme, at jeg er en ærlig karl. Ja, alting går såmænd nedad bakke. Men de tager det nok i opløbet. Det er umuligt, at de kan anerkende min måde, mit sprogs dristighed, mine personer, der bevæger sig og handler under påvirkning af nedarvede anlæg og ydre indflydelse, og her taler jeg om de forfattere, der har lidt ære i livet, slet ikke om idioterne og slynglerne. Det bedste middel til at arbejde godt er intet at håbe, hverken af den ene eller den anden. Når jeg engang er borte, får jeg nok ret."

Claude' øjne vendte sig pludselig mod en krog af værelset, de borede sig ind i væggen, hvor der atter var noget, der kaldte på ham. Så blev de matte og vendte sig bort, mens han sagde:

"Tal du for dig selv! Om jeg ti gange døde, fik jeg dog aldrig ret … Nå ja, lige meget, jeg har feber af den bog; i dag ville jeg male, men det var mig umuligt. Det er såmænd heldigt, at jeg ikke kan være skinsyg på dig, ellers ville du gøre mig for ulykkelig."

Nu gik døren op, og Mathilde trådte ind, fulgt af Jory. Hun var meget pragtfuldt klædt; en overkjole af mørkegult fløjl over en lysegul atlaskesunderdel; hun havde diamantørenringe og en stor rosenbuket i brystet.

Claude blev aldeles forbavset, for han kendte hende slet ikke igen. Hun, der før var mager og gulskjoldet i ansigtet, var nu blevet blond, rund og buttet. Hendes foruroligende frække mine forsvandt i det glatte madame-ansigt, og hendes tandløse mund viste en række uhyggeligt hvide tænder, når hun nedlod sig til at smile ved foragteligt at trække på overlæben. Man havde en overvældende fornemmelse af hendes overvættes

agtværdighed, og hendes fem og fyrre år gav hende en vis overvægt over den meget yngre mand, der så ud, som om han var hendes nevø. En ting havde hun dog bevaret: sin forkærlighed for stærke parfumer; hun hældte sig over med alle slags essenser, som om hun ville vaske lugten af de tørrede urter af sig, men den bitre rabarber, den kvalme hyld, den hede pebermynte fulgte med, og da hun kom ind, fyldtes stuen af en ubeskrivelig apotekerlugt med et lille anstrøg af moskus.

Henriette rejste sig og bød hende en stol lige over for Christine.

"Damerne kender hinanden, ikke sandt? De har før været sammen her."

Mathilde målte den beskedne dragt og kastede et foragteligt blik på denne kvinde, der, efter hvad man sagde, havde levet sammen med sin mand, før de blev gift. Hun var meget streng i det kapitel, især siden den litterære og kunstneriske kreds, Jory bevægede sig i, havde været overbærende nok til at åbne sig for hende. Henriette, der ikke kunne udstå hende, gav sig igen til at tale med Christine, så snart den simpleste høflighed tillod det.

Jory sagde goddag til Claude og Sandoz. Og stående henne ved kaminen gav han sig til at undskylde sig med hensyn til en artikel, der just i dag havde stået i hans revy, og hvori Sandoz' bog blev slemt medtaget.

"Du ved selv, kære ven, man har ingenting at sige i sit eget hus … Jeg må være på færde over alt, og tiden er så knap! Vil du tænke dig, jeg havde slet ikke læst den artikel igennem, jeg havde stolet på det, som de andre havde sagt om den. Du gør dig ingen forestilling om mit raseri, da jeg nu for lidt siden så den; jeg er aldeles fortvivlet … fortvivlet!"

"Bryd dig ikke om det … sådan går det jo altid," sagde Sandoz med ro. "Nu, da mine modstandere begynder at rose mig, må mine venner vel angribe mig."

Døren åbnedes på klem, og Gagnière listede sig stille ind med sin komiske svævende gang. Han kom lige fra Melun og alene, han forestillede ikke sin kone for nogen. Han kom og spiste til middag og tog så hjem med et nattog. Ellers var han uforandret, han så måske snarere yngre ud, hans hår blev lysere med alderen.

"Men se, dér er jo Gagnière kommet," udbrød Sandoz.

Mens Gagnière lavede sig til at hilse på damerne, kom Mahoudeau ind. Hans hår begyndte at blive gråt, og i hans magre og hulkindede ansigt lyste barneøjnene. Hans benklæder var for korte, og frakken slog rynker midt over ryggen, skønt han slet ikke tjente så lidt, for bronzefabrikanten, som han arbejdede for, havde støbt flere yndige småfigurer af Mahoudeau, og de begyndte at gå godt af.

Sandoz og Claude havde vendt sig om, de havde lyst at se, hvilket ansigt Mahoudeau ville sætte op ved at træffe Mathilde og Jory. Men det gik meget fredeligt af. Billedhuggeren bukkede ærbødigt for hende, da Jory med sin flotte mine for tiende gang forestillede Mathilde.

"Hør, gamle kammerat, det er jo min kone; sig dog goddag til hinanden!"

Så rakte Mathilde og Mahoudeau hinanden hånden med en mine, som satte, velopdragne folk har på, når man opfordrer dem til en lidt for stor fortrolighed. Men så snart Mahoudeau kunne komme bort, listede han hen i en krog til Gagnière, og så stod de og lo spotsk, mens de talte om Mathildes fortid. Nå, nu

havde hun da tænder nok; det var godt, at hun ingen havde i forrige tider, for så havde hun da bidt ham.

Nu ventede de på Dubuche, der aldeles bestemt havde lovet at komme.

"Ja," forklarede Henriette, "vi bliver kun ni. Fagerolles har i morges skrevet og undskyldt sig, han var nødt til at være til stede ved en officiel middag; han ville se at slippe bort og komme herhen sådan klokken elleve."

"Men nu kom der et telegram."

Det var Dubuche, der telegraferede: "Umuligt at rejse. Alice hoster slemt."

"Nå, så bliver vi kun otte," sagde Henriette med husmoderens sorg over at se sine gæsters antal svinde ind.

Nu åbnede tjeneren spisestuedøren og meldte, at der var rettet an. Så vendte hun sig til Claude og sagde:

"Vi er her jo alle sammen … Vær så god at byde mig Deres arm, Claude."

Sandoz tog Mathilde til bords og Jory Christine, mens Mahoudeau og Gagnière sluttede troppen under temmelig drøje vittigheder over det, de kaldte den skønne Mathildes udpolstring.

Spisestuen så stor og lys ud, når man kom fra dagligstuen med det dæmpede lysskær. Væggene var behængt med antikke fajancetallerkener, der havde muntre og brogede farvetoner. To buffeter, en til glas og en til sølvtøj, skinnede som glasskabene i en juvelérs butik. Men det var dog især bordet, der strålede under lysekronen, dugen var blændende hvid og fremhævede den symmetriske orden, de malede tallerkener, de slebne glas, de røde og hvide karafler, og frugt- og kageskålene, der stod

rundt om opsatsen i midten, en dejlig skål med mørkerøde roser.

De satte sig, Henriette mellem Claude og Mahoudeau, Sandoz mellem Mathilde og Christine, Jory og Gagnière ved bordenderne; tjeneren var næppe blevet færdig med at byde suppen om, da fru Jory kom galt afsted. Hun ville være elskværdig og havde ikke hørt sin mands undskyldninger til husets herre:

"Hr. Sandoz, De var da vel tilfreds med artiklen i morges? Edvard havde selv set den igennem med megen omhu."

Jory blev flov og begyndte at vrøvle:

"Vist ikke nej. Det var en elendig artikel, du ved jo nok, at den blev rykket ind, mens jeg var fraværende forleden aften."

Af den forlegne tavshed mærkede Mathilde, at hun havde sagt en dumhed, men hun gjorde ondt værre, for hun tilkastede ham et hvast blik og sagde højt for at dække sig selv:

"Dér har du altså igen løjet! Jeg gentager jo blot det, du selv har sagt mig. Jeg vil ikke vide af, at du på den måde gør mig til latter, hører du det?"

De sad alle forlegne, kun Sandoz morede sig over Jorys flovhed og spurgte muntert, da fisken netop nu kom ind, om han kunne huske engang, de havde spist til middag i Marseille, der egentlig var den eneste by, hvor man fik god mad.

Claude, der sad og så åndsfraværende ud, kom pludselig med det spørgsmål:

"Er det nu bestemt? Har de så valgt de kunstnere, der skal dekorere rådhuset?"

"Nej," svarede Mahoudeau, "ikke endnu. Jeg får nu ingenting, jeg har ingen forbindelser … selv Fagerolles er meget urolig. Det

er vist også grunden til, at han ikke er kommet her til middag. Ja, de gode tider er nok forbi for ham, det begynder at brase sammen, deres millionmaleri."

Han lo hævngerrigt, og Gagnière stemmede i med ved den anden bordende. Så blev de ondskabsfulde og glædede sig over, at det gik ned ad bakke med de "unge mestre". Det var mageløst at se på Naudet i forstyrrelsen. Først havde han holdt tappert stand, han havde opfundet amerikaneren: han udstillede et maleri, helt inde i et galleri, i ensom majestæt, og han ville ikke engang sige prisen, så vis var han på, at køberen ikke var rig nok; til sidst solgte han det for tre hundrede tusinde francs til en svinehandler fra New York, der henrykt rejste bort med det dyreste maleri det år. Men den slags opfindelser lykkedes kun en gang; Naudet, hvis udgifter var steget i forhold til hans uhyre store indtægter, blev revet med og ødelagt i den vanvittige spekulation, han selv havde sat i gang, og han hørte nu bjælkerne knage i sin fyrstelige bolig, som han uophørligt måtte forsvare mod rettens betjente.

"Mahoudeau, ikke lidt flere champignoner?" spurgte Henriette forekommende.

Tjeneren bød oksestegen om; de spiste maden og tømte karaflerne, men de var så fulde af bitterhed, at de gode sager gik rundt uden påskønnelse, til stor sorg for vært og værtinde.

"Hvad behager? Champignoner?" gentog billedhuggeren endelig. "Nej, tak."

Og han vedblev:

"Det morsomste er, at Naudet sagsøger Fagerolles, ja vist så. Han er i færd med at lægge beslag på hans ejendom. Å, det er aldeles kosteligt. Jeg må le, når jeg tænker på den oprydning

hos alle de små "mestre" med egen gård i Avenue de Villiers. Til foråret vil der blive godt køb på gårde deromkring. Altså: Naudet havde næsten tvunget Fagerolles til at bygge den gård, han havde møbleret den som til en elskerinde, og nu vil han igen tage både tæpper og kunstsager fra ham. Men den anden har nok lånt på sagerne … Forstår I: kunsthandleren beskylder Fagerolles for at have ødelagt hans forretning ved at udstille som en forfængelig tosse, og maleren svarer, at nu er han ked af at gå i ledebånd og blive udnyttet, og jeg håber da nok, at de i det mindste flår hinanden."

Nu lød Gagnières stemme, denne bløde, ubønhørlige, drømmende stemme:

"Færdig! Fagerolles er færdig! Og desuden har han jo aldrig egentlig gjort lykke."

De andre sagde ham imod. Han havde årligt solgt for hundrede tusind francs, han havde fået medaljer og ordener!

Men Gagnière smilede med sin hemmelighedsfulde mine, som om kendsgerningerne var ganske magtesløse over for hans mening fra den anden verden. Han rystede foragteligt på hovedet.

"Lad mig dog være fri for al den snak! Aldrig har han nogensinde vidst, hvad en valør vil sige."

Jory skulle lige til at forsvare Fagerolles' berømmelse, der efter hans mening var hans eget værk, da Henriette bad, om de ikke ville smage på de italienske raviolis med lidt andagt. Så blev der en kort våbenstilstand, udfyldt af glassenes klirren og gaflernes raslen mod tallerkenerne. Bordet syntes at flamme og at tage del i skænderiets iver.

Sandoz var både forbavset og urolig; hvad stak der dem dog, og hvorfor var de så hadefulde imod hinanden? Var de ikke gamle venner, der skulle følges ad gennem tykt og tyndt? Hans evighedsdrøm blev for første gang en smule forstyrret, og han tænkte helt ængsteligt på den række torsdage, der skulle følge efter hinanden op i "de grånende dage". Men det var kun en forbigående angst, så sagde han leende til Claude:

"Nå, nå, Claude, gem lidt af din appetit, nu kommer ryperne! Halløj, Claude, hvor er du henne?"

Da de andre var hørt op at tale, var Claude vandret bort til drømmenes rige. Med adspredt mine tog han igen ravioli uden at tænke på, hvad han gjorde, og Christine, som sad ganske tavs, bedrøvet og rørende smuk, tog ikke øjnene fra hans ansigt. Claude fo'r op og tog et stykke af de ryper, som blev budt om, og hvis stærke harpikslugt udbredte sig i spisestuen.

"Nå, kan I lugte det?" udbrød Sandoz; "man skulle tro, at alle Ruslands fyrreskove var flyttet herind."

Men Claude forfulgte sin egen tankegang:

"Så man mener altså, at Fagerolles vil få byrådets sal at dekorere?"

Nu tog Mahoudeau og Gagnière igen fat; ja, det ville blive et nydeligt smøreri med rosenvand; og han anstrengte sig virkelig nok for at få bestillingen. Han, der i forrige tider gav den ligegyldige, den overlæssede, der var hævet over bestillinger, krøb og sleskede nu i den utroligste grad for bestyrelsen, siden det gik mindre godt med afsætningen af hans billeder. Det var dog det laveste, man kunne tænke sig, at en kunstner skulle krumme ryg og gøre indrømmelser, det var et skændigt slaveri, at kunsten således skulle høje sig for en idiotisk ministers

forgodtbefindende. Fagerolles havde nok i dette øjeblik rigtig travlt med at være spytslikker for et eller andet fæhoved af en kontorchef.

"Nå, herregud, han passer sine sager og deri har han ret," indvendte Jory. "I kan da vel ikke hjælpe ham ud af hans gæld?"

"Gæld, har jeg måske gæld, jeg, som har været ved at sulte ihjel tit nok?" sagde Mahoudeau i en hoven tone. "Behøver han at bygge sig slotte, eller at have elskerinder som denne Irma, der ødelægger ham?"

Gagnière afbrød ham her med sin underlige, svage og sprukne orakelrøst:

"Irma, hun ødelægger ham ikke, tværtimod, hun giver ham snarere penge. "

De blev uenige, var vittige, og Irmas navn fløj bordet rundt, da Mathilde, der længe havde siddet tavs, pludselig i et anfald af ærbarhed blev oprørt og med forfærdede fagter og snerpede miner udbrød:

"Å, mine herrer, mine herrer, ikke i vor nærværelse, tal ikke om den person, når vi er til stede."

Henriette og Sandoz sad og så med forbavselse på deres gode mad, som ingen lod til at sætte pris på. Trøffelsalat, is, dessert blev spist uden fornøjelse, mens skænderiet stadigt blev ivrigere. Chambertin og moselvin gjorde ikke mere virkning end det bare vand. Forgæves smilede Henriette, mens Sandoz godmodigt søgte at stifte fred ved at tale om overbærenhed og menneskelig svaghed. Ikke én hørte på ham, den ene fo'r løs på den anden, det var ikke mere de forrige sammenkomsters ubestemte, svævende søvnighed, nej, nu var kampen brudt løs, og de følte en grusom trang til rigtig at komme hinanden til

livs. Lysene brændte klart, og den hidsige strid fo'r som en løbeild bordet rundt.

Til sidst rejste Henriette sig for at få dem til at tie, og Claude sagde så:

"Å ja, rådhuset. Hvem der kunne få det, og hvem der var et geni. Det har jo netop været min drøm at fylde Paris' mure med mine værker."

De gik atter ind i dagligstuen, hvor den lille lysekrone og lampetterne også var blevet tændt. Der var køligt, når man kom derind fra den hede spisestue, og kaffen bragte et øjebliks ro til veje.

De ventede ingen andre gæster end Fagerolles, for der kom ikke mange hos Sandoz, der hverken brød sig om at samle en litterær kreds eller at stoppe munden på kritikerne med middagsselskaber. Henriette holdt mest af at være hjemme i fred og ro, og Sandoz plejede at sige, at han måtte have ti år for rigtig at slutte sig til nogen, men så var det også for livet. Et kærligt og hyggeligt hjem og et par gode venner, det var jo alt, hvad man behøvede for at være lykkelig. Der blev aldrig musiceret eller læst op hos dem.

Den torsdag forekom aftenen lang, for en dump misstemning svævede stadig over selskabet. Damerne sad og snakkede foran den hendøende kaminild, og da tjeneren havde taget af bordet, lukkede han dørene til spisestuen op, hvor så herrerne gik ind for at ryge og drikke øl.

Sandoz og Claude, der ikke røg, kom snart igen tilbage og satte sig i dagligstuen på en sofa lige ved døren. Sandoz var fornøjet over at se sin gamle ven lidt livligere, talte om gamle dage i Plassans, i anledning af en nyhed dernede fra: ja,

Pouillaud, spilopmageren fra sovesalen, som var blevet en adstadig advokat, havde ladet naturen gå over optugtelsen og var kommet i kollision med politiet. Å, den pokkers Pouillaud.

Men Claude hørte ikke, hvad Sandoz fortalte, han lyttede efter, hvad der blev sagt inde i spisestuen, hvor hans navn flere gange blev nævnt. Det var Jory, Mahoudeau og Gagnière, der havde genoptaget samtalen fra middagsbordet, og lettede deres hjerter. Først talte de halvhøjt, men lidt efter lidt steg deres stemmer i ondskabsfuld hidsighed. Til sidst råbte de op.

"Å, ja, manden selv gider jeg ikke forsvare," sagde Jory om Fagerolles, "han er ikke meget værd … Og han har taget jer ved næsen og det til gavns, da han lod jer i stikken og gjorde lykke bag jeres ryg. Men I er heller ikke meget fiffige."

Mahoudeau brød rasende løs:

"Hvad Satan, når man var på parti med Claude, blev man jo kastet på døren over alt!"

"Det er Claude, der har ødelagt alting for os," bekræftede Gagnière med vægt.

Og de blev ved, nu var de færdige med Fagerolles, med hans lavhed, hans overløb, hans sleskerier for baronesser på halvtreds år, og de kastede sig alle som én over Claude, der pludselig var den skyldige. Herregud, egentlig var den anden kun en ganske almindelig slubbert, der skubbede de andre til side for selv at få broderparten, men Claude! Den store maler, det mislykkede geni, der til trods for sit umådelige hovmod dog ikke engang kunne stille en smule figur på benene; han havde kun alt for længe gjort nar ad dem og trukket dem med sig i rendestenen. Nu skulle det være forbi mellem dem. Hvis de bare havde vidst det, skulle de ikke have sat sig hans halvgale

historier i hovedet. De beskyldte ham for at have benyttet sig af dem, ja, netop misbrugt dem, men så ubehændigt, så klodset, at han ikke selv havde haft den mindste fordel af det.

"Jeg behøver kun at tale om mig selv," vedblev Mahoudeau, "han havde nær gjort mig til idiot! Når jeg nu tænker på den tid, forstår jeg ikke, hvor jeg havde gjort af min sunde sans, da jeg gik med i hans bande! Himlen ved, vi to passer til hinanden som en knyttet næve til et blåt øje. Uh … jeg kan blive aldeles rasende ved at tænke på, hvor længe han fik mig til at gå i sit ledebånd!"

"Og så jeg da?" sagde nu Gagnière. "Al min personlighed har han lokket fra mig. Tror I, det er rart for mig stadig at høre sige om mine billeder: "Det er en Claude!" Nej, nu skal det have en ende; jeg vil hellere rent lade være at male; men alligevel siger jeg, at jeg aldrig skulle have givet mig i lag med ham, hvis jeg havde anet, hvad det skulle føre til!"

Det var en almindelig flugt i alle mulige retninger, de sidste bånd brast, og der stod de, forbavsede over nu at være fjender efter en hel ungdom i endrægtigt venskab. Livet havde skilt dem og gjort dem fremmede for hinanden; nu havde de kun en bitter eftersmag af deres ungdoms begejstrede drøm om kamp og sejr side om side, en bitterhed, der gjorde dem hadefulde mod hinanden.

"Sandheden er," hånlo Jory, "at Fagerolles ikke har ladet sig plukke som et fæ!"

Nu blev Mahoudeau ærgerlig:

"Ja, le du bare … Du er en rigtig forræder! Hvor tit lovede du os ikke, at du nok skulle give os en håndsrækning, når du fik dit eget blad?"

"Å, ved I hvad ..."

Gagnière faldt også Jory i flanken:

"Mahoudeau har ret! Kom nu ikke med den snak, at du ikke kan skrive, som du vil; nu er du da selv herre i huset ... Og aldrig er der et ord om os i din udstillingsartikel!"

Jory, der stammede og blev flov, fo'r til sidst selv op.

"Å ja, men det er alt sammen Claudes skyld, det asen ... Jeg skulle måske miste mine abonnenter for at gøre jer tilpas? I er aldeles umulige, forstår I mig nu! Du, Mahoudeau, det hjælper ikke, at du nu maser og laver nette små tingester, og du, Gagnière, du kan male og ikke male, akkurat som du vil, I har begge to en plakat på ryggen, og I kan slide en halv snes år, før I får den slidt af, om det nogensinde lykkes jer ... I har én gang for alle gjort jer latterlige ved at tro på det store galehuslem, der en skønne dag bliver spærret inde!"

Det var aldeles forfærdeligt at høre på dem, de råbte alle på én gang, overvældede hinanden med de bitreste bebrejdelser og blev så højrøstede, at man kunne være bange for, de om et øjeblik ville komme i hårene på hinanden.

På sofaen sad Sandoz; skænderiet forstyrrede hans muntre barndomsminder, og uvilkårligt måtte han høre efter den støj, der nåede hans øre gennem den åbne dør.

"Hører du," hviskede Claude med et smerteligt smil, "hører du, hvor de taler om mig! ... Nej, nej, bliv blot siddende, du må ikke få dem til at tie stille. Spot og skade følges jo altid ad."

Sandoz blev siddende, men han blev blegere og blegere ved at høre på de rasende stemmer, der uden skånsel ødelagde og henvejrede hans drøm om evigt venskab. Nu blev heldigvis også Henriette urolig over den højrøstede tale. Hun gik ind og

skammede herrerne ud, fordi de lod damerne sidde alene og i stedet for at holde dem med selskab røg og kivedes.

De kom da alle sammen ind i dagligstuen, varme og forpustede af kampens hede. Og da hun i det samme så på uret og bemærkede, at Fagerolles vist næppe kom i aften, udvekslede de et spotsk smil og sagde, at han var såmænd alt for fiffig til at komme et sted hen, hvor han udsatte sig for at træffe gamle venner, der kunne skade hans anseelse, og som han desuden ikke kunne udstå. Fagerolles kom da heller ikke, og aftenen slæbte sig pinefuldt afsted.

De var igen gået ind i spisestuen, hvor teen blev serveret på en russisk dug med rødt broderi, der forestillede en jagt; der stod en stor brioche og tallerkener med kager og kandiserede frugter tilligemed en hel samling udenlandske likører: whisky, gin, kommenakvavit og raki fra Chio. Tjeneren, satte også punsch ind, og værtinden skænkede vand på tepotten fra samovaren, der stod foran hende.

Men al denne velvære, al denne luksus, teens fine duft gjorde ikke selskabet blidere stemt. De talte uafladelig om den lykke, nogle gjorde, og om det uheld, andre havde. Var det nu f.eks. ikke en skandale med alle de medaljer og belønninger og ridderkors, som vanærede den fri kunst ved den mageløse uretfærdighed, der herskede ved uddelingen. Al lavhed, al fejhed og al blind lydighed kom af, at man stod som en flok skoledrenge, der rystede af skræk for en dårlig karakter!

Mens Sandoz sad og ønskede, at de snart ville gå, fik han pludselig i dagligstuen, hvor de igen havde sat sig, øje på Mathilde og Gagnière, der smægtende talte om musik, mens de andre var ganske stakåndede af at skændes. Gagnière

filosoferede og svævede på musikkens og poesiens vinger op i den syvende himmel i selskab med en beslægtet sjæl, og Mathilde, det gamle, afskyelige fruentimmer med sin mistænkelige apotekerlugt, sad med himmelvendte blikke, rent borte i henrykkelse, som om hun følte englenes vingeslag tilvifte sig kølighed!

De havde forrige søndag set hinanden ved en koncert i cirkus, og nu meddelte de hinanden deres følelser i afbrudte sætninger:

"Å, monsieur Gagnière! Hvad siger De til Meyerbeer … den ouverture til "Struensée", den sørgemarch, og så den bondedans! Hvor er den farverig og livlig … så kommer sørgetemaet igen og violoncelduetten. Å, de violonceller, de violonceller!"

"Ja, frue … men Berlioz da … festarien af "Romeo". Den klarinetsolo, de elskende kvindestemmer med harpeledsagelse! Man svæver til himlen som på en hvid sky! Så bryder festtumlen løs, en Véronèse, det pragtfulde røre ved "Brylluppet i Kana", og så lyder atter elskovssangen … hvor sødt, hvor svimlende, hvor henrivende!"

"Hørte De så, monsieur Gagnière, i A-dur-symfonien af Beethoven, den stadig tilbagevendende begravelsesklokke, der gennemisnede hjertet; ak ja, jeg mærker, at vore følelser mødes i begejstring for musikken. Beethoven, ak min Gud, hvor er det sødt og melankolsk, når to ret forstår og skatter ham."

"Schumann, frue, Wagner … Schumanns "Drømmebilleder", kun strygeinstrumenter, en varm regn på akaciablade, en solstråle, som tørrer dem, en tåre i himmelrummet … Wagner, Wagner, ouverturen til "Den flyvende Hollænder", den sværmer

De vel også for, ikke sandt? Jeg kan næppe tåle at tænke på den … den løfter, den overvælder, den tilintetgør mig!"

Deres stemmer døde hen, de så ikke engang på hinanden, men sad aldeles hensunkne i begejstring.

Sandoz var overrasket over at høre Mathilde tale således; hvor havde hun den kundskab fra? Måske fra en af Jorys artikler. Han havde forresten flere gange lagt mærke til, at damer meget godt kunne tale om musik uden at kende en node. Og han, som de andres ondskabsfuldhed kun bedrøvede, blev rent ude af sig selv ved at se på dette smægtende skaberi. Nej, det var ikke til at holde ud! Det fik være, at de ikke levnede denne anden ære for fire skilling, men at se dette ækle gamle fruentimmer kurre over Beethoven og Schumann, det gik over alle grænser.

Heldigvis fo'r Gagnière pludselig op fra sofaen; selv i sin henrykkelsestilstand huskede han på, hvad klokken var, og nu måtte han afsted, hvis han ville med sit nattog. Så tog han ligegyldigt afsked og gik til banegården.

"Uh," mumlede Mahoudeau, "han er da også mislykket … han drukner i sit musikvrøvl."

Så gik han også. Døren var næppe lukket efter ham, før Jory udbrød:

"Nå, har I set hans sidste papirpresser? Han ender vist med at modellere manchetknapper … Det er en trist ende på så mægtige anlæg!"

Mathilde rejste sig, og efter en stiv hilsen til Christine, sagde hun farvel til Henriette på en fortrolig, men dog flot måde. Så gik hun ud i entréen med Jory, der ydmyg og ængstelig hængte kåben om hende; han kunne nok se på hendes strenge blik, at

hun havde mere end én høne at plukke med ham, når de var vel hjemme.

Så snart de var borte, udbrød Sandoz med heftighed:

"Så, det er altså enden på det! Det er journalisten, der udtaler fordømmelsesdommen over de mislykkede; det er bladsmøreren, der lever af den offentlige menings idiotisme! Å, Mathilde, du hævner os alle!"

Kun Claude og Christine var tilbage. Da de andre begyndte at sige farvel, var han sunket ned i en lænestol, og dér sad han nu som dysset i en magnetisk søvn, adspredt og åndsfraværende, med stive blikke stirrede han frem for sig. Hans ansigt var fortrukket af krampagtig opmærksomhed; han så noget usynligt, der langt borte kaldte og vinkede ham.

Christine undskyldte sig, fordi de gik sidst, men Henriette trykkede begge hendes hænder og sagde, hvor meget hun holdt af hende, og hvor glad hun ville være, hvis Christine rigtig ofte ville besøge hende og betragte hende som en søster. Men den sorgfulde kvinde i den sorte kjole rystede på hovedet med et blegt, smertefuldt smil, der var så rørende, at det gik Sandoz lige til hjertet.

"Vær nu ikke så nedslået," hviskede Sandoz til hende med et sideblik til Claude. "Han har talt og været livlig i aften. Det går rigtig godt."

Men hun svarede med en stemme, der bævede af tilbagetrængt angst:

"Nej, nej, se dog på de øjne … så længe han har de øjne, skælver jeg … Men tak, De har gjort, hvad De kunne for os … De har mere magt over ham end nogen anden! Ak, hvor jeg lider, jeg ulykkelige, der intet er for ham, der intet kan udrette."

Og hun tilføjede højt:

"Claude, skal vi så gå?"

To gange måtte hun gentage sit spørgsmål. Han hørte ingenting, men endelig fo'r han op, rejste sig og sagde, som om han svarede en, der langt borte i synskredsen havde kaldt på ham:

"Ja, ja, nu kommer jeg, nu kommer jeg straks."

Da Sandoz og hans kone var blevet alene i dagligstuen, der var ophedet og fuld af en tung tavshed efter skænderiets støj, så de et øjeblik på hinanden, og til sidst kastede Henriette sig i sin mands arme med tårer i øjnene over deres mislykkede selskab. Hun prøvede dog straks efter at smile og sagde halvhøjt:

"Der kan du se, jeg sagde dig det nok ..."

Men han afbrød hende med en fortvivlet håndbevægelse. Således skulle han da vågne op af sin lange drøm om evigt venskab. Ak, hvor var de dog elendige og jammerlige; banden var opløst og splittet ad, ødelagt. Det havde været en opgørelse, der var til at græde over, efter denne hjertets fallit. Han kunne så dårligt forstå alle de venner, der var faldet fra på vejen, denne evige troløshed og ustadighed hos de andre, når han selv stadig var den gamle. Hans stakkels torsdage fyldte ham med medynk! Hvor var de talrige, de sørgeklædte minder om kære døde. Mon han skulle blive nødt til at leve med sin hustru som i en ørken, omringet af verdens had og ondskab? Eller skulle de lukke deres hus op for den indtrængende strøm af ligegyldige og uvedkommende? Lidt efter lidt dukkede den vished op af hans sorg, at alt er forgængeligt her i livet. Han lod til at tage sit parti og sagde med et dybt suk:

"Ja, du havde ret … Vi kan aldrig mere bede dem sammen, de ville rive øjnene ud af hovedet på hinanden."

Så snart de kom ud på Place de la Trinité, slap Claude Christines arm og mumlede noget om, at han skulle besørge noget, så hun måtte gå hjem alene. Hun mærkede, at han rystede, som om han havde feber, og hun blev stående, aldeles fortumlet af angst og overraskelse: et ærinde på denne tid af natten! Hvorhen, hvorfor? Han vendte hende ryggen og gik sin vej, men hun løb efter ham og tiggede ham om ikke at gå bort midt om natten. Hun turde ikke gå alene op gennem Montmartre så sent. Claude lod sig overtale og vendte om, tog hende under armen og gik op ad Rue Blanche, Rue Lepic og til sidst kom de til Rue Tourlaque, hvor han ringede på og sagde:

"Så, nu er du hjemme … nu går jeg mit ærinde."

Og han fo'r afsted med lange skridt, fægtende med armene som en gal. Døren åbnede sig, hun lukkede den ikke engang igen, men kaldte på ham med hæs stemme, mens hun skyndte sig efter ham. I Rue Lepic indhentede hun ham, men da hun var bange for at ophidse ham endnu mere, nøjedes hun med stiltiende at følge ham i tredive skridts afstand, så at hun ikke tabte ham af syne, og han ikke mærkede, at hun var i hælene på ham. Han gik ned ad Rue Blanche, Rue de la Chaussée d'Antin og Rue du Quatre-Septembre lige til Rue Richelieu. Da hun så ham gå ind i denne gade, fo'r der en kuldegysen gennem hende: han gik ned til Seinen, det var den skræk, der i så mangen nat havde holdt hende vågen. Og hvad skulle hun så gøre? Du gode Gud! Gå med ham og hænge sig om hans hals? Hun gik frem med vaklende fjed, og ved hvert skridt, der bragte dem nærmere til floden, svandt hendes kræfter. Ja, han gik lige frem

over pladsen ved Théâtre-Français, Le Carrousel, Pont des Saint-Pères. Han gik ud på broen, nærmede sig til rækværket, hun troede, han ville til at springe ud, og hendes strube snøredes sammen, så at hun ikke engang kunne skrige.

Men nej, han stod stille. Var det da kun den gamle stad dér lige overfor, som forfulgte ham og pinte livet af ham, var det den, hans stive blik fæstede sig på, var det den, der vinkede og kaldte på ham, når han var langt borte fra den? Hun turde næppe håbe, og hun stod også stille, vågende over ham med svimlende ængstelse. Hun så ham bestandig i tanken gøre det rædselsfulde spring, men hun turde ikke vise sig af frygt for at fremskynde katastrofen. Ak Gud, ak Gud, dér stod hun med sin forsmåede lidenskab, med sit blødende moderhjerte og så til, skælvende for ved en bevægelse at røbe sin nærværelse.

Han stod dér, høj og stor, midt på broen og stirrede ubevægelig ud i natten. Det var en tåget vinternat med kulsort himmel og en susende, kold vind. Paris lå og sov, kun i gasblussene var der liv, de blinkede som små runde pletter gennem mørket. Først kom kajerne med deres dobbelte lysende perlerækker, hvis genskin svagt oplyste forgrunden, til venstre Quai de Louvre og til højre Videnskabernes Selskabs bygnings to fløje, en forvirret masse af bygninger, som tabte sig i natten, en nat, der var oversået med små, fjerne gnister. Og imellem de to lysende rækker, der løb, så langt øjet nåede, slog broerne tværbuer af glimrende pailletter, der ligesom hang og svævede, stadig finere og finere, jo længere de fjernede sig. Og dernede i floden udfoldede byens levende vand sin natlige pragt, hvert gasblus spejlede sin flamme og blev til en komet med hale. De nærmeste løb sammen, flammede i strømmen som brede,

regelmæssige ildvifter, mens de fjernere under broerne kun kastede et svagt, ubevægeligt lysskær hen over vandet. Men de store komethaler var levende, de bevægede sig, strakte sig ud, glimtede som fiskeskæl, sarte og gyldne med en uophørlig skælven, hvori man følte den ustandselig henrindende strøm. Hele Seinen var oplyst som til en fest under bølgerne, en hemmelighedsfuld elverdans på dybet, hvor man kunne se valsen hvirvle afsted gennem flodens rødglimtende vinduer. Ovenover, over denne brand, svævede der på den mørke himmel en rødagtig sky, det var de hede uddunstninger, der hver nat hænger som en vulkandamp over den sovende by.

Vinden susede, og Christine rystede, hendes øjne stod fulde af tårer, og hun syntes, broen gyngede under hende, som om verden skulle forgå. Havde Claude ikke rørt sig? Var han ikke i færd med at gå ud over rækværket? Nej, han stod stille, på samme sted, ganske stiv og ubevægelig med blikket fæstet på den gamle stad, som han ikke kunne se.

Han var kommet derned, fordi den gamle stad havde kaldt på ham, og nu lå den dér, indhyllet i mørket. Han skelnede kun brobuerne, der stod sorte imod det gnistrende vand. Men længere borte opslugte natten alt, han havde ikke engang kunnet se stedet, hvor den lå, hvis ikke nogle forsinkede drosker fra tid til anden var kørt over Pont-Neuf, hvor deres lygter så ud som gnister, der danser op fra en næsten udslukt kulild. En rød lygte ved La Monnaie sluse kastede en blodstribe i vandet. Noget stort og uformeligt, et flydende legeme, vel sagtens en løsreven båd, kom drivende langsomt i genskinnet af gasblussene. Hvor var den sejrsstolte ø gået under? Lå den på bunden af disse flammende vover? Han så og så, og flodens

rislen i natten trak ham til sig. Han hældede sig ud over det brede dyb, ud over det kølige svælg, hvor de hemmelighedsfulde ildluer dansede. Strømmens skvulpen lokkede og drog ham, han hørte den kalde atter og atter, og han var træt indtil døden.

I dette øjeblik sagde Christines hjerteangst hende, at den rædsomme tanke fæstede bo hos ham. Hun rakte sine rystende hænder ud i den susende blæst; men dér stod Claude endnu oprejst og kæmpede mod fristelsen til at søge dødens fred, og han rørte sig ikke; der gik en hel time, og endnu stod han dér, mærkede ikke, at tiden gik, mens han holdt sit blik fæstet på den gamle stad derhenne i natten, som om han troede, at hans øjne havde mirakelmagt til at gøre nat til dag og oplyse den, for at han kunne se den en gang endnu.

Da Claude til sidst med vaklende skridt forlod broen, måtte Christine løbe forbi ham for at være hjemme i Rue Tourlaque før han.

12

Den kolde novembervind blæste lige ind i deres sovekammer, og klokken var hen imod tre, da de kom i seng. Christine havde skyndt sig at lægge sig, for at Claude ikke skulle mærke, at hun havde fulgt efter ham, og hun var blevet ganske forpustet af hastværket.

Claude tog langsomt og åndsfraværende sit tøj af, stykke for stykke uden at sige et ord. Det var nu længe siden, han havde haft et kærligt ord at sige hende, de lå side om side som fremmede. Han havde kun øje og tanke for sin kunst, den beskæftigede ham udelukkende både dag og nat, og hendes stolthed bragte hendes smerte over al den forsmåede kærlighed til tavshed; men aldrig havde hun som i nat følt den ismur, der så ubønhørlig skilte dem ad, som om intet i verden nogensinde kunne smelte den og igen kaste dem i hinandens favn.

I et kvarters tid lå hun og kæmpede med søvnen, der lidt efter lidt overvældede hende og gjorde hende døsig, da hun allerede var så træt, men hun turde ikke falde i søvn, før Claude, og aften efter aften ventede hun med at lægge sig til ro, til han sov fast. Men han lod lyset brænde og lå med stive øjne og så på flammen, der blændede ham. Hvad tænkte han nu på? Var hans tanke blevet dernede i den mørke nat mellem kajernes fugtige åndepust, foran Paris, der var besået med stjerner som en klar vinterhimmel? Og hvilken indre kamp, hvilken beslutning fortrak således hans ansigt?

Nu kunne hun ikke længere stå imod, hun bukkede under for sin udmattelse og faldt hen i den dybe søvn, der følger oven på

store legemlige anstrengelser. En time senere blev hun vækket ved følelsen af en tomhed, og hun fo'r forfærdet op; hun strakte øjeblikkelig hånden ud efter Claude, hans plads var allerede kold, han var der ikke, det var det, hun allerede i søvne havde mærket. Hun blev rent fortvivlet af angst, det susede for hendes øren, da hun pludselig opdagede en lysstribe gennem den halvtåbne dør ind til atelieret. Hun blev lidt roligere og tænkte, at han var gået ind for at hente en eller anden bog, fordi han ikke kunne falde i søvn. Men da der gik lang tid, uden at han kom tilbage, rejste hun sig ganske sagte for at, se, hvad han tog sig for, og det syn, der mødte hendes blik, betog hende i den grad, at hun stod som naglet fast til gulvet på bare fødder, aldeles forstenet af overraskelse.

Claude stod på stigen foran sit maleri i skjorteærmer til trods for kulden og den bidende vind; han havde trukket sine benklæder på og i hast stukket sine bare fødder i et par tøfler. Hans palet lå ved hans fødder, med den ene hånd holdt han lyset og med den anden malede han. Hans øjne var vidt åbne som en søvngængers, hans bevægelser hårde og bestemte, hvert øjeblik bukkede han sig for at tage farve på sin pensel, og på væggen lige overfor fløj et fantastisk skyggebillede op og ned med stive, automatiske bevægelser. Ikke en lyd, intet uden en forfærdelig tavshed fyldte det mørke, umådelige rum.

Gysende forstod Christine alt. Den time, han havde tilbragt dernede på broen, havde jaget søvnen fra hans øjne og havde drevet ham hen til maleriet, som han måtte se til trods for nattens mørke. Han var vel gået op på stigen for rigtig at se det nærved, og så havde en falsk farvetone pint ham, og syg, som han var, havde han ikke haft kraft til at modstå lysten til straks

at rette fejlen; og da han så først havde fået penslen i hånden, havde den ene rettelse gjort mange andre nødvendige, og nu stod han dér og malede som en besat med lyset i hånden, i det svage skær, som hans bevægelser gjorde flakkende. Hans almægtige skabertrang var igen kommet over ham, og uden at tage hensyn til tid eller sted anstrengte han sig for at puste liv i sit værk straks på øjeblikket.

Ak, hvilken jammer! Store, tunge tårer løb ned over Christines kinder, mens hun stod dér og så på ham. Et øjeblik tænkte hun på at lade ham blive ved sit vanvittige arbejde, som man lader en afsindig more sig med en fiks idé. Aldrig ville han kunne fuldende dette billede, det så hun kun alt for tydeligt nu; jo mere han anstrengte sig, desto mere forstyrret blev det. Selv baggrunden, gruppen med dragerne, der før stod sikkert og godt, ødelagde han, men han blev ved; han havde sat sig i hovedet at gøre alting færdigt, før han atter tog fat på midterfiguren, på den nøgne kvindeskikkelse, som han attråede, og som han gyste for, mens han arbejdede; for han vidste, at dér ville han strande, at hun ville gøre det af med ham den dag, han dristede sig til at give sig i færd med hende for at gøre hende levende. I mange måneder havde han ikke rørt ved hende, og det var det, der beroligede Christine, som gjorde hende overbærende og fuld af medynk midt i hendes skinsyge had: så længe han ikke vendte tilbage til den afskyede rivalinde, så længe bar hun tålmodigt over med alt andet.

Da hendes fødder blev aldeles iskolde på gulvet, ville hun til at gå tilbage i sin seng, men pludselig gik det op for hende, hvad han malede. Med penslen gjorde han lange bløde sving, som om han kærtegnede sit arbejde, mens et henrykt smil svævede om

hans læber, og han følte ikke, at det brændende stearin løb ned ad hans fingre. Han arbejdede på den nøgne kvindefigur!

Så åbnede Christine døren helt og kom frem. En umådelig harme oprørte hende, det forekom hende, at Claude var utro mod hende lige for hendes øjne. For dér stod han, helt optaget af den anden, og malede som en afsindig. Maleren arbejdede på maven og benene, og disse ben blev gyldne som tempelstøtter, mens maven lyste som en stjerne med gule og purpurrøde farver, som en monstrans indlagt med ædelstene. Hun havde lidt for meget, nu ville hun ikke længere tåle dette forræderi. Først var hun kun bedrøvet, hun bad og tiggede. Det var moderen, der ville tale sit stakkels vanvittige kunstnerbarn til rette.

"Claude, hvad bestiller du dog dér? ... Claude, hvad er det dog for idéer, du har? Kom og gå i seng, stå ikke på den stige og forkøl dig, hører du, Claude!"

Han svarede ikke, men dyppede igen sin pensel og satte to højrøde striber ned ad maven.

"Claude, så hør dog, hvad jeg så mindeligt beder dig om; kom nu ned af den stige! Du ved, hvor meget jeg holder af dig, hvor kan du nænne at gøre mig så bange ... Kom nu, å kom nu, hvis du ikke vil have, at jeg skal dø af kulde og af sorg over dig!"

Han så forstyrret på hende og sagde til sidst med kvalt stemme, mens penslen stadig fo'r rundt med røde og gule sving:

"Å, gå ad Helvede til ... Jeg maler!"

Christine stod som lamslået, men så rettede hun sig, hendes øjne lynede af vrede, hele hendes blide, ydmyge væsen var som

forvandlet. Det var slaven, der til sidst gjorde oprør mod sin tyran:

"Nej, jeg går ikke ad Helvede til, forstår du det! … Nu går det for vidt, og nu vil jeg have lov at skrige det ud, som piner og kvæler mig, det, som har ødelagt mit hele liv, fra det øjeblik, jeg så dig første gang! Å, dit maleri! Ja, dit maleri … Det har forgiftet mig hver en dag og hver en time! Jeg anede det fra første færd, jeg var bange for det som for et uhyre, jeg syntes, det var afskyeligt, modbydeligt! Og så var jeg fej; jeg elskede dig så højt, at jeg til sidst bar over med din forbryderske kunst … Men hvor har den pint og plaget mig! I ti år har jeg aldrig oplevet en dag, hvor jeg ikke har udgydt tårer … Nej, nej, ti nu stille, lad mig lette mit hjerte, siden jeg endelig en gang har fået kraft til at skrige min smerte ud! I ti år har jeg levet forsmået og sønderknust; jeg har intet været for dig, jeg er blevet stødt til side, mere og mere, så at jeg nu kun er som en tjenestepige! Og så skal jeg oven i købet se på, at den anden, tyvekvinden, stiller sig mellem dig og mig, tager dig fra mig, kommer og forhåner mig! … Prøv på at sige, at du ikke er besat af hende, prøv på at sige, at hun ikke fylder dit hjerte, dit hoved, din sjæl, hele dit væsen! Hun er som en fortærende last! Det er hende, der er din hustru, nægt det blot ikke … å, dit afskum, dit uhyre!"

Nu begyndte Claude at høre efter. Han var forbavset over dette smertens skrig; han var endnu ikke helt vågnet af sin skaberdrøm, og han forstod ikke rigtig, hvad hun mente. Da hun så ham med det forvirrede udtryk i ansigtet, forvirret som én, der bliver overrasket i at gøre noget galt, blev hun endnu heftigere, gik op på stigen, rev ham lyset ud af hånden og lod det belyse maleriet.

"Men så luk dog engang øjnene op! Se dog, hvor du er! Det er jo hæsligt, elendigt og urimeligt! Det må dog til sidst gå op for dig, ikke sandt? Det er afskyeligt, idiotisk! Du ser jo, at du ikke kan, hvorfor bliver du da ved at trodse imod? Det er aldeles meningsløst, og det er det, der bringer mig ud af mig selv. Hvis du ikke kan blive en stor kunstner, så vær dog et menneske! Livet har du endnu … ak, livet! Livet!"

Hun havde sat lyset på stigens øverste trin, og da han snublende gik ned ad trinnene, sprang hun bagefter, så at hun stod bøjet over ham, der havde sat sig på det nederste trin. Hun tog begge hans hænder, trykkede dem heftigt og vedblev:

"Ja, livet har vi endnu! Jag din plageånd langt bort og lad os leve … det er dog for galt ikke at tage den lykke, vi endnu kan nå! Vi kommer tidsnok i jorden … lad os derfor leve, elske hinanden, mens vi kan! Husker du Bennecourt … hør, hvad der er min drøm! I morgen den dag bortfører jeg dig … langt bort fra dette rædsomme Paris! Vi skal finde os en lille rolig krog, og så skal du se, hvor godt jeg skal gøre alting for dig, du skal se, hvor du vil glemme alt, hvad der er stygt, glemme det i min favn! Og det skal være forbi med alle de onde drømme, vi skal kun være glade ved at leve! Er det dig da ikke nok, at jeg elsker, at jeg tilbeder dig, at jeg kun vil være til for at gøre dig glad og lykkelig! … Hør dog, jeg elsker, elsker dig … og det er det bedste, det er nok, jeg elsker dig!"

Han havde trukket sine hænder til sig og sagde med dump stemme, med en afværgende håndbevægelse:

"Nej, nej, det er netop ikke nok. Jeg vil ikke rejse med dig, jeg vil ikke være lykkelig … jeg vil kun male!"

"Og så kan jeg dø, ikke sandt? Og du selv også … vi kan begge to dø af sorg og smerte! … Kunsten, den almægtige, den frygtelige guddom, som du ene tilbeder, den kan træffe os med sin lynstråle. Det er dens ret … Du siger vel endog tak til!"

"Ja, for jeg tilhører den, lad den så gøre ved mig, hvad den vil … jeg dør, hvis jeg holder op at male, så vil jeg hellere male til kunsten slår mig ihjel! … Og desuden har jeg ingen vilje. Det er nu engang således, der er intet mere til for mig uden kunsten, om så hele verden gik under."

Nu rejste Christine sig i et nyt vredesudbrud; hendes stemme blev hård og lidenskabelig:

"Ja, men jeg er levende, forstår du det, og de er døde, de kvinder, du elsker … sig mig ikke imod, det er dine elskerinder alle disse malede figurer! Før jeg blev din, mærkede jeg det allerede godt; jeg så nok de øjne, du satte op, når du timevis sad og betragtede dem. Er det ikke sandt? Sømmer det sig for en mand at være forelsket i drømmebilleder? … Ja, du vidste det også godt selv, og du ville ikke være det bekendt. Så troede jeg, du elskede mig. Du fortalte mig al den snak om dine koner, som du kaldte dem, du gjorde selv nar ad dem. Husker du, hvor du foragtede disse skygger, når du holdt mig i dine arme? Men ak, det varede kun så kort, ak, hvor snart vendte du ikke tilbage til dine drømme, som en afsindig til sin fikse idé. Jeg, som levede og åndede, jeg var rent glemt, og det var de andre, du levede for! … Aldrig har du anet alt det, jeg led, for dm ved jo ikke, hvad et kvindehjerte er … gjorde dig aldrig den ulejlighed at forstå mig. Ja vist, jeg var skinsyg på dem! Ellers havde jeg aldrig haft mod til at være din model; jeg håbede jo at erobre dig fra dem; jeg ville kæmpe til det sidste. Men intet, intet opnåede jeg, knap

et kys! Ak Gud, hvor var jeg skamfuld, hvor jeg fortæredes af sorg over at føle mig forsmået og forskudt. Og med hver dag er jeg blevet dig ligegyldigere, du ser ikke engang mere om natten til den side, hvor jeg ligger. Du bryder dig ikke det ringeste om mig, jeg er død for dig. Du støder mig bort fra dig, som om jeg var dig imod, og du er mig utro, og for hvis skyld forlader du mig? For en skygge, et støvgran, noget farve på et lærred … Men så se dog på hende, se på din kone deroppe. Se dog blot, hvilket uhyre du nu i dit vanvid har gjort hende til. Ser man således ud, har man guldben og blomster på maven? Luk dog endelig en gang øjnene op og kom til dig selv!"

Claude adlød den befalende stemme, han rejste sig og betragtede sit billede. Lyset var blevet stående på stigen og skinnede som et alterblus på kvindefiguren, mens hele det store værelse lå i det dybeste mørke. Han vågnede nu endelig op af sin drøm, og figuren, set fra neden i denne belysning, fyldte ham med forbavselse. Hvem havde dog malet dette mærkelige gudebillede? Var det virkelig ham, der i sin stræben efter sand natur havde malet guld og ædelstene i stedet for kød og blod? Han blev betaget af rædsel ved således at se sit værk, for han forstod, at han aldrig ville kunne gribe og gengive sandheden med sine menneskehænder, når dette var resultatet af hans lange hårdnakkede kamp for at nå målet.

"Nu kan du selv se," gentog Christine triumferende.

Og han hviskede sagte:

"Ak, hvad er det, jeg har gjort? … Er det da umuligt at skabe liv? Er mine hænder magtesløse?"

Hun så, at han vaklede, og hun greb ham i sine arme.

"Men hvad vil du bryde dig om det? Hvad behøver du, når du har mig, der elsker dig? Hvad vil du med malede billeder af mig, når du har mig selv! Se på de billeder og se på mig; jeg kan godt tåle den sammenligning; de er jo afskyelige, de er stive og kolde som lig … Jeg elsker dig, og jeg vil have dig! Jeg skal sige dig det ligefremt, siden du ikke forstår, at jeg tilbyder at stå for dig, når jeg stryger omkring dig. Jeg elsker dig, forstår du det? Jeg er levende, og jeg længes efter dig …"

Lidenskabeligt omslyngede hun ham med sine lemmer, sine nøgne arme, sine nøgne ben. Hendes særk var revet halvt til side, og hun trykkede sin barm, der vældede frem, ind imod ham, som ville hun i denne sidste lidenskabelige kamp trænge ind i ham. Hun var selve lidenskaben, der endelig havde afkastet alle bånd, alle fordums kyske forbehold, og nu med sin flamme var beredt til at sige alt, gøre alt for at sejre. Hendes ansigt svulmede op, de blide øjne og den klare pande forsvandt under det nedfaldne hår, og der sås kun de fremstående kæber, den kraftige hage og de røde læber.

"Å nej, lad mig være i fred," hviskede Claude, "å Gud, jeg er for ulykkelig."

Hun vedblev med lidenskabelig stemme:

"Du tror måske, at jeg er gammel. Ja, du husker nok, da du sagde, at min skønhed var ødelagt, og jeg troede det selv den gang. Men det er slet ikke sandt. Jeg føler godt, at jeg hverken er gammel eller styg."

Og da han stadig stred imod, udbrød hun:

"Så se da!"

Hun var trådt tre skridt tilbage, og med en stor bevægelse tog hun sin særk af og stod dér ganske nøgen, ubevægelig i denne

stilling, som hun havde bevaret i mange lange timer. Med en simpel bevægelse med hagen betegnede hun figuren på maleriet.

"Nu kan du sammenligne, jeg er yngre end hun … Du har været så god at sætte hende smykker på huden, hun er vissen som et tørt blad … Men jeg, jeg er stadig atten år, fordi jeg elsker dig."

Og hun strålede virkelig af ungdom i det blege lys. I dette store anfald af kærlighed strakte benene sig yndefulde og fine, hofterne udvidede deres silkebløde rundhed og den faste barm svulmede af hendes attrås bankende blod.

Hun havde erobret ham tilbage og klyngede sig nu uden særk ind til ham; og hendes hænder fo'r undersøgende omkring alle vegne, på siderne, på skuldrene, som om hun søgte efter hans hjerte i denne famlende kærtegnen, i denne tagen i besiddelse, hvor hun syntes at ville gøre ham til sin. Og samtidig kyssede hun ham voldsomt med en umættelig mund på huden, på skægget, på ærmerne, ud i luften. Hendes stemme døde hen, talte kun med stønnende åndedrag, gennemskåret af suk.

"Ak, kom tilbage i mine arme! Lad os elske hinanden som i Bennecourt … Er du da ingen mand, siden du kan nøjes med skyggernes kærlighed? Kom, og du skal få at se, at det er godt at leve … Forstår du, at leve med hinanden."

Han skælvede og besvarede hendes kærtegn, først var det kun af skræk for afgudsbilledet deroppe, men efterhånden glemte han det, Christines kærlighed fik endelig overmagten.

"Hør, jeg ved godt, hvilken rædsom tanke du har båret på i den sidste tid, ja, jeg turde ikke tale om det, jeg var bange for at drage ulykken over mit hoved, men jeg turde næppe sove om

natten, således havde du skræmmet mig … I aftes fulgte jeg efter dig til den bro, jeg hader, og jeg var ved at dø af angst, da jeg troede, det var forbi alt sammen, jeg troede, du var borte. Ak Gud, hvad skulle der så være blevet af mig? Jeg kan jo ikke leve uden dig, du vil dog ikke dræbe mig … Du må elske mig, ellers dør jeg."

Så gav han efter, rørt over denne grænseløse lidenskab. Hele hans væsen smeltede hen i en uendelig tilintetgørende sørgmodighed. Han trykkede hende heftigt op til sig, hulkende og stammende:

"Ja, ja, det er rigtigt, jeg gik med den frygtelige beslutning, og jeg havde også gjort ende på det, hvis ikke tanken om dette ufuldendte maleri havde holdt mig tilbage … Men hvor er det muligt for mig at leve, når jeg ikke mere kan male? Livet er jo umuligt efter dette, efter det, jeg her har ødelagt!"

"Min kærlighed skal nok holde dig oppe!"

"Ak nej, aldrig vil din kærlighed være mig nok … Jeg kender mig selv for godt. Det måtte være en overmenneskelig fryd, som jeg skulle glemme alt i. Allerede en gang har du været magtesløs, du kan ikke hjælpe mig."

"Å, du skal få at se … jeg vil tage dig således, jeg vil kysse dig på øjnene, på din mund, over alt på dit legeme. Jeg vil varme dig op med mit bryst, jeg vil klynge mine ben til dine, jeg vil knytte mine arme til dine lænder, jeg vil være dit åndedræt, dit blod, dit kød …"

Nu var han besejret, han brændte af samme attrå som hun, søgte tilflugt hos hende, gemte sit hoved mellem hendes bryster og dækkede hende med sine kys.

"Ja, du er dog den eneste, jeg har tilbage, så red mig, tag mig, frels mig, ellers må jeg dræbe mig. Dys mig hen, gør mig til din ting, din slave, tilintetgør mig, så at jeg bliver så lille, at jeg kan gemme mig under din fodsål, i din tøffel!"

Hun udbrød i et sejrsråb:

"Endelig, endelig er du min. Den anden er død, og jeg lever!"

Og hun rev ham bort fra det afskyede værk og førte ham i triumf med sig ind i deres soveværelse. Lyset stod endnu og brændte på stigen, det blussede et par gange op, så sluktes det. Klokken slog fem, men intet dagskær sås på den tågede novemberhimmel, den kolde klamme nats mørke indhyllede alt.

Aldrig havde Christine og Claude kendt en sådan kærlighedshengivelse, selv ikke i deres forbindelses første dage, det var et fuldstændigt vanvid. Hele deres fortid steg frem for deres blik, som i en skarp forårsbelysning, der berusede dem. Mørket flammede omkring dem, de hævede sig på elskovsvinger, meget højt over jorden, med store, regelmæssige vingefang, bestandig højere og højere. Han udstødte skrig, fjernet fra sin elendighed, vågnende til et liv i lyksalighed. Hun, der følte sig som herskerinde, æggede ham til gudsbespottelig tale ved en latter fuld af sanselig stolthed.

"Sig, at malerkunsten er tåbelig!"

"Malerkunsten er tåbelig!"

"Sig, at du ikke vil arbejde mere, at du vil brænde dine malerier for at glæde mig!"

"Jeg vil brænde mine malerier, jeg vil ikke arbejde mere!"

"Sig, at den eneste lykke er hos mig, at du vil spytte på den anden, dette afskum, du har malet! Spyt, spyt dog!"

"Jeg spytter på hende! Lykken er kun hos dig!"

Og hun trykkede ham til sig, så han tabte vejret, det var hende, der ejede ham. De vendte tilbage til jorden, svimle af deres ridt gennem stjernevrimlen. Deres henrykkelse begyndte igen, tre gange syntes det dem, at de fløj fra jorden til himlens sale.

Det var nær ved daggry, da Christine faldt i søvn med hovedet hvilende på Claudes skulder og et henrykt smil på læberne. Han lukkede øjnene, men søvnen flyede fra ham, han åbnede dem igen og lå og stirrede ud i mørket, mens en mængde forvirrede tanker væltede om i hans trætte hoved. Da mørket til sidst forsvandt, og det smudsige, gulgrå dagslys viste sig som grumset vand på ruderne, fo'r han sammen, han syntes, han hørte nogen kalde inde i atelieret. Hans hoved blev klarere, men de overvældende pinefulde tanker lod ham ikke være i fred, de fortrak hans ansigt og gav munden et udtryk af umådelig træthed og væmmelse, så at han lignede en olding. Han kunne næsten ikke udholde at se på denne kvinde, der lå ved hans side, hendes hoved tyngede på ham, kvalte ham og standsede med en rædsom vægt hans hjertes slag. Længe lå han stille, han ville ikke forstyrre hende, men til sidst oprørtes han af en uforklarlig modbydelighed, en uimodståelig afsky, han måtte bort, afsted, og da han igen hørte stemmen derinde fra, lod han forsigtigt Christines hoved glide ned på puden og stod ud på gulvet. Han havde endelig brudt lænken, han var fri. Tredje gang kaldte stemmen, og idet han gik ind i atelieret, svarede han:

"Ja, ja, nu kommer jeg!"

Dagen gryede, en trist, grå, sørgelig vinterdag; Christine vågnede med en kuldegysen. Først forstod hun ikke, at hun var alene, så huskede hun, at hun var faldet i søvn i Claudes arme. Men hvor var han da henne nu? Pludselig fo'r hun op i rædsel og løb ind i atelieret. Ak Gud, han var dog vel ikke alligevel gået tilbage til den anden? Skulle dette uhyre nu igen have revet ham til sig, netop som hun var så vis på at have fået ham tilbage for bestandig? Ved første øjekast opdagede hun intet, atelieret så øde og tomt ud i den grå morgenbelysning. Men netop som hun blev rolig ved ingen at se, løftede hun blikket op mod maleriet og udstødte et frygteligt skrig.

"Claude, å Claude!"

Claude havde hængt sig på den høje stige lige foran sit mislykkede værk. Han havde simpelthen taget en af de snore, der holdt billedet fast til væggen, han var stået op på stigens øverste trin og havde bundet den ene ende af snoren om det tværbræt, han selv havde slået på for at gøre benene solidere. Så havde han kastet sig ud i rummet. Han hang dér i skjorte, med bare ben, rædselsfuld med den sorte tunge og de blodskudte øjne, og han så skrækindjagende stor ud i sin ubevægelige stivhed, med ansigtet vendt mod maleriet, ganske nær ved den store kvindefigur, og det så ud, som om han havde tænkt på hende i sin dødsrallen, som om han endnu engang betragtede hende med sit brustne blik.

Christine blev stående lige ret op og ned forstenet af smerte, rædsel og harme. Hendes hjerte svulmede og over hendes læber brød nu gennemtrængende skrig. Hun strakte armene ud mod billedet og knyttede hænderne:

"Ak Claude, Claude! Så tog hun dig dog igen fra mig for at dræbe, dræbe, dræbe dig, det svin!"

Hendes knæ rystede, hun vendte sig og faldt om på gulvet. Den forfærdelige smerte havde bragt blodet til at strømme bort fra hendes hjerte, og hun lå dér i en dødlignende afmagt som en elendig, hvid klud, knust af kunstens frygtelige magt. Ovenover hende stod kvindefiguren som et afgudsbillede, maleriet havde sejret, det strålede udødeligt i sin afsindige farvepragt.

Først om mandagen blev han begravet. Selvmordet havde gjort flere formaliteter og forsinkelser nødvendige, og Sandoz fandt kun en snes mennesker forsamlede på fortovet i Rue Tourlaque. Han havde i tre dage faret omkring, ordnet alting til trods for sin store sorg over vennen.

Først havde han bragt Christine døende på hospitalet, så havde han været hos graver og kirkebetjente, stadigt betalende, og ganske ligegyldigt gav han efter skik og brug, siden præst og klokker ikke havde noget imod dette lig med den sorte stribe om halsen. Og mellem de folk, der ventede, så han kun naboer og nysgerrige, som stod og strakte hals og hviskede om den sørgelige historie. Men kammeraterne måtte dog vel til sidst komme.

Sandoz havde ikke kunnet melde familien dødsfaldet, da han ikke vidste, hvor den boede; og han gik til side, da han så to slægtninge komme, som af et par linjer i et blad havde erfaret Claudes død: det var en aldrende kusine, som lignede en marskandiserkælling, og en fætter, meget rig, med ordensbånd, ejer af en af de største forretninger i Paris; han så flot og elegant ud og ville vise ærbødighed for kunsten ved at give møde.

Kusinen gik straks ind i sørgehuset, snusede rundt i atelieret, og da hun så, hvor fattigt der så ud, kom hun ud med et surt ansigt over den unyttige hoveritjeneste. Fætteren derimod rettede sin smukke skikkelse, stillede sig bag ved ligvognen og anførte sørgetoget på en korrekt og smuk måde.

Da toget satte sig i bevægelse, kom Bongrand ilende til og gik ved siden af Sandoz, som han hilste på. Han så mørk ud og mumlede med et blik på det lille følge:

"Å, den stakkels fyr! ... Er vi de eneste, som har givet møde?"

Dubuche var i Cannes med sine børn; Jory og Fagerolles blev borte; den ene kunne ikke lide Claude og den anden var så optaget. Kun Mahoudeau indhentede ligtoget i Rue Lepic, og han forklarede, at Gagnière havde haft til hensigt at komme, men at han vist måtte være kommet for silde til sit jernbanetog.

Langsomt bevægede ligvognen sig op ad Montmartres stejle skråning. Da de endelig kom ud på pladsen foran kirken, havde de en vid udsigt over Paris, som lå dér lig et umådeligt hav under den grå vinterhimmel med store, flyvende dampskyer, som den iskolde vind jog afsted; og byen bredte sig i tågen, den fyldte synskredsen med sine truende dønninger, mens den stakkels døde, der ville tage den med storm og nu lå på sine gerninger, blev båret bort, stiv og kold under kistens egetræslåg. Han vendte tilbage til jordens skød som en af de mudrede bølger, det uhyre hav rullede frem.

Efter gudstjenesten forsvandt Mahoudeau og kusinen. Men fætteren indtog igen sin plads bag kisten. Syv fremmede mennesker besluttede sig til at følge med, og nu gik toget til kirkegården i Saint-Ouen, som folk har døbt med det uhyggelige navn "Cayenne". Følget bestod af ti personer.

"Vi to er altså dog de eneste," gentog Bongrand, idet han ved siden af Sandoz satte sig i bevægelse.

Nu kørte ligvognen bagefter den vogn, hvori præsten og kordrengen sad; og vejen gik ned over den anden side af Montmartres højde, langs ad gader, der var så snævre og stejle som bjergstier. Hestene gled på de fugtige brosten, og man hørte kisten skrumple på vognen. Bagefter kom de ti, så optaget af at undgå vandpytterne på den vanskelige vej, at de ikke talte sammen. Men da de til sidst kom ud ved Clignancourt-porten, hvor boulevarden, kredsbanen og fæstningsgravene breder sig ud, begyndte de at føle sig lettede og udvekslede forskellige bemærkninger.

Sandoz og Bongrand gik bagerst, de ville ligesom udskille sig fra disse fremmede mennesker. I det øjeblik, da ligvognen passerede bommen, spurgte Bongrand:

"Og hvad skal der blive af den stakkels lille kone?"

"Ak ja, det er en ynk!" svarede Sandoz. "I går så jeg til hende. Lægen på hospitalet siger, at hun nok kan overleve den hjernebetændelse, hun har fået, men at hun vil blive ti år ældre og meget afkræftet. Hun har glemt at skrive rent, tænk Dem blot. Sådan en stakkels lille frøken, der stadig er gået ned ad bakke og nu er så knust og afkræftet, at hun ikke engang kan påtage sig en ordentlig tjenestepigeplads."

"Og ikke en skilling, naturligvis?"

"Ikke en skilling. Jeg troede dog, jeg skulle have fundet de pragtfulde studier, han gjorde til sit store maleri, som så sørgeligt mislykkedes. Men jeg har søgt over alt; han må have givet dem bort … han er vel blevet bestjålet også! Nej, nej, der var intet, ikke et eneste ordentligt stykke, intet uden dette

umådelige lærred, som jeg med egen hånd har ødelagt og brændt, brændt med hævngerrig glæde, det forsikrer jeg Dem!"

De gik tavse videre.

Vejen til Saint-Ouen gik lige ud, og gennem det flade land drog det lille ynkelige, fortabte ligtog langs ad den sølede landevej, som var kantet med et plankeværk, der til højre og til venstre skilte den fra store ubebyggede grunde; i det fjerne så man kun fabriksskorstene og nogle høje, hvide huse hist og her.

De gik gennem Clignancourts marked. På begge sider af vejen, rystende af kulde, stod forladte telte, karusselbaner, beridercirkus, tomme beværtninger og lysthuse, fugtige gynger og en teaterbondegård: "Forpagtergården i Picardiet" stod der på skiltet, og der var koldt og ynkeligt mellem det kolde sprinkelværk.

"Å, kan De huske hans studier fra fordums dage?" vedblev Bongrand. "De ting, han malede på Quai de Bourbon? Det var mærkværdige stykker! Hans landskaber fra Sydfrankrig, hans studier fra Boutins atelier … der var blandt andre en lille pige med bare ben, og så et studie af en kvindemave, å, det sidste især! … Fatter Malgras har det vist, det var et stykke så mesterligt, at ikke en af vore yngre mestre kan male noget lignende. Ja, han var ikke dum! Han var en stor kunstner!"

"Når jeg tænker på, at disse elendige klodrianer fra skolen og fra bladene har beskyldt ham for dovenskab og uvidenhed og påstået i munden på hinanden, at han aldrig havde gidet sætte sig ind i kunstens teknik. Kalde ham doven! Du gode Gud … jeg har ofte set ham få ondt af træthed efter ti timers uafbrudt arbejde … doven, han, der gav hele sit liv hen, der nu har dræbt sig for sit arbejde! Og uvidende! Det er endnu mere idiotisk.

Men de vil og kan jo aldrig begribe, at den, der har den ære at opfinde noget nyt, bestandig vil og må gøre meget af det gamle og tillærte ubrugeligt. Delacroix kunne jo ikke tegne, fordi det var ham umuligt at begrænse sig indenfor den nøjagtige linje. Å, de fæhoveder, disse dydige elever, der er så blodfattige, at de ikke er i stand til at gøre en fejl."

Han gik en stund tavs, så føjede han til:

"Han var en helt, en lidenskabelig iagttager, hvis hoved var overlæsset med kundskab, en stor, beundringsværdig begavelse, og intet efterlader han sig, intet."

"Nej, aldeles intet, ikke et maleri," erklærede Bongrand. "Jeg har aldrig set andet end studier, skitser, henkastede noter, ting, som publikum ikke forstår. Ja, han vil snart være glemt, når vi har fået ham i jorden."

Men nu måtte de skynde sig, følget var gået fra dem, for de havde stået stille, mens de samtalede, og nu drejede ligvognen til højre, efter at have rullet mellem beværtningssteder og stenhuggerværksteder kørte den op ad det lille stykke allé, der førte ind til selve kirkegården. Præsten og kordrengen, der bar vievandskarret, steg ud af vognen og gik foran kisten.

Det var en ny kirkegård, inddelt i firkanter og regelmæssig som et skakbræt, med brede, lige gange. Der var kun få monumenter langs hovedgangene, skønt der var grave nok, men da man ikke kunne få et gravsted på mere end fem år, tøvede de fleste familier med at sætte sig i større bekostning. Stenene sank ned i jorden, fordi de ikke var undermurede, de grønne træer fik ikke tid til ordentlig at slå rødder, og man mærkede noget provisorisk og hastværksagtigt, der gav hele kirkegården et fattigt, koldt og renligt præg og gjorde den

bedrøvelig som en kaserne eller et hospital. Der var ikke et eneste hemmelighedsfuldt, bladrigt skjul, ikke et eneste pragtfuldt gravminde, der talte om storhed og udødelighed! Det var en nutids-kirkegård, regelret og nummereret, en folkelig hovedstadskirkegård, hvor de døde sov under magistratens beskyttelse, hvor gårsdagens strøm rykkede ud for at give plads til dem, der kom i dag, mens politiet stadig var på færde med at holde orden, som ved en folkefest, hvor der ikke må blive trængsel.

"For pokker," mumlede Bongrand, "her er ikke videre hyggeligt!"

"Hvorfor det?" sagde Sandoz, "her kan man da ligge både bekvemt og luftigt. Og oven i købet i skygge … se dog, hvilken smuk belysning!"

Og under denne novembermorgens grå himmel, i den gennemtrængende efterårsvind, lå der over de lave grave med de mange perlekranse en køn, fin farvetone. Der var hvide og der var sorte grave efter perlernes farve, og denne modsætning skinnede smukt mellem de små unge træers bleggrønne løv.

Der lå masser af kranse, det havde så nylig været alle dødes dag, at de alle skinnede i nyhedens glans. Kun buketter af virkelige blomster var allerede visnet i deres papirskraver. Nogle kranse af gule evighedsblomster strålede som nyciseleret guld, men især var der perler, der skjulte indskrifterne, dækkede stenene, perler i hjerteform, som guirlander, som medaljoner, perler, der indfattede en stedmoderblomst, et par hænder, en atlaskessløjfe, ja endog damefotografier, stakkels gule forstadsportrætter, rørende grimme ansigter med stive, forlegne smil.

Og mens ligvognen kørte op ad hovedalléen, kom Sandoz igen til at tale om Claude:

"Dette er netop en kirkegård efter hans smag, han, der altid havde så travlt med "nutiden". Ganske vist var han syg, forpint af sit geni, de tre gram for lidt eller for meget, som han sagde, når han talte om sin underlige natur. Men deri lå ikke hele grunden til hans lidelser … nej, han er et offer for sin tidsalder, for vor generation går endnu og vader i romantik, og den har gennemtrængt os så eftertrykkeligt, at vi aldrig kan vaske lugten af os, selv om vi nok så ofte styrter os ud i den voldsomste realisme."

Bongrand smilede.

"Å ja, jeg sidder i romantik til langt op over ørene … min kunst er opammet af den, og jeg er vist ganske uforbederlig. Det er meget muligt, at jeg netop af den grund nu går ned ad bakke, men det er der intet at gøre ved, jeg kan ikke fornægte, hvad jeg i mit lange kunstnerliv har dyrket. Men Deres bemærkning er meget slående: I andre, I gør oprør mod jeres moder! Han dér, med sin store nøgne kvindefigur midt på Seinen, dette mærkelige symbol!"

"Ak, den figur," afbrød Sandoz, "den har gjort det af med ham. De kan ikke tænke Dem, hvor højt han satte den … og hvor kan man have et klart syn på tingene, hvor kan man have ligevægt i sin hjerne, når man har hovedet fuldt af den slags fantasterier? … Selv vor generation, der dog er yngre end Deres, er så befængt med lyrik, at den ikke vil efterlade sig sunde værker. Om en eller måske flere generationer vil der kunne skrives logisk, den rene sandheds ædle, ophøjede sprog. Naturen og sandheden, og kun de to, må være grundvolden …

det nødvendige politi, ellers bliver dog resultatet vanvid; og man skal blot ikke være bange for, at værket skal falde til jorden, fordi det er for hverdagsagtigt; når man holder sig til naturen, skal den nok kunne holde skabningen oppe og give den originalitet og personlighed!"

Nu vendte han hovedet og sagde pludseligt:

"Men hvad er det, som de brænder derhenne? Se dog … de tænder glædesblus her?"

Ligtoget drejede af ved den runde plads, hvor en sten midt i en grøn plæne betegnede det sted, hvor man lagde de knogler, der blev taget op af gravene, når de fem år var forløbet. En hel dynge kranse lå der ophobet af de slægtninge, der endnu huskede deres døde, efter at de intet gravsted havde mere.

De kørte langsomt til venstre ned ad sidealléen nr. 2, hvor de hørte en knitren og så en tyk røg stige op over de små plataner, der stod langs ad alléen, og da de kom nærmere, så de en stor bunke jordede ting, som der blev stukket ild på. Så gik det endelig op for dem, hvad her gik for sig.

Bunken lå i hjørnet af en stor firkant, der var gennemgravet med dybe, parallelle furer, og alle kisterne var taget op for at give plads for andre, ligesom bonden pløjer sin stubmark op, før han atter tilsår den. De lange, tomme grave gabede, mens den fede jord lå og dampede, og det, de var ved at brænde derhenne, var alle de gamle ligkister, et umådeligt bål af rådne planker, sprukne, ormædte og sammenfaldne til trøske. De var fugtige, ville ikke rigtig fænge og knaldede som dumpe skud, mens de udsendte en tyk røg, der steg op mod den blege himmel og blev revet i flænger af novemberblæsten, som sendte dem langs med de lave grave ud over den lave kirkegård.

Sandoz og Bongrand så til i tavshed; men da de var kommet forbi bålet, sagde den første:

"Nej, han var ikke den mand, der kunne sætte sin ny formel igennem. Jeg mener, at hans geni ikke var klart nok til at bære den frem i et afgørende mesterværk. Og se blot, hvor anstrengelserne nu spredes rundt om ham! De bliver alle stående ved udkast, ved øjeblikkelige indtryk, og ikke en har kraft nok til at være kunstens Messias. Er det da ikke irriterende at se denne ny opfattelse af lysvirkningen, denne sandhedskærlighed, der drives til videnskabelig analyse, denne bevægelse, der er begyndt på en så genial måde, og som nu står stille, sinkes og falder i de "fingerfærdiges" hænder, … som ikke engang bliver til noget stort, fordi manden, der er nødvendig, ikke endnu er født! Men han vil nok komme, intet går jo til spilde, og lyset vil vel engang bryde igennem!"

"Hvem ved det? Hvem siger, at intet går til spilde? Selv naturen kan bringe dødfødte børn til verden … Jeg går her og hører efter, hvad De siger, men i grunden er jeg håbløs fortvivlet. Jeg er ved at dø af sorg, og jeg mærker, hvorledes alt ramler sammen om mig. Å det er en svær tid, vi lever i, århundredets slutning er overlæsset med ruiner, med sprængte bygninger, med hundrede gange gennemrodede strækninger, og over alt lugter der af død og begravelse. Hvor kan man da trække vejret let og frit? Ens nerver ødelægges, det nittende århundredes store neurasteni blander sig i alt, kunsten plumres: Alt ligger i roderi, anarki, man piner sjælen ud af livet på sig for at opdrive en smule personlighed, en gnist af originalitet … aldrig har der hersket så megen kiv og strid som nu, da man påstår, at der netop er blevet klarhed i tingene."

Sandoz stod bleg og fulgte med øjnene de rødgrå regnskyer, som strøg afsted for vinden.

"Det måtte jo komme således," mumlede han hen for sig, "den overdrevne videnskabelige hovmodighed og alvidenhed måtte jo kaste os tilbage i tvivl. Dette århundrede, der har bragt så meget lys ind i verden, måtte vel ende under en truende masse mørke skyer … Derfra kommer vor ulykke. Vi har modtaget for store løfter, vi har næret for store forhåbninger, vi ventede at sejre over alt, at få forklaring på alt, og nu knurrer vi af utålmodighed. Vi synes, det går for langsomt frem, videnskaben burde dog i et århundrede have skaffet os absolut vished og fuldstændig lykke. Det kan vel ikke nytte at arbejde videre, når vi aldrig skal nå målet, og når vi altid skal spise vort brød i vort ansigts sved. Det er en stor fallit, pessimismen piner os, og mysticismen gør os omtågede, for det er ganske forgæves, at vi med videnskaben har jaget spøgelserne på flugt, nu har det overnaturlige igen taget kampen op, gamle sagn kommer frem og vil igen i lag med os, mens vi står stille, trætte og beængstede, og prøver på at hvile os … Ak nej, jeg tør desværre intet slå fast, jeg er selv sønderrevet. Men mig forekommer det, at man kunne forudse denne uklarheds tilstand. Vor tidsalder er ikke et endeligt resultat, den er en overgang, en begyndelse til noget nyt, noget andet … Det, der beroliger mig og gør mig godt, er troen på, at vi dog går frem mod en fornuftigere opfattelse og en solidere kundskab …"

En dyb bevægelse bragte hans stemme til at bæve, og han tilføjede:

"Medmindre vi i et anfald af afsindighed styrter i afgrunden og alle bliver dræbt i vor søgen efter idealet, som den gamle

kammerat, der sover her mellem fire brædder."

Ligvognen drejede atter ind i en anden allé, og uden at sige et ord viste maleren forfatteren en firkant af grave, som de nu gik forbi.

Det var barnekirkegården, en uendelig masse af små grave, regelmæssigt ordnede side om side, som en barnlig dødens stad. Der stod små, lette hvide kors, små hvide grave, der rent blev borte under bunker af hvide og blå perlekranse; det så ud, som om hele den barndom, der var lagt til ro her, blomstrede frem på det fredelige sted i mælkehvide og lyseblå, bløde, yndige farvetoner. På korsene var alderen angivet: To år, seksten måneder, fem måneder. Et stakkels lille kors på en sammenfalden grav bar kun denne indskrift: Eugenie, tre dage. Knap være født og så allerede sove dér, for sig selv, som når børnene sidder og spiser ved "det lille bord", når der er selskab.

Endelig standsede ligvognen midt i alléen. Da Sandoz så den åbne grav på hjørnet af sidegangen lige over for de smås kirkegård, hviskede han ømt:

"Claude, gamle ven med det store barnehjerte, her kan du sove sødt nær ved de andre børn."

Ligbærerne satte kisten på jorden. Præsten stod og ventede og så gnaven ud over blæsten, graverne havde deres spader i beredskab. Tre af følget var forsvundet, nu var de kun syv. Fætteren, der til trods for det kolde vejr havde gået med hatten i hånden hele tiden, trådte nærmere. De andre blottede hovederne, og præsten skulle til at læse bønnerne, da en hvinende fløjten bragte alle til at se op.

Det var et tog, der rullede hen ad ringbanens vold, hvorfra man kunne se ud over dette hjørne af kirkegården. Den

græsbevoksede skråning hævede sig, og telegrafstænger med de tynde tråde tegnede sig tydeligt mod den grå himmel; der var også et vogterhus med signalstænger, hvor den røde plade tonede stærkt frem, da toget fo'r forbi, så man tydeligt som i en laterna magica silhuetter af de folk, der sad ved de lyse vindueshuller i vognene. Og banen lå atter tom, som en blækstreg skar den synskredsen, mens fløjten i det fjerne uophørlig kaldte og hylede med hæs, vred stemme.

"Af jord er du kommet, til jord skal du blive," læste præsten, der gerne ville have ende på det.

Men ingen hørte efter, for et svært lokomotiv kom stønnende og manøvrerende lige over deres hoveder på volden. Det havde en tyk, voldsom stemme, en hæs strubelyd, så kæmpemæssig melankolsk. Det store uhyre fo'r frem og tilbage, stønnede og pustede. Pludselig slap det dampen ud som et rasende stormvejr.

"Hvil i fred!" sagde præsten.

"Amen!" svarede kordrengen.

Alt druknede i denne øredøvende og skingrende piben, der blev ved med en geværsalves voldsomhed. Bongrand vendte sig helt forstyrret om mod lokomotivet, der endelig tav stille. Det var en hvile.

Tårerne stod Sandoz i øjnene. Han var bevæget af alle de tanker, der havde fundet udtryk ved vennens kiste; det syntes ham, som havde han haft en af de gamle berusende samtaler med Claude, og nu skulle hans ungdom skrinlægges; det var en del af hans eget væsen, den bedste del, begejstringens og illusionernes lykkelige tid, der nu skulle sænkes ned i det sorte hul.

Men i dette frygtelige øjeblik hændte der noget, som endnu mere forøgede hans sorg.

Det havde regnet så stærkt de foregående dage, at jorden var gennemblødt, og nu skred den pludselig ned i graven, som den næsten fyldte. Graverne måtte gå ned og kaste jorden op, og det fik ingen ende.

Imidlertid var lokomotivet kommet tilbage; det bakkede og peb og sendte en ildregn ud fra sin åbne ovn.

Til sidst var graven atter tom, kisten blev sænket derned og vievandskosten gik rundt.

Det var forbi. Fætteren stod korrekt og smuk og hilste på følget, som han slet ikke kendte, og som var kommet her til ære for en slægtning, hvis navn han i går ikke kendte.

"Men han er virkelig meget net, den manufakturhandler," sagde Bongrand med gråden i halsen.

Sandoz svarede hulkende:

"Overmåde net!"

De gik deres vej hver til sin side. Præstens og kordrengens kjoler forsvandt mellem de grønne træer, naboerne drev rundt og læste gravenes indskrifter.

Sandoz besluttede sig endelig til at forlade den halvfyldte grav.

"Vi to er de eneste, som har kendt ham! Intet er der tilbage af ham. Ikke engang et navn."

"Han er lykkelig nu," sagde Bongrand, "han har ingen malerier, der piner ham; han sover i fred! … Det er dog bedre at komme afsted, end at gå som vi to og plage os med at sætte vanskabte børn i verden; der mangler altid et eller andet, enten ben eller hoved; de kan dog ikke leve!"

"Ja vist, man må slå af på sin stolthed, fire og snyde for at udholde livet. Jeg, som arbejder til det yderste på mine bøger, jeg foragter mig selv, for jeg føler så godt, hvor ufuldstændige, hvor løgnagtige de er til trods for alt mit slid."

Blege fulgtes de langsomt ad langs de hvide barnegrave: forfatteren i sin fulde kraft og på højden af sin berømmelse og maleren, der hæderkronet vandrede nedad.

"Han dér, han var i det mindste tapper og logisk," vedblev Sandoz. "Han dræbte sig, da han så, at han var magtesløs."

"Det er sandt," sagde Bongrand. "Hvis vi andre ikke var bange for vort skind, ville vi gøre som han … ikke sandt?"

"Ja vist så! Det var bedre at løbe panden mod muren straks … vi er jo dog så afmægtige, vi har hverken kraft eller skaberevne."

De stod nu ved bålet af de gamle kister. Nu var der gået ild i dem, de svedte og knagede, men der var ingen flamme at se, kun var røgen endnu tættere end før, en stram, tyk røg, som vinden førte bort i store skyer og som hyllede kirkegården i et sørgeflor.

"Hvad for noget … er klokken allerede elleve?" sagde Bongrand, idet han så på sit ur.

Sandoz blev også overrasket.

"Allerede elleve … er det muligt!"

Han kastede et langt, sorgfuldt blik ud over de lave gravsteder, over den perlebestrøede mark, som lå dér så regelret og så kold, og tilføjede, blændet af tårer:

"Ja, lad os så komme hjem til vort arbejde."

Om "Mesterværket"

Forfatter: Émile Zola (1840-1902).
Org.udgave: *L'Œuvre.* Føljeton i *Gil Blas* 22. december 1885 – 27. marts 1886, bogudgave Charpentier & Cie, Paris 1886.
Denne udgave baseret på: Emile Zola: *Mesterværket.* Kunstnerroman. Avtoriseret oversættelse for Danmark. København. A. Christiansens Forlag 1903. Oversætter er ikke oplyst.
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter Edouard Manet (1882-1883): *Le Déjeuner sur l'herbe* (1863).

ISBN 978-87-7628-277-6
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-387-3 (Ølstykke 2014).

© 2025 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Serien Rougon-Macquart

er med sine tyve bind Zolas uomtvistelige hovedværk, hvori han udforsker en families natur- og socialhistorie under det andet kejserdømme fra 1851, hvor Napoleon III indsatte sig selv som kejser, til 1871, hvor kejserdømmet faldt sammen efter krigen mellem Frankrig og Tyskland.

Da jeg første gang udgav serien, var der flere af bindene, der (så vidt vides) ikke tidligere havde været oversat til dansk (*La Faute de l'Abbé Mouret*, *Son Excellence Eugéne Rougon* og *La joie de vivre*), eller kun eksisterer som dengang uopdrivelige føljetonudgaver: *La Curée* – i min udgave med titlen *Kampen om byttet* – har været bragt i flere af den socialdemokratiske presses aviser under titlen *Guldkalven* i 1891-92; *La Conquête de Plassans* skulle findes som føljeton i et dagblad *Nordjyllands Folkeblad* i 1880 (sidstnævnte har jeg dog kun fundet annoncer for i andre blade, det har ikke været muligt at få fat i nogle af de pågældende numre af *Folkebladet* selv).

Selv om der er mange personer, der optræder i flere af romanerne, og enkelte af dem er direkte fortsættelser af hinanden, er det ikke nødvendigt at læse dem alle eller at følge nogen bestemt rækkefølge – hver roman er et selvstændigt værk, som kan læses uafhængigt af de øvrige, og serien er således nærmest ét stort tag-selv-bord.

Zola anbefalede i en introduktion til *Doktor Pascal* at læse serien i en rækkefølge, der er en smule anderledes end den

rækkefølge, han skrev den i, og det er den rækkefølge, jeg har fulgt ved nummereringen af bindene, og den rækkefølge, der er angivet i listen nedenfor. I parentes den franske titel og årstallet for den første franske bogudgave.

1. Familien Rougon (La Fortune des Rougon – 1871)
2. Hans Excellence Eugène Rougon (Son Excellence Eugène Rougon – 1876)
3. Kampen om byttet (La Curée – 1872)
4. Penge (L'Argent – 1891)
5. Drømmen (Le Rêve – 1888)
6. Erobringen af Plassans (La Conquête de Plassans – 1874)
7. Storborgerliv (Pot-Bouille – 1882)
8. Damernes Paradis (Au Bonheur des Dames – 1883)
9. Fader Mourets synd (La Faute de l'Abbé Mouret – 1875)
10. Et blad af kærlighedens bog (Une page d'amour – 1878)
11. Paris' mave (Le Ventre de Paris – 1873)
12. Livsglæde (La joie de vivre – 1884)
13. Faldgruben (L'Assommoir – 1877)
14. **Mesterværket (L'Œuvre – 1886)**
15. Menneskedyret (La Bête humaine – 1890)
16. Germinal (Germinal – 1885)
17. Nana (Nana – 1880)
18. Jord (La Terre – 1887)
19. Det store sammenbrud (La Débâcle – 1892)
20. Doktor Pascal (Le Docteur Pascal – 1893)

Men uanset om man kun læser nogle udvalgte bind eller hele alle tyve, anbefales det dog, at man starter med *Familien Rougon*,

hvor man møder de fleste af hovedpersonerne i de øvrige bind, og slutter med *Doktor Pascal*, hvor Zola samler trådene og fortæller om mange af personernes senere skæbne.